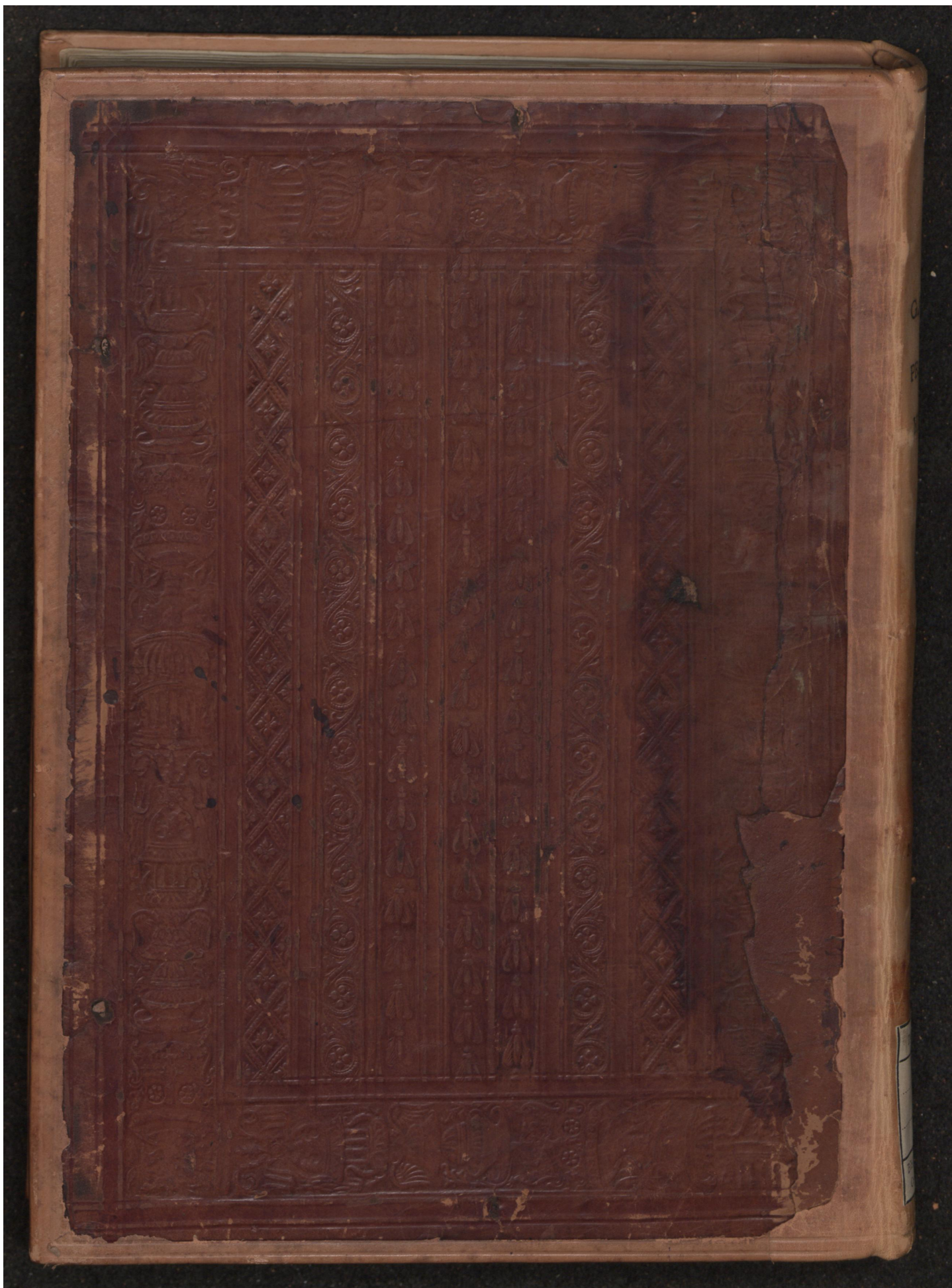

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.3.27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.3.27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.3.27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.3.27

INCUNABULI

C

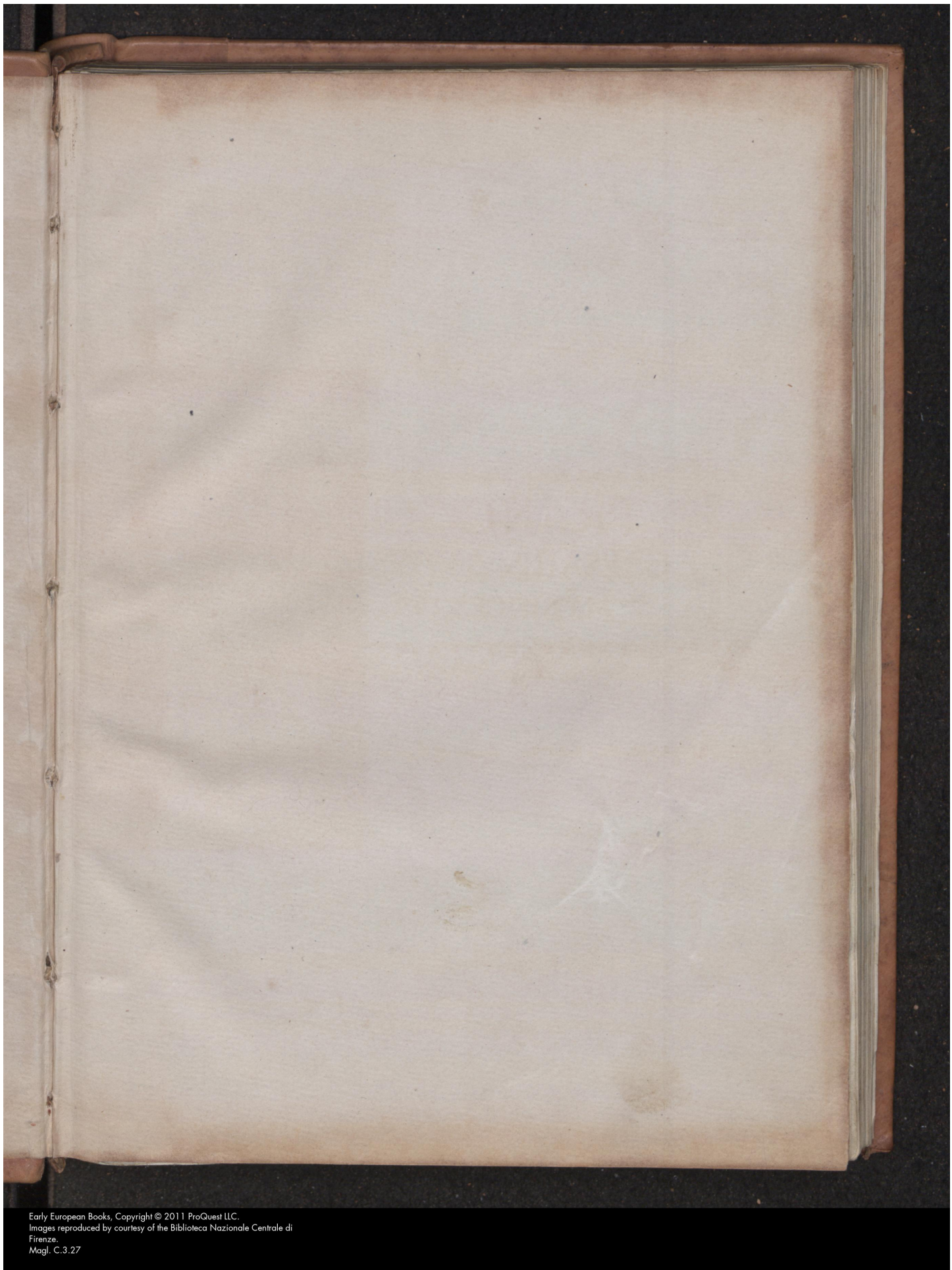
3

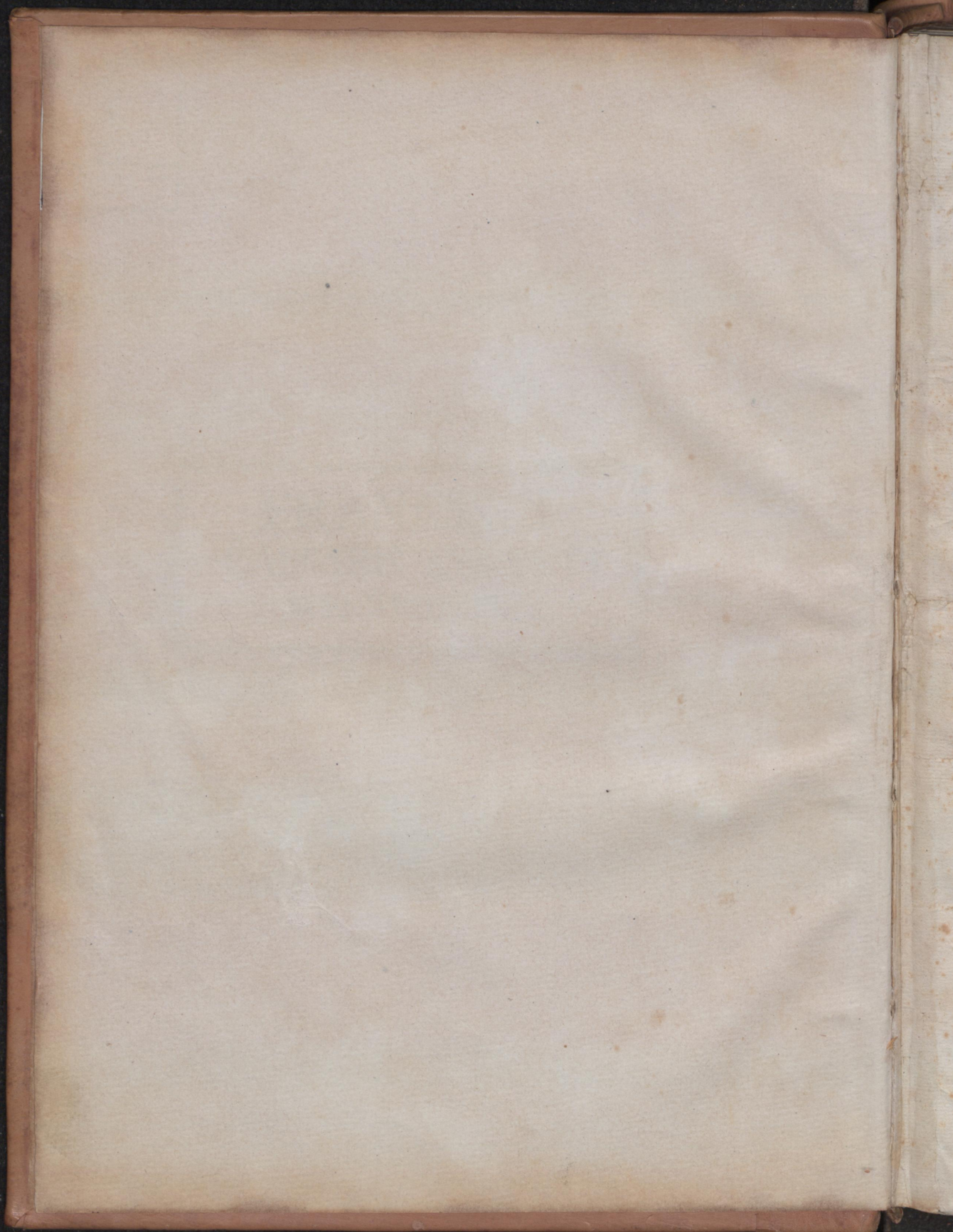
27

Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

FRANCISCI
CAESARIS AVGVSTI
MVNIFICENTIA.

C. 3. 27

Practica C. B. 27.

XIX

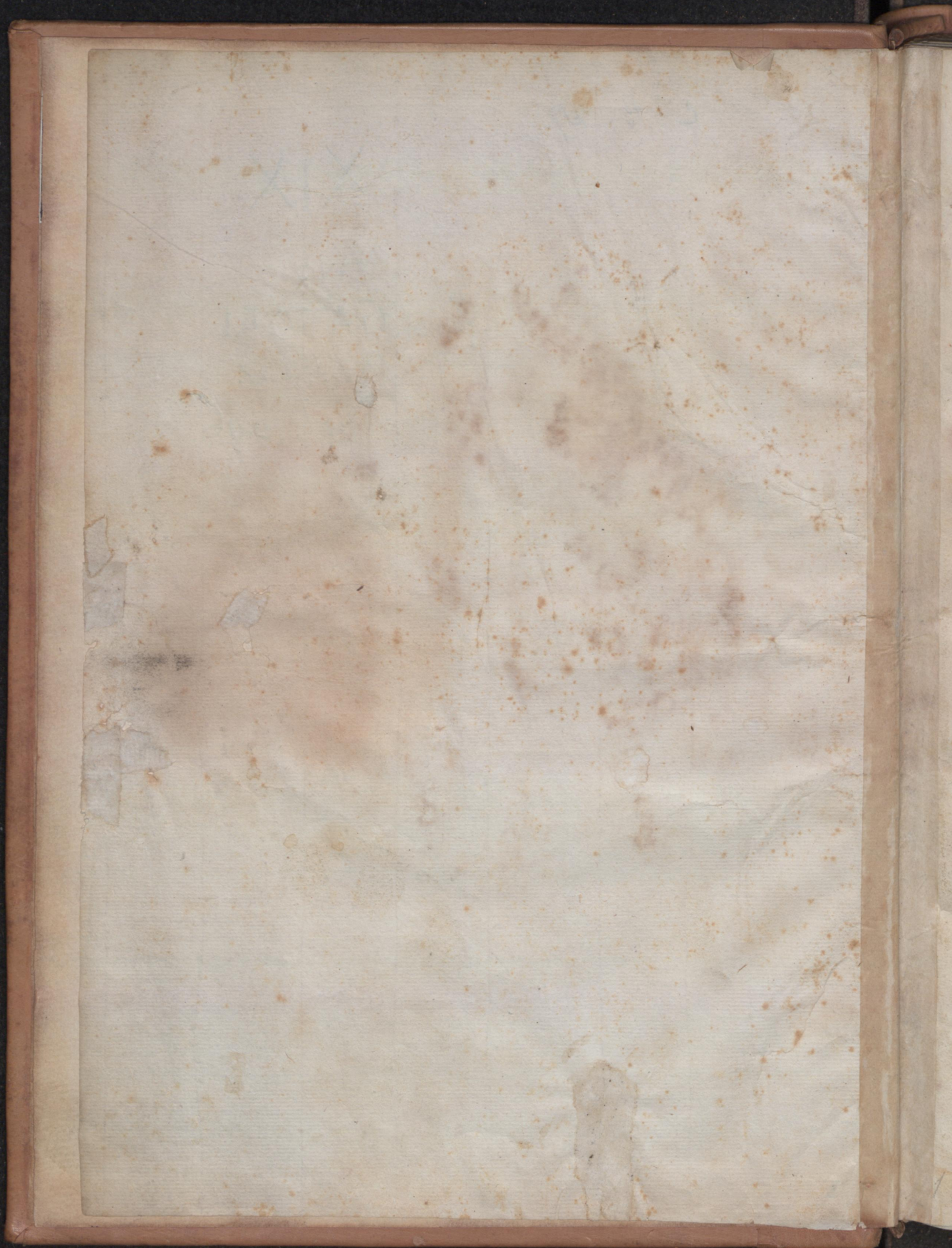
MVS.

Franch. GAFORI

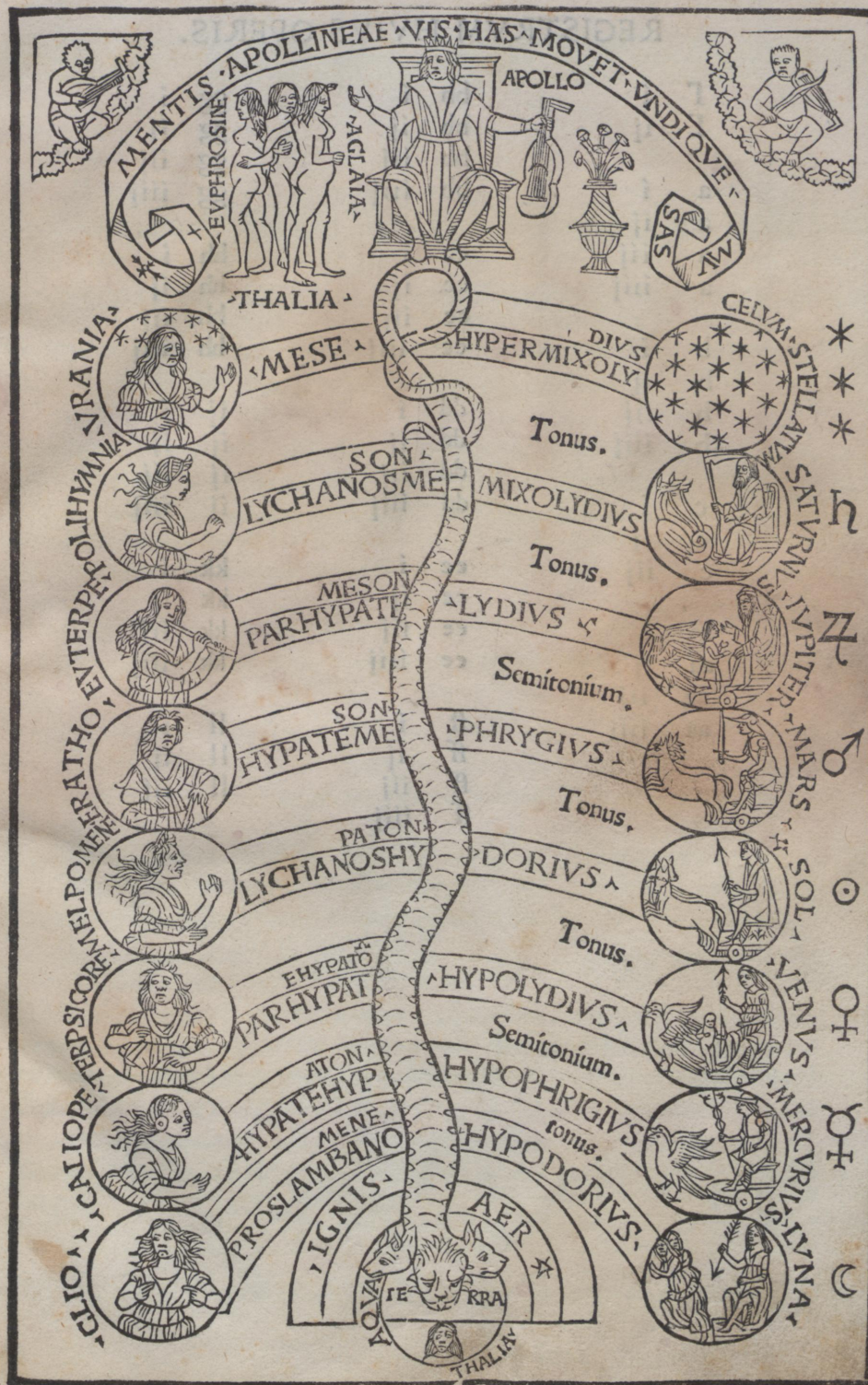
Pract. mag.

medol. 1496

I

PRACTICA MUSICE FRANCHINI GAFORI LAVDENSIS.

REGISTRVM HVIVS OPERIS.

f i
f ij

a i
a ij
a iij
a iiij

b i
b ij
b iij
b iiij

c i
c ij
c iij

aa i
aa ij
aa iij
aa iiij

bb i
bb ij
bb iij
bb iiij

cc i
cc ij
cc iij
cc iiij

dd i
dd ij
dd iij
dd iiij

ee i
ee ij
ee iij
ee iiij

ff i
ff ij
ff iij
ff iiij

gg i
gg ij
gg iij
gg iiij

hh i
hh ij
hh iij
hh iiij

ij i
ij ij
ij iij
ij iiij

kk i
kk ij
kk iij
kk iiij

ll i
ll ij
ll iij

Descriptio Musice actionis Franchini Gafori Laudensis.

LIBER PRIMVS.

De Introductorio ad musicam exercitationem necessario.	Caput primum.
De syllabicis sonorum nominibus & eorum distantijs	Caput secundum.
De Clauibus & pronuntiatione notularum	Caput tertium.
De proprietatibus & mutationibus vocalium syllabarum.	Caput quartum.
De Consonantia diatessaron eiusq; speciebus.	Caput quintum.
De Consonantia diapente eiusq; speciebus.	Caput sextum.
De consonantia diapasen eiusq; speciebus.	Caput septimum.
De Diuersis tonorū accidentibus ac formatione primi toni	Caput octauum.
De Formatione secundi toni.	Caput nonum.
De Formatione tertij toni	Caput decimum.
De Formula quarti toni.	Caput vndecimum.
De Compositione quinti toni.	Caput duodecimum.
De Formula sexti toni.	Caput tertiudecimū.
De Formula septimi toni.	Caput q̄rtūdecimū.
De ProgreSSIONe octauū toni.	Caput q̄ntūdecimū.

LIBER SECVNDVS.

Mensurā t̄p̄ris in voce Poetę & Musici breuē & lōgā posuerūt.	Caput primum.
De Varijs antiquorum figuris & earum mensura	Caput secundum.
De Consyderatione quinque essentialium figurarum.	Caput tertium.
De Diminutionibus figuris.	Caput quartum.
De Ligaturis figurarum.	Caput quintum.
De Pausis.	Caput sextum.
De Modo.	Caput septimum.
De Tempore.	Caput octauum.
De Prolatione.	Caput nonum.
De Partibus figurarum.	Caput decimum.
De Imperfectionibus figurarum.	Caput vndecimum.
De puncto.	Caput duodecimum.
De Alteratione.	Caput tertiudecimū.
De Diminutione.	Caput q̄rtūdecimū.
De Sincopa.	Caput q̄ntūdecimū.

LIBER TERTIVS.

De Contrapuncto eiusq; elementarijs vocibus.	Caput primum.
De Natura & denominatione specierum contrapuncti.	Caput secundum.
De octo regulis contrapuncti.	Caput tertium.
Quæ & ubi in contrapuncto admittendæ sint discordantię.	Caput quartum.
De Consentanea suauitate quartæ.	Caput quintum.
Quare quarta inter medium sonum & acutiorem concordat:	
discordatq; inter medium & grauiorem.	Caput sextum.
De Conformitate & diuersitate tertix & sextæ.	Caput septimum.
De Denominatione extremorū sonorum in concordantijs.	Caput octauum.
Alterna intensiōe ac remissione specierum: diuersa contra-	
puncti disponuntur elementa.	Caput nonum.
De diuersitate figurationis sonorum in contrapuncto	Caput decimum.
De Compositione diuersarum partium contrapuncti.	Caput vndecimum.
De consimilibus perfectis concordantijs in contrapuncto cō-	
sequenter tolerandis.	Caput duodecimum
De Fictæ musicæ contrapuncto.	Caput tertiuūdecimū.
De Falso contrapuncto.	Caput quartūdecimū
De Regimine & modestia modulantis.	Capū quintūdecimum

LIBER QVARTVS.

De Dēffinitione & distinctione proportionis.	Caput primum.
De Quicq; generib⁹ pportionū maioris & minoris inēq̃lītatis.	Caput secundum.
De Genere multiplici eiusq; speciebus.	Caput tertium.
De Genere submultiplici eiusq; speciebus.	Caput quartum.
De Genere superparticulari eiusq; speciebus.	Caput quintum.
De Genere subsuperparticulari eiusq; speciebus.	Caput sextum.
De Genere superpartienti eiusq; speciebus.	Caput septimum.
De Genere subsuperpartienti eiusq; speciebus.	Caput octauum.
De Genere multiplici superparticulari eiusq; speciebus.	Caput nonum.
De Genere submultiplicisuperparticulari eiusq; speciebus.	Caput decimum.
De Genere multiplicisuperpartiente eiusq; speciebus.	Caput vndecimum.
De Genere submultiplicisuperpartiente eiusq; speciebus.	Caput duodecimum
De Coniunctione plurium dissimilium proportionum.	Caput tertiuūdecimū.
De Proportionibus musicas consonantias nutrientibus.	Capū quartūdecimū
De pductione multipliciū pportionū ex multiplicib⁹ & supparticularib⁹.	Cap. xv.

F I N I S.

ILLVSTRISSIMO & Excellentissimo Principi dño. D. Lodouico Mariæ
Sfortiæ Anglo Duci Mediolanensium inuictissimo Franchinus Gaforus Musicæ
professor Salutem.

Vantæ musicæ artis professio Illustrissime Princeps
apud Priscos nō authoritatis modo sed etiam venera-
tionis extiterit facile edocemur & summorū Philoso-
phorū exemplo q se admodum senes ad hanc discipli-
nam velut in ea summam studiorum suorum manum
imposituri contulerunt: & seuerissimarum rerū publi-
carum instituto: quæ cum summa diligentia quicquid
moribus publice officeret: circuncidi curassent: hanc
tamen artem non modo non eiecerint: sed etiam velut
morum patentem Altricemq; summo studio excoluerunt: & vt claudam semel oīum
gentium oīumq; nationum cōsentienti stabiliq; cōfirmatur iudicio apud quas nihil
vnq̄ fuit cura maiore celebratum. Quæ enim alia disciplina tāto mortalium assensu:
tantaq; omnis vel ætatis vel sexus cōspiratione recepta est: vt nullius conditionis vl-
lus sit adhuc repertus qui molestias suas vel rudi saltem modulatione consolari non
studeat: Nihil. n. æque animos ad diuersissimos affectus breui momento traducere:
non optimorum modo testimonio: sed oculata (vt aiunt) fide conuincitur: Adeo vt
eius Professores antiquitas non Musicos modo: sed & vates & sapientes appellare
non dubitarit. Huc accedit Poetarum authoritas: qui Linum Orpheumq; dijs ge-
nitos: quoniam quorūdam hominum duram agrestēq; vitam ad mitiorem cultū re-
duxerint: filias saxaq; duxisse sinxerunt. Sed ne forte Poetarum dictis parua adhi-
beatur fides: velut in maius omnia familiari sibi figura extollentium: reperti sunt et
sapientiæ professionis: q asserere non dubitarint: non sensibilia modo sed etiā quæ
citra sensum vtcunq; viuunt modulationibus musicis permulceri. Atq; hac quidam
causa eminentissimum Authorem Virgilium non hyperbole poetica in bucolicis
dixisse ad silem cantum & duras metasse cacumina quercus arbitrati sunt. Et. n. si
Platonē credimus qui Mundi animam Musica modulatione cōstare dixit: nō video
profecto cur dubitari possit cetera quoq; qualicunq; anima degentia: quam eis cœ-
litus datam liquet: non affici latariq; nature suæ congruentia: cum similitudi-
nem sibi amicam esse iam palam constet. His ego rationibus Illustrissime Prin-
ceps tum etiam natura ad id impellente: cui non facile obstitimus motus: cum
animum iam ab inæunte ætate ad hanc vsque disciplinam appulissim: quæ pre-
sertim & moribus conferret: vt peritissimis placet: & a professione mea non ab-
horreret recepta iam diu opinione Religiosorum hoc potissimum munus esse: ne
mihi solū studia prodescent mea: librum etiam edidi antiquissimorum rationē secutus

de huius artis speculatione: quam græci Theoricam vocant quo & ratio studiorum
 meorum constaret: & laborum fructus latius spargeretur. Quod opus inclyte Prin-
 cepti nomini tuo dicaui: cunctatè id quod eundem ac timide: ne tibi grauissimis curis ma-
 ximarumq; rerum ponderibus occupato intempestiuis nugis obstreperem. Caterum
 postea quod perspexi quāto fauore quantaq; benignitate opusculum nostrum alioquin
 rude atq; incultū sis prosecutus: additum mihi ea liberalitate etiam currenti calcar:
 studiumq; meum nō mediocriter accensum est: ut alterā quoq; huius disciplinæ par-
 tem securus iam stomachi tui aggrederer. Musica enim nō ut ceteræ Matheseos di-
 sciplinæ speculationi tantum vacat: sed exit in actū: moralitatisq; ut predictum est cō-
 iungitur. Neq; enim satis officio meo fecisse videbar: si in inquisitione tantum subsiste-
 rem: ad paucorum id vtilitatem spectare ratus: nisi profectui etiā publico nra indu-
 striā desudaret. Hæc namq; musicæ pars nō solum sui cognitione prodest: sed longius
 promotis radicibus reliqua etiā studia coadiuuat: quod grauissimorum virorum te-
 stimonio cōprobatū est: quod se nihil aliud ex Musice quā litteras didicisse professi sunt.
 Hanc. n. artem Fabius Quintilianus antiquissimam omnium in litteris studiorum
 authore Timagene cōfirmat. Caterū cum de Musica loquor: non hanc Theatralem
 atq; effæminatā intelligo quæ mores publicos corrūpit potius quā informet: sed illam
 modestam atq; virilem antiquis heroibus celebratam: quæ Mensis Regum Conuiuia
 libusq; epulis admota: recubantium cōcertatione circūlata inter eos cythara claris-
 simorum virorū egregia facinora decantabat: quod maximum profecto ad virtutis
 studia incitamentū fuit: verum hæc etiam altius euecta: cælo quoq; inseritur: ac solis
 labores: errantēq; lunam: ac Titania astra celeberrimorū vatum testimonio enarrat:
 & quasi nō contenta impleisse meritis spatia terrarum cælos penetrat: diuinarūq; re-
 rum mysterijs iniūgitur. Hoc igitur opus princeps oculatissime tuo ductu tuisq; aus-
 picijs proxima fœtura apud me natum: ut plinij secundi verbis utar: atq; impressum
 tuo nomini qua debeo veneratione dicaui. Ad quē. n. labores meos referam cōmo-
 dius quā ad quem nō cuncta mō Italia: sed remotissimæ quoq; gentes: ius arbitriūq; nō
 consiliorum solū sed etiam gestorum suorū velut ad honorarium Arbitrū referre so-
 lent? Nec veritus sum ne tibi hoc munusculū nrum maximas res obeunti molestum
 accederet: cū sciam te ita maximis moderari solitum: ut minima quoq; non spernas:
 fœlicitateq; ingenij ita cuncta digerere ut inoffenso tenore peragatur. Quāq; tibi nō
 inter minima habeatur: quæ ad pfectū studiorū spectent. Testimonio sunt præclara
 gymnasia disciplinarum quod eundem omnium sed præcipue græcæ latinæq; facundiæ quæ tibi
 maxima cura p Imperij tui vrbes instituta sunt. Quis enim alius sortis fortunęq; tuæ
 adoreola suorum ingenia maiori iussu ad virtutem incitat tuetur fouet? Caterum
 quantum ad me spectat non postulo ut scripta mea ad comparisonem magnorum
 authorum sumantur: nec ut authoratis scriptoribus annumerer: quorum doctrinæ si
 quid in nostris boni fuerit libētissime acceptum refero: satis mihi superq; erit: si tan-

Fabius Quin-
 tilianus.

tum adnitar: haftenusq; industriam nr̃am commendari volo vt studiosorum profes-
ctui concinna compendiosaq; breuitate consuluisse dicar: vt quae forent sparsim per
Authorum volumina requirenda in vno opere: cōuenienti rerum ordine cōgesta re-
periantur. Elaborauimus nāq; vt res omnes suis principijs exorsē p̃ seriem ad calcem
perducerentur: ne qua lector in difficile alioquin arte confusione circūagat: scripto-
risq; magis ineptia quam rerum obscuritate laboret. Hoc nobis tātum assumimus:
hinc industriae nostrae commendationem petendam censemus. Sume igitur huma-
nissime Princeps Munusculū nr̃um qua in ceteris soles clementia: patereq; nominis
tui saltem praefatione subniti sic recipi merebitur: quāq; commēdationem merito suo
sibi praestare non potest: dicatura consequetur. Cum alioquin nos vt omnia vel for-
tunae nostrae vel ingenij bona tibi accepta referimus: sic quicquid studio industriae
effecerimus nomini tuo tempus in omne dicatum consecratumq; esse volumus.

Carmen Lucini Conagi.

Et iuuat: & vellem meritas tibi reddere laudes:

Sed quis pro meritis te Ludouice feret?

Aurea das nobis: & foeliciſſima princeps

Secula: nulla ducum gloria tanta fuit.

Atq; alia vt taceam rerum monumenta tuarum

Quae superant hominum colloquia: atq; fidem.

Quando artes vllō tantum uiguerē sub æuo?

Aut sic ingenijs pallas amica fuit?

Cernimus Iſæos: Euclidas: Pythagorasq;

Phœbigenas: & qui ſydera celsa petant.

Nec tibi Chryſippi deſunt: doctiq; Solones:

Et tua parthalias dant tibi ſæcla manus.

Prodiit & ſtygia per te de ſede reuulſa

Muſica: nec notos attulit ipſa modos.

Ecce ſuas Franchinus opes: ſua munera profert

Pieria quo non clarior arte viget.

Has pete tu lector: nil non laudabile cernes.

Hinc exerceri diſcis: & inde loqui.

Quicquid agas iſto cantans cognoscere libro:

Et poteris recto promere quaq; ſono.

At tu ſi modo ſit grati tibi muneris auctor:

Ad dominum pro ſe fer pia vota deum.

FRANCHINI GAFORI LAVDENSIS . MVSICE ACTIO .
LIBER PRIMVS.

De Introductorio ad Musicam exercitationem necessario.
Caput primum.

L si harmonicam scientiam plerique cessante usu (quod theoricus est) longe auctius quam ipsa sunt exercitatione prosequuti: hos tamen ad tantum harmoniae usum nulla creditur scientia puenire non potuisse: Quid enim praestantissimos veteres illos primo theoricæ conscriptos commemorem: quum Orpheum: Amphionem: Linum thebeum: Arionem & Thimoteum ac reliquos ipsa posteritas celebrarit: quorum cōcentu (usu inquam) alter feras: saxa alter & filuas: Aquatiles beluas alter: agrestesq; animos & rudes demulxere. hos & disciplinæ ipsius institutis & ipsa actione cōstat celeberrimos extitisse. Nec temere Pythagoricos ipsos & Platonicos atq; Parhypateticos in medium adduxero: quorum iussu disciplinandis adolescentibus & naturalis & artificiosæ vocis usus plurimum comendatur: quod ea quidem ratione assertum est: quum Aristoxenus musicus atq; Philosophus teste Marcho Tullio primo tusculanarum questionum: ipsius corporis intensiōem quādam velut in cantu & fidibus: quæ harmonia dicitur: sic ex totius corporis natura & figura varios modos fieri tanq̃ in cātu sonos affirmauerit.

Sunt & qui vanas posuere potentias nisi redigantur ad actus: qua re exercitationem melodicae vocis sentiunt harmonicæ consyderationi plurimum contulisse: non q; variam ei multitudinem sed ipsam adhibeat perfectionem. Est igitur musicae actio motus sonorum cōsonantias ac melodiam efficiens. Quos quidem sonos frustra ratione & scientia colligimus: nisi ipsa fuerint exercitatione comprehensi. Hinc eorum Intensiōnes remissionesq; ac consonantias non animo tantum atq; ratione: sed auditus & pronūtiationis consuetudine pernotescere necesse est. Sed neq;

Musica dis-
sentit.

Grammaticæ.

Augustinus
Quattuor
genera mu-
sicorum.

Oratores.

Lectores.

Ambrosiani

Gregoriani

Aristoteles

Qui sint mu-
fici & canto-
res.

Theophras-
tus.

Guido

Græci

inficiabor hanc ipsam musicam actionem Grammaticæ plurimum esse discordem: quum in hac dum breui vel producta syllaba sit vtendum: omnino eorum qui nos ante iuerunt auctoritate id facimus: Musicum vero rationabili vocum dimensionum inseruire necesse est: nec illam vel illam syllabam ante pronuntiare q̄ sibi per vocis ac temporis mensuram licere sciat: quod & si conuenientius primo secundi huius operis descriptum est: Diuus tamen noscitur Augustinus secundo suæ musicæ argumentis efficacibus comprobasse. Verum sonoras voces genera quattuor consequuntur. Primū genus est eorum qui circa prosam versantur. suum potius verbis q̄ melodia exprimentes conceptum: vt Oratores & lectores: & qui etiam in diuinis antiphonas modulantur & psalmos: quod (licet improprie) Ambrosiani nostri atq; Gregoriani clerici cantum planum vocant: quoniam simpliciter & de plano singulas notulas æqua breui temporis mensura pronuntiant. Non enim concinitatis noscitur seruare naturam: sed q̄ certi ipsorum modorum (quos & tonos vocant) limites & termini atq; vocum congressiones & transitus: secundum. s. naturalem diatonici generis dispositionem obseruari per noscuntur: cantilenarum ac totius modulaminis exordia in ipso vt plurimum comprobantur. Inde soniferam lectionem quasi lectionem sustinentem sonos vel ipsis sonis substitutam: ipsum planum cantum appello: Veteres autem vt vigessimooctauo problemate partis harmonicæ asserit Aristoteles: primas huiusmodi vocum animaduersiones quas instituendis ad musicam adolescentibus præponebant leges vocabant. Secundum genus est eorum q̄ non modo mentis conceptum sed & syllabas ipsas breues & longas (quod poetarum est) metrica consideratione pronuntiant: de quo quidem primo secundi gratiore licentia sermo fiet. Tertium genus est eorum qui alterutra inuicem sonoritate certis interuallorum dimensionibus melodiam ac dulcem efficiunt cantilenam. quod tertio presentis operis volumine pernotatur: hos proprie musicos & cantores vocant. Quartum genus histrionicæ & mimicæ arti dicari solet: & his qui ad vocis imitationem gestibus corporis commouetur vt saltationibus & choreis: quibus Theophrastus probatam in voce & corporis motu musicam ascripsit: Sed cum cerimonijs nostris hæc obscenitas non conueniat ad ea que diuinas laudes concernunt animum conuertimus. Constat itaq; Guidonem Aretinum ipsius frugiferæ musicæ introductorium descripsisse septem litteris: atq; sex syllabis chordas omnes denominantibus ad instar quindecim chordarum naturalis & perfecti diatonici systematis perornatum. Confert quidem plurimum humanæ vocis actioni lyrae aut cytharæ vel monochordi percussas concordēs chordulas imitari: quarum alias graues: alias acutas: reliquas Græci medias dicebant. Verum ecclesiastici nostri Guidonis huiusmodi traditionem quam manum vocant: in graue: acutū

& superacutum distinguunt: vt viginti ac duarum chordularum lineis & interval-
 lis seu spacijs alternatim inscriptarum: cōnumeratis scilicet ipsius sinemenon te-
 trachordi causa & immitatione duabus coniunctis: octo priores quasi silentio &
 taciturnitati proximas: appellant graues. octo vero his superductas acutas vo-
 cant ac reliquas sex superacutas. Extat tamen in ipsis octo grauibz chordis &
 ipsum acumen: atq; grauitas in acutis. Inde est q; ex singulo earum accruo cō-
 sonantia profiliit: quam acuti grauibz soni mixturam esse suauiter & vniiformiter
 auribus accidentem Boetius deffinire solebat. Vocum igitur septem literis p
 lineas & spacia deductis ordo sic sumitur: nāq; grauissimo introductorij loco quē
 linea quadam signant Γ græcam litteram ascripserunt inde & syllabam vt. Vi-
 ciniori autem spacio litteram A & syllabam re. Secundæ linæ in acutum cō-
 sequenti: litteram h quadratam ex geminata Γ conuersim coniuncta: & syllabā
 mi. Sed subsequenti in acutum intervallo litteram C & syllabam fa posuerūt.
 Interuallum enim seu spacium intelligo vacuum marginem duabus lineis acu-
 mine & grauitate contiguīs interiectum. Atq; consimili progressionē litteras ip-
 sas: & septem exachordorum syllabas chordulis annotarunt: sed quamplura de
 his locus hic expeteret: quæ cum quinto theoricæ lucide deducta sint: ipsa duxi-
 mus breuitate pertransire silentio. Sitq; diatonicum Guidonis introductorium
 litteris & syllabis per lineas & spacia descriptis hac parygraphia dispositum.

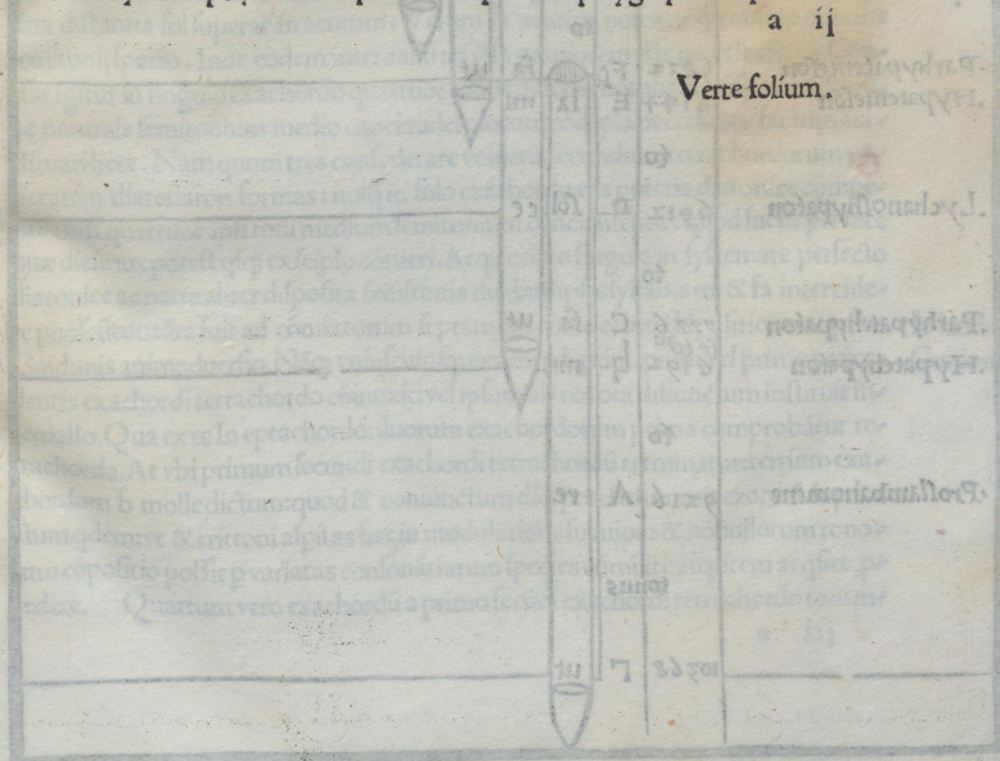
Quid sit con-
 sonantia.

Boetius.

Interuallum.

a ij

Verte folium.

Diatonicum Guidonis Introductorium pythagorea dimensione dispositum				
	1632	a	to	la
	1944	b	re	sol
	2048	c	fa	mi
	2187	d	re	ut
.Nedieyperboleon	2304	e	la	re
.Paranetehyperboleon	2592	f	to	ut
.Tritetehyperboleon	2916	g	re	fa
.Nediezeugmenon	3072	a	la	mi
.Paranetiezeugmenon	3456	b	to	re
.Tritetiezeugmenon	3888	c	fa	ut
.Paramese	4096	d	re	mi
.Mese	4374	e	la	re
	4608	f	to	ut
.Lychanolisefon	4184	g	re	ut
.Parhypatemefon	4832	a	la	ut
.Hypatemefon	6144	b	to	mi
		c	fa	ut
.Lychanohypaton	6912	d	re	re
		e	la	re
.Parhypatehypaton	7776	f	to	ut
.Hypatehypaton	8192	g	re	mi
		a	la	re
.Proslambanomena	9216	b	to	re
		c	fa	re
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut
		d	re	ut
		e	la	ut
		f	to	ut
		g	re	ut
		a	la	ut
		b	to	ut
		c	fa	ut

De syllabicis sonorum nominibus & earum distantijs.

Caput secundum.

Septem tantum essentialia chordas septenis litteris a Gregorio descrip-
 tas sexto eneidis hoc carmine Maronis auctoritas celebravit. Necnon
 thrayrius longa cum veste sacerdos Obloquitur numeris septem discri-
 mina vocum. Inde & introductorium ipsum Guido septē cōmixtis p̄fecit exachor-
 dis. exachordum. n. est comprahensio sex chordarum diatonica dimensione disposi-
 tarum. quarum nomina sunt: vt re mi fa sol la. Sunt enim vt re graues dum gr̄a-
 cis assentior sol la acuta: & mi fa mediā. Ecclesiasticorū vero mos est: vt re gra-
 ues dum gr̄a cis assentior sol la acuta: & mi fa mediā. Ecclesiasticorum vero mos
 est: vt re graues vocare: mi fa acutas: & sol la superacutas. Has quidem Guido
 ipse ita disposuit: vt singula perfecti ac diatonici systematis interualla duabus tan-
 tum huiusmodi syllabis definiret. Nāq; inter vt & re sesquioc̄taua dimēsiōe to-
 ni clauditur interuallum. Inter re & mi similiter. Sed inter mi & fa minoris se-
 mitonij distantia est. Inter fa & sol atq; inter sol & la extensus est tonus. Qua re
 altior est re quam vt tono: & tono item grauior vt q̄ re. Re a mi tono vincitur acu-
 mine: subestq; ei tono in grauitatem. Fa q̄ sol grauior est tono: ac sol tono fa su-
 peruadit in acutum. La a sol toni interuallo ipsa grauitate deuincitur: sed la epog-
 doa distantia sol superat in acutum: Verum fa acutior noscitur q̄ mi: solo minoris
 semitonij spacio. Inde eodem interuallo mi q̄ fa grauiorem esse necesse est. Con-
 stat igitur in singulo exachordo quattuor tonos diuersis notulis circūspectos minus
 ac naturale semitonium medio concludere loco: quod ipsa necessitate factum exi-
 stimari licet. Nam quum tres consyderare volueris secundum tetrachordorum va-
 rietatem diatessaron formas: nusq; in solo exachordo eas poteris diatonice compe-
 rire: nisi quattuor ipsi toni medium semitonium conclauerint: quod facile per hac
 quā dicimus potest q̄q; ex seipso cōtueri. Atq; iccirco singula in systemate perfecto
 diatonice ac naturaliter disposita semitonía duabus ipsis syllabis mi & fa intercide-
 re p̄noscutur: tāta fuit ad cōmixtorum septem exachordorum dispositionem ipsius
 Guidonis animaduersio. Nāq; vniuscuiusq; exachordi principium vel primo praece-
 dentis exachordi tetrachordo cōiunxit: vel ipsum ab eo toni disiunctum instituit in-
 teruallo. Qua ex re In eptachordo: duorum exachordorum prima comprobatur te-
 trachorda. At vbi primum secundi exachordi tetrachordū terminatur: tertium exa-
 chordum b molle dictum: quod & coniunctum dici potest: summit exordiū supdu-
 ctum q̄dem: vt & tritoní asp̄tas fiat in modulatione suauior: & nōnullorum tono-
 rum cōpositio possit p̄ varias consonantiarum species cōmixte atq; item acq̄sire p̄-
 cedere. Quartum vero exachordū a primo secūdi exachordi tetrachordo toni in-

Gregorius.
 Virgilius.

Guido.

In laudem
 Guidonis

Quid sit tonus.

Quid sit semitonium.
Quid sit interuallum.

teruallo disiungitur in acutum. Quintū autem exachordum primo quarti exachordi coniungitur tetrachordo. Verum primo quinti huius exachordi tetrachordo sextum conexum est exachordum. quod sinemenon seu coniunctum potest appellari. Septimū exachordum a primo quinti exachordi tetrachordo toni distantia disiungitur in acutum. Est enim tonus legitimus seiquioctauæ dimensionis spatiū duobus sonis circūscriptum. Hic duas propinquas sola sectione sustinet partes. quarum altera minor: altera maior: Hanc apotomen seu semitonium maius illam minus semitonium vocat: Abstracto quidem ab ipso tono minore semitonio relinquitur apotome: quo difficilime discors transitus procedit in vocibus. secus ipso minore semitonio: nāq; concors & suaue tonis ipsis & consonantijs præstat temperamentū vt i harmonia instrumēti notissime comprobabo. quum potissime in diatonica introductione ante vel post vel inter duos tonos naturaliter noscatur esse deductum. Hinc semitonium ipsum liceat deffiniri interuallū quod duabus seiquioctauis appositum seiquitertiam ducit proportionem seu spatium quod duobus tonis cōiūctum sonoris terminis extremis diatessaron perficit cōsonantiam. Interuallum autem seu spatiū hoc modo potest intelligi distantiam esse acuti atq; grauis soni. Sonorus autem mentis conceptus certis notulis declaratur: quarum extensionem intensio nēq; ac remissionem linearum ac spatiorum varietate dispositas ipsa voce consequi necesse est atq; iccirco notulæ ipsæ vocis signa dicuntur. Voces autem q; scribi non possint: vlu & exercitatione mandātur memoriæ ne pereant: profluunt nāq; in præteritum tempus pronuntiationes earum. Fit igitur notularum triplex descriptio simplex composita & mediocris. Simplex notula est quæ alteri notulæ non coniungitur: & quadrato corpore figuratur hoc modo quādoq; item cū virgula in latere eius dextro descendente describitur in modum longæ mensurabilis vt hic.

Cōposita notula ē quæ alteri notulæ consuitur quæ tunc diuersam consequitur descriptionē. Nā quū ligatura ascēdit: secundā. s. notulā habens altiore: prima nullam experit virgulam ascendentem descendente: cuius lateri eius vt hic.

Quū aut descendit ligatura secundā. s. notulam habēs grauiorem: primæ tūc ascribitur virgula descēdens in latere sinistro: siue obliqua fuerit siue quadrata hoc modo.

Quā qdem principijs ligaturarū cōgruentiam veterum auctoritas proprietate instituit vocitandā. Est igitur proprietas cōueniens principijs ligaturarū descriptio a musicis auctoribus instituta. Vltimis aut cōmissura notulis: q; omnium rerū pfectio teste Philosopho finī attribuitur: pfectionē ascripserunt. Hæc. n. tribus modis denotatur: Aut. n. vltima

Philosophus

ligaturæ notula ē sub penultima q̄dro corpore descripta vt hic.

Aut supra penultimam dirrecte vt hic.

Aut supra penultimam indirrecte recto
scilicet gradu: quadrato corpore & descen-
dente virgula
in latere dextro
hoc modo.

Est itaq; p̄fectio cōgrua vltimis liga-
turarū notulis figuratio. Huiusmodi au-
tem positionibus dissentiētes a vetusta

tis auctoritate recedunt. Quo fit vt q̄ vltimam ligaturæ no-
tulam obliquo corpore describunt vt hic.

In errorem ducantur: cōceduntur tamen duæ
tantum in corpore obliquo notulæ hoc modo.

Verum corpus obli-
quum ascendens vt hic.

vsus perhorrescit.

Medijs autem ligaturarū notulis quæ .f. inter extremas iūgun-
tur nulla figurationis ascripta est diuersitas: nāq; vt quadra-
tæ simplices figurantur vel obliquæ hoc modo.

Ois insup ligatura quāq; multas complexa est notulas vni-
cam subtrahit syllabā pronūtiandā. Oēs igitur musica hu-
iusmodi p̄gressionis notulæ: & si diuersis figurationibus de-
scribūtur æquali tēporis mēsurā debēt pronūtiari. Me-
diocris notula est quæ nec simpliciū nec cōpositarum figurarū formā sūmit: sed i sui
simplicitate obliquo corpori certa similitudine cōparat̄ neq; sola describit̄: sed duæ
saltē aut plures in forma mēsurabilis semibreuis descēdētes plerūq; pnotat̄ hoc mō.

Cæteris aut æquales sunt in pronūciatione & temporis mēsu-
ra. licet nōnulli eas duplo strictius cæteris cōmensurent: quod nō
ratione sed cantoris arbitrio duximus cōcedendū. Plerique enim
plani cantus notularū pronūciationē & mensuram proprio im-
perio cōseq voluerūt. Inde nō absre Persij dictum. Velle suū cuiq;
est: nec voto viuitur vno. Sunt & qui notulas huiusmodi plani
cantus æque describunt & commensurant figuris mensurabilis cōsyderationis vt
longas breues ac semibreues. vt constat in Symbolo cardineo: & nonnullis profis
atq; hymnis: quod Galli potissime ad ornatorem modulorum pronūciationē ip-
sa diuersitate concipiendam celeberrime prosequuntur.

Persius.

De Clauibus & pronuntiatione notularum. Caput tertium.

Musici.
Aristoteles.

Ost hac: qbus signis notularū nomina & grauitates atq; acumina & extensiones p lineas & spacia picipiuntur necesse est apperire. Omnis. n. littera siue sedes lineali vel spaciali loco in introductorio disposita clauis vocatur: quoniam notula oēs lineis ipsis vel spatijs claudūtur. Sed neq; necessariū fuisse constat lineas omnis & spacia proprijs litteris & clauibus declarare propter. s. mutuatam contiguā descriptionis conculcationē. Quare cōgruum arbitrati sunt Musici paucioribus signis omnes introductorij chordas apperire. Frustra. n. vt Aristoteli placet id fit p plura: quod fieri potest p pauciora. Duobus nāq; signis quæ clauēs dicuntur & graues & acutas atq; supacutas introductorij chordas discernere solēt. Ac primum qdem signum (vt veterum primordia subsequar) est sola iter quattuor aut quinque linea rubro colore referta: quæ quum linealem possidet in introductorio locum: Pfaut graue demonstrat. si spaciali loco descripta sit: Pfaut declarat acutā. Secundum signum est sola linea inter quattuor aut qnq; lineas glauco colore referta: hanc quū linealem locum obtinet C solfaut ascribunt: si spaciali loco descripta sit: vel C solfaut graue vel C solfa supacutā indicabit quod & Ambrosianis pnotationibus frequētat: Adde quod veteres obseruabāt solā chordā celesti colore signatā ac spaciali loco descriptā: Bfa acutā intelligi: lineali vero Bfa supacutam. Atq; ita ceteras oēs voces & notulas cōsequentes in graue & in acutū p lineas & spacia cōsiderādas facile discernebāt. Recētiore aut Gregoriani & q rursus mensurabiles cātilenas describunt quoniam lineas omnes vno eodemq; colore describi asseuerant: clauem ipsam linealem Pfaut grauis: tribus notulis lineæ ipsius capiti hoc ordine in scriptis solent pernotare. Ac C solfaut lineæ capiti duas scorsum notulas quadratas ascribunt hoc modo.

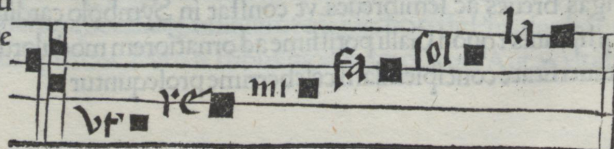

Verum Bfa

acuta: ipsius litteræ descriptione declaratur vt hic.

Atq; hoc ordine clauis describit vbi vnus cuiusq; exachordi primū tetrachordū terminat in acutū. Neq; incōueniēter vno cōsensu musici ei notula quæ ad graue sibi ppingorē semitonij deduceret: clauē ascripserūt: Nāq; semitonij ipsum magis artificiosum & ipsa proportiōe atq; platu natura & arte difficilior est tono: hinc magis indiget demonstratiōe. Tribus insup modis voces quas notula declarat pronūtiari solēt. Primo modo solfizando id est syllabas ac nomina vocū exprimendo scilicet vt re mi fa sol la: vt hic.

Quem quidem pronuntiationis modum tanquam legem initiandis pueris preponendam tradunt.

Secundo modo: sonos ac voces tantum emittendo omissis penitus litteris ac syllabis & dictionibus: quod exercitatur cantor facile profectus hoc modo.

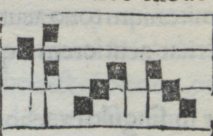
Tertio modo: quascunque dictiones ut antiphonas & responsoria: & ipsarum verba carilenarum notulis ipsis subscripta pronunciando: Ad quem tanquam ad finem electi modulaminis clerici deducuntur. ut hic.

At syllabarum pronuntiationem notulae ipsae hoc ordine declarant. Cum enim re sit tono acutior quam ut: eius sonitus ipsius toni intervallo extollendus est: & ut econverso a re toni intervallo deprimendus hoc modo.

Salve rex glo rie chris te

Item sonitus notulae mi a re tono extollitur: & re a mi eiusdem toni intervallo deprimitur: quod his notulis considerat

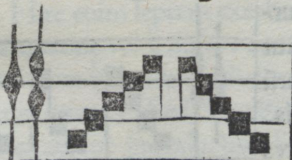

Fa sonitus a mi minoris semitonij intenditur intervallo. & mi a fa eiusdem semitonij intervallo remittitur in graue: ut hic.

Sol autem syllaba sonitum intendit super fa toni intervallo: & fa a sol eiusdem toni intervallo remittit in grauitate quod haec notulae declarant.

Sonitus item syllabarum acutior est: & sol a la: harum dispositione nota

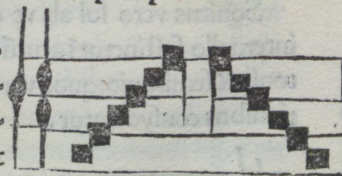
be la eo quod est sol toni intervallo eodem est tono depressus: quod tularum facile percipitur.

Rursus mi ab ut di

toni intervallo redit in acutum & ut a mi eodem distantia deprimatur in graue: quod duobus modis evenit. scilicet compositae & simplici: compositae quoniam duorum tonorum intervallo circumscribuntur duobus extremis terminis medio & communi termino interscripto ut hic

Incompositae autem quoniam duorum tonorum distantia duobus terminis nullo medio interscripto comprehenditur quod his notulis dilucide percipitur. Hunc Boetius & Ptholomeus enarmonicis tetrachordis ascripserunt natura concinnum.

Boetius.
Ptholomeus.

Quid sit di-
tonus.

Semiditon⁹.

Pythagoras.

Chromaticū

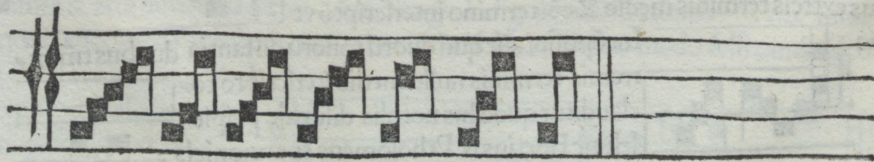
Enarmonicū

Est. n. ditonus duorū tonorū acruus. Semiditonus vero toni ac minoris semitonij cōmixtio: a semum dictus quasi imperfectus vel diminutus ditonus. hūc Boetius chromaticis tetrachordis trihemitonium incōpositum proponit. natura qdem concinnum. Pythagorica nāq; exq̄sitione in singulo diatonico ac naturali tetrachordo (auribus inq̄ dissono) incōpositum quoddā natura consonū mediarū. f. chordarū laxatione repertum est: quod cū duplici cōsyderatione deprāhensum sit: ditono. f. & trihemitonio: duo ipsa Chromaticū & Enarmonicū genera naturali diatono sunt interiecta: at latius in harmonia instrumētali hæc ipsa cōtractabimus. Igit̄ fa sonitus a re semiditoni intervallo recedit i acutum & re similiter a fa laxatur i graue. duobus item modis: cōposite inquam & incōposite vt his descriptionibus potest ex se ipso quisq; percipere.

Sol autem sonitus q̄ mi semiditoni rursus iteruallo acutior est: & mi q̄ sol grauior: atq; itē cōposite & incōposite cōsyderat̄. Distat aut̄ hic ab eo q̄ inter re & fa deductus est. Ille. n. semitonium tono acutius: hic tonum semitonio seruat acutiorem: quod his notulis probatur.

Fa aut̄ sonitus ab vt in singulo exachordo: diatessaron cōsonantia seu epitrito iteruallo extollitur in acutum: & syllabe vt sonitus a fa cōsimili distantia premitur i graue: quod quattuor modis euenit: Aut. n. tribus distinctis interuallis: a quattuor notulis circūuentis: duobus. f. tonis ac semitonio disponitur & procedit. Aut duobus interuallis: toni. f. & semiditoni. Aut duobus rursus interuallis ditoni & semitonij. Aut vnico & incōposito extremorū sonorū intervallo: quod his deducit̄ exēplis.

Sonitus vero sol ab vt diapentes intervallo sustinetur i acutū: tribus. f. tonis & semitonio: quod variatis notulis per diuersa tēditur interualla vt his deductionibus cōsyderatur.

Sonitus autem la ab vt diapentes ac toni distantia deducitur in acutū: tonis quatuor ac minore semitonio: quod tam ex graui in acutum q̄ ex acumine in grauitatem diuersis potest interuallis sustineri: vt his monstratur exemplis.

De proprietatibus & Mutationibus vocalium syllabarum.
Caput quartum.

Proprietas in notulis vocalibus secundum Marchetum paduanum est deriuatio pluriū vocum ab vno & eodē principio. Tinctoris aut proprietate dicitur singulare deducendarū vocum qualitatem. Nō. n. proprium & proprietas idem sunt. nam proprium est concretum: proprietas vero abstractum veluti Album & Albedo est enim proprium quædam res & substantia coniuncta cum qualitate siue maius dicere cum accidente: & hoc est cōcretum. proprietas vero est quædam passio siue qualitas seu accidens quod dum abstrahitur ab ipsa substantia cui inhaeret dicitur abstractum veluti est proprietas aut albedo. Verum proprietatem huiusmodi modulationis dicimus esse singularem vniuscuiusq; exachordi in introductorio dispositi deductionem. Deductio est sex ipsarum syllabarum diatonica ac naturalis progressio: vt ascendendo: hoc ordine: vt re mi fa sol la. descendēdo vero: la sol fa mi re vt. Hæc enim septem exachorda vocant proprietates seu qualitates: quarum tres h quadræ vel h duræ: duas naturæ: ac duas b rotundæ vel molli ascribunt. Quæ autem h quadræ dicuntur sub littera G exordium sortiuntur. Naturales autem in littera C Sed B molles in littera F principium possidere noscuntur: quod ex ordine introductorij liquido percipitur. Primam igitur exachordi figurā grauissimā chorda scilicet Γ græca littera producit: quam linea h duralis qualitatis noscitur sustinere. Secundam exachordi figuram: tertia litterarij nota quartam chordam in spatio disponens producere cognoscitur: hanc naturalem proprietatem seu qualitatem vocant. Tertiam autem exachordi figuram sextus litterarij character septimam chordam attingens recto ordine produxit: hanc b mollarem qualitatem nominant. Ac iteratas huiusmodi proprietates Introductorij descriptione pernotescere constat. Mihi insuper nequaquam placet Anselmi ratio qua naturæ proprietatē inter scilicet h quadrā & b rotundam

Marchetus.
Tinctoris.

In Anselmū.

seu melius dixerō inter \sharp durā & \flat mollem mediā collocauit quasi ipsa naturæ proprietas suauior secundum scilicet chromaticum genus sit disposita: Asperior autē \sharp quadræ in diatonico: Longeq; suauior \flat mollis in Enarmonico deducte sint. Nam vnūquodq; exachordū siue \sharp duræ qualitatē: siue naturalis: siue etiā \flat mollaris: secundum diatonicum genus nōscitur esse dimensum: hinc potius mihi ipsi persuasum ipſam naturæ qualitatem quartæ chordæ inscriptam esse q; prioris ac grauioris hypaton tetrachordi diatonici scilicet ac naturalis generis: potissimū diastema contineret. \flat mollem vero q; primum sui ipsius tetrachordum ad coniunctam videlicet triteſsinem non chordam perficiens: tritoniam \flat fa positione mollicet asperitatem. Ac \sharp duram e conuerso per disiunctam tonum ipsum inter Mesen & Paramesen per \sharp mi reddat asperiores. Quod si hanc chordam medium chordo-toni terminum instituerō: primus varistrorsum ductus circinus: grauiori sibi ipsi consimili atq; æquisonæ scilicet \sharp mi per diapason dupla mutabitur habitudine: qua re: cum \sharp mi ipsa sit tertia exachordi ipsius chorda ac tertium obtineat Introductorij locum: in prima & grauiſſima chorda scilicet. T vt exordium propriæ qualitatis suscipiat necesse est. At quibus proprietatibus qualitibus ue syllabæ omnes vocales ascribuntur: his tribus figuris facile percipitur.

La in e	La in a	La in d
sol in d	sol in g	sol in c
Ois fa in c cantatur	Ois fa in f cantatur	Ois fa in b cantatur
mi in \sharp p \sharp qdrā.	mi in e p naturā.	mi in a p \flat mollē.
re in a	re in d	re in g
vt in g	vt in c	vt in f

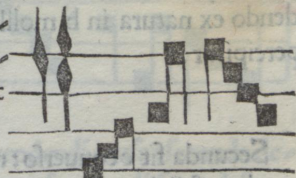
Mutatio qd.
Baccheus.
Gregorius.

Martianus.
Briennius.

Boetius.
Aristoteles.

Multimodas insuper sonorum mutationes clerici protestantur. Est enim Mutatio apud Baccheum Alteratio subiectorum seu Alicuius similis in dissimilem locum transpositio. Hinc in moralibus Mutari Gregorius inquit est ex alio in aliud ire & in semetipsum stabilem non esse: vnaquæq; enim res quasi tot passibus ad aliam tendit: quot mutabilitatis suæ motibus subiacet. Verum huiusmodi mutationem Martianus transitum appellat: quem vocis variationem in alteram soni figuram interpretatur. Briennius autem mutationem dixit esse subiecti systematis ac vocis characteris alienationem. Fit autem Mutatio secundum genus quū scilicet in tetrachordo diatonico lychanos vel etiā paranetes chorda remittitur semitonio in graue: transeundo in chromaticam figuram: vel tono transeundo in enarmonicam: quæ nusq; accedit ex grauitate in acumen variari vt Boetius noster in quarto explicuit. Id quoq; & Aristoteles ipse in musicis problematibus

intelligi voluit quū diceret Quod sapit naturam acuti plerūq; pertrāsit in grauem :
quod autem sapit naturam grauis non permutatur in acutum . Est & alia muta-
tionis consideratio in voce ac sono : nam quum sunt in motu & fiunt tantum voces
et soni ipsi de genere creditur entium successiuorum vt vigesimo septimo problema-
te interpres exposuit : qua re vocis ipsius ac soni generatio consistit in quodā fieri
& transmutari . Verum huiusmodi introductio definita a Marcheto consequitur
mutationem . Is enim inquit : Mutatio est variatio nominis vocis in alterū in eodem
sono . Syllabæ enim ipsæ vocibus & chordis suis .f. notulis ascriptæ si in vna eadēq;
linea vel eodem spatio consistunt : dicuntur quantitate pares sed qualitate seu pro-
prietate diuersæ . Inde quum mutatio sit qualitas vnus exachordi in alterius qua-
litate transfertur stante eadem vocis quantitate : vt testatur Anselmus tertio suæ
musicae . hinc mutationem voco alternam vocis in vocem delationem vniformi ex-
tensione deprehensam . Voces autem ipsas exachordorum syllabas intelligo . Nō
igitur vox mutatur in vocem per intensionem aut remissionem sed syllaba in syllabā
& proprietas seu qualitas in qualitatem . Quo fit vt quum syllabas tantum modu-
lato transitu exprimimus ipsa quadret mutatio . Litterarij autem characteres in in-
troductione obseruati neq; proferunt neq; mutantur . Syllaba item quæ vel lineā
vel spacium sola occupat mutationi non congruit : Quia re in F vt : In Are : In
h mi : & In Ela : nusquam fit mutatio : q; quum fieri necessitate contingeret : exa-
chordorum conglutinatorum pristinum ordinem iterabis . In C faut duæ al-
ternatiue eueniunt mutationes : primā mutando præ-
cedentem syllabam in sequentem scilicet fa in vt di-
citurq; ascendens mutatio ex h quadra in naturam . vt
harum exponit natularum descriptio .

Secunda mutatio sit quum modulando mu-
tamus sequentem syllabam in præcedentem sci-
licet vt in fa : quæ quidem dicitur descendens
ex natura in h quadram vt hic patet .

Constat .n. tribus de causis mutationem fieri oportere . Primo vt supra & infra
vnūquodq; exachordum voces ipsæ modulato transitu possint in acutum intēdi atq;
remitti in grauitatem . Secundo : ad cōcipiendum suauioris modulationis tran-

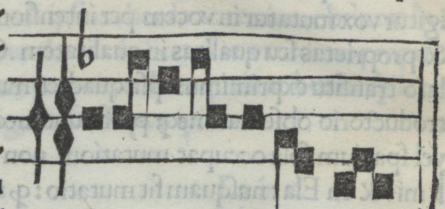
Petrus appo-
nensis .
Marchetus .

Anselmus.

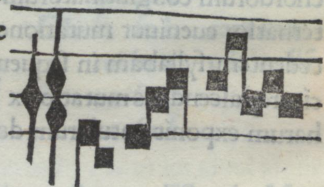
fitum . plerūq; enim non minus melitum & suauem cantum reddit variata vocum qualitas : q̄ permutata quātitas modulati soni . solet quandoq; b mollis qualitas in locum b quadrae deducta (quod Ambrosiani sapius obseruant) modulationem reddere suauiore . Tertio ad faciliorem consonantium figurarum scilicet diatessaron ac diapentes transitum in tonorum pmixtione dispositum . In D solre : item & in Elami duæ conſimiles fiunt mutationes . In F faut autem duæ conſurgunt mutationes : prima intenſionis gratia fit mutando natnræ qualitatē in b mollem : seu primam ſyllabam in ſecundam ſcilicet fa in vt : quod præſens indicat notarum deſcriptio .

Secunda remiſſionem conſpicit ex b molli in naturam mutata ſecunda ſyllaba in primam ſcilicet vt in fa : vt hac notularum diſpoſitione poteſt facile comprehendī .

Ex G ſolreut ſex prodeunt mutationes . Prima fit ex modulato tranſitu primæ ſyllabæ in ſecundam ſcilicet ex ſol in re aſcēdendo ex natura in b mollem : vt hac diſpoſitione percipitur .

Secunda fit e conuerſo : mutando ſecundam ſyllabam in primam ſcilicet re in ſol deſcendendo ex b molli in naturam : vt hic patet .

Tertia mutatio fit conuerſione primæ ſyllabæ in tertiā querendæ intenſionis cauſa ſcilicet ſol in vt : ex natura in b quadram : quod hoc percipitur exemplo .

Quarta fit econuerſo querēs. ſ. re-
miſſionem: mutata vt in ſol ex h qua-
dra in naturam: vt hic patet.

Quinta mutatio fit quum modu-
lando mutatur ſecunda ſyllaba in ter-
tiam ſcilicet re in vt aſcendēdi gratia:
ex b molli in h quadram vt hic.

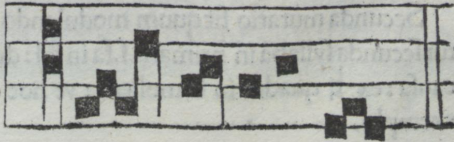
Sexta fit mutando tertiam ſyllabam in
ſecundam. ſ. vt in re deſcēſus gratia ex h du-
ra in b mollem: vt hoc declaratur exē-
mplo.

Fit plerūq; hæc ſexta mutatio vide-
licet tertię ſyllabę in ſecundam vt in
re: reſpiciens aſcenſum in primo diſiun-
ctionis gradu: tunc ipſam irregularem ſeu in-
directam mutationem voco. quod hoc ſane
pernotatur exemplo.

Eſt enim directa & regularis mutatio
quę præcedenti & ſequenti vnifonę opponi-
tur mutationi: vt. ſ. gratia exempli: quum prima fit aſcendēdi cauſa: ſecunda de-
ſcendēdi: tertia aſcendēdi: quarta deſcendēdi: quinta aſcendēdi: ſexta deſcen-
dēdi. Indirecta autem & Irregularis mutatio dicitur quum præcedenti aut ſe-
quenti vnifonę mutationi perſimilem ducit proprietatis ſeu qualitatis motum: vt
ſexta huiusmodi aſcendens: quę quinrę præcedenti ad aſcēſum ducta: perſimilis
efficitur in motu: Eſt enim Aſcendens mutatio quum mutato vnifonę vocis no-
mine primus vocis motus tendit in acumen. Deſcendens vero quum primus vo-
cis motus remittitur in grauitatem. In Alamire ſex fiunt mutationes: eisquę
in G ſol re vt deductę ſunt: conſimiles.
Ac ſexta rurfus irregulariter & indir-
recte procedit ideſt quinrę præceden-
ti ex b molli in h duram aſcendēti p-
ſimilis: vt hic.

Directa mu-
tatio.

Indirecta
mutatio.

In bfa hmi: q̄ ambæ syllabæ non sint eiusdem soni: nullam posse fieri mutationem pleriq̄ consentiunt: maiore enim semitonio ab inuicem sunt disiunctæ: nā cum b fa a mi de Alamire: minore sit semitonio disiuncta in acutum ac hmi q̄ re eiusdem alamire sit tono acutior: Cūq̄ tonus minus semitonium maiore semitonio vincat: constat hmi maiore semitonio q̄ bfa esse acutiorem. Qua re: quum necessitate coacti ipsam deducimus in bfa hmi mutationem & qualitatis & quantitatis conueniet mutatio: qualitatis inquam idest proprietatis b mollis in h duram: mutando fa in mi: ascensus gratia: vel e conuerso descendendi causa. quantitatis idest transcundo per fa ad mi ex grauiore ad acutiorem sonum: ipsius apotomes interuallo: aut e conuerso: per mi in fa descendendo ex acuto in grauiorem quem quidem transitum quoniam difficilis & admodum dissonus est: omni solertia deuitandum musicorum scola precepit: hunc Marchetus & Anselmus permutationem vocant. Est enim ad inuenta Irregularis & Indirecta mutatio ad euitandū dissonum huiusmodi permutationis transitum. quem vrgente notularum dispositione fieri necesse est: vt hoc constat exemplo.

Marchetus
Anselmus

Quid sit per
mutatio.

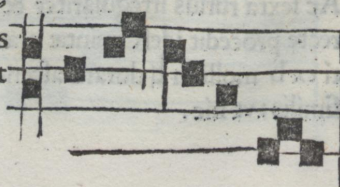
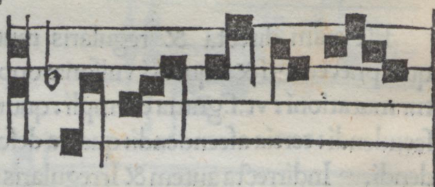
Est igitur permutatio mutua qualitatis & quantitatis inuicem variatio.

In C solfaut: sex ducuntur mutationes.

Prima quum modulando mutamus primam syllabam in secundā. s. sol in fa: ascendendo de b mollis in h duram: vt hic.

Fit in super hac prima mutatio aliquando Indirecte & irregulariter scilicet descendens in primo transitu mobili ad diffugiendam in bfa hmi dissonam & incongruam permutationem: vt hac notularum dispositione probatur.

Secunda mutatio fit quum modulando mutatur secunda syllaba in primam. s. fa in sol: descensus causa: ex h quadra in b mollem: vt hoc constat exemplo.

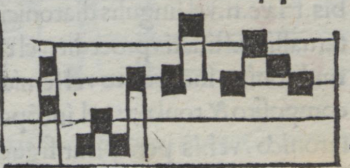
Tertia mutatio fit quum modulando mutamus primam syllabam in tertiam: videlicet sol in ut ascendendo ex b molli ad naturam: ut hoc exemplo percipitur.

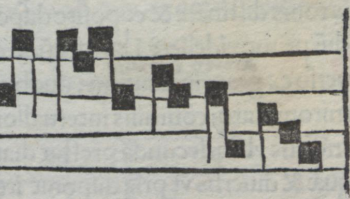
Quarta mutatio fit quum modulando mutamus ut in sol: descendendo de natura in b mollem ut hic patet.

Quinta mutatio fit quum modulando mutamus secundam syllabam in tertiam. s. fa in ut ascendendo ex h quadra in naturam ut hic constat.

Sexta & ultima mutatio fit quum modulando mutatur tertia syllaba in secundam videlicet ut in fa descendendo ex natura in h quadram: ut hoc percipitur exemplo.

Complures quoque possunt indirecte & Irregulariter fieri mutationes: ut quisque ex se ipso facile potest considerare.

In Diatole: sex conformes ducuntur mutationes. Ac duae In Elami. Atque in Ffaut. Nec non & in ceteris conformes mutationum motus concernentibus: singula. s. singulis conformibus referendo. Mutationum Insuper pluralitatem asserunt fugiendam: quum modulationis progressum unica mutatione constiterit esse congrue dispositum. Ac tardius longiusque quo ad fieri possit mutationem prosequendam esse ferunt. Euenit quandoque disiectus mutationis transgressus: quum modulando fit transitus ultra ordinem exachordi: puta ascendendo vel descendendo per septem aut octo voces vel etiam per plures: quod in mensuratis cantilenis frequenter obseruatur. Possent item & per coniunctas complures fieri mutationes si tonorum intervallis disponderentur syllabae exachordorum tonos ipsos in duo inaequalia partientes semitonia. At cum vel chromatico vel permixto generi Id sane competat: praesens haec cura refellit: diatonicam tantum Guidonis referens Institutionem.

b i

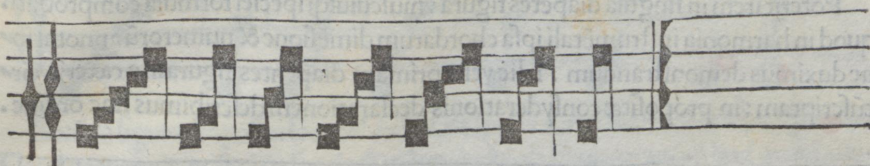
Caput quintum.

[illegible]

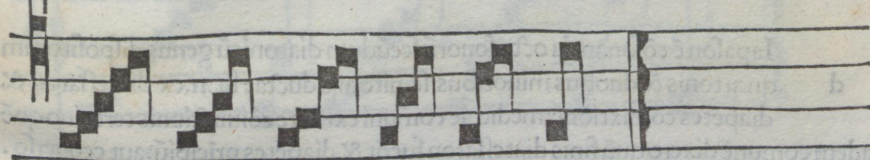
fa sol fa sol la re mi fa
re mi re mi vt.

De consonantia diapente & eius speciebus. Caput sextum.

Diapente est consonantia quinquaginta sonorum tres tonos & unum minus semitonium quatuor diatonicis intervallis complectentium: dicta. n. est per quinque. Atque quatuor habet species seu diversas figuras: quarum positionem semitonius transiens hinc inde vagus noscitur declarare. Prima. n. diapentes figura fit ex prima diatessaron & tono in acutum: retinetque semitonium naturale in secundo intervallo procedens his syllabis re mi fa sol la cuius exordium summitur in D solre & terminat in alamire. Consimilis autem intervallorum & notularum transitus primam semper diapentes speciem collocabit. Sed & diversis contrahitur intervallis ut hic constat.

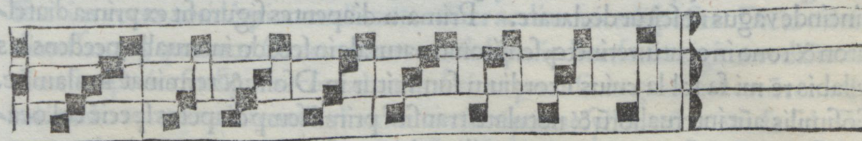
Secunda diapentes figura componitur ex secunda diatessaron & tono in acutum: in primo & graviore intervallo semitonium continens his. f. syllabis ducta: mi fa sol la mi: Cuius initium disponitur in Elami graue atque terminatur ad Emi acutam. Similis quoque vocum & intervallorum dispositio secundam semper diapentes speciem noscitur comprobare: quam & diversis intervallis concipi hanc declarat positio.

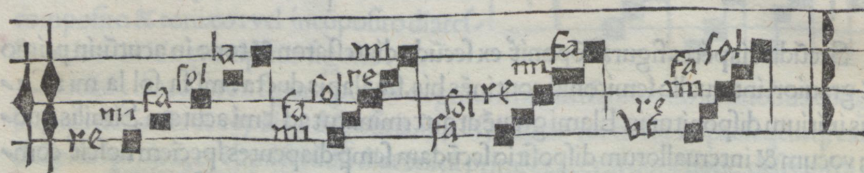
Tertia diapentes figura formatur ex tritono ac semitono in acutum: in quarto. f. intervallo consutum habens semitonium: & procedit his syllabis: fa sol la mi fa: oritur autem in F faut graue tendens ad C solfaut in acutum. cui omnis consimilium vocum & intervallorum processus: semper consimilem offert diapentes speciem: quae & per diversa potest intervalla diatonice protendi ut hic patet.

Quarta diapētes figura disponit p̄ tertiā diatēssaron & tonū in acutū procedens a Gsolreut ad Dlasolre: his syllabis: vt re mi fa sol. obtinetq; semitoniū i tertio interuallo. Vbi cūq; autē similis vocū & interuallorū fuerit successio: quarta semp diapētes species eueniet: quā & diuersis interuallis plerūq; disponunt hoc modo.

Poterit irem in singula diapētes figura vniuscuiusq; speciei formula comprobari: quod in harmonia instrumētali ipsa chordarum dimēsiōe & numerorū annotatiōe duximus demonstrandum. Hic vero primam diapētes figuram a ceteris circūscriptam: in proposita consyderationis declarationem describimus hoc ordine.

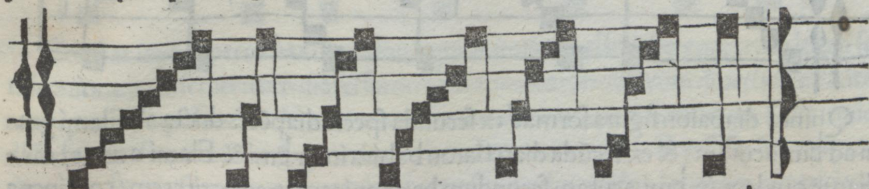
De Consonantia diapason & eius speciebus. Caput septimum.

Ptholomeus
Baccheus.

diapason ē consonantia octo sonorū secūdum diatonicū genus dispositorum quinq; tonis & duobus minoribus semitonijs ducta: fit. n. ex diatēssaron & diapētes cōmixtione: medio ac comuni existēte cōiunctionis termino quē qdem comunē dixerō quū finis diatēssaron fuerit & diapētes p̄cipiū: aut ecōuerso. Dicta. n. ē diapason p̄ omne: quasi oibus discretis sonis melopeiam. seu modulatiōnis effectiōnem sustinēs. Oēs discretos sonos septē tantum esse cōstat: octauum vero hāc suscipit primo qdē sono ipsa iteratione p̄similē: qua re aq̄sonā vocāt sane inq̄ a Ptholomeo dictū Diapason cōsonantiā talem vocis efficere cōiunctionē vt vna ea dēq; vox videat̄ simul esse prolata. Quot. n. sunt diapason species: tot Bacche⁹ asserit cōsonantiarū formas qbus totius extat modulaminis plenitudo. Verū Alia secundum Arythmeticā medietatē consistit: quū. s. diatēssaron ac diapētes extreme tantū ac media cōis chorda simul pcutiuntur ita. s. vt grauior cū media diatēssaron: media vero cū acuta diapēten obseruent: quod collateralibus inest tonis. Alia secundum mediocritatē harmonicā copulatur: fit. n. hāc quū extrema tantū ac media chorda simul pculsa diapēten inter grauem & mediā: ac mediā inter & acutam: diatēssaron obseruant: quod ducibus seu autēticiis obuēnit tonis. Atq; ita tres ipsa chorda simul

pulsæ harmonicæ pbāt cōsistētiā: hui⁹ ratio est pportio nāta ī chordotono cōueniē-
tia extremorū & differētiarū ad iuicē: quod ī harmonia īstrumētali lucidi⁹ exponet.

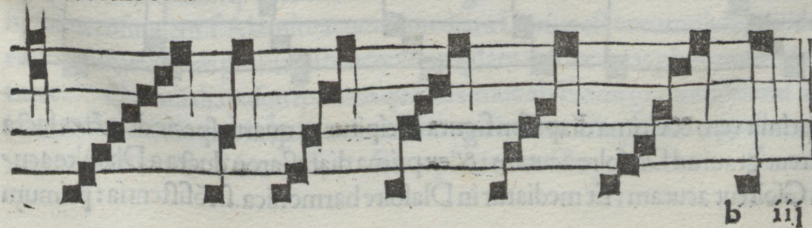
Septē itaq; figuras seu species cōtinet diāpason cōsonantia. quarū Prima format⁹
ex prima specie diatessaron ducta ab Are ad Dfolre & ex prima specie diapētes facta
a Dfolre ad Alamire acutā: mediāt autē in Dfolre Arythmetica dispositiōe: continet
.n. qnq; tonos: & duo minora semitonia: horū primū ī secūdo: secūdum ī qnto trāficiū
seu interuallo diatonice ducto collocat⁹. Cōsimilis quoq; vocū & iteruallorū trāficiū
primā semp diāpason figurā declarat: quæ diuersis pōt iteruallis extēdi vt hic cōstat.

Secūda figura diāpason format⁹ ex secūda specie diatessaron facta a Emi graui ad
Elami grauem: & ex secūda specie diapētes ducta ab Elami graui ad Emi acutā: me-
diatur. n. ī elami graue secūdum. s. mediocritatē arythmeticā. Rursus cōsimilis vo-
cum interuallorūq; processus: vbiq; secūdam deducet diāpason formā primū se-
mitonium ī primo: secūdum ī quarto sustinentē interuallo. quam & diuersis in-
teruallis protrahendam præsens indicat dispositiō.

Tertia figura diāpason formatur ex tertia specie diatessaron facta inter Cfaut &
Ffaut graues & tertia specie diapētes deducta ab Ffaut graui ad Cfolfaut acutam:
mediatur. n. ī Ffaut grauem Arythmetica cōsideratione: primū semitonium ī
tertio: secūdum ī septimo continens interuallo. Atq; similis vocū & interuallo-
rum dispositiō tertiam probat diāpason formam. multimodis interuallis explana-
bilem: vt hic constat.

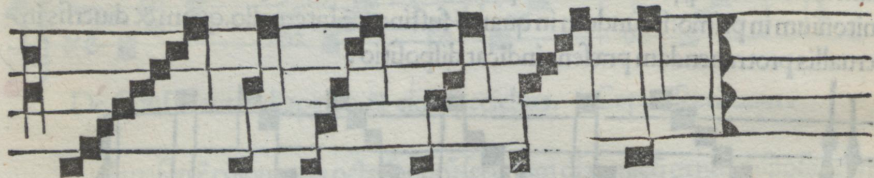

b iiij

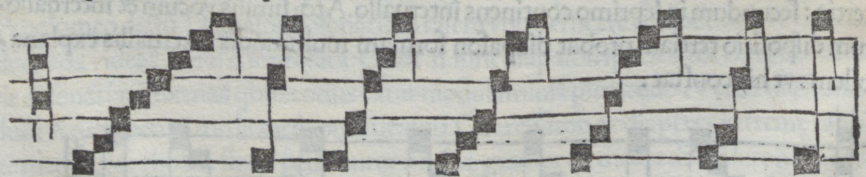
Quarta diapason figura cōponitur ex prima specie diapētes ducta a Dsolre ad Alamire acutā: & ex prima diatessaron facta ab Alamire ad Dlasolre: mediatur autē harmonice in Alamire primum tenēs semitonium in ^{secundo} ~~tertio~~ intervallo & secūdum in sexto. Cōsimilis autē & sonorū & interuallorū deductio quartā semp efficit diapason formam: quā & diuersis potest interuallis sustineri: vt hic patet.

Quinta diapason figura format ex secunda specie diapētes ducta ab Elami graui ad Elami acutam: & ex secūda diatessaron habita inter Elami & Elami acutas: mediatur quidem in Elami acutam secundum harmonicam mediocritatem: continens primū semitonium in primo intervallo & secundum in quinto. Omnisq; eiusmodi & sonorum & interuallorum processus quintam semp pficiet diapason speciem: quē & diuersa poterit interualla continere: vt hic.

Sexta diapason figura contexta est ex tertia specie diapētes ducta ab Ffaut graui ad Csolfaut acutam: & ex tertia specie diatessaron facta a Csolfaut ad Ffaut acutā. Mediatur enim in Csolfaut secundum medietatem harmonicam: continens primū semitonium in quarto intervallo: & secūdū in septimo. huiusmodi autem sonorum & interuallorum consyderatio sextam semper & ubiq; diapason formulam comprobabit: quā multimodis potest interuallis variari: vt hic.

Septima vero & vltima diapason figura cōcipitur ex quarta specie diapētes facta a Gsolreut graui ad Dlasolre acutam: & ex prima diatessaron ducta a Dlasolre acuta: ad Gsolreut acutam: Et mediatur in Dlasolre harmonica. s. cōsistentia: primum

semitonium in tertio: & secundum in sexto possidens intervallo. Consimilis quoque & sonorum & intervallo-
rum deductio septimam semper producit diapason figuram.
cuius intervalla difformiter variantur. ut hic patet.

Constat itaque septem has diapason figuras inuicem esse differentes tum locali semitoniorum varietate: tum diatessaron ac diapentes formularum diuersitate: Alteram quoque diapason speciem tono aut semitono acutorem secundum. scilicet diatonice distributam sonorum consequentiam: alteram grauiorem. Rursumque in vnaquaque diapason figura stantibus extremis sonis possunt reliquae eius formulae cõperiri variatis. scilicet intervallo-
rum dimensionibus: quod sane deducitur in harmonia instrumentali. Has autem diapason formulas Antiqui cõstitutiones dixerunt quasi plenum quodammodo modulationis corpus ex cõsonantiarum coniunctione consistens vnaquaque species cõduceret. Ptholomeus autem quod ipsas & modos appellarent proprijs nominibus distinctos: ut totum perfectissimi quindecim chordarum systematis huiusmodi modulationibus adimpleret octauum modum superduxit in acutum: a prima diapason non specie sed integro primae ipsius intervallo distat: quam hypermixolydium quasi supra mixolydium nuncupauit. Verum hos omnes eorumque affectiones in ipso harmonico instrumento exacte explicabimus. Placet tamen eorum hic nomina recensere. Primam. n. diapason speciem quam duximus ab Are graui ad Alamire acutam: in Dsolre. scilicet mediatam: Hypodorium vocabant. quasi subiectum Dorio seu placalem vel subiugale dorij propter eius tetrachordum in graue reflexum a media chorda quam clerici finalem vocant. Secunda Hypophrygius vocitata est: quasi sub Phrygio: quae deducta est a hmi graui ad hmi acutam mediatam in propria finale. scilicet Elami grauem. Tertiam speciem diapason Hypolydium dixerunt quasi sub lydio quoniam varistrorsum subuertit acutum lydij tetrachordum. hanc deduximus a Cfaui graui ad Csolfaui acutam i Ffaui graue finalem suam Arythmetice mediatam.

Quarta diapason species ducta a Dsolre graui ad Dlasolre acutam. harmoniceque in suam cõfinalem. scilicet Alamire acutam mediatam Dorius est vocata ab his quidem qui eiusmodi melodiam primū instituere vel ut quidam volunt quos plurimum ipsa delectaret. Quintam diapason speciem quam duximus ab Elami graui ad Elami acutam harmonice mediatam in hmi acutam eius cõfinalem. Phrygium appellabant cuius modulationem & inuenisse & vfos ea plurimum Phryges serunt. Sextam dia-

Antiqui mu-
lici.
Ptholomeus.

Hypodorius

Hypophri-
gius.
Hypolydus.

Dorius.

Phrygius.

Lydius.

b iiij

pason speciem quā inter ffaut grauem & ffaut acutā disposuimus harmonice me-
 diatā in C solfaut confinalem suam Lydium nominarunt: q̄ gens ipsa eius sit plu-
 rimum modulatione delectata. Hos autem tres: Dorium: Phrygium & Ly-
 dium celeberrimos veterum comendat auctoritas: tanquam ad incitatiores ani-
 mi affectus aptissimos. hinc eos duces atq; autenticos vocant. Suos vero colla-
 terales q̄ remissiores reddant animi affectus: placales atq; comites dicunt: col-
 laterales autem dicti quoniam consimilibus ducuntur lateribus scilicet diatessa-
 ron & diapentes speciebus: vel ex conuersione vnus lateris scilicet diatessaron su-
 perioris seorsum ducta. Horum vero omnium naturales convenientias atq; ipso-
 rum auctores in harmonia instrumentali latius explicabo. Septima diapason
 species inter G solfaut grauem & G solfaut acutam ducta: & in D lasolre harmo-
 nice mediata mixolydium quasi mixtus lydium nūcupata est. Plerūq; enim alter-
 na lydiæ & mixolidiæ modulationis commutatione redditur concentus suauior:
 quod potissime Ambrosiani nostri in ecclesiasticis obseruant modis quum quin-
 tum ipsum & septimum commutatione h duræ qualitatis in b mollem tanquam
 diapentes vel diatessaron specie commixtos modulari solent. Hypermixolydi-
 um vt dictum est Ptholomeus eam diapason figuram: quæ septem ipsis inuicem
 differentibus superesset instituit vocitandam: ductam quidem a Mese ad Ne-
 tenhyperboleon: ac Arythmetice mediatam in paranetendiezeugmenon. At oc-
 to iplos modos quos & tonos vocant quasi ex tonis eorūq; partibus scilicet se-
 mitonijs ductos: Alij tropos propter accidentalem vnus in alterum conuersio-
 nem toni vel semitonij intensiōe seu remissionē deductam: vel propter alternam
 diapentes diatessaronq; specierum commixtionem: quattuor maneribus eccle-
 siastica distinxit auctoritas. Nāq; primam maneriē dixerunt Protum: secundam
 Deuterum: tertiam Tritum: quartam Tetrardum singulis ipsis diapason & dia-
 tessaron cōferentes. Ita vt Protus Dorij atq; Hypodorij limites obseruaret & ter-
 minos: vt in compluribus ecclesiasticis modulationibus peruidemus vt puta In
 quadragesimali salutatione virginis. Salue regina. Deuterus Phrygij & Hypo-
 phrygij. Tritus lydiij & Hypolydiij. Tetrardus Mixolidij & collegam: quem re-
 flexo lub diapenten tetrachordo reliquorum similitudine hypomixolydium pos-
 sumus nominare. Posteritas autem has ipsas maneries diuisit ita vt ab anti-
 quitatis auctoritate ordinem non diuerteret. Nāq; Protum qui dorus est primū
 posuere: Hypodorium secundum. Deuterum tertium dicunt qui & Phrygius est:
 Hypophrygium quartum: Tritum quintum scilicet lydium: Sextum hypolydiū.
 Tetrardum Mixolydium videlicet septimum in ordine. Octauo non admittitur
 proprium nomen: nisi forte aliorum vt diximus imitatione hypomixolydium ap-

Ambrosiani

pellauero. Hos itaq; binos ac binos ecclesiastica ipsa dinumerauit posteritas. Ita ut cum vnitas sit prima impar: primi combinati impares dicantur & autentici seu duces: secundi a binario pari pares & collaterales seu comites. quorum celeberrimum ordinem sic deducunt. Primus impar & authenticus: secundus par eius placalis. Tertius impar authenticus: quartus par eius placalis. Quintus impar authenticus: sextus par eius placalis. Septimus impar authenticus. Octauus & ultimus par eius subiugalis. Est enim huiusmodi tonus apud Guidonem regula per ascensum & descensum omnes descriptas ac etiam pernotabiles modulationes in fine diiudicans. Sed de hijs eorūq; accidentibus: singillatim est dicendum.

Quid sit tonus
Secundū Guidonem,

De Diuersis tonorum accidentibus: & de formatione primi toni.

Caput octauum.

Rimi toni modulatio formatur ex prima specie diapentes inter Dsolre & Alamire disposita & prima diatessaron ab Alamire ad Dlasolre acutam: hæc enim est quarta in ordine diapason forma in qua dorium locauimus. Finitur quidem regulariter in Dsolre. Vbi videlicet sua diapente sumpsit exordium: Ac reliquorum tonorum modulationes regulariter propriæ diapentes initia suis pariter terminationibus ascripserunt: propterea quidem quod vox humana in acutum ducta amplius defatigatur quam in graue: nam ex acuto in grauitatem remissa sit quieti propinquior: quattuor ipsas finales tonorum chordas in grauiū vocum ordine eligendas duxerunt. (eas inquam) quibus congrue subsisteret coniunctum in graue vniuscuiusq; collateralis toni tetrachordum. Ecce ecclesiastici autem Romanam & Ambrosianam sectantes institutionem: vocem vnā sub finali cuiuscunq; autentice modulationis toni intervallo deponunt quasi inter octo priores diapason voces & hanc nonā: sesquioctaua inuicem habitudine tonus resultet. quod & si naturaliter ac diatonice tribus ipsis ducibus primo. scilicet & tertio ac septimo cōuenit quinto tñ tono dissonū probat diatonicus sonorum transitus. namq; sub ipsius finali chorda. scilicet Ffaut graui semitonium illico naturaliter decidit in graue: qua re nonnulli asserunt notulam ipsam inter Dsolre & elami graues esse relaxandā: maiore. scilicet sub Elami semitonio ut inde ipsa a finali tono distet in grauitatem. Nos autē diatonice pcedētes: naturalē vocū in introductorio dispositione ne minime subuertendā esse existimamus: cū potissime octo ipsæ diapason consonantiae

Clerici Romanī.
Ambrosiani

voces dupla distentæ sint dimensione quinque scilicet scisquioctauis atq; duobus minoribus semitonijis iccirco non necessariam puto huius vocis substitutionem tanquā modulationi diapasonicæ congruentem: sed potius superfluum: ecclesiastica tamen auctoritate probandam. Primi igitur toni modulationes plerunq; principia propria consequuntur in Cfaute quidem tanquam superflue: In Dsolre: In Ffaute: In Gsolreut: graues: & In Alamire acutam tanquam naturales & perfectæ. Commixte autem in Elami grauem: Sed mixte atq; item superflue in Are & hmi graues. Comixtus tonus dicitur si authenticus est: quum in eo species alterius q̄ sui collateralis disponuntur. Sin autem fuerit placalis: dicitur comixtus quum alterius q̄ sui ducis & imparis consonantes continet formas. Mixtus tonus dicitur si authenticus est: quum vel totum grauius sui placalis attigerit tetrachordum: vel duas saltem eius chordas. Imperfectus tonus siue authenticus siue placalis est qui nō implet propriam diapason figuram deficiens vel ex parte diapētes vel ex parte diatessaron vel ex parte vtriusq; hunc proprie diminutum dicunt. Plusquam perfectum vero seu superfluum putant tonum: quum (si authenticus fuerit) ultra diapason: notulam vnā aut duas diatonice ductas tenuerit in acutum. Quum autem placalis fuerit tunc in graue. Sunt & qui Irregulares dicunt singulorum tonorum modulationes quum in suam confinale chordam terminauerint. Sunt enim quattuor confinales chordæ: secundum scilicet octo tonorum combinationem. Est enim chorda confinalis in quacūq; manerie vox illa in qua diapētes formula terminatur in acutum: hinc distat confinalis cuiuscūq; toni a sua finali integro diapētes intervallo. Nāq; primus tonus & secundus regulariter terminatur in Dsolre. Irregulariter vero in Alamire. Tertius & quartus regulariter in Elami grauem Irregulariter in hmi acutam. Quintus & sextus regulariter in Ffaute grauem: Irregulariter in Csolfaute acutam. Septimus & octauus regulariter in Gsolreut grauem terminantur. Irregulariter in Dlasolre acutam: quanquam Antiphonis & gradualibus: cæterisq; Gregorianis modulationibus raro concesserint confinalem: dicunt enim eos semper regulariter terminare. Ambrosiani autem sæpius septimum hunc tonum in sua confinali conterminant: octauum raro. Potest insuper vnusquisq; tonus i introductorio concipi vbicūq; eius latera seu species noscuntur extendi: quem extra naturalem ac primariam eius dispositionem ductum: possumus fictum vel acquisitū appellare. Est etiam consideranda distinctio in tonorum huiusmodi modulationibus quā Guido voluit intelligi: quātum in quolibet cātū cōtinuatim quoadusq; vox quicuerit pronuntiat. Hac. n. p. neumas sane declarat. Neuma. n. est vocū seu notularū vnica respiratioe cōgrue pronūciandarū aggregatio. Neuma græce: latine nutus solet interpretari. Describunt. n. notatores i Antiphonis & nocturnis respōsorijs atq; gradualibus ipsam

Gregoriani.
Ambrosiani

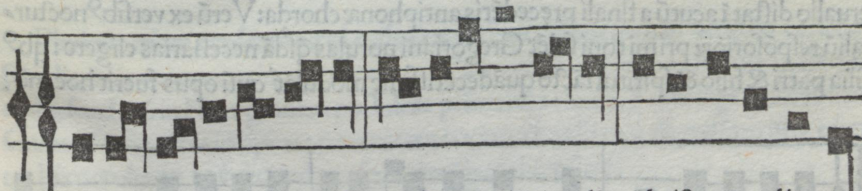
Distinctio.
Guido.
Neuma.

certa linea in modum pauſæ cantilenas terminantis omnia linearum interualla cõplectente: diuidentem diſtinctiones: qua qdem innuunt vocis ipſius reſpirationem. neq; reſpirandum eſt ante vltimam cuiusuis diſtinctionis ſyllabâ: niſi cõplures fuerint notulæ ſoli ſyllabæ ſuppoſitæ: tunc. n. neceſſitate vrgête poterit cantor poſt nō vltimam diſtinctionis ſyllabâ reſpirare. Debent inſuper diſtinctiones ipſæ ſecundum Guidonem fieri & terminari vbi ſæpe & cõdecenſius tonus ille in quo fuerint poterit regulariter ſortiri primordia. Eſt itē mirabile (vt Guidonis ipſius nō abutar ſententia. Quod in nocturnis reſpoſorijs ſomnoletorum more grauiter & diſſolute ſumus ille pontifex ſanctiſſimus Gregorius ad vigi-landum nos videtur exhortari. Et in Antiphonis plane atq; ſuaui-ter ſonat. In introitibus vero quaſi voce preconis ad diuinum clamat & euocat officiū. In Alleluja & verſibus quos Ambroſiani melodiæ aſcribebant ſuaui-ter videtur diuino iubilo gaudere. Sed in Tractibus & Gradualibus plane & proteſe atq; humili voce incedere pernoſcitur. In offerendis autem & Comuni- nibus: quantū in huiusce modulationis affectionibus preualuerit patefecit. Eſt. n. in eis omnimoda huius inſtitutionis ellectatio: deſcriptio: extenſio: duplicatio: ſuauiſ delectatio cognoscentibus: laboris refrigerium diſcētibus: mira & ab aliorū modu- lantium inſtitutis longe diſtans diſpoſitio: nec modo hæc ipſa arte muſica introdu- xit: ſed & muſicæ diſciplinæ auctoritatem & argumenta noſcitur cõtuliffe. Diuum vero Ambroſium ſolam modulationis dulcedinem mirabiliter exquiſiſſe Guidonis ipſius verba teſtantur. Alios quoq; quamplurimos pro vt a domino acceperūt di- uerſa munera eius gazophilatio contuliſſe. Eccleſiaſticam itaq; primi toni modula- tionem hoc declarat exemplar.

Guidonis
ſententia.

Gregorius.

Ambroſius.

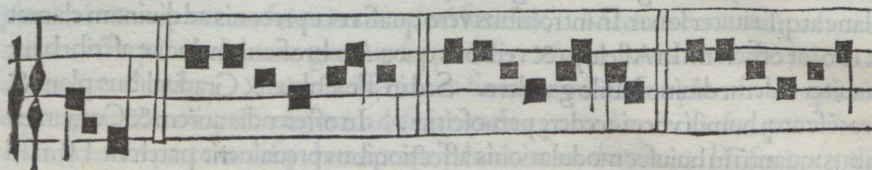
Al me pa ter am bro si no ſtras preces audi chriſte exaudi nos

Quum autem poſt antiphonæ denūtiationem pſalmodiam Gregorianam pri- mi toni volueris educere (ſic enim fit) nāq; antiphona primi toni pſalmodiam re- quirat eiſdem: ac in reliquis eodem modo: pſalmi ipſius modulationem incipi- es in tertiam notulam ſupra ſinalem antiphonæ procedendo his ſyllabis fa ſol la. Mediantur item diuerſimode pſalmodiæ ipſæ atq; terminantur multifariam. ſe- cundum ſcilicet annotationem ſuorum ſeculorum Amen vel ſuorum Euouae. Nihil enim reſtat Euouae: niſi ſeculorum Amen: ſunt enim omnes eius vocales cauſa breuitatis in vnum collectæ. Proccedit igitur Gregoriana primi

toni psalmodia hoc modo.

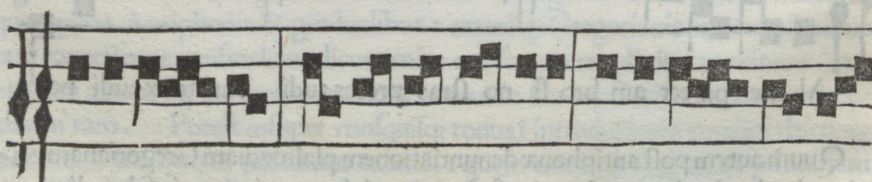

Prímus tonus sic incipit sic me dí a tur et sic fi ní tur

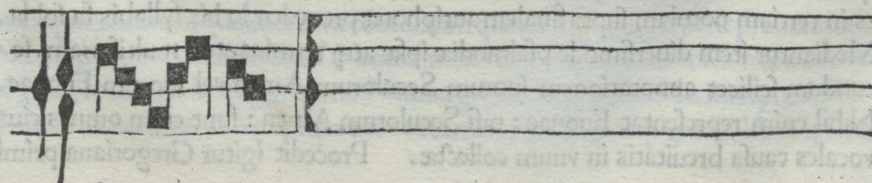

Se culorum a men Euouae Euouae

Cui. n. tono gradualíu: & Alleluya atq; respóriorū cantica tribuūtur: eidem & eorū versūs sunt ascribendí. Inde sicut se habet principiū Euouae ad finē antíphonæ. Ita principiū versuum ad præcedētem suorū cāricorum terminatiōē. Quod quum cāticū fuerit autēntici toni: eius versiculus eidem deseruiet: & econuerso. quanq̃ sape versiculus placalis cāticí species autēticæ modulatiōis attingit & ecōuerso. Tūc. n. ambo vnica maneríe cōsyderātur. Principiū autē Euouae primí toni diápetes in teruallo distat ī acutū a finali præcedētis antíphonæ chorda: Verū ex versib⁹ nocturnalíū respóriorū primí toni solēt Gregoriani notulas q̃sdā necessarias eligere: qb⁹ Glia patrī & filio & spírítui sácto quādecétissime modulāt quū opus fuerit hoc mó.

Glorí a pa trī et fi lí o et spí rí tu i

lan cto.

De Formatione secundī tonī.

Caput nonum.

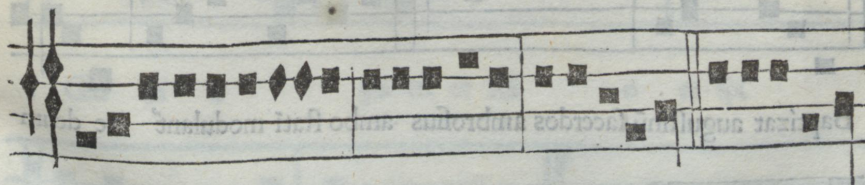
Secundū tonī modulatio formatur ex prima diapētes figura comuni: quæ & primo cōpetit: & ex prima specie diatēssaron facta ab Are ad D solre. Hęc enim est ipsa diapason figura quam in ordine primam posuimus inter Are & Alamire acutam: Hypodorio qdem ascriptā. Speciem comunem voco illam quæ in quouis autentico & eius placali immobilis existit: ijsdem .s. chordis consydera-
rata. Qua re cōstat diatēssaron in autentico & eius collateralī non esse speciē comunem vt Marchetus asserit quippe quæ in autentico acutiorem: in placali locum ob-
tinet grauiorem. hic enim diatēssaron sub diapente: Illic supra diapenten noscitur collocata. Quinquæ enim chordæ secundo tono principia cōtulerūt. Are: C faut: D solre: Elami: & F faut graues: In sui aut excessu seu supfluitate (licet raro) In T vt eius principium posuere. In D solre vero regulariter propriam obtinuit terminatio-
nem. cuius formulam hæc probat descriptio.

Marchetus.

In Honorem apo sto lorum fabricauit bassianus domino tē plū nouum

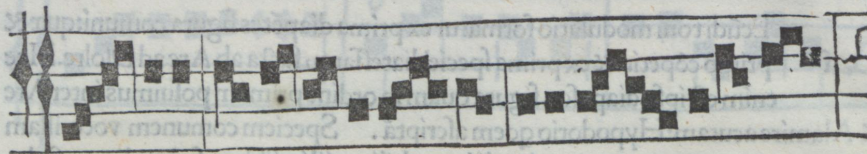
Plerique etiam consentiunt placales tonos supra diapenten in acutum ecclesia-
stica licentia vnicam attingere vocem. Cum igitur Antiphona finierit In D solre:
eiusq; seculorū in F faut grauem possideat primordia: secundī tonī lege iudicabitur.
Cuius psalmodiam incipiunt per vnicam vocem a finali tono depressam proceden-
tes his notulis vt re fa. quod præsens monstrat dispositio.

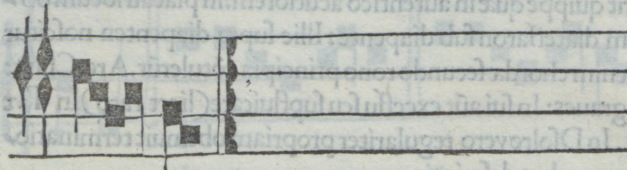
Secundus tonus sic incipit sic mediatur & sic finitur Euouae

Solent etiam versiculi nocturnalium responsiorum huius secundī tonī: vni-
ca voce tonī intervallo sub finali chorda canticī præcedentis depressa propria

modulatioe pcedere: hifce. f. notulis vt re mi fa: Excipi itē solēt ab eorū modulatio-
nib⁹ notulæ qbus Gloria patri & filio & spiritui sancto cōgrue modulantur hoc mō.

Glo ri a pa trī et fi li o et spi ri tu i

san cto

De Formula tertij toni.

Caput decimum.

Ertij toni modulatio formatur ex secūda specie diapētes ducta ab Elami
t graui ad lami acutā: & ex secūda specie diatessaron facta a lami acuta
ad Elami acutā: hęc. n. est qnta diapason figura quā Phrygiū nuncupau-
mus. huic autem tono quattuor accidūt principia: Elami: Ffaut: Csolreut graues:
& Csolfaut acuta. cuius finalis chorda est Elami grauis: Eius autem compositioni
competit hæc formula.

Baptizat augustinū sacerdos ambrosius -ambo statī modulantē te deum

lau da mus

Euouae autē tertij toni incipitur in C solfaut. .f. in sextam supra finalē antiphonae secundū Gregorianos ubi tetrachordum in principio psalmodiae sumptū terminatur. Ambrosiani autē suauis⁹ pcedentes principium Euouae huius tertij toni in quintam supra finalem antiphonae chordā in qua .f. sua diapentes figura terminat tāquā harmonica medietate suauiorē: sicuti in relijs autēricis disposuere. Incipit vero Gregoriana huiusmodi psalmodia i tertiā supra finē antiphonae: pcedens his notulis vt refa: cuius mediatio & terminationes hoc describuntur harmento.

Gregoriani.
Ambrosiani.

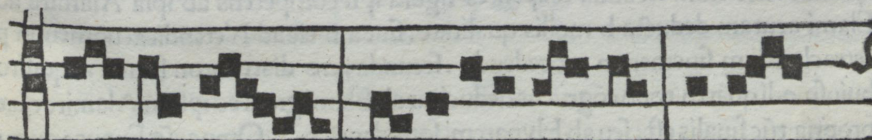
Tertius tonus sic incipit sic medi a tur & sic fi ni tur

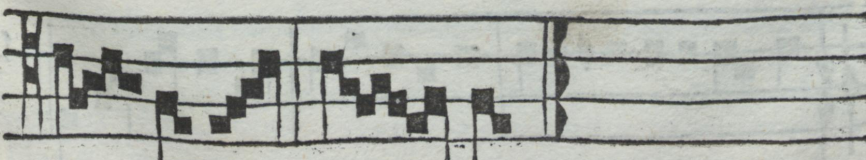
Euouae

Euouae

Similiter & Responsorū versibus inest cōgrua progressio modulandi Gloria patri & filio & spiritui sancto. his notulis excepta.

Glo ri a pa tri et fili o et spi

ri tu i san cto.

De Formula quarti toni. Caput vndecimum.

Varti toni modulatio formatur ex secunda specie diapentes: quā & tertio ascripsimus: & ex secunda figura diatessaron ducta a Elami graui ad Elami grauem. Est. n. secūda i ordine diapason species: ducta a Elami graui ad Elami acutam quam hypophrygium vocant. Sex autem assumpsit quartus tonus principia videlicet Cfaut: Dsolre: Elami: Ffaut & Gsolreut graues: atq; Alamire acutā: terminaturq; regulariter in Elami graue: vt praesens proponit exemplar.

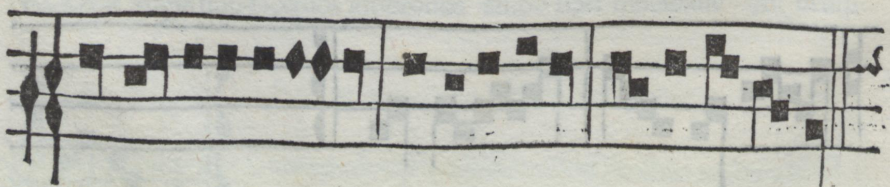

Marceli nus sacer dos et Petrus e xor ci sta

martires christi intercedant pro no bis.

Plerūq; terminatur hic quartus tonus in Alamire acutam procedēs per species acquisitas. Est enim secunda diapentes figura ipsi competens ab ipsa Alamire ad Elami acutam deducta b mollis qualitate: siue a mese ad Netendiezugmenon p tetrachordum sine menon procedendo. secunda vero diatessaron forma acquisito huiusmodi quarto tono cōgruens deducitur ab Elami graui ad ipsam Alamire quae propria tūc finalis est: seu ab Hypatemeson ad mēsen. Omne aut Euouae quartū toni incipit in quartā chordam supra finalē antiphonae praecedētis: cuius psalmodia cadē summitur voce: procedēdo his notulis la sol la vt hac depositione pcipit.

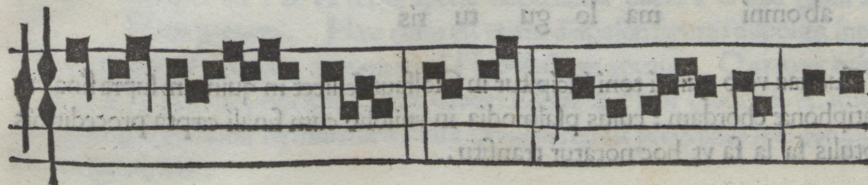
Quartus tonus sic incipit sic medi a tur et sic fi ni tur.

Euouae

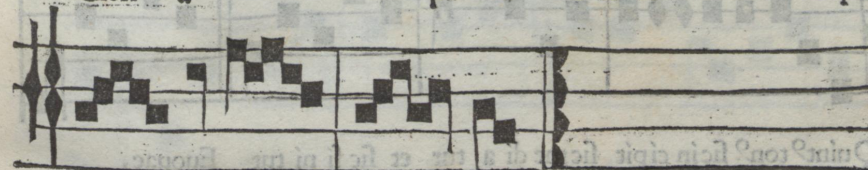
Euouae

Quod si versiculus responsorii terminati in Elami grauem inceperit in Alamire acutam videlicet in quartam supra finalem precedentis cantici: erit quarti toni. vel quum responsum terminauerit in Alamire acutam: & versus principium fuerit in Diasolre: b mollari qualitate deducta: erit item quarti toni acquisiti: Cuius naturalis modulatio Gloria patri & filio & spiritui sancto his procedit notulis.

Glori a

pa tri et fi li o et spi

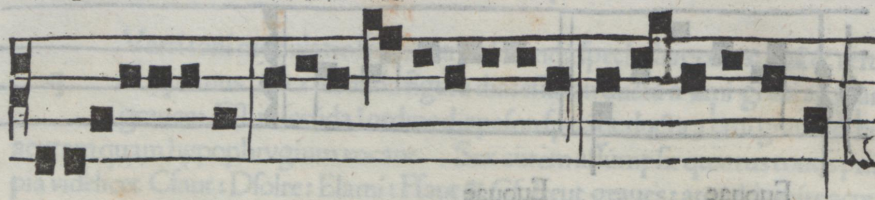
ri tu s san cto

De Compositione quinti toni. Caput duodecimum.

Vinti toni modulatio formatur ex tertia specie diapetes ducta ab Ffaut graui ad Cfolaut acuta: & ex tertia specie diatessaron quae fit a Cfolaut ad Ffaut acutam. Haec enim est sexta in ordine diapason forma quam Lydium vocant. Competunt enim quinto tono quattuor principia Ffaut & Cfolreut graues: Alamire & Cfolaut acutae: terminaturque regulariter in

c i

Ffaut grauem: vt hoc notatur exemplo.

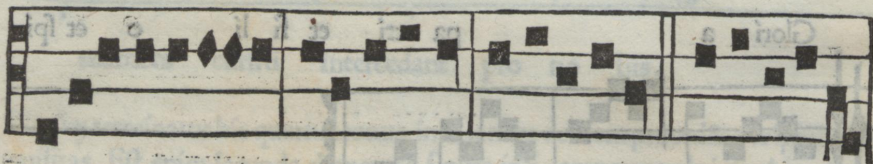

Precibus & meritis bea ti bla sij mar ti ris defende nos deus

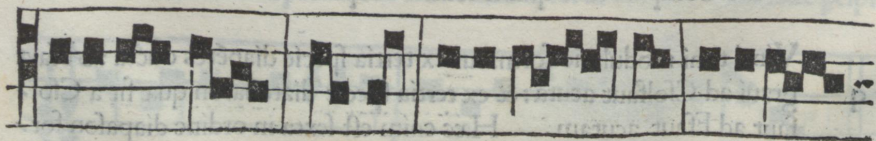
ab omni ma lo gu tu ris

Euouae vero quinti toni incipitur in C solfaut scilicet in quintam supra finalem antiphonae chordam: cuius psalmodia in vnifono cum finali capta procedit his notulis fa la fa vt hoc notatur transitu.

Quint^o ton^o sic in cipit sic me di a tur et sic fi ni tur Euouae.

Atq; item versiculi principium habentes in C solfaut quorum responsoria terminaerint in Ffaut grauem quinto ascribuntur tono. horum modulatio Gloria patri & filio & spiritui sancto sic procedit.

Glori a pa tri et fi li o et spi ri

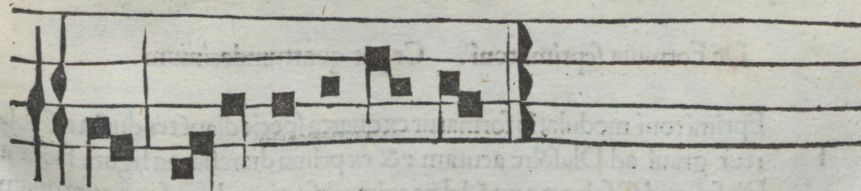
tu i san cto

De Formula sexti toni Caput tertiumdecimum.

Ex ti toni modulatio formatur ex tertia specie diapentes quæ & quinto ascripta est : & ex tertia specie diatessaron ducta a C faut graui ad F faut grauem. Hæc enim est tertia diapason figura : disposita inter C faut grauem & C sol faut acutam : quâ Hypolydium vocant. Quattuor enim propria ei ascribuntur principia scilicet C faut : D solre & F faut graues : & Alamire acuta : atq; regulariter terminatur i F faut grauem : cuius progressio hac compositione percipitur.

San cte Heraf me mar tir in cli te fun de pre ces ad do mi

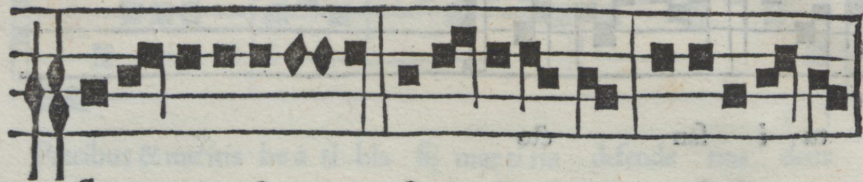

num no stra pro sa lu te.

Quum autem antiphona terminauerit in F faut grauem : Cuius Euouae principium teneat in tertiam supra finalem scilicet in Alamire acutam sexto tono de

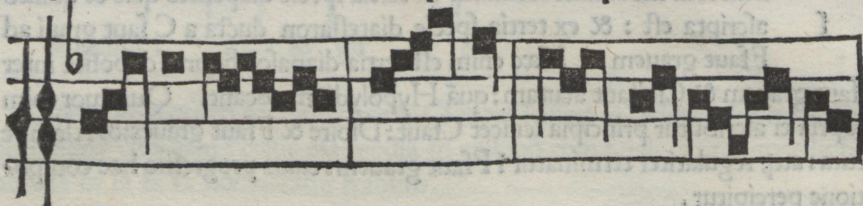
c ij

scribenda est . Cuius psalmodia incipitur in vnifono procedēs his syllabis fa sol
la : vt hic .

Sex tus tonus sic incipit sic me di a tur et sic fi ni tur

Similiter & versiculi responsoriorum sexti toni incipiuntur in Alemire : quæ
tertia est chorda supra finalem canticæ præcedentis ex his item excipiuntur notæ
la aptissimæ ad modulandum Gloria patri & filio & spiritui sancto . hoc modo .

Glo ri a pa tri et fi li o

et spi ri tu i san cto .

De Formula septimi toni . Caput quartumdecimum .

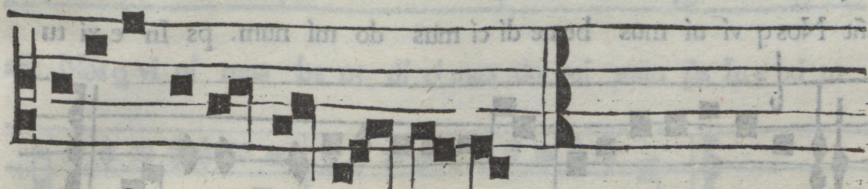
Septimi toni modulatio formatur ex quarta specie diapētes ducta a Gsol
reut graui ad Dlasolre acutam : & ex prima diareffaron figura facta a
Dlasolre ad Gsolreut acutā . Hæc enim est septima diapason figura quam
disposuimus inter Gsolreut grauē & Gsolreut acutam : mixolydius nuncupata .

Habet enim septimus tonus quinque propria principia scilicet Gsolreut gra
uē : Alamire : E mi : Csolfaut : & Dlasolre acutas : vnum quoq; scilicet Ffaut gra
uē ecclesiastica depositione concessum . atq; terminatur regulariter in Gsolreut

grauem vt hac notatur dispositiōe.

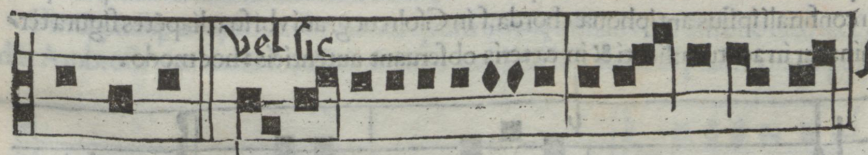

Pro ta fi um et ger ua fi um eadem fi des et pas si o

ve re fe cit ei se ger ma nos

Euouae igitur incipiens in D lafolre: cuius antiphona terminauerit in G folreut
grauem: septimo solet ascribi tono: cuius psalmodiam veteres in quintam su-
pra finalem antiphonae chordam incipiebant procedentes his notulis sol fa sol.
Posteritas autem in quartam supra finalem principium frequentauit huiusmodi
psalmodiae: modulans his syllabis fa mi fa sol: vt hic constat.

Septimus tonus sic in ci pit sic me di a tur

et sic fi ni tur Euoua e Euoua e Euoua e

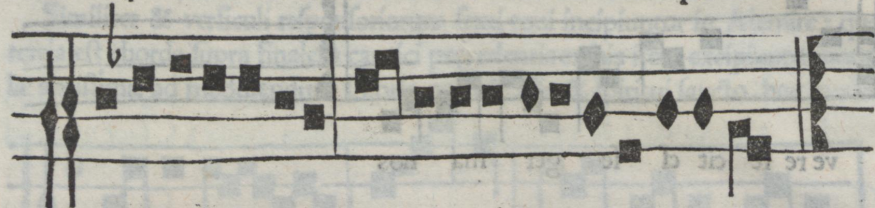
Sunt insuper & aliae huius septimae psalmodiae terminationes quas in ipso anti-

• ii j

Gregoriani. phonario cōperies pnotatas. Extat & altera septimi toni psalmodia quā Gregoriani obseruant sup antiphona Nos q viuimus benedicimus dominū in cōfinali terminata cū acq̃site deducta sit & sola voce in acutū diminuta: vt presenti formula p̃cipit

ant. Nos q vi ui mus be ne di ci mus do mi num. ps In e xi tu

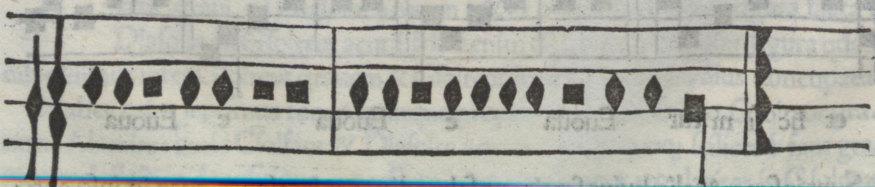
ys ra el de e gip to do mus iacob de po pu lo barba ro.

Ambrosiani

Hæc. n. psalmodia in principio p̃similē retinet q̃rto tono modulationē in medio sexto q̃a antiphona cōmisceat ei propriam diatessaron speciem. f. tertiā cōprehendēs In fine tertio Verū Ambrosiani; & si antiphonā ipsam iisdē notulis & clauibus prosequuntur: alteram tamen huius psalmodiæ modulationem celebrant: nāq̃ incipiūt in cōfinali ipsius antiphonæ chorda. f. in G solcut graui vbi sua diapētes figura terminatur in acutum: sicuti & in ceteris obseruant autenticis: hoc modo.

ant. Nos q vi ui mus be ne di ci mus do mi num ps In e xi tu

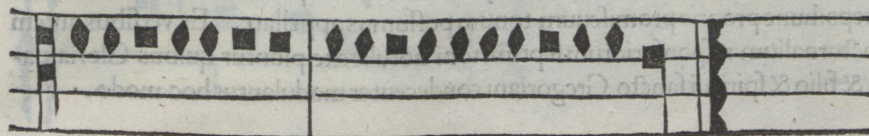

ys ra el ex e gip to dom⁹ iacob de populo barba ro.

Hanc tñ primitus antiphonā a diuo Ambrosio pprijs septimī toni clauibus ductā. vbi & septimā diapason figurā & ipsum mixolydium demonstrat. videlicet ī Gsolreut graue: & in D lafolre ppria cōfinali (quod plurimū in auctēticijs instituit) terminatā fuisse: vetustissimus antiphonarum liber mihi ppalauit: vt hoc notatur processu.

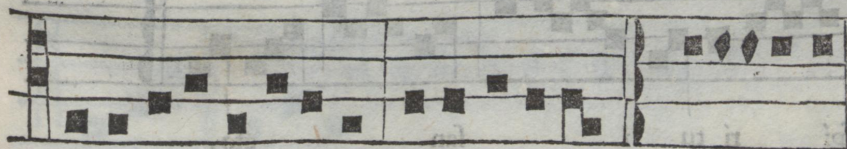
añt Nosq vi ui mus be ne di ci mus do mi num ps In e xi tu

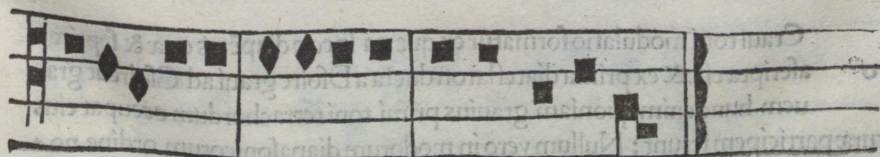
ys ra el ex e gip to dom⁹ Iacob de popu lo barba ro

Idem quoq iudiciū proponimus sup Antiphona nomini tuo da gloriā domi ne: quam nos Ambrosiani super ipsum psalmum In exitu ysaël ex egypto in vespe ris dominicalibus alternatim modulamur.

Plerūq insup autiphonas breuiōres quarū notulę a finalī voce dittono tātū ascē dūt Ambrosiani nrī autētico ascribūt tono quod hac antiphona & psalmodia dispōit

añt Vbi cha ri tas et a mor ibi de us est ps Ec ce q̄ bo num

et q̄ io cū dum ha bi ta re fra tres in v num

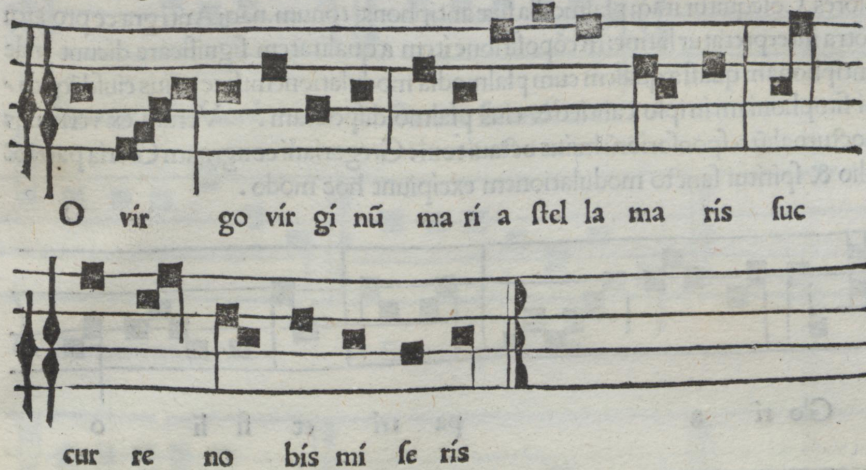
Secus vero existimant: quum notula tātum a finali voce trihemitoniam susceperint intensionem: tunc. n. cantica ipsa placali consyderatione sustentant. Sunt & nonnulla cantica: puta versiculi breuium responsoriorum & ipsa quoque responsoria quorum notula a quo excessu a finali voce intensa pariter & remissa disponuntur: puta vnica sub finali vnicaque supra finalem: tunc enim si subposita notula latiore interuallo puta tonia ab ipsa finali disuncta sit: strictioreque distantia videlicet semitoniam acutior distet ab eadem finali: placali mea sententia ascribentur modulationi: Autentica vero quum superior notula finalem ipsam tono superadit acumine: sitque grauior semitonio remissa in grauitatem. Verum quum & acutioris & grauioris aequa fuerit ab ipsa finali voce distantia: puta grauior tono depressa sub finali: tono item intensa acutior supra finalem canticum ipsum seu modulationem propriae manerie sentio ascribendum: quasi vtriusque toni placalis. s. & autentici sit particeps: hunc proprie promiscuum tonum possumus appellare. Ex versibus autem nocturnalium responsoriorum septimi toni notulae excipiuntur quibus Gloria patri & filio & spiritui sancto Gregoriani condecenter modulantur hoc modo.

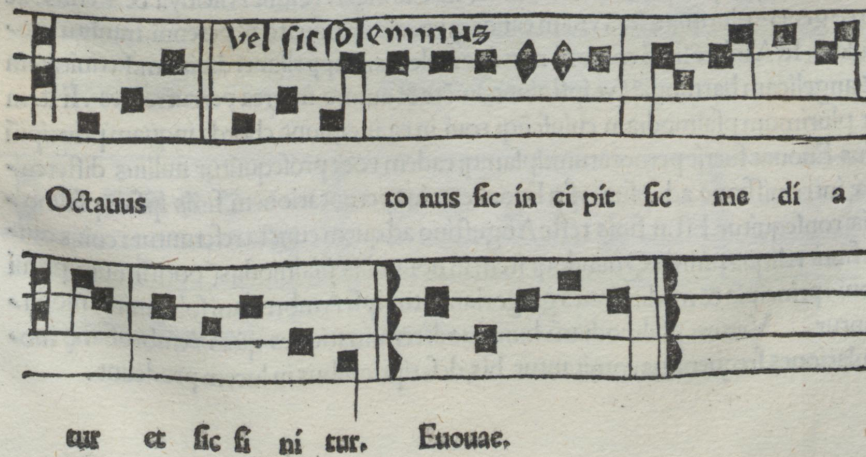
De Compositione octauī toni. Caput quintumdecimū.

Octauī toni modulatio formatur ex quarta specie diatētes qua & septimo ascripta est: & ex prima diatēssaron ducta a D solre graui ad G solreut grauiem. hunc enim quoniam grauius primi toni tetrachordum occupat eius naturae participem ferunt: Nullum vero in modorum diatēssaronum ordine nomen sortitur: nisi forte per consequentem subuersionem ut septimo capite diximus

hypomixolydium vocaui. Habet insuper quinque principia scilicet D solre:
Ffaut: G solreut graues: Alamire & C solfaut acutas: atque terminatur regulariter
in G solreut grauem: ut hæc monstrat dispositio.

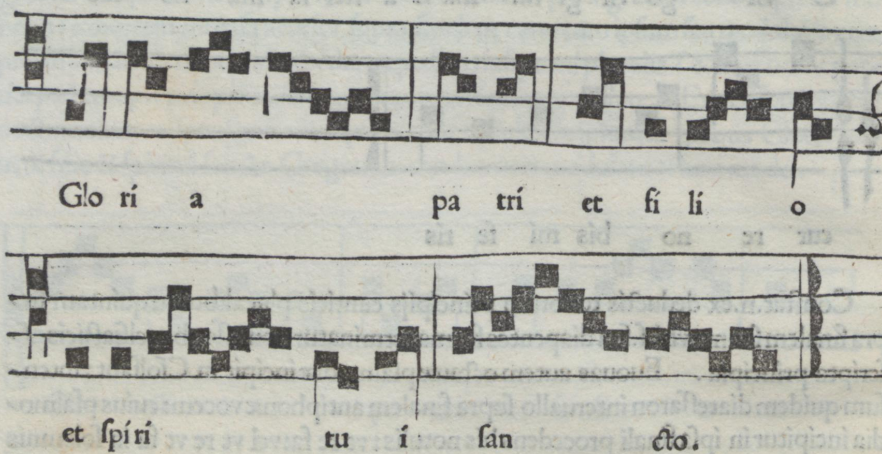

Constat. n. ex deductis tonorum principijs canticis placalibus in quintam su-
pra finalem suam: ubi. s. sua diapentcs forma terminatur non esse ab ecclesiasticis as-
cripta principia. Euouae autem octauæ psalmodiæ incipit in C solfaut: inten-
sum quidem diatessaron interuallo supra finalem antiphonæ vocem: cuius psalmo-
dia incipitur in ipsa finali procedens his notulis: ut re fa: vel ut re ut fa in solemnibus
ut hic constat.

cur et sic fi ni tur. Euouae.

Ex premissis itaq; facile percipitur nullam psalmodiam in acutiore voceq; quæ principio sui, seculorum amen noscitur competere: esse iniciandam. Velociore tamē temporis mensura feriales & minores proferūt psalmodias: tardiore solemniore. Cōsequitur itaq; psalmodia suæ antiphonæ tonum. nāq; Anti græce pro atq; cōtra interpretatur latine: In cōpositione itē aqualitatem significare dicunt Inde antiphonam quasi aequalē cum psalmodia modulationem: siue vnus eiusdēq; toni simphoniam in ipso cantico & eius psalmo dispositam. Verum ex versiculis nocturnaliū responsoriū huius octauī toni: Gregoriani congruam Gloria patri & filio & spiritui sancto modulationem excipiunt hoc modo.

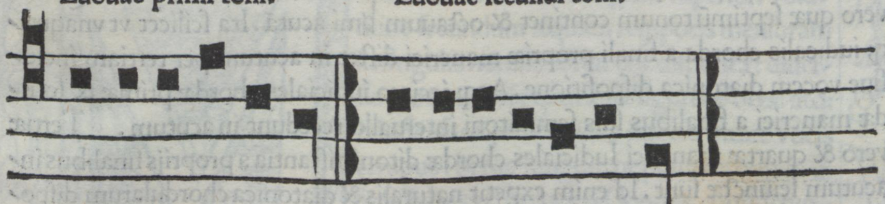

Ambrosiani Solent quoq; Cantores ecclesiastici in Canticis: vt sunt Alleluya & Versus: ac in eo genere plurima: circa vnam eandēq; vocalē cōtinuato & perenni transitu modulari. Id Ambrosiani comuni nomīne melodiam appellant: diuinam. f. trinitatem & angelicam harmoniā (vt ipsi aiunt) mēte & animo interea percurrentes. Ii itē vt plurimum psalmodiam cuiuscūq; toni in ea incipiunt chorda inquam principiu eius Euouae fuerit pernotatum: ipsamq; eadem voce prosequūtur nullius differentia intermissione ad ipsum vsq; Euouae: cuius pernotationem finis ipsius psalmodia consequitur. Est. n. finis teste Augustino ad quem cuncta referuntur: cuius causa fiunt reliqua omnia Quandoq; itē in nonnullis psalmodijs (potissimum primi toni) principia & mediations gregoriani ritus ipsi Ambrosiani solemniter modulantur. Verum psalmodiarū huiusmodi terminationes quas Ambrosianę modulationes frequentius comitantur his descriptionibus in lucem prodeunt.

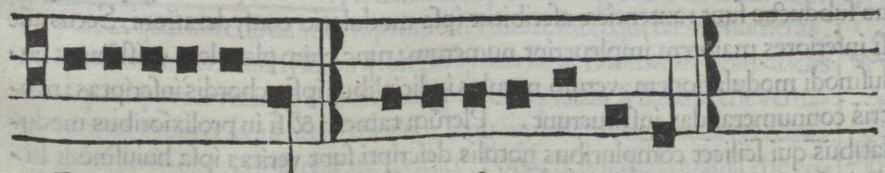
Euouae primi toni.

Euouae secundi toni.

Euouae tertij toni.

Euouae quarti toni.

Euouae quinti toni.

Euouae sexti toni.

Euouae septimi toni.

Euouae octauí toni.

Euouae octauí toni.

Euouae octauí toni.

26

Sunt insup nonnullae modulationes paucioribus notulis descriptae: huius causa: solemni diminutione imperfectae redduntur. has si suum Euouae non consequitur difficile an autentico an placali tono ascribendae sint poterit quis iudicare. Quo circa certis iudicialibus chordis nonnulli discretionem huiusmodi concessere.

Primae namque maneriei qua primus ac secundus tonus concluduntur Pfaut grauem ascribunt. Secundae quae tertium & quartum regit tonum Gsolreut grauem. Tertiae cui quintus & sextus tonus insunt Alamire acutam. Quartae vero quae septimum tonum continet & octauum hmi acutam. Ita scilicet ut vnaquaeque iudicialis chorda a finali propriae maneriei distet in acutum per tertiam inclusive vocem diatonica dispositione. Atque ideo iudiciales chordae primae & secundae maneriei a finalibus suis semiditoni intervallo recedunt in acutum. Tertiae vero & quartae maneriei iudiciales chordae ditoni distantia a proprijs finalibus in acutum seiunctae sunt. Id enim expetit naturalis & diatonica chordularum dispositio. Qua re quum in cuiusvis maneriei modulatione plures fuerint numero notulae supra ipsam iudicalem chordam scilicet in acutum dispositae: quae in graue subductae sunt: autenticae ascribitur ipsa modulatio considerationi. Secus aut si inferiores maiorem impleuerint numerum: tunc enim placalem existimant huiusmodi modulationem. verum notulas iudicialibus ipsis chordis inscriptas: neutris connumerandas instituerunt. Plerumque tamen: & si in prolixioribus modulationibus quae scilicet compluribus notulis descripti sunt veritas ipsa huiusmodi iudicio sapius perlucescit: in his quos notularum paucitas exprimit: ut in Antiphona Vbi charitas & amor propositum est: huiusmodi iudicium commettitum est. Complurimorum vero consensu: repetita pluries a finali in acutum sua diapentes figura vnico potissimum intervallo autenticam declarabit modulationem. verum quartae tantum chordae ab eius finali in acutum huiusmodi iteratione canticum placalem putant. Modulationes autem Gloria patri & filio: super psalmodias Introituum Gregorianorum: & super Psallendas Ambrosianorum vnicuique ex se ipso breuitatis causa relinquimus perquirendas.

F I N I S.

Franchini Gafori Laudensis Liber primus musicae actionis. explicit feliciter.

LIBER SECVNDVS.

Mensuram temporis in voce Poetae & Musici breuem & longam posuere.
Caput primum.

Vsicā vocis actionem quam superiori volu-
mine secundum aequam temporis mensuram
in singulis notulis constat esse dispositā: diuer-
sis pro temporis quāritate figuris Poetae atq;
Musici sano prosequētes iudicio omne vocis
tempus: breue longum ue posuere: omnis in
de syllabas vel breues vel longas consideran-
tes. Quare vnus temporis mensuram breui
syllabae ascripserūt: longae vero duorum tem-
porum quāritatē. Dualitas. n. prima est vnitate subsequēter bis numerās.
quo fit vt ante breuis syllaba q̄ longa reperta sit vt Diomedes gramaticus
inqt nāq; prius vnum q̄ duo. Breuem profecto putant syllabam esse vel na-
tura vel propter sequentem vocalem. longāq; exacte cognoscūt vel natu-
ra vel positione vel ipsa etiā auctoritate. Ponūt & syllabas quasdā esse cō-
munes: puta quū suapte natura breuis est consequaturq; ligda mutam: tūc
syllaba ipsa indifferenter ponitur modo. s. breuis modo lōga vt tenebre &
patris quod & multis tū apud gracos tū apud latinos poetas exēplis col-
ligitur. Atq; ita omne carminis genus diuerforū pedū admixtione lytae ci-
tharae sonitu cōstruxerunt: quod primo q̄dem theoricā dictū in harmo-
nia istrumētali quū primos modorū auctores deduxero latius explicabit.
Verū oīum carminū genera diuersis pedibus noscunt esse disposita: Pedes
vero diuersis tpibus. Nāq; dactylus (vt nōnullorū quāritates cōmemorē)
tris syllabas cōtinet primā q̄dem longam at reliquas breues vt Armiger &
principis. Inde & quattuor tpibus sustinetur. Spōdeus itē quattuor habet
tēpora duabus syllabis lōgis disposita vt felix & aetas. Iambus celer pes
ductus tria habet tēpora duabus syllabis ducta: prima inquā breui & vlti-
ma lōga vt pias. Trocheum constat Iambo esse cōtrarium q; tribus itē
tēporibus duas cōcludat syllabas primā lōgam & vltimā breuem vt mufa.

aa i

Anapestus a græcis antidactylus dictus: q̄ tris ducat syllabas: duas quidem breues & vltimam longam vt pietas & Erato contrarius est dactylo. Pyrrichius duabus syllabis breuibus cōstat vt miser & pater. Tribracho tres syllabæ breues ascribuntur vt dominus. Amphibracho autem tres syllabas tribuunt: primam breuem: secundam longam & tertiam breuem vt Carina. Creticus vel Amphimacrus tris syllabas comprehendit primam longam: secundam breuem & tertiam longam vt insulæ. Bacchius ex tribus syllabis constat prima breui & duabus reliquis longis vt Achates & vlives. Proceleumatiæus lyrico vt plurimum cōgruens carmini quattuor habet syllabas breues vt Auicula. Dispondeum octo tēporibus construxerunt q̄ttuor. s. syllabis longis vt Oratores. Coriambus quattuor syllabis constat: prima longa: duabusq̄ sequentibus breuibus & quarta longa vt Armipotens. Bilambum quattuor syllabis ducunt: prima videlicet breui: secūda longa: tertia breui & quarta longa vt propinquitas: Epitritos quos & hippios Diomedes vocat quattuor ponunt. Ac primum quidem quattuor syllabis: prima breui ac reliquis tribus lōgis septem tempora comprehendentibus constat esse dispositum vt sacerdotes. Secundus epitritus quattuor item habet syllabas: secundam breuem: reliquas tres longas vt conditores.

Tertio epitrito quattuor syllabæ disponūtur: tertia breuis ac tres reliquæ longe vt demosthenes. Quartum epitritum quattuor syllabis formant quarta scilicet breui ac reliquis tribus longis vt Fesceninus. Horum autem ac reliquorum quosdam simplices vt spondeus & lambus quosdam compositos sentiunt vt dispondeus & bilambus. Atq̄ omnium quidem motum & naturā Diomedes ipse: & Aristides primo suæ musicæ satiusq̄ Augustinus in secundo contractasse noscuntur. Verum figuras quasdam veluti propria & congrua nomina: qbus concepta inde mensuratorum temporum diuersitate omnem conficerent cantilenam (nec secus q̄ omne pluribus pedibus carmen) musici ipsi vocum quantitibus ascripserunt. Rectam autem breuis temporis mensuram Physici æquis pulsuū motibus accomodandam esse cōsentiunt: Arsim & thesim quas Diaſtolen & Sistolē vocāt in vniuscuiusq̄ pulsus mensura æqualiter cōprobātes: Cōstat tamen febricitātium pulsus inæquali diaſtoles & sistoles proportionē accessionem seu alterationē suscipere quod ipsis physicis curæ est. Diaſtole græce dilatatio seu eleuatio interpretat̄ latine: Sistolē vero cōtractio. Poetæ aut Arsim & thesim. i. sublationē & positionem habent in pedibus: quorū esse passiones sunt: vtunturq̄ ijs in pronūtiatione vt gratiore sono carmen aures feriat animosq̄ demulceat: Quas & si in pedibus vtcūq̄ versum faciāt repire est: tñ apta & concinna dictionum coniūctio Illas apprimē palā facit: & decoram enūciationē iuuat: Fit aut verborū annexio secundum varia carminū genera alio & alio modo prolationi cōgruens: ita vt textura ipsa versuum numeros qui incitati quidam sunt cursus: & dictionum certo ordine

Diomedes
Aristides
Augustinus

Physici
Arsis
Thesis
Diaſtole
Sistole
Poetæ

iunctura rhythmūq; suauem & sponte sua fluentem aperiat. Rhythmus ut Quintilianus placet temporum spatio constat: tempus q; sit motus statusq; dimensio morum ipsam pronuntiandi accipio. Verum Beda in eo tractatu quem de figuris & metris composuit Rhythmum interpretatus est modulatam compositionem non metri causa ratione sed numero syllabarum ad aurium iudicium examinatam: ut sunt carmina vulgariū poetarum. videtur autem rhythmus metris esse consimilis. Et quidem per se sine metro esse non potest. Est. n. metrum ratio cum modulatione Rhythmus modulatio sine ratione. Plerūq; tamen casu quodam inuenies etiam rationem in rhythmo non artificii moderatione seruata: sed sono & ipsa modulatione ducente: quem vulgares poetę necesse rustice: docti faciunt docte. Græci vero Rhythmum ex arsi & thesi atq; tempore quod vacuum nonnulli vocabant constare asserunt. hunc Aristoxenus dixit esse tempus diuisum in vnoquoq; eorum que numerose componi possunt. Secundum vero Nichomacum Rhythmus est ordinata temporum compositio. De structura autem huiusmodiq; contextu non nostrum est regulas & canones ad omnia præfinire: Ipsis namq; poetis relinquimus sua propria: quos tamen ut in poemate hanc assequantur elegantiam auritos maxime optarim: Liccat tamen exemplum nobis subijcere: ne plura hic desiderentur & ex exemplis per exempla meditates coniectura faciliore transitum habeant ad reliqua. Amittit exametrum heroicū decori plurimum quoties pes secundus partem orationis finit: minus vero offendit si in tertio terminet loco per monosyllabam dictionem. Honestius & grate in primo quarto quicunque loco per orationis partem claudit: prohibetq; carmen illepidum fieri & intercisā oratione succussare ut illud *Dono ducite: doq; volentibus hoc magnis dijs: habet & hic spondeum in quinto: qui magis aures ledit.* Conferunt non nihil ad hanc etiam rationem pedum varietas ut alternis dactylis spondei temperentur. Prodest etiam aduertere q; carmen heroum in trisyllabam desinens fortius insurgere videatur in monosyllabam nisi enclitica sit vox illa refrangitur. Male in plurisyllabam desinit: gratius in bisyllabam. frequentior vocalium concursatio maximeq; eiusdem vocalis eiusdemq; litteræ & syllabæ assiduitas vitanda est & fugienda. Dissonantia & sibilatio offendunt siquidem aures & enuntiationem harmonicam impediunt vel insuauiore reddunt. Hoc idem in omni carminum differentia considerandum est: Nam quantum interfit in duobus his pentametris cuius est discernere: *Icareosq; canes herculeasq; feras & sunt famuli tres mulæ duæ equi totidem.* Et *saphicos hos: Ad fori curris geminum sedile.* Non tua hæc spectacula cede Musis: Et *hos Asclepiadeos Odi diuicias vulgus & arceo.* Nec mouit corybantes *Semeles puer.* Ex annotatis igitur Arsim & thesim si concinata sit dictionum connexio liquet vim suam commodius ostendere posse ut sine anfractu aliquo carmen fere se ipsum enuntiet sustineat & effundat.

Rhythmus
Quintilianus
Beda
Tempus i
rhythmo

Græci
Aristoxenus
Nichomachus

aa ij

De varijs antiquorum figuris & earum mensura. Caput secundum.

Onorum mensuram diuersis figuris pronuciatione & diuisione musi
ci promulgarunt: Est enim duplex vna quæ in ipsius soni continuata
quantitate consistit quam temporis ascribunt: hanc unicuique figuræ ab
ipsis auctoribus constat esse institutam: tum ratione: tum instituentis arbitrio:
quod & ipsis Pythagoricis rationi ipsi docentis auctoritatem æque ducentibus:
mos fuit. Altera quæ in sonorum interuallis distantijs ue: secundum proportiona-
bilem dimensionem sola ratione disponitur vt in musicis instrumentis. Est igitur

1

a mensura temporis dispositio quantitatis vniuscuiusque figuræ (duobus quidem
modis cōsideranda) primo quum mensuramus essentialem singulæ notulæ men-
suram iuxta primariam musicorum dispositionem (Figuras enim & notulas in-

2

b differenter ponimus) secundo quum figurarum quantitates accidentaliter con-
numeramus: quod & duplici cōsideratione procedit: tum quidem secundū hu-
ius figurabilis descriptionis accidentia: puta alterationem: imperfectionem: dimi-
nutionem: diuisionem: & huiusmodi. tum ipsis accidentibus diuersarum propor-

3

c tionum quoquomodo commensurabilium: quæ quarto huius operis volumine ple-
ne describuntur. Quare hanc figurabilem seu mensurabilem disciplinam essentia
& accidentibus constat esse deductam. nāque figuræ & pauis essentia ipsam pro-

4

d prijs quantitibus usurpant: modo. s. tempore atque prolatione: Quæ vero præter
tria hæc ipsis figuris obueniunt accidentibus ascribuntur: Ipsa enim accidentia

5

e neque necessaria neque per se esse possunt vt primo posteriorum Aristoteles inquit.
Omnis enim mensurabilis descriptio vel notulis: vel pauis quæ ommissas &

Aristoteles

mensurabiles voces monstrant: vel signo: vel canone pernotatur. Verum va-
rias in rythmo figuras disposuere Græci hoc ordine: Breuem. s. vnius tēporis hoc

Græci

6

f rias in rythmo figuras disposuere Græci hoc ordine: Breuem. s. vnius tēporis hoc

7

g modo signabant a Lōgā vero minorem quam bitēpoream dicebāt sic b Lon-
gam triū tēporū sic c Lōgā quattuor tēporū sic d Lōgam quinq; tēporum sic e

8

Artem autem intelligebāt appposito unicuique figuræ puncto hoc modo f g

9

h h Theſim vero vnaquæque sine puncto notula declarabat. Consonas vero in-
tensiones puta diatessaronicas: diapenticas: diapasonicas: diatonicas: semidiatonicas
& reliquas harmonicis cantilenis accommodatas certis descriptionibus expri-

Musici

10

i tēdas. Musici autē nostri notulam breuem vnius. s. tēpis: quadratam plenam figu-
rabāt hoc modo i Longā vero duorū. s. tēporum: quadratā cum virgula in latere

11

k dextro descēdente vel ascendēte tantæ. s. longitudinis: quāte fuerint quattuor ipsius
quadrati latera hoc modo k Nonnulli tñ nimia ipsius longitudinis difformitate:

12

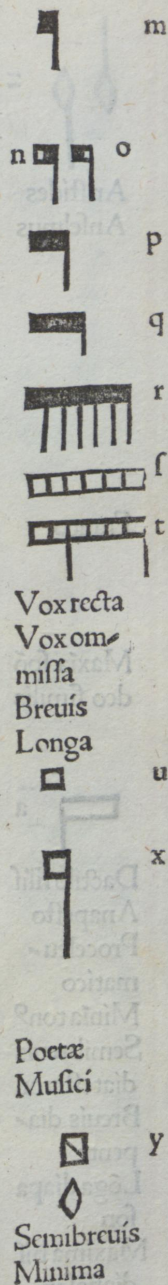
l virgulam ipsam a quadrata notula deriuantem trium tantum quadrati ipsius laterum
longitudinē æquabāt vt hic l Alij duabus tantum ipsius quadrati costis virgulam

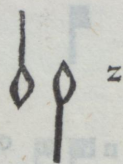
13

ipsam æqua longitudine disponebant hoc modo **m** Longam vero trium tem-
porum quadrangulam pariformiter describebant: tertia quadrati corporis parte
euacuata vt hic **n** velfic **o** Quattuor autem temporum longam signabant
plenam quadrangulam duplicato in extensione quadrato hoc modo **p** Hanc
duplicem longam vocabant. Triplicem postremo longam: tripla quadrati ex-
tensione sex. f. tēporum consyderatione ponebāt hoc modo **q** Fuere etiā nōnul-
li vnica figura cōplures lōgas cōplectētes singulis vīrgulis declaratas hoc modo **r**
Posteri tñ huiusmodi pnotationis ordinem subuertētes: notulas ipsas vacuas cō-
scribere: vnico inde corpore plures breues quadratas conducentes hoc modo **f**
Vniformiter quoq; lōgas breuibus: breues longis: vnica figura conscribebant hoc
modo **t** Verum cum figurarum huiusmodi descriptiōes ab vsu recesserint: libuit
de eis parumper sermonem habere: quo cuique recentiores Neotericorum habitus
facilius innotescant.

De consyderatione quinq; essentialium figurarum. Caput tertium.

Igura ē representatio rectæ atq; ommissæ vocis: rectā. n. vocem dicimus quæ
certa est mensura cantabilis seu pronuntiabilis. Ommissam vero quæ ipsa
taciturnitate certa tēpis mēsurā cōsyderatur. Rectæ qdē vocis figuræ sunt
ipsæ notulæ. Ommissa vero vox pausis declaratur. Verū notularum Alia breuis
Alia lōga: naturaliter nāq; correptio & productio sonis ipsis veluti & syllabis inesse
noscutur. qua re Musici breuē primo notulā quadrato corpore tradiderūt hoc mo-
do **u** quā cū ipsi vnus inesset tēpis mēsurā tēpus vocāt. Longā quoq; quadra-
tam cū vīrgula i latere dextro sursum vel deorsum ab ipso qdrato deriuante signarūt
quā quattuor ipsis quadrati lateribus æqualē quātitate ducebāt. Inde & dupla bre-
uis vocabat vt hic **x** Cantilenarum vero scriptores cōmēsurabilē huiusmodi vī-
rgulæ quātitatē plerūq; irrationabiliter disponūt. Cū aut in metrorum dispositione
poetæ ipsi lōgis syllabis modum quasi maiore i vocis quātitate terminum iponerēt:
quē nullatenus altera excederet tēporis mēsurā: lōgam ipsam notulam musici mo-
dum appellarunt. Breuē inde quadratā duas in partes æquas diametraliter par-
tiētes musici semibreuē erectis sursum atq; deorsum angulis cōduxerūt quam pro-
lationē vocāt: dimidiā ei breuis quātitatē ascribentes hoc modo **y** Neoterici
postremo recte semibreui tēporis vnus mensuram ascripserunt: diastolen & sistolen
vniuscuiusq; semibreuis sono cōcludentes. Cūq; Diastole & Sistole seu Arsis &
Thesis quæ cōtrariæ sunt ac minime qdem in pulsu: solius temporis mēsurā cōsyde-
rentur: semibreuē ipsam integra tēpis mēsurā dispositā: duas in partes æquas distin-
xere: quasi altera Diastoles in mensura pulsus tanq in sono: altera Sistoles quantita-
tem cōtineat. Huic enim minimam vocis plenitudinē ascripserūt ipsam inde minia-

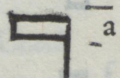

Aristides
Anselmus

Franco

Maxia spō
deo similis

Dactilo filif
Anapesto
Proceleu-
matico
Minia ton⁹
Semibreuis
diatessaron
Breuis dia-
pente
Lōga diapa-
son
Maxima bif
diapason.

mam nuncupantes: cuius figuram describunt semibreuem apposita alteri angula-
rium summatum virgula: plerūq; acutiōri: hoc modo z Breuis autem notula q; pri-
mum solo tempore: & longa duobus temporibus constet: in ipso soni mensurabilis
tempore propriissima dicuntur elementa: quarum magnitudines concinnis toni di-
stantiis sunt æquales. Tonus. n. vt Aristides & Anselmus posuere in quattuor con-
cinnas dieses enarmonias diuiditur. Atq; ita Longa notula in quattuor semibreues.
Et breuis in quattuor minimas resoluuntur. Minimę igitur quantitas quartam
partem breuis occupat quasi ex vno quattuor angulorum ipsius breuis quadratę
profluens: vel vt quibusdam placet ex vno ipsius breuis quadratę latere. Cum
igitur vnumquodq; minimo sui generis perficiatur: vt ipsa vnitate: qua (cum mi-
nima sit) omnis numerus suscipit incrementum: fitq; item in ipsam omnium nu-
merorum resolutio. Atq; ipso itē puncto omnis linea concrefcit: decrefcitq; om-
nis lineę quantitas in ipsius vsq; puncti terminationem: constat minimā ipsam
notulam omnem musici temporis mensuram perficere: quam qm̄ in ipsa prola-
tione consistit vt potē pars potissima semibreuis: prolationis partem dixerunt.
Inde minimum tempus musicum vt Franconis vtar sententiā non dicitur quod-
cunq; minimum: sed quod est minimum in plenitudine vocis: quod & Aristides pri-
mo suę musicę his verbis videtur asserere Tempus est indiuiduum & minimum
quod & signum vocatur: minimum autem vocat quātum ad nos quod primum
est sensu comprehensibile: verum signum appellat eo q; est indiuiduum: nam &
ipsi geometrę quod apud eos indiuiduum est signum nuncuparunt: hoc autem
indiuiduum locum obtinet vnitatis. Deniq; duplicem lōgam superduxere mu-
fici in tenoribus motetorum quattuor breuia tempora continentem Spondeo q;
dem q; duabus longis constet non absimilem: quam q; reliquas tēporum quan-
titate & corpore figuras excellat: maximam appellant hoc modo descriptam a
Hęc quoniam ei inest maior q̄ ceteris temporalis sonorum modulatio maiorem
modum vocant. Ipsa autem additiōe: pro slambanomenos chordę compara-
tur quę ceteris perfecti systematis chordis sonum efficit grauiorem ipsa tempo-
ris tarditate ob ampliorem chordę longitudinem. Ac reliquę pariter figurę cē-
teris possunt chordis facile comparari. Verum cum quattuor ipsa breuium tem-
pora varijs conducat modis: diuersis quattuor temporum pedibus maximā ipsam
correspondere arbitrantur: nam quum in ipsa vnam longam & duas breues consy-
deraueris: Dactilo eam per similem efficies. si vero duas breues & vnam longam
Anapesto. si quattuor breues: pceleumatico cōsentiet. Est igit̄ huiusmodi figurarū
processus hoc ordine. Minima. Semibreuis. Breuis. Longa & Maxima. Alij aut̄
a maxima in minimam ordinem retrogradum ponunt. Has. n. si ad theoricum
consonantiarum ordinem conferamus. Minima toni locum obtinebit. Semibreuis
diatessaron. Breuis diapentes. Longa diapason. Maxima disdiapason.

De diminutionibus Figuris Caput quartum.

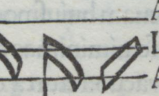

Inimam figuram certis anfractibus diminutam ad elegantiores orna-
 m tāq; melodiam tāquā tonum in partes Posteritas inde disposuit: Nāq; mi-
 nimam ipsam duas in partes æquas secūdum temporis mensuram distin-
 xerunt: quas Profdocimo teste semiminimas maiores vocant. Tinctoris vero mini-
 mas in dupla proportionē cōsiderat: descriptas qdem vt minimas retorta dextror-
 sum virgulæ sumitate hoc modo a Vel vt minimas sed pleno corpore hoc modo
 b Rursus vacuam huiusmodi virgulæ sumitate retortam duas i partes æquas di-
 stingunt: quas semiminimas minores nomināt: pleno tamen corpore scriptas hoc
 modo c vel vacuo: retorta dextrorsum binarij numeri caractere virgula vt hic
 d Tinctoris aut minimas in quadrupla pportione ductas vocat. Plerique aut
 (quod nobis magis placet) primos huiusmodi anfractus: ppinquas. f. minime par-
 tes: seminimas quasi seiunctas & separatas minimas sunt interpretati. Rursus pri-
 marias huiusmodi seminimarum partes: a diminutione temporis & quātitatīs men-
 sura semiminimas appellarunt. Atq; ita seminima minimam consequetur sicut
 semitonium maius tonū. Semiminima vero minimam ipsam respiciet velutī ipsum
 tonum semitonū minus. Tertiā vero diminutissimam minimā partiunculā quā
 Tinctoris minimam in octupla proportionē voluit nuncupari: Alij semiminimam
 minimā: Nōnuli autē coma: Nos diesim quæ minima est in toni diuisione concinna
 particula duximus vocitādā. hāc pleriq; describūt seminimam plenam retorta. f.
 dextrorsum virgulæ sumitate: angulo insuper deorsum retorto vt hic e Verumq;
 mira admodum difformitate aliarum huiusmodi diminutionum descriptiōibus dis-
 sentiat: plenam signamus retorta sinistrorsum virgulæ sumitate hoc modo f Est
 enim latus dextrum auctius atq; perfectius sinistro in huiusmodi notularum consy-
 deratione. Sunt & qui varias ipsis notulis descriptiōes tradidere. Francho enim
 & Phisiphus de caserta Necnon & Ioannes de muris atq; Anselmus parmensis i ter-
 tia suæ musicæ diēta: Longam plicam ascendente atq; breuē vtrinq; caudatas du-
 cunt. Rursus breuiū alterā maiorem: alterā minorem: alterā mediā Anselmus
 posuit: breuem maiorem figurabat quadratā descendente virgula in latere sinistro:
 hoc modo g Breuē minore quadratā ascendente virgula in sinistro: hoc modo
 h Breuē vero mediā quadratā sine virgula hoc modo i Item Semibreuē ma-
 iorem descripsit quadratā cum duabus virgulis ascendente. f. altera: altera descēden-
 te in latere dextro hoc modo k Minorem semibreuem quadratā cum duabus vir-
 gulis in latere sinistro vt hic l Mediā autem semibreuē quadratā virgula p rec-
 tum quadratæ mediū sursum deorsumq; traducta signauit hoc modo. m Cōsi-
 mili quoq; consyderatione variatas duxit & reliquas. Quarum descriptiōes q ab
 vsu recesserint: reiciendas potius q approbandas esse Neoterici arbitrati sunt.

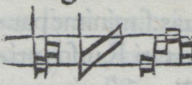
aa iij

Deligaturis figurarum Caput quintum

Igatura est simpliciu figurarū p tractus debitos ordinata coiunctio . Ligabiles notulae sunt quattuor: Semibreuis: Breuis: Longa: & Naxima . Sicut . n . notula simplex ligabilis pot ligari: ita & ligata seu coiuncta solui pot atq; dis- iungi: & i simplicis figuratione: preter semibreue cuius primaria ac simplex figura co- polita noscit aliena & eas ite preter: que vnico videlicet obliquo corpore coscribu- tur: quarū descriptio figurabili simplicitati minime couenit . Ligaturarum igitur

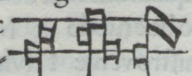
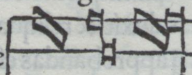
Alia vnico corpore disponitur vt hic Alia pluribus & diuersis hoc modo Ligaturarū quo- q;: Alia ascendens: Alia descendens .

Ligatura ascē- dens dicitur quum secūda notula supest prie vt hic Nec refert si i huiusmodi ligatura plures fuerint notule descēdētes: cū ascensus & descensus in ligaturis penes primum gradum mobile inter secundā & primam no- tulam ductum consyderetur .

Descēdens ligatura dicitur quum prima notula su- pest secūda hoc modo Ligaturarū principia . Alia cum proprietate . dicitur: Alia sine proprietate: Alia cū opposita pro- prietate . Omnis . n . liga- tura ascendens: cuius prima notula nullā habuerit virgulam ascēdentem vel descen- dentem cū proprietate dicitur vt hic Itē oīs ligatura descēdens cuius prima notula virgulam habue- rit descendentem lateri scilicet sinis- tro adherentem cum proprietate dicitur vt hic .

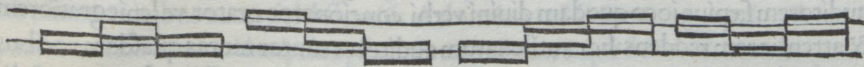
Oīs vero ligatura cū pprietate primā notulā red- dit breuē . Errāt id circo q primam obliq corporis notulā i ligatura ascēdente longā ponunt hoc mō

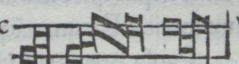
Est aut pprietas secūdum Frāchonē ordinata cōstitutio & positio prin- cipijs ligaturarū in cātu plano a primis auctoribus attributa . Qua re oīs i cantu plano ligatura solā proprietatē possidet: Sine pprietate aut ligatura & cū op- posita pprietate notulis cātus plani nusq conueniūt: qppe que essentialiter a ligatu- ra cū proprietate differētes: figuras & noie & quātitate diuersas efficiūt: quod i can- tu plano nullatenus admittit cuius notulas aequa tpis mensura musici disposuerunt .

Omnis ligatura ascendens cuius prima notula virgulam habuerit a latere dex- tro descendentem sine proprietate dicta est vt hic Omnem item ligaturam descendentem cu- ius prima notula nullam habuerit vir- gulam si- ne proprietate dixerunt vthic . Verū ligatura oīs sine pprietate

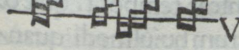
Francho

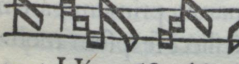
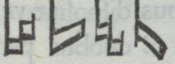
primam ducit notulam longam. Omnis autem ligatura tam ascendens q̄ descendens cuius prima notula habuerit virgulam ascendentem in latere sinistro dicitur cum opposita proprietate vt hic Et ligatura omnis cum opposita proprietate primam semper notulam reddit semisam: sed ex cōsequēti: breuem: atq; secundam non vt se ip̄ nā sola semibreuis notula ligaturæ incongrua est: duæ autem aptissime cōiungūtur. Cōstat qd̄ ex deductis: Lōgam & Breuē atq; semibreuem: ligaturarum tātū principiis aptissime cōpetere. Maxima autē q; longo semp atq; quadrāgulo corpore æqualiter describatur nulla vnquā quantitatis diuersitate variatur: principiis nāq; & medijs atq; terminationibus ligaturarum nōscitur conuenire vt hic.

Vltimis autē ligaturarū figuris pfectio atq; impfectio cōuenire nōscūtur. Nā omnis tā ascēdens q̄ descēdens ligatura vltimā habēs notulam quadram directē supra penultimam hoc modo Vel indirectē: descendente virgula in eius latere dextro vt hic vel sub penultima qdrato corpore hoc modo

 Cum perfectiōe declaratur: ac vltimam ipsam in huiusmodi ligaturis musici longam posuerunt. Verum omnis tam ascendens q̄ descendens ligatura habens vltimam notulam supra penultimam in corpore obliquo hoc modo Vel in quadro sine virgula indirecte vt hic

 Vel sub penultima in corpore obliquo hoc modo

 dicitur sine pfectione. cuius quidem ligaturæ vltimam semp notulam musici ipsi breuem instituerunt. Hinc cōstat lōgā & breuē non modo in principio sed etiam i fine ligaturæ posse constitui. Semibreuis vero minime: nisi in ligatura oppositæ proprietatis quum. s. duæ tantum semibreues fuerint cōiunctę: tūc. n. prima & vltima semibreues dicuntur vt hic Medijs autem ligaturarum notulis nulla inest essentialis

differentia cum omnes in quantitate conueniant: hinc vnicum nomen sortiantur necesse est. Sunt enim vt Franchoni & Anselmo cunctisq; musicis placet omnes mediæ breues: Quare falso arbitrantur qui longam notulam mediā concludunt puta hoc modo Lōga quidem solum principio atq; fini ligaturarum applaudit: Semibreuis p̄cipio ac medio quū scilicet plures q̄ duæ fuerint in oppositæ proprietatis ligatura coniuncta. Principio & fini: si tantum duæ. Breuis vero vt predictis cōsiderationibus

Franchoni
Anselmus

deductum est in ligaturarū principio: medio: atq; fine: congruum obtinuit locum. Minimam autem figuram musici nusquā ligare consueverunt. Verum quæ simplices figuræ patiuntur accidentia: puta alterationem: imperfectionem & huiusmodi: hæc & ipsis ligatis solent intimari.

De Pausis. Caput sextum.

Ausa quam græci quietem vocant est figura artificiosa a cantu desistentiam monstrans. quæ cantoribus innuit a cantu se continere. Hanc musici & ad oportunam quietem atq; refectionem vocis post laboriosam elationem: & ad cantus suauitatem instituerunt. Namq; quæadmodum fastidium auditorem sæpius ioco quodam diuini verbi concionator orator vel lenit gratiorem & attentiores reddens: sic cantilenarum auditores cantor moras quasdam vocibus intermiscens ad reliquas cantilenæ partes præstat attentiores. Est. n. figura pausa lineæ seu virgula quadam per spatium vel spatia seu spatij partem protracta nulli notulæ addita sed a notulis penitus disuncta. Quattuor. n. pausas in cantilenis veteres posuere: quæ qm̄ ommissas & mensurabiles declarant voces notularum ipsarum noia sunt sortitæ. Earum nāq; Alia Breuis: Alia Longa: Alia Semibreuis: Alia Minima. Pausa breuis est virgula deducta in descriptione cantilenæ a lineæ ad lineam propinquiorem: interuallum seu inter medium spatium complectens.

Pausa longa duarum scilicet breuium est virgula duo integra trium linearum complectens interualla. Est & pausa trium temporum: quæ quattuor lineas proprijs extremitatibus attingens tria integra occupat spatia. hanc longam perfectam dicunt q̄ tria æqualia propria taciturnitate pertranseat tempora. quæ & breues nominantur. Ternarius namq; numerus in figurarum huiusmodi quantitatibus perfectus existimatur: tum ratione prioritatis: namq; primum parem binarium quem scemineum putant atq; imparem primū scilicet se ipsum monstrat: qui & masculus dicitur: horum alterna coniugatione ceteri numeri procreantur: tum ratione omnium diuersarum partium suarum que ipsum efficiunt nam vnitas aliquota & binarius aliquota ipsum ducunt: tum ratione concordie in ipsis tribus prioribus naturaliter consequentibus dispositæ vt inquit Augustinus primo sue musice: namq; ternarius ex vno & duobus perficitur quibus nullus naturaliter intercidit numerus: quod in reliquis non euenit: nam duo & tria non reddunt quattuor precisæ: & tria & quattuor non efficiunt præcise quinarium naturaliter eos subsequenter: atq; in reliquis eodem modo. tum ratione ternariæ æqualitatis: in ipso namq; ternario principium: medium: & finis: æque disponuntur: quare in summo deo diuinam profiteamur trinitatem. tum etiam ratione mutue aggregationis: nam si ipsum ternarium binario multiplices vel binarium ternario: senarius illico consurget: quem proprijs

Numerus
ternari⁹ p̄
fectus est

Augusti
nus

partibus aliquotis pfectū prädicant Mathematici. Maior autē q̄ trium t̄porū pausa non cōmēsuratur ceteris cantilenæ notulis: sed concentus declarat terminationem. Quod quū duabus vel tribus huiusmodi pfectarum lōgarū pausis opus fuerit iuxta cōpositoris dispositiōem: sex. f. vel nouem t̄porū taciturnitate cōmēsurādīs: duæ vel tres trium huiusmodi spaciōrū pauas describēdæ sunt: atq; itē plures pro instituētis arbitrio. Pausa quoq; Breuis tres plerūq; semibreues ipsa taciturnitate ptransit: quā pfectæ breuī ascribūt. Ipsi musici: tēpns tūc pfectum nūcupantes. Semibreuis pausa est virgula quæ alicui lineæ adherēs ad mediū propinoris spatij descēdit. Sūt & q̄ eā voluere tertiā vnius t̄pis partē cōtinere si modo tertiā tātum spatij partem cōprehēdat: atq; duas insup t̄pis partes quum duas ipsius interuallī tertias partes cōtinuerit: qbus neoterici dissentiūt. Arbitratur enī ij duas cōtiguas semibreues pausas rectius duas tertias ipsius pfectæ breuīs cōtinere: quod & recētiōres frequentant. Minimæ pausa est virgula lineæ apposita ascēdens ad mediū interuallī vicinioris. Interuallū siue spatium voco distātiā vel vacuū incōpositum duarum linearum. Hæc. n. pausa dimidiā semibreuis mēsurabilē obtinet quantitatem. Plerūq; tertiā ipsius semibreuis partē: quum. f. pfecta prolatio semibreuē ipsam custodierit. Quod si duas tunc ipsius partes tertias pausare curaueris: duas minimas pausas cōtiguas describendas esse cōsentiūt. His qdem facile cōsyderatur semibreuē notulam eiusq; pausam trīs ī minimas (quod pfectæ ascribitur prolationi) esse resolubilē. Atq; itē duabus ipsis semibreuiū pausis cōtigue dispositis: breues ipsas ternariæ cōsentiētes esse diuisioni (quod pfecti t̄pis est) cātoribus ipsis inotuit. Seminimæ pausam veteribus musicis ignotā recētiōres describūt vt minimā. f. ascēdentem retorta dextrorsum sumitate: hæc. n. dimidiā minime cōsequitur respiratiōem. Seminimæ aut pausam a nullo vsquam auctore deductā. figurari decet ascēdentem veluti minimam: retorta sinistrorsum sumitate: hæc. n. dimidiā obtinet seminimæ pauas respirabilem quātitatē. Constat qdem in figurarum cōsyderatione sinistrum latus a dextro deuinci: nā quū quadratæ breuī notulæ virgulam ī dextro latere descēdentem vel ascēdentem apposueris: lōgam illico pfiguratam conspicias: q; si sinistro eius lateri adhereat descēdens virgula aut ascēdens: breuis aut semibreuis ipsa notula resultabit. Sunt igitur ipsarum pausarum descriptiones hoc modo.

Longa perfecta Longa imperfecta Breuis Semibreuis Minima Seminima Seminiminia

De modo. Caput septimum.

Pythago
ras
Modus im
perfectus

a

b

Modus
maior

Odus est regula vel ordo disposita quantitatē in lōga secūdum diuisionem
totius in propinquas partes. Nōnulli autem dicunt modum esse mēsuram
breuium in lōgis & longarum in maximis. Est. n. (quēadmodū & in ceteris
rebus) in notulis: secūdū tēporis mēsuram & ipsarū numerum notularū semper
obseruādus modus: quē a moderata modulatiōe dictum putāt. Alij a modificādo:
q̄ variata tēporum cōsyderatione diuersos modorum motus efficiat. Tēpora
n. notulas breues intelligo. Prædictum q̄dem fuit lōgam poeticiis adstructionibus
duabus breuibz esse equalem: qua re cum dualitas sit par numerus ac scēmineus ut
Pythagoras censuit: binariā ipsam notularum cōsyderationem im̄fectam existi
māt. perfectam vero ternariā ac masculinā: mares. n. ipsa p̄fectiōe scēminas ex
cellunt. Est igitur im̄fectus modus quum in ipsa lōga duo tēpora seu duę tātum
breues consistunt: quod antiqui cantilenarum scriptores: duobus pūctis quadran
gulæ figuræ infixis declarabant hoc modo a Perfectus autem in longa modus
quum. f. tris breues cōtineret: tribus pūctis ī quadrato deductis signabat hoc mo
do b Hanc autem longæ cōsyderationem: modum minorem vocant recētiōres:
respectu modi ī maxīma cōsistētis. Veteres autem illi vnicum. f. & maxīmā & lon
gā posuere modum ac si vnus sine altero p̄fectione computata cōstitui nō posset.
Hos sequuti musici: pausam trium tēporum p̄ p̄fecto minore modo in longa exi
stente instituerunt (facilitatis & comoditatis gratia) notulis preponēdā: quasi tres
breues vnica longa contineri noscantur. Im̄fectum vero ipsius longe modum so
la longæ ipsius notulæ descriptione in qua cōsistit demonstrari dicunt. Omnis nāq̄
notula longa alicuius minoris modi est: quam precedente p̄fectionis signo (pau
sa. f. trium temporum) minori modo p̄fecto ascribunt. Deficiente autem signo: qua
si ex priuatione ad habitum cōsyderatio fiat (est enim dignor habitus atq̄ p̄
fectior priuatione) longam ipsam minoris atq̄ im̄fecti modi esse voluerunt:
duas tantum ei breues conferentes. Maiorem Inde modum quem duplici lon
gæ notulæ inesse voluerunt: q̄ duas tantum longas ipsa duplex longa compre
hendat im̄fectum crediderunt: quam quidē figuram: q̄ nullum sit ei ap
positum p̄fectionis signum: maximam maioris im̄fecti modi nominarunt.
Duabus vero trium temporum pausis appositis quas longas pausas p̄fec
tas diximus: maiorem modum p̄fectum maxīmæ notulæ inesse iudicarunt.
Non incongruum quidem fuit: ascripta minori modo p̄fecto sola trium
temporum pausa: maiori inde modo p̄fecto ad eius cognitionem duas hu
iusmodi pausas preponere. duæ namq̄ maiores sunt quantitate & temporis
mēsurā q̄ vna: qua re: maiorem modum q̄ sola ipsa indicent necesse est.

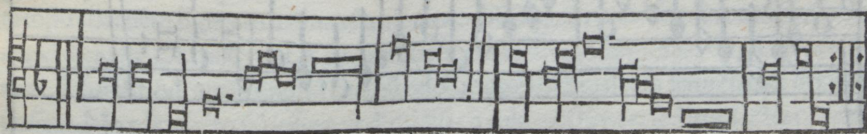
Verum maxima ipsa tris habens longas: si longa huiusmodi tris duxerit breues: nouem breues siue tempora continebit: quare Musici omnes consentiunt nouem ad plus tempora huiusmodi teste Anselmo vnica figura posse contineri. quæ & solo hiatu potest haud facile propria voce cantor excedere. Constat quoq; ternariam longarum dispositionem nouenariæ ipsorum temporum consistentiæ certissima perfectionis comparatione esse commixtam: nãq; ternarius primum imparitatis latus est qui in se ipsum ductus quadratum suum imparem probat. s. nouenarium. hunc si ternario seccueris: tris in ternarios illico conuertetur: hinc non immerito ternariam huiusmodi considerationem Ausonius ad Symachum in cripo ternarij incredibili commendatione descripsit. Eloy igitur in modis doctissimus in missa sua dixerunt discipuli duabus ipsis longarum perfectarum paulis modum maiorem perfectum declarauit atq; vnica insup trium temporum paula minoris modi perfectionem ostendit. Quod & Donstable in tenore Veni sancte spiritus disposuit hoc modo.

Musici
Anselmus

Ausonius

Eloy

Donstable

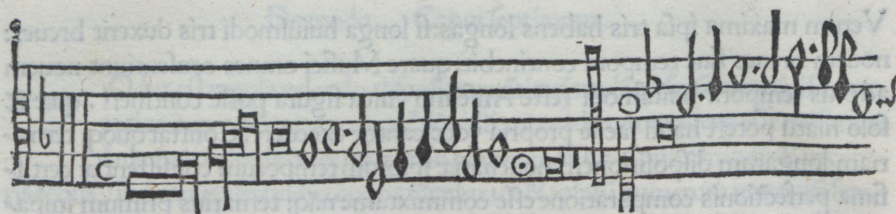
TENOR

Veni Sancte spiritus.

Solent a plerisq; pauas huiusmodi longæ essentialiter & indicialiter inter cantilenæ notulas pernotari. Essentialiter dico: quum tot breues ommittendas notulis alterius partis (puta supremæ) commensurent: quot fuerint ipsarum incoposita inter lineas interualla. Indicialiter vero q; modum maiorem indicent perfectum duæ ipsæ: perfectum quoq; minorem vnica. quod expresse cõprobatur in præscripto tenore: Veni sancte spiritus. Plerumq; autem incommensurabiles disponuntur videlicet indicialiter tantum: quum. s. antecedunt temporis signum videlicet circulum vel semicirculum in principio cantilenæ descriptum: tunc enim duæ ipsæ trium temporum pauas modum tantum maiorem perfectum declarant. tertia minorem quod & Tinctoris in tenore sui magistralis moteti. Difficiles alios delectat pangere cantus decenter consignauit. Nec refert iisdem linearum interuallis tres ipsæ pauas contrahantur an diuersis: Indiciales autem & incommensurabiles huiusmodi pauas in hoc tenore describuntur hoc modo.

Tinctoris

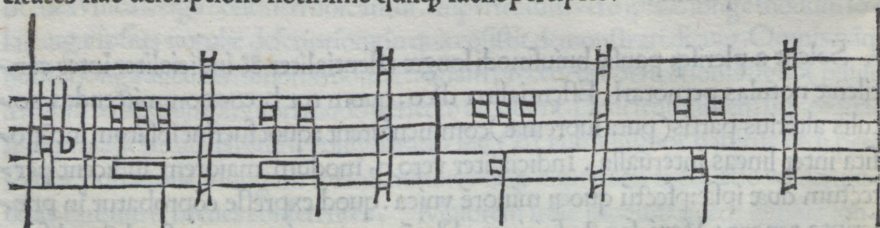
TENOR

CANTVS

Omnium autem maximarum & longarum in quocūq; modo considerandas quantitates hac descriptione notissime quisq; facile percipiet.

Modus maior
perfectus

Modus maior
imperfectus

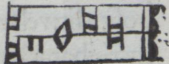

Modus minor
perfectus

Modus minor
imperfectus

De Tempore Caput octauum.

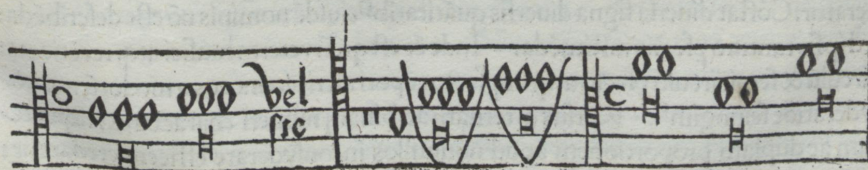
Tempus
perfectum

Empus quantitatem breuibus notulis ascriptam musici intelligi voluerunt. Est enim duplex perfectum. f. & imperfectum. Perfectum tempus breui notule tris semibreues ascribit. quod declaratur per circulum in principio cantilenæ descriptum. Putant enim musici appositione circuli ternariam atq; perfectam ipsius brevis diuisionem declarari: quoniam in ipsa circūferentia prin

cipium medium & finis æqualiter cōsistunt: vel (quod mihi magis placet) quia sena-
 rio numero qui perfectus est spherica & circularis illa circūferentia: secūdum ipsius
 distantiam a medio puncto (quem centrum appellāt) naturaliter noscitur esse pro-
 ducta. Si enim centrum a circūferentia solo distet digito. Ipsa tunc circūferentia sex
 digitorum mensurabitur quantitate. hinc Mathematici circūm ipsum sextum
 vocant. Sunt & qui perfectam ac ternariam in breuibz notulis diuisionem
 probant duabus semibreuium notularum pausis principio cantilenæ descriptis
 quas ceteris quidem subsequētibz figuris connumerant hoc mō quibus facile p̄cipi potest pausam vnius breuis trīs in partes æquas
 diuisibilem perfectō tempore inesse cuius duæ ipsæ sunt eius partes tertie. q̄ quum
 duas semibreuium pausas temporis imperfecti disponere contigerit solam breuis
 pausam pleriq̄ asserunt rectius conuenire addo nisi altera duarum ipsarum semi-
 breuium pausarum precedenti: altera subsequenti fuerit connumeranda. Non-
 nulli itē tribus notulis breuibz plenīs: buiusmodi. s. plenitudine accidentaliter im-
 perfectis: p̄fectam temporis diuisionem in cantilenis percipiunt. Imperfectum vero
 tempus breuem figuram in duas semibreues distinguit: nam semibreuem a semis:
 quod dimidiū est: traxerunt & breuē: quasi ipsius breuis dimidiā ducat quantita-
 tem. Huiusmodi autē binariā breuiū resolutionē in cantilenis semicirculi declarat
 positio. Neq̄ semicirculū ipsum vt dimidiū circulū existimes: sed imperfectū: nā semis
 imperfectū sonat. qua re semicirculo ipso tēpus imperfectum in breuibz exprimi vo-
 luerunt: non eq̄dem vt vnicuiq̄ breui notulæ dimidiā perfecti temporis conferat
 quātitatē: quæ est semibreuis cū dimidiā: sed vt duas tertias ipsius perfecti temporis
 partes tanq̄ imperfectam temporis diuisionem. quod sane posset mathematice cōsy-
 derari: quū semicirculus ipse duas precise tertias partes circularis circūferentiæ cu-
 stodiret. Id enim disposita triangulari æquilatera figura in ipsa circuli circūferentia
 æquissime demonstratur hoc modo. a Hoc quidem scriptores & cantilena-
 rum notatores aduertere nō solent: cum semicirculum ipsum vel equum vel plus vel
 minus dimidio circuli in quantitate describant. Perfecti itaq̄ temporis & im-
 perfecti demonstrationes hoc notissime disponuntur exemplo.

Quare com-
 passus voca-
 tur sextus a
 mathemati-
 cis.

Tempus im-
 perfectum.

TEMPVS PER-
 FECTVM.

TEMPVS IMPER-
 FECTVM.

Errant insuper qui semibreuem imperfecti temporis q; dimidium brevis cōprehēdat maiorem vocant. eā vero quā tertiā brevis pfecta continet partē: putant minorem: cū vnaquaq; semibrevis eadem prolatione cōputata alteri semibreui sit semp̄ aqua-
lis. nec obstat q; vna dimidiā: altera tertiā brevis notulæ possideat partē: cum breues ipsæ dissimili sint quantitate dispositæ. Complures vero ternarij atq; binarij numeri characteribus perfectas atq; imperfectas huiusmodi notularū quantitates ex-
primi asseuerant p̄cedētem quantitatem círculo: quum pfecta numerositate dis-
posita sit: vel semicirculo si imperfecta: ac reliquas subsequēter perfectas ternarij nu-
meri caractere: Imperfectas binarij cōsiderantes: vt si cātilena fuerit in modo maio-
ri pfecto: & minori pfecto & tempore pfecto cōposita: his noscatur signis. O 33. Si
autem in modo maiori pfecto: & minori imperfecto ac tempore pfecto hoc ordine
O 23. In modo autē maiore pfecto: & minore pfecto ac tempore imperfecto his si-
gnis. O 32. Verū quum cantilenā deducūt in modo maiore imperfecto: & minore p-
fecto ac tēpore imperfecto hæc signa notulis p̄ponunt. C 32. Si autē in modo ma-
iore imperfecto: & minore imperfecto & tēpore pfecto hæc signa deferibūt. C 23. Atq;
ita diuersimode singula signa singulis figurarū quātitatibus referēdo. Quod quū
duo tantum signa p̄ponunt modum ipsū minorem & tēpus intelligi voluerunt: vt
modū minorē pfectum & tēpus pfectum hoc modo. O 3. Et modū minorem p-
fectum atq; tēpus imperfectum hoc modo. O 2. Sunt insup̄ & qui non modo ipso
ternarij vel binarij numeri caractere tēpus pfectū vel imperfectū declarant: sed & ses-
qualteram quoq; vel duplam in semibreuib; cōsiderant proportionem. Rursus
modum minorem imperfectum & tēpus imperfectum his duobus monstrant signis.
C 2. Modum vero minorē imperfectū & tēpus pfectum hoc modo. C 3. Nos
autē hæc predictarum quantitatū signa duximus reprobanda. Cum apud Philoso-
phum Frustra fiat per plura quod fieri potest per pauciora. Nam si vnico signo dua-
bus. s. triū tēporū pausis pfectus modus maior ab imperfecto discernitur: imperfectus
vero nullo signo: sed sola ipsius figura pbatur. Atq; eadē cōsideratione Minor ipse
pfectus modus vnico signo: sola videlicet triū tēporū pausa (vt pote habitu quodā)
pcipit. Imperfectus nullo (tāq; priuatione) sed sola propria figuræ descriptione cōsy-
deratur: Cōstat diuersa signa diuersis quātitatib; eiusdē nominis nō esse describēda:
sed ipsis tantum pfectis instituēda. Inde ēt est q; cū veteres musici atq; recētiore:
ciculū & semiciculū pfecto atq; imperfecto tēpori ascripserint eos a modorū nos cō-
sideratiōe seiungim⁹. Rursus q; ternarij ac binarij numeri characteres sesqualte-
ram ac duplam proportionem apud nonnullos inconsiderate efficere credantur:
quib; in primo quarti rationabiliter dissentio ad omnem tollēdam hæsitatiōem:
eas minoris modi vel temporis quantitatibus: alienas existimo. Verum Mu-
fici quantitates ipsas perfectas in figuris ipsis certa & continua quantitate de-
scriptis: Geometrica conuenientiā significari voluerunt. Sunt enim primæ ac
potissimæ: cōsiderationes apud Geometras: punctus: cīculus & linea.

Philosophus

Musici

Geometre

Quod cum punctus minimum quoddam sit & continuæ quātītatis initium velut vnitas in numeris: & sonus in musicis: circulusq; ac linea puncti ipsius aggregatiōe concreſcant: vim quandam perfectionis in continuis noſcitur pernotare: nam vnū quodq; (vt tertio capite deductum eſt) p̄ficiť minimo ſui generis. Hinc muſici ipſi ad minorum figurarum p̄fectam quātītatem deſcribendam quam prolationē vocant: ipſum ſigno vtriuſq; temporis inſcribendum inſtituerunt. Ipſo autem circulo q; p̄fecta figura ſit: perfectum vt diximus tempus breuius aſcripſerunt. Inde & p̄fectum minorem modum in longis Ipſa trium interuallorum pauſa computandum tradidere: Demum p̄fectam maximarum quātītatem: q; maior in ipſis modus cōſiſtat: duabus ipſis trium ſpaciōrum pauſis mathematicē declararunt.

De Prolatione Caput nonum.

Prolatio eſt eſſentialis quantitas ſemibreuib; aſcripta diuiſionem monſtrans totius in partes propinquas. Conſimilem. n. ceteris eſſentialibus quantitatibus retinet partitionem. Alia nāq; ternariam in ſemibreui recipit ſectionem diuidens ipſam in tres minimas: quam perfectam vocāt: Alia binariā duas tantum vnicuiq; ſemibreui minimas aſcribens: hanc imperfectam dicunt. Sūt & qui ternariam ac perfectam huiusmodi prolationem appellant maiorem: Minoremq; binariam. quod mihi non placet: cum penes vnicam figurā. ſ. ſemibreuem vtrāquē prolatio conſyderetur: nō enim ſemibreuis ſemibreui diſſimilis eſt: vt eſt maxima longā: quibus & maior & minor modus ſingulatim ineſſe noſcitur: Placuit tamē antiquorum nonnullis prolationis huiusmodi conſyderationem & ſemibreuib; & minimis aſcribere: maiorem nāq; prolationem ſemibreuib; diuiſibilibus in minimas: minorem minimis in ſeminimas: nam & minimam trīs in partes æquas figurabiles deſcribebant: ut monſtrat Anſelmus: qua re: eam quē ſemibreuib; in eſſet maiorem dicebant prolationem: minorem vero minimis aſcripſerunt: Moderatius autem ternariam ipſius minimæ diuiſionem ommiſerunt minimam ipſam eiꝯq; anfractus binariæ tantum aſcribentes diuiſioni. Perfectam Itaq; prolationem punctus temporali ſigno inſcriptus declarare cōſueuit. Imperfecta vero deficiente huiusmodi puncto facile conſyderatur. Nonnulli duabus minimarum pauſis cōtiguīs notulis cantilenæ cōnumerādis perfectam prolationem exprimere conſueuerunt. Sūt & qui diuiſionis pūctum ante vel poſt minimam notulam vel inter duas poſitum: p̄fectæ prolationis ſignum putant: cum minimam notulam cui aponitur propinquiori ſemibreui applicet ternariā diuiſione cōputādā: perfectione prolationis computata. quod & ſi ternariam pūctus huiusmodi indicet minimarum computationem: plerūq; tamen i prolatiōe perfecta diſponitur numerus ternarius in minimis: vbi ipſo diuiſionis puncto ad huiusmodi cognitionem non opus fuerit:

Prolatio
perfecta
Prolatio
imperfecta

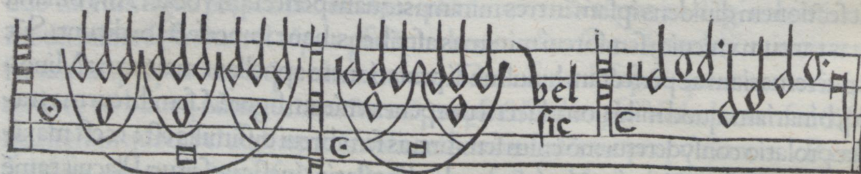
Anſelmus

bb i

puta quum tres semibreues seu tres minimas in cātilena disposuero : oīs enim semibreuis trīs minimas cōtinet in prolatione perfecta : atq; tres ipsæ minimæ simul cōputātur : nec ibi quidem cōpetit diuisionis pūctus : quare si potissimū ac solum esset perfectæ prolatiōis signum nō admitteretur semibreuis perfecta : sicut est similis ante sibi similem : quod esset incōueniens . Cōstat igitur punctum signo temporis interpositum perfectæ prolationi ab auctoribus ascriptum fuisse : inde & prolationem sine tempore . Atq; modum maiorem sine minore : & minorem item sine tempore in cantilenis constitui nō posse notissime comprehendi potest . Perfectionem itaq; vtriusq; modi atq; prolationis signa ipsa tāquā habitus quidam pbant . Imperfectionem vero ipsæ secum figuræ deferūt deficientibus signis . Secus vtrūq; tempus nāq; Perfectum circulo Imperfectum semicirculo : vt vtrobiq; posset per punctum pfecta notari Prolatio : declarari solent . At Prolationes huiusmodi his demonstrātur exemplis .

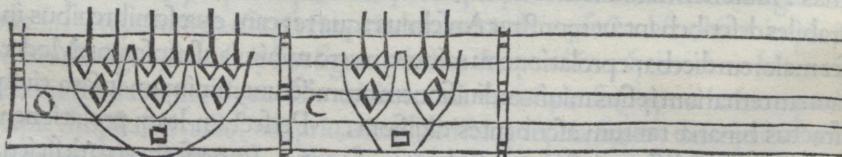
Prolatio perfecta in
tempore perfecto .

Prolatio perfecta
in tpe imperfecto .

Prolatio imperfecta
in tempore perfecto .

Prolatio imperfecta
in tēpore imperfecto .

De Partibus figurarum Caput decimum .

Figurarum Alia dicitur pars ppinqua . Alia remota . Alia remotior . Alia remotissima . Pars ppinqua est illa in quam immediate resoluit suum totum . vt longa respectu maximæ & brevis respectu longæ : & Semibreuis respectu brevis : atq; minima respectu semibrevis . Pars remota est illa iter quam & suum totū vnica mediā naturali ordine intercīdit : vt Brevis respectu ma-

xime quas inter sola longa refidet: Atque semibreuis respectu longa: quibus sola breuis interponitur: Et minima respectu breuis quae solam semibreuem intercipiunt.

Pars remotior est illa inter quam & suum totum duae notulae maiores naturali ordine disponuntur ut Semibreuis respectu maximae quae (extremitate concepta) longam & breuem medias circūcingunt. Pars remotissima est illa inter quam & suum totum tres figurae maiores naturaliter refident ut minima respectu ^{maxime} longa: quibus longa breuis & semibreuis naturaliter intercluduntur. Idem quoque iudicium deducit de anfractibus minime respectu singularū figurarū. Ex huiusmodi namque consyderatione constat maximam figuram semper esse totalem: ac diuisim semper partialem: sex vero reliquas scilicet longam: breuem: semibreuē: minimam: semiminimam: & semiminimam totales & partiales. Quod cum tres illi anfractus a minima diminuti ternariam non recipiant sectionem: ultra minimam nullam proponemus minorem figuram imperfectibili consyderationi: namque minima ipsa apud neotericos ternariam claudit diuisionem. Quare quinque tantum prioribus figuris accidentia ipsa musicae figurabilis ascripta sunt.

De Imperfectionibus figurarum. Caput vndecimum.

Imperfectibilium figurarum. Alia patiens tantum. Alia tantum agēs. Alia agens & patiens est. Figura patiens tantum est sola maxima: haec cum a diuersis possit figuris multimode imperfecti: nullam unquam figuram imperfectit: namque maiorem in quantitate figuram nusquam praecedit aut sequitur in cantilena: cui possit tanquam pars tertia imperfectibilis applicari. Inde duo sunt generaliter annotanda. Vnum quidem: notula imperfectiē semper minor erit sua imperfectibili. Alterum: Imperfectibilis figura semper est in numerositate suae perfectae quantitate consyderanda: vel saltem eius pars si quo ad ipsam imperfectiatur. quod & Anselmus in tertia musicae suae dieta his verbis asseruit. Quantitas autem detractio est pars tertia mensurae quam ea notat figura a qua detrahitur: sistunt siquidem mensurae diuisionē in ternario. Est igitur Imperfectio reductio quaedam tertiae partis ad plus ad suum totum: secundum ternariam eius positionem prius in ipso consyderatā. Verum dispositis in cantilena figuris secundum propriam binariae ac imperfectae quantitate rationem: eas plerumque certo augmentationis puncto perornant: quo dimidia vniuscuiusque figurae quantitas superexcreuit: hinc ternariam sectionem acquirunt: ipsi aequipolentes perfectioni. Figura autem agens tantum est vnica videlicet minima quae & si alias puta semibreues in prolatione perfecta imperfectiat quoniam ternariam propriae quantitate resolutionem ipsa non patitur ab altera nunquam potest imperfecti. Figura autem agens & patiens est quae imperfecti potest & imperfecti.

bb ij

Tria sunt
notulae
sectiones
primae
perfectio
nis cogitatio

Primum notabile
Secundum notabile
Anselmus

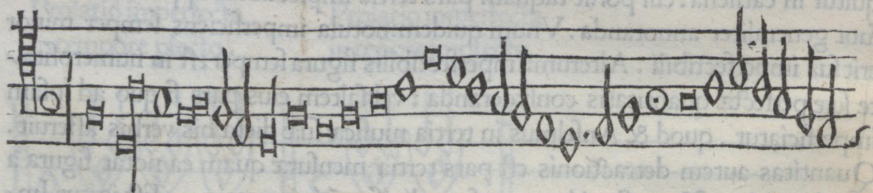
Imperfectio

CANTUS

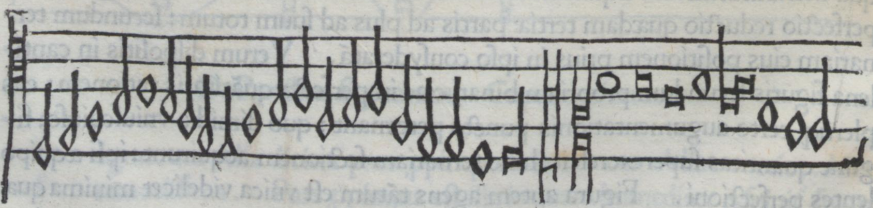
Sunt enim tres: Longa: Brevis & Semibrevis. potest enim vnaquæq; & maiorem imperficere & a minore imperfici. Omnis enim figura imperfectibilis potest vel a parte ante: vel a parte post tantum: vel ab vtraq; imperfici. Quocirca figura habens tertiam partem tris in partes aquas indissolubilem (puta semibrevis perfecta prolationis cuius tertia pars est ipsa minima ternariam non implens diuisionem) potest ab vna tantum imperfici parte. Omnis insuper notula quæ imperficitur applicatione suæ tertie partis abstractæ dicitur imperfici quo ad totum. Quod quum imperficitur per reductionem abstractæ tertie partis suæ partis propinquæ dicitur Imperfici quo ad partem propinquam a parte sua remota. Atq; eodem modo figura potest imperfici a parte remotiore quo ad partem remotam. Et a parte remotissima quo ad partem remotiorem vt maxima figura a minima in prolatione perfecta. Generaliter item musici posuere notulam omnem ante sibi similem (perfectione quantitatis disposita) semper esse perfectam: nec vllò vnquã casu reductione partis eius abstractæ imperfici posse. quare ante maiorem vel minorem figuram Imperfectibilis ipsa notula necessario disponetur. Tria quidem sunt quæ imperfectibilem figuram imperfectam esse demonstrant. Numeralis imperfectio. Punctualis diuisionis: & Notularum plenitudo. Quo ad primum igitur. Quotienscûq; notulæ minores ante vel post maiorem describuntur: diminuta aut superflua ternaria notularum numerositate: tunc maior ipsa imperficitur a propinquiore minore (nisi hæc ad alias prius reduceretur) vel a propinquiore remotis partibus: vel remotioribus: vel a propinqua & remota: atq; ita diuersimode: vt hoc constat tenore.

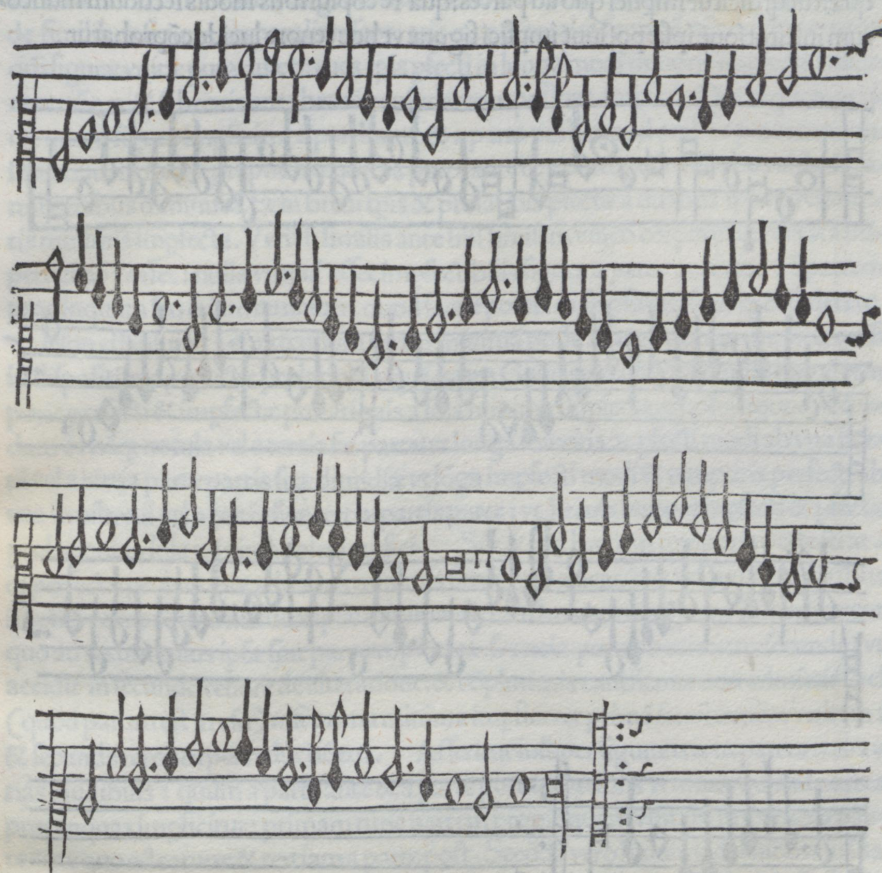
Tria sunt si
gna imper
fectionis
Prima im
perfectio
nis cogni
tio

TENOR

CANTVS

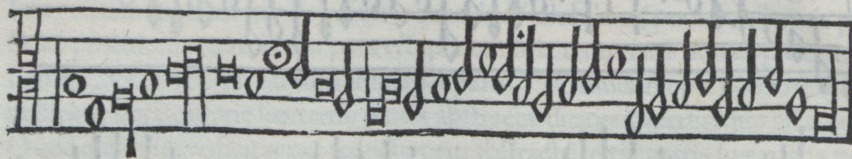

In hoc (vt p̄cipitur) tenore: prima brevis imp̄ficit lōgam sequētem a parte ante quo ad totū q̄a pars eius tertia est & propinqua. Prima vero semibrevis imp̄ficit breuē precedētem a parte post quo ad totum. Duæ autē ipsæ minimæ inter breuē & lōgam posite breuē ipsam a parte post imp̄ficiūt quo ad totū: quæ & si eius partes remotæ sint: cū propinquæ eius parti æqualeant: solius propinquæ partis effectū producere noscūtur. Lōga ambas ipsas minimas sequēs imp̄ficit quo ad totū a parte post a prima breui. Prima brevis sub signo t̄pis p̄fecti & p̄fectæ plationis imp̄ficitur a parte post quo ad totum. s. a parte propinqua: & quo ad partē. s. a parte remota: quæ ipsius partis propinquæ est tertia pars. Rursus imp̄fectibilis figura pōt imp̄fici a parte ante & a parte post simul quū. s. ante ipsam fuerit sola tertia pars suæ propinquæ partis & post ipsam similiter sequatur pars tertia alterius partis pp̄in-

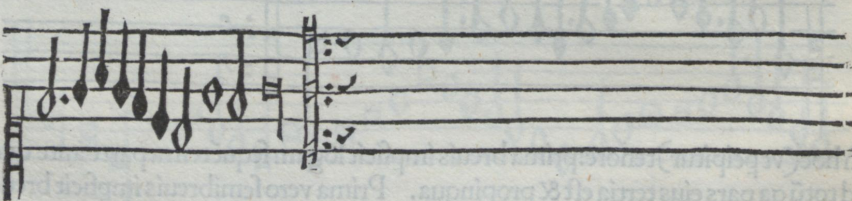
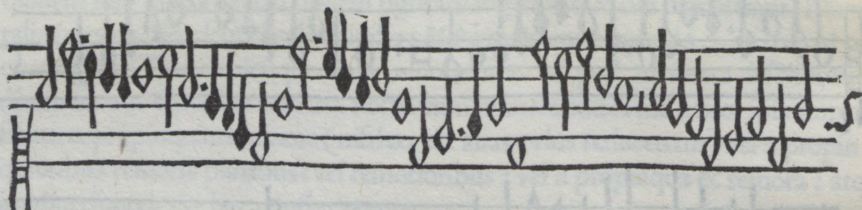
bb iij

quæ: tūcq; dicitur impfici quo ad partes: qua re cōpluribus modis secūdum musico-
rum institutionē ipsa possunt impfici figuræ vt hoc tenore lucide cōprobatur.

TENOR

CANTVS

In hoc tenore prima semibreuis impficit lōgam sequētem a parte ante quo ad partē
propinquā: nā semibreuis ipsa partis propinquæ ipsius longæ pars est tertia. Item
& semibreuis sequēs ipsam impficit lōgam a parte post quo ad ipsius longæ partem
propinquā. Cōsimili etiā cōsideratione pernotatur prima brevis sub signo pfecti
tpis atq; pfectæ prolatiōis descripta: nāq; a partibus remotis videlicet minimis quo
ad duas partes propinquas a parte ante & a parte post impfici declaratur. Prima
duarū lōgarum cōiūctarum nō impficitur: qm̃ similis ante sibi similem non potest
impfici. Secunda lōga impficitur a parte post quo ad totum. s. a parte propinqua
quæ est brevis: & brevis ipsa impficiēs impficitur etiā a semibreui subsequente quo

ad totū. Est interim intelligendum simile notulā an sibi simile nūquā impfici posse de similibus figuris corporaliter separatis quæ & totales sunt: nō aut de unitis in toto qm figuræ unitæ puta duæ breues tpis pfecti in longa modi minoris impfecti cōsideratæ: tūc. n. & si brevis ante breuē cōsideretur possunt impfici. Quod qdem accidit quum figura impficatur a parte ante & a parte post quo ad ambas partes: vt constat etiam in longa prepositi tenoris a parte ante & a parte post a duabus ablati semibreuibz diminuta. Et in breui tpis & prolatiōis pfectæ a duabus ip̄lis circūductis minimis impfecta. Verū si similis ante sibi similem vnico corpore cōsiderata impfici nō posset: nulla vnquā esset impfectibilis figura a parte ante quo ad partem propinquam seu etiam remotam. quod facile potest ex seipso vnusquisq; cōsiderare.

Non est insuper admittendum solam minimā posse aliam figuram impficere nisi in dispositione perfectæ prolationis. quāquam Gulielmus de Mascandio breuē temporis perfecti & impfectæ prolationis a sola minima impfectam posuit: quod absurdum ē: nāq; notula vel a tertia sui parte: vt longa minoris ac pfecti modi ab vna breui vel a tertia parte partis suæ dimidiā vt lōga impfecti modi & temporis perfecti ab vna semibreui vel a tertia suæ tertiæ partis parte: vt brevis temporis pfecti & pfectæ prolationis a sola minima: solet impfici. Sūt & qui breuem temporis perfecti atq; perfectæ prolationis a duabus minimis simul præcedentibus vel simul sequētibz impfici velint: quod nisi duæ ipsæ minimæ dictam breuem cōtiguam imperficerent quo ad totum cuius ipsæ sint pars propinqua .i. tertia per alterationem secundæ: vt accidit in secundo tenore de alteratione: & cōplurimis cantilenis: non admittit. vel (quod parum est in vfu) nisi prima minima impficeret primā semibreuem unitam: & secunda tertiā per reductiōem. Asseritur insuper figuræ tris in partes ternarias diuisibilis: quum a parte ante & a parte post a partibus remotis quo ad partes propinquas impficatur: primam tunc partem propinquam unitam imperfici a parte ante quo ad totum: & tertiā a parte post. Secundā vero huiusmodi unitam in sua perfectione remanere quod in prima longa precedentis tenoris a duabus ip̄lis semibreuibz circūuenta percipi potest. Verum si huiusmodi figurā tris in partes propinquas ternarias diuisibilem duæ eius partes remote præcesserint: vnaq; eam pars remota consequatur: tunc dicitur imperfici quo ad omnes eius partes propinquas. vt quum fuerint duæ minimæ ante breuem temporis pfecti & perfectæ prolatiōis: vnicaq; ipsam sequatur: prima tunc ipsarum duarum minimarum imperficit ipsam breuem quo ad primam partem propinquam: secunda quo ad secundam: & sequēs minima ipsam imperficit breuem quo ad tertiā partem propinquam. Adde q; si duæ ipsæ minimæ præcedentes imperficerent ipsam breuem quo ad totū: cuius ipsæ sint tertia pars per alterationem secundæ minimæ: tunc sequens minima imperficiet ipsam quo ad tertiā partem propinquam a parte post: & secunda pars propinqua perfecta est. Atq; ita brevis ipsa integra nouem minimas continens: huiusmodi de-

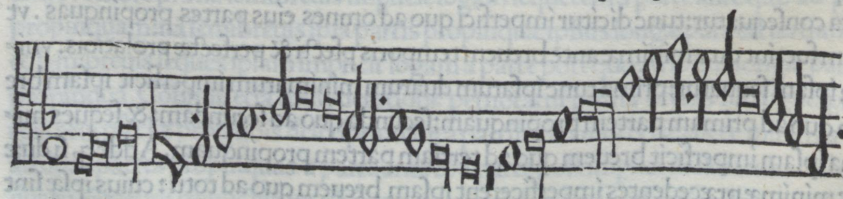
Gulielmus

TEMOR

bb iij

tractione: quattuor propriæ quantitatis minimas relinquit. Cōsimili item con-
syderatione complures consentiunt notulam maiorem tertiā suā parte diminui: quā
quo ad totum imperfectam dicunt: inde & tertiā parte partis propinquæ: quo scili-
cet ad partem: rursus & tertiā parte alterius partis propinquæ quo ad ipsam par-
tem: Insuper ipsam impficiunt quo ad partes remotas: ita ut pars maior & auc-
tior quantitatis ipsius figuræ q̄ dimidia ab ipsa figura per huiusmodi imperfec-
tionem retracta sit: ut sit longa modi minoris pfecti: & temporis pfecti atq; per-
fectæ prolationis quæ viginti ac septem continet minimas abstraxero breuem p-
fectam scilicet tertiā eius partem nouem minimas deducentē. Inde semibreuem
tertiā. s. partis propinquæ partem tribus minimis ductam. Rursus & alteram
semibreuem alterius partis propinquæ partem tertiā trīs minimas complec-
tentem. Item & minimas quattuor ab ipsis quattuor relictis semibreuib; ita
ut ex viginti ac septem minimis quas longa ipsa integra iure contineret decem
ac nouem reducibili abstractione ablatae sint. Verum variæ huiusmodi imperfec-
tionis consyderatio parum in lucem prodijt & vsuū, quam potius cuitādā esse
duximus q̄ probandā: quoniam imperfectio est abstractio partis tertiæ vel mi-
noris applicandæ ad suum totum: ad implendam ternariā quātitatē diuisionē.
Id enim natura fert ut quum tertiā partem alicuius totius auferimus: binaria
relinquatur partium consyderatio, qua re omnis figura in sua perfecta quantita-
te secundum. s. ternariā propinquarum partium aggregationem disposita: si ter-
tiæ suæ partis abstractione impficitur imperfecta existat necesse est: binariæq; in-
hæreat diuisioni tanquā imperfectæ eius quātitati substituta. Figura autem im-
perfecta in duas tantum perfectas partes propinquas diuisibilis: a parte ante &
a parte post quo ad ambas partes dicitur imperfici: quum scilicet vnica eius pars
remota ipsam præcesserit: vnicaq; ipsam fuerit subsecuta. Atq; itē quum ambæ
ipsæ partes remotæ ipsam imperficientes simul præcesserint simul ue fuerint subse-
cutæ: siue simplices & disiunctæ: siue ligatæ existant: prima primā imperfecti-
bilem imperficit partem: secunda secundā: quod pleriquæ asseuerant in nota-
tionibus cantilenarum: ut et presentī tenore notissime percipitur.

TENOR

CANTVS

TENOR

CANTVS

CANTVS

In hoc tenore: prima longa impficitur a parte post quo ad ambas partes propinquas a duabus sequentibus ligatis semibreuibus: quarum prima primam breuem unitam a parte post impficit secunda secundam. Secunda longa imperficitur a parte ante quo ad ambas partes propinquas a duabus precedentibus semibreuibus: quarum prima primam breuem unitam a parte ante: secunda secundam impficit. Tertia longa impficitur a parte ante & a parte post quo ad ambas partes propinquas. namque precedens semibreuis primam breuem unitam a parte ante impficit. sequens vero semibreuis secundam breuem unitam a parte post impficere denotatur. Quarta longa est perfecta quo ad ambas partes propinquas: quoniam est ante sibi simile non unitam: licet sit minoris modi imperfecti. Quinta longa impficitur a parte post quo ad ambas partes propinquas coniunctas: a semibreui & a duabus consequentibus minimis: nam prima semibreuis primam breuem coniunctam a parte post impficit. Duae autem minimae (quantitas semibreuis) secundam breuem unitam similiter a parte post impficiunt. Verum prima brevis: sequens imperfecti temporis & perfectae plationis signum impficit a parte ante & a parte post quo ad ambas partes propinquas unitas: quarum primam a parte ante secundam a parte post impfici constat. Sequens autem brevis a parte post tantum quo ad ambas partes impficit a duabus minimis sequentibus: quarum prima primam partem unitam secunda secundam impficit a parte post.

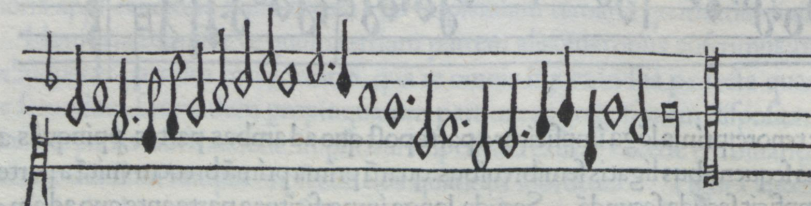
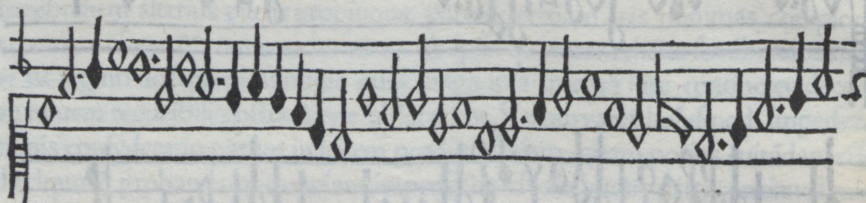
Secunda
imperfec
tiois co
gnitio

Quo ad secundum. Quotiescūq; punctus diuisionis alicui notule siue pro seipsa tantum: siue pro se & alia vel alijs apponitur. Ipsa tunc notula imperficit maiorem precedentem vel sequentem si possit imperfici: vt hoc monstratur tenore.

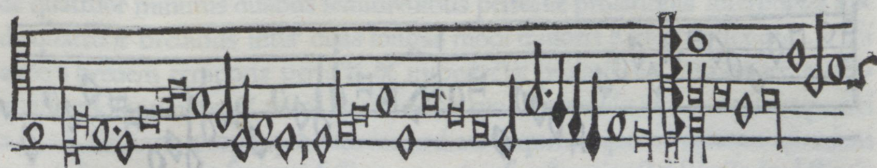
TENOR

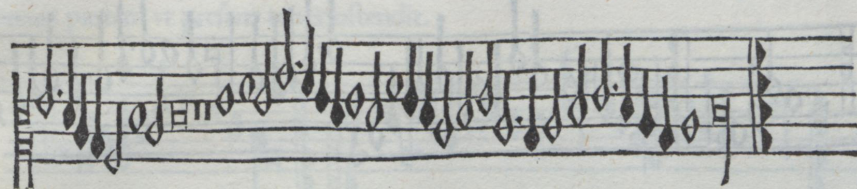
CANTVS

In hoc tenore: tertia breuis imperficitur a parte post quo ad totum: quod monstrat punctus diuisionis primæ semibreui postpositus. Quarta breuis imperficitur a parte ante quo ad totum: quod lucide indicat punctus diuisionis antepositus duabus minimis ipsam precedentibus. Punctus vero diuisionis inter duas semibreues vltimis breuibus interiectas descriptus quitam ipsam breuem a parte post & sextam a parte ante declarat imperfici. Si autem maior illa figura precedens vel sequens ipsam minorem cui appositus fuerit punctus non fuerit imperficibilis: tunc ipsa minor reducetur siue transferetur ad priorem notulam vbi regulariter ternaria possit numerositate coniungi. Idem quoq; quum minor notula sine puncto maiorem preceserit: quæ imperfici non possit. tunc enim minor ipsa ad priorem transferetur locum ternaria connumeratione perficiendum: vt presenti tenore percipitur.

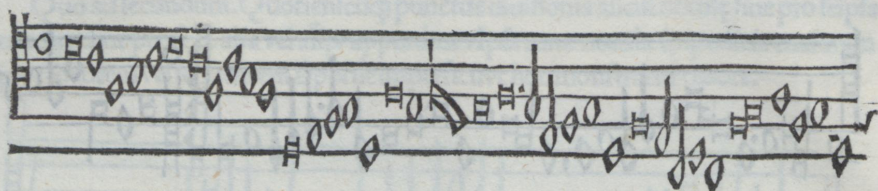
TENOR

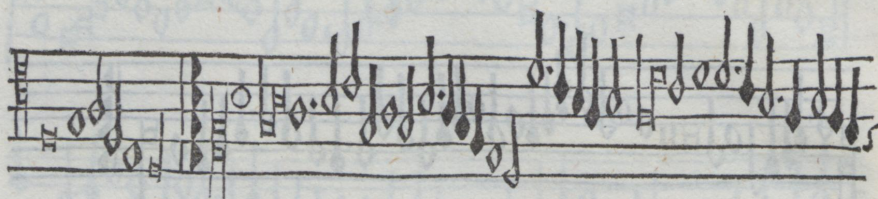
CANTVS

In hoc tenore: punctus inter tertiam & quartam semibreuem positus quartam ipsam tertiae breui ligaturae sequentis connumerandam esse demonstrat cum nec primae nec secundae adici possit: quia similis ante sibi similem (vt expositum est) non potest imperfici. Eadem etiam ratione: semibreuis precedens tres ultimas breues diiunctas sine puncto reducitur & imperficit tertiam ipsam breuem. Idem quoque sumetur iudicium quum appositus fuerit diuisionis punctus alicui breui respectu longarum in minori modo perfecto: & alicui longae respectu maximarum in maiori modo perfecto: nec non & alicui minimae respectu semibreuium in prolatione perfecta. Ac si etiam sine puncto transferendae sint ad distantiores figuras imperfectionis eiusmodi receptibiles. Quid dicendum si quattuor semibreues dispositae fuerint inter duas breues temporis perfecti: dico secundum antiquos primam ipsarum semibreuium esse reducibilem & connumerandam breui ipsam praecedenti quam imperficit a parte post quo ad totum: potissime quum breuis quattuor ipsas semibreues sequens fuerit perfecta scilicet vel puncto perfectionis punctata: vel ante sibi similem posita. Secus autem si ipsa breuis sit imperfectibilis idest possit imperfici: tunc enim breuis prima quattuor ipsas precedens semibreues erit perfecta ex se ipsa: & quarta semibreuis imperficiet breuem sequentem a parte ante quo ad totum. Laudo tamen ad hesitationem tollendam: precedentem huiusmodi breuem ex se ipsa perfectam puncto perfectionis esse describendam: nisi diuisionis punctus inter tertiam & quartam semibreuem fuerit appositus. quod presentis tenoris comprobatur descriptio.

TENOR

CANTVS

In hoc tenore Prima brevis imperficitur a prima semibreui : quia secunda brevis imperfici non potest . Tertia brevis imperficitur a parte post quo ad totum a prima semibreui eam sequente . Quarta brevis est perfecta . Quinta brevis imperficitur a parte ante quo ad totum a semibreui ipsam immediate precedente . Sexta brevis perfecta est : quia est ante sibi similem . Septima brevis perfecta est puncto perfectiois notata . Octava brevis imperficitur a parte ante quo ad totum a precedente semibreui . Nona brevis perfecta est quia ante sibi similem sedet . Decima brevis perfecta est : quia ternarius integre numerus semibreuium sublegetur inter ipsam & punctum diuisionis deprehensus . Vltima brevis imperficitur a parte ante quo ad totum a semibreui eam precedente : quod indicat punctus ipse diuisionis semibreui ipsi antepositus . Idem quoque sentiendum est

de quattuor minimis duabus semibreuibus perfectæ prolationis interpositis : & de quattuor breuibus inter duas longas modi minoris perfecti descriptis. Si autem breuem temporis perfecti & imperfectæ prolationis immediate consequantur sola minima & vnica semibreuis : tunc breuis illa non poterit imperfecti a tertia sui parte propinqua eam immediate sequente quo ad totum : quoniam pars ipsa propinqua sequens scilicet quantitas semibreuis est distincta in dissimiles partes non copulatiuas : in minimam videlicet & in dimidiam sequentis semibreuis partem vt presens tenor ostendit.

TENOR

CANTVS

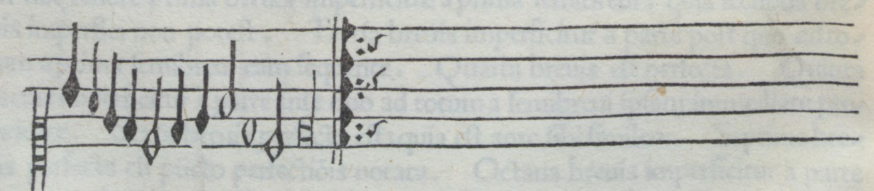
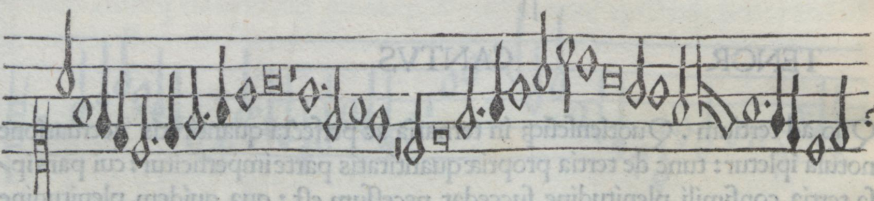
Quo ad tertium . Quotienscūq; in ternaria ac perfecta quantitatis acervatione notula impletur : tunc de tertia propriæ quantitatis parte imperfectitur : cui pars ipsa tertia consimili plenitudine succedat necessum est : qua quidem plenitudine sola reductio comprobatur . Nec refert si immediate an mediate pars ipsa tertia reducibilis maiorem tanquam suum totum precedat aut sequatur : dumodo perfectiendæ numerositatis gratia ad ipsam reducatur maiorem . Solet namq; ad maiorem partem tanquam ad suum totum minor semper pars ipsa deduci . quod presenti tenore percipitur .

Volue folium.

TENOR

CANTVS

Quā. n. tres similes figuræ implētur mediate vel imediate : tūc priā pars vnita secūda
notulæ ad primā reducitur : secūda tertie sequēti plenē ad pficiēdam ternariam di-
uisionem applicatur. Sunt & qui longæ notulæ dimidiū implēt corpus : vltimā
breuē in ipsa depræhensam a tertia sui parte subsequēte impfctā cōsiderantes : quæ

& si vacuum area in altera eius parte spacium habeat: in altera plenum: mea nihilominus sententia ad id significandum lōga ipsa non admitteretur: quia vacuum & plenum per naturam mirum in modum inter se repugnant: nec vnam & eandem rem demonstrant: ideo maluerim ambas ipsas breues vacuum. f. & plenam distinctis corporibus figurabiliter pernotari: quod tamen abstrusissimam non exigit disputationem: quandoquidem arbitrio scribentium hæc appposita esse manifestissime constat. Solent & figuræ imperfectæ quantitatis consideratione dispositæ plerumque describi plenæ: quas musici sesquialtera diminutioni æquificere solent: ut in quarto monstrabitur ubi de ipsa sesquialtera amplissime disputatur. Verum si vnica huiusmodi figura: aut duæ tantum: ipsa fuerint plenitudine descriptæ: dimidia (quod rationale est) trāquam primariæ scilicet duplæ proportioni subsistentes propriæ quantitatis parte minuuntur: ut posuit Bonadies preceptor meus. Fuit insuper apud veteres musicos vsus notulas omnes in suis essentialibus quantitibus consistentes: describere plenas. eas vero quæ accidentaliter imperficiēbantur vacuas pernotabant.

Bonadies

De Puncto Caput duodecimum.

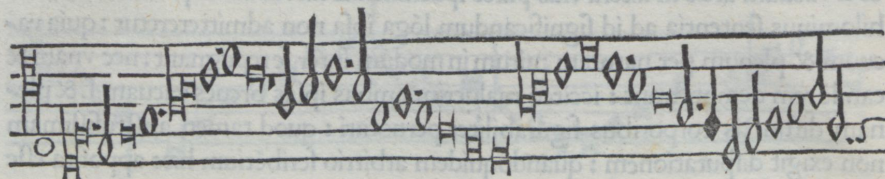
Vnctus est minima & indiuisibilis quantitas cuiuscunque continui. Conuenientius aut punctum dicimus minimum quoddam signum quod notulis accidentaliter preponitur vel postponitur vel interponitur: continuæ quidem quantitatis principium ut lineæ vel circuli. Est enim duplex punctus scilicet diuisionis & perfectionis. Punctus diuisionis est qui prepositus vel postpositus alicui notulæ ipsam nec auget nec minuit: sed ad præcedentem vel sequentem eam indicat applicandam & connumerandam: pro perficienda ternaria in notulis diuisione. quod quidem dupliciter accidit: mediate scilicet & immediate. Dicitur. n. notula mediate p punctum præcedenti vel sequenti connumerari & applicari quum punctus ipse cuius notulæ prepositus vel postpositus ipsam diuidit: propinquiori vel propinquioribus præcedentibus vel sequentibus minime connumerandam. hunc propriæ transportationis seu translationis punctum decet appellari: cum notulam cui appositus est ad distantiores figuras transportat computandam. Immediate autem applicare dicitur quum notula ipsa cui appositus fuerit punctus: propinquiori seu propinquioribus notulis connumeratur. quem proprie voco punctum diuisionis: ut hoc monstratur tenore.

Punctus diuisionis

Punctus transportationis

Punctus diuisionis

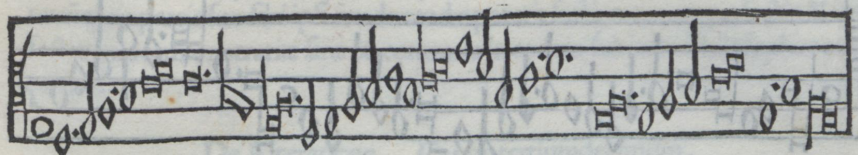
TENOR

CANTVS

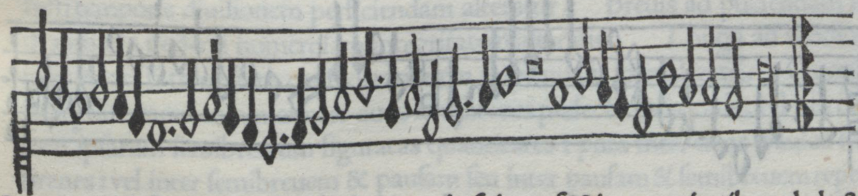
In hoc tenore : punctus post primam semibreuem sequentem primam breuem appositus : semibreuem ipsam breui ipsi ad perficiendam temporis acceruationem indicat applicandam . Punctus vero ante semibreuem immediate precedentem secundam breuem : ipsam eidem connumerari facit ad ternariam temporis diuisionem perficiendam . Verum punctus ante eam semibreuem quae immediate precedit tres breues consequenter positas appositus : semibreuem ipsam ad ultimam illarum breuium monstrat esse transferendam : ipsiq; ad perficiendam ternariam temporis diuisionem connumerandam . Non enim primae breui neq; secundae semibreuis ipsa potest applicari : nam similis ante sibi similem non potest imperfici . Punctus autem inter duas semibreues duabus breuibus interpositus descriptus : primam semibreuem primae breui : secundam secundae in diuisione comprobatur applicari . Aduertendum quoq; est q; punctus transportationis notulam cui apponitur : non ad anteriores notulas sed ad posteriores : ad priorem scilicet quem possit acquirere locum : transferendam instituit . Sunt & qui notulam huiusmodi transportandam duobus utrinq; punctis circumueniunt ut hoc tenore percipitur.

TENOR

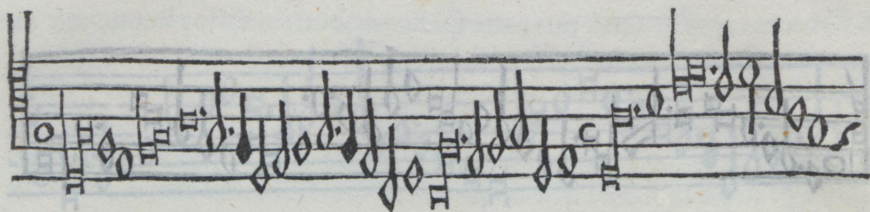

CANTVS

Punctus itaq; diuisionis notulis tantum in suis perfectis quantitatibus deductis apponitur: hinc quum longæ notulæ fuerit appositus maiorem perficiet modum: si breui minorem: si semibreui tempus: si minimæ prolationem. Maximæ autem non adhæret punctus talis: cum nulla maior describatur figura cui maxima ipsa conducatur tanquam pars tertia. Punctus autem perfectionis est qui postpositus alicui notulæ ipsam perficit: tris in partes æquas diuisibilem reddēs. Hic item duobus modis consideratur. Primo quum alicui notulæ in sua quantitate perfecta dispositæ apponitur: tunc enim & si a minore eam præcedente vel sequente posset imperfici in propria facit perfectione remanere: atq; ideo perfectionis nuncupatur punctus. Secundo quum postponitur alicui notulæ quæ secundum imperfectam suam quantitatem disposita sit: tunc enim notulam ipsam recto propriæ quantitatis dimidio noscitur augere: qua re augmentationis punctum vocant. qui cum notulam ipsam ternaria diuisione perornet perfectæ eam æquifaciens figuræ: perfectionem quandam sibi vendicare presumpsit: hinc & perfectionis punctum vocant. quod præsentî tenore discernitur.

TENOR

CANTUS

In hoc tenore pūctus appositus primæ breuī ipsam in sua facit perfectione remanere: quæ nisi pñceretur a puncto posset a tertiā sui parte scilicet a minīma punctata cum subsequente semīnīma imperfici. Idemq; facit punctus appositus tertiæ breuī. Punctus autem appositus secundæ breuī sub signo temporis imperfecti ipsi augmentum præstat dimīdij propriæ quantitatis: trīs in partes æquas eam resolubilem monstrans. Atq; idem efficit punctus appositus tertiæ semibreuī sub eodem signo: ipsam enim adauget integro suæ quantitatis dimīdio: ternariæ eam subiiciens diuisioni: qua re semibreuī perfectæ prolationis dicīt æquipolere. Hoc idem & maximīs & lōgis appposito huiusmodi puncto euenire cōtinget: quæ in sua perfecta quantitate dispositæ propriam pfectionem obtinebunt: in imperfecta vero augmentum suscipient. Consideratur plerūq; vnus atq; idem & diuisionis & augmentationis punctus: puta quum postpositus fuerit semibreuī immediate subsequenti breuem temporis perfecti imperfectibilem: indeq; statim consequatur minīma sola ac duæ semibreues quouismodo: tunc n. punctus ipse & semibreuem breuī commensurat: & dimīdio suæ quātītatis eam adauget. Inde & diuisionis & augmentationis punctus huiusmodi comuniter vocitatur. Solam itaq; præpositus notulis punctus diuisionem: postpositus vero & diuisionem & perfectionē poterit pernotare. Sed neq; notula puncto per-

fectionis ornata (quod nonnullorum pace dixerim) imperfectionem tertiae aut quocumque partis suae sibi ipsi conducendae poterit sustinere. cum perfectio & imperfectio inuicem contrariae sint & contraria in eodem subiecto Philosophus non admittit.

Philosophus

De Alteratione. Caput tertiumdecimum.

Lteratio in figuris mensurabilibus dicitur apud Ioannem de Muris pro
a prii valoris secundum notulae formam duplicatio. dicta enim est alteratio quasi alterius actio. Euenit quidem notulis in sua perfecta quantitate dispositis: atque in imperfecta quum sunt propinqua partes sui totius perfecti: ut semibreuis imperfectae prolationis in tempore perfecto: & Breuis temporis imperfecti in modo minori perfecto: sicque huiusmodi. Minima enim alteratur ad perficiendam perfectae prolationis diuisionem. Semibreuis autem ad perfecti temporis diuisionem perficiendam alteratur. Breuis ad pficiendam modi minoris perfecti numerosam integritatem alteratur. Longa ad modi maioris perfecti ternariam consyderationem implendam solet alterari. Quotiescunque duae tantum minimae inter duas semibreues perfectae prolationis: vel inter duarum ipsarum semibreuium figuratas quantitates: puta inter duas pausas semibreues: vel inter semibreuem & pausam seu inter pausam & semibreuem reperiuntur secunda semper alteratur: duarum aequiualens quantitati minimarum: nisi punctus diuisionis fuerit ipsis interpositus. Idemque accidit quum duae semibreues duabus breuibus perfecti temporis vel earum quantitatibus includuntur: Similiter & quum duae breues inter duas longas minoris modi perfecti vel inter earum quantitates descriptas reperiuntur. Itaque quum duae longae inter duas maximas modi maioris perfecti vel inter earum figuratas quantitates descriptae sunt: secunda semper alteratur: nisi (quod praedictum est) punctus diuisionis interiectus sit. ut presentipernotescit tenore.

Ioanes de Muris

Vertefolium.

cc ij

Philosophus

TENOR

CANTVS

The image shows a page from a medieval manuscript, likely a choirbook, featuring musical notation for two parts: Tenor and Cantus. The Tenor part is written on a single staff at the top, and the Cantus part consists of five staves below it. The notation is square neumes on a four-line staff. The text is written in a Gothic script, with some words visible in the background, such as 'Philosophus' and 'CANTVS'. The manuscript is bound in a dark cover, and the page is slightly aged and discolored.

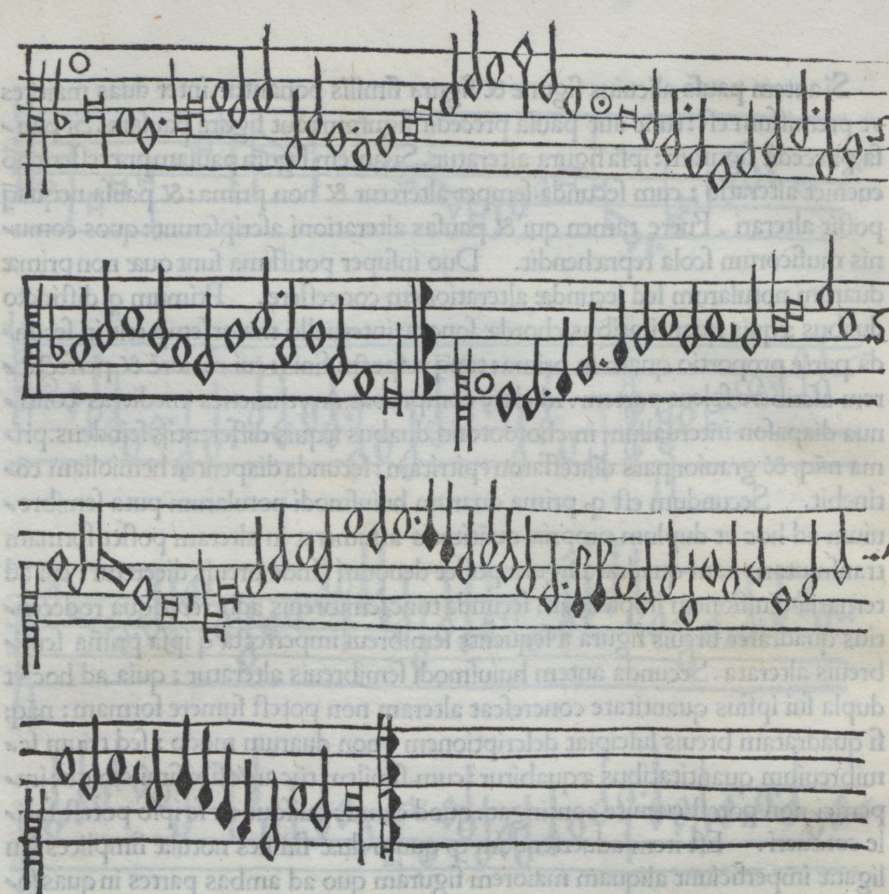
Si autem pausa alicuius figuræ & figura similis ponantur inter duas maiores vt premissum est: tunc aut pausa precedit figuram: aut figura pausam. Si pausa precedit figuram: ipsa figura alteratur. Si autem figura pausam præcesserit non eueniet alteratio: cum secunda semper alteretur & non prima: & pausa nequaquam possit alterari. Fuere tamen qui & pausas alterationi ascripserunt: quos communis musicorum scola reprehendit. Duo insuper potissima sunt quæ non primæ duarum notularum sed secundæ alterationem concessere. Primum quod distincto duabus æquis quantitibus chordæ sonoræ intervallo maior semper erit in secunda parte proportio quam in prima: tanquam respectu finis: cui maiorem & perfectiorem ascribere solent partem. Id clare comprobatur Arythmetica medietas continua diapason interuallum in chordotono duabus æquis differentiis scindens. prima namque & grauior pars diatessaron epitritam: secunda diapenten hemioliam continet. Secundum est quod prima duarum huiusmodi notularum puta semibreuium ad hoc vt duplum propriæ quantitatis assumeret in alteram posset formam transmutari: nam quadrata figura posset denotari. Inde breuis diceretur: cui ad ternariam diuisionem implendam secunda tunc semibreuis adhereret. qua re decenarius quadraret breuis figura a sequente semibreui imperfecta quam ipsa prima semibreuis alterata. Secunda autem huiusmodi semibreuis alteratur: quia ad hoc vt dupla sui ipsius quantitate concresecat alteram non potest sumere formam: namque si quadratam breuis suscipiat descriptionem: non duarum modo: sed trium semibreuium quantitibus æquabitur: cum similem tunc ante sibi similem que imperfecti non potest euenire contingat. quod cantor quisque ex se ipso potest facile contueri. Est item aduertendum quod quum duæ similes notulæ simplices seu ligatæ imperficiunt aliquam maiorem figuram quo ad ambas partes in quas solas sit ipsa resolubilis: non ascribuntur alterationi idest secundæ illarum non alteratur. Quod si duæ ipsæ minores imperficiunt ipsam maiorem quo ad totum resolubile tris in partes perfectas seu ternarias: cuius sint tertia pars: secunda illarum tunc alterabitur: vt hoc monstratur exemplo.

Arythmetica
Medietas

Verte solium.

TENOR

CANTVS

In presenti tenore secunda semibreuis sequens primam longam non alteratur: quia ambae ipsae semibreues non imperficiunt ipsam longam quo ad totum tanquam pars propinqua: cum ipsa sit in modo minori imperfecto: sed quo ad ambas partes.

Secunda illarum duarum semibreuium ante duas breues ligatas descripta alteratur: eo quod secunda sit inter distinctum valorem unius brevis & breuem. Secunda illarum duarum minimarum primam breuem sub signo temporis perfecti & perfectae prolationis immediate consequentium alteratur quia ambae ipsae minimae imperficiunt ipsam breuem: quo ad totum scilicet de tertia eius ternaria parte: quae propinqua vocitatur. Postremo notulam alteratam a parte ante imperfici ut Ioannes de Muris asserit: duximus impugnandum: cum nullo pacto tris unquam in partes sit divisibilis. ac similem a simili imperfici posse nusquam creditum sit.

Ioannes de
Muris

De Diminutione Caput quartumdecimum.

Iminutio in mensurabili cantilena est abstractio certi ualoris quantitativi ab ipsis figuris. Tribus enim modis solet a musicis demonstrari. Primo modo Canonice. Secundo Proportionabiliter. Tertio Virgulariter. Canonice consideratur diminutio quum figurarum quantitates declinant & variantur in mensura secundum canonis ac regulæ inscriptam sententiam. Puta hac descriptione Maxima sit longa : Longa brevis & huiusmodi. tunc maxima ipsa ponitur pro longa : Longa pro breui: Brevis pro semibreui. Semibrevis pro minima. Atque item hoc modo diminutio a contrario sensu plerumque accipi solet: hoc scilicet canone Brevis sit maxima. Semibrevis longa : Minima brevis: sicque diuersimode : quod arbitrariæ musicorum dispositioni conceditur: qua re improprie sumpta est huiusmodi diminutio: cum potius augmentum quam diminutionis producat effectum: Hinc huiusmodi diminutionem dicimus variationem mensurabilis quantitatis: secundum primariam notularum institutionem. Vel sic diminutio est propriæ ac primariæ quantitatis secundum notulæ formam variatio. Proportionabiliter sumpta diminutio est quæ proprijs numerorum characteribus certam proportionem probantibus constituitur. Hæc enim figuras ipsas minuit secundum dispositæ proportionis considerationem. Rursus improprie sumitur hæc diminutio: quum scilicet minoris inæqualitatis proportio custoditur: tunc enim licet figuræ augmentum suscipiant quantitatis: Diminutio tamen a contrario sensu: nec secus quam lucum Grammatici quæ luce careat: ac piscinam quæ piscibus sit priuata: solet nuncupari. Proportionabili autem huiusmodi diminutioni quartum figurabilis considerationis librum ascribimus. Virgulariter disposita diminutio est quæ in hac mensurabili figurarum descriptione per virgulam signum temporis scindentem declaratur: hæc propriæ temporali competit mensuræ: non ipsis figuris: namque tali signo ipsa minuitur mensura: non notularum numerus. Brevis enim temporis perfecti siue diminue siue integre deducatur tres semper continet semibreues integra perfectione seruata. Eodem quoque modo duas semper semibreues possidere pernotatur brevis temporis imperfecti: etiam ipsi diminutioni subiecta: quod presenti notatur exemplo.

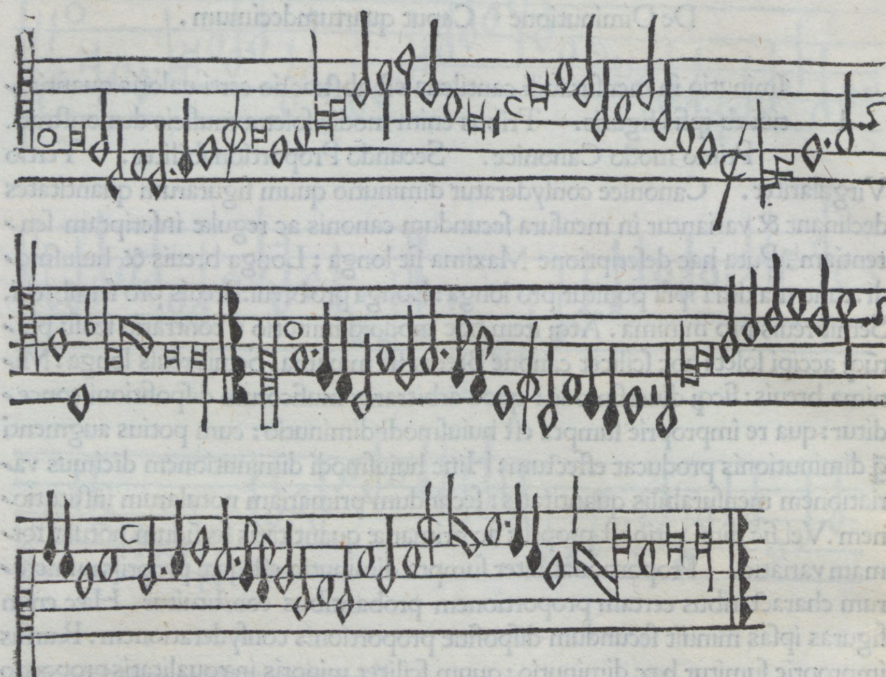
Grammatici

Vertefolium.

cc iiij

TENOR

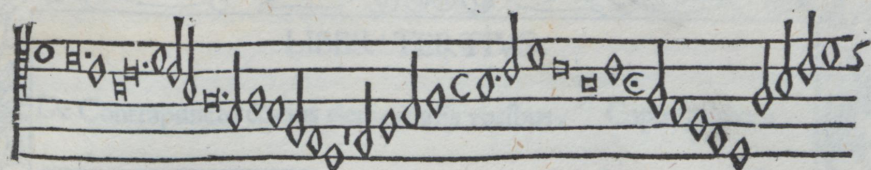
CANTVS

Verum cum dupla proportio ceteris & diuisione & pronuntiatione sit propor-
tionibus notior atq; facillima: mensura huiusmodi virgulariter consyderata dimi-
nutio: in duplo velocior: dupla. s. aequipolens proportioni: solet a cantoribus fre-
quentius obseruari.

De Sincopa Caput quintūdecimū & vltimū.

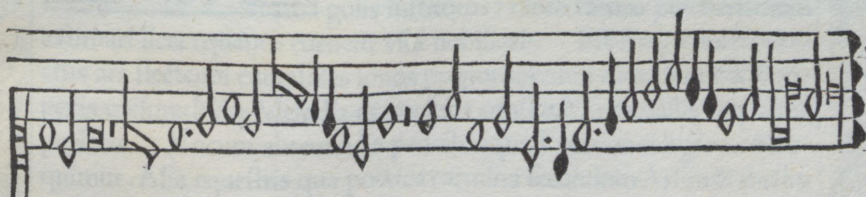
Incopa in cantilena mensurabili est reductio notulae ultra maiorem vel
maiores suas ad aliam vel ad alias quibus conueniat in connumera-
tione. Euenit enī sincopa in cantilenis quotiescūq; per plures figu-
ras proceditur sub diminuta connumerandarum notularum numerositate: siue
binaria siue ternaria fuerit earum quantitatiua dispositio. vt hoc tenore potest no-
tissime comprahendi.

TENOR

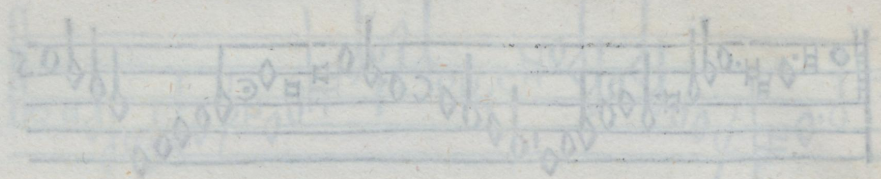
CANTVS

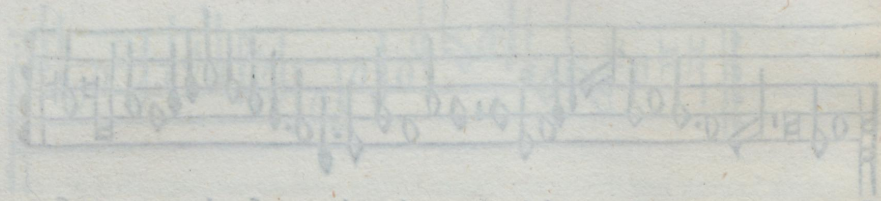
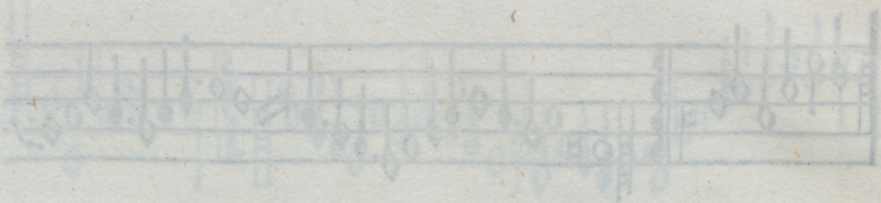
Conuenere autem auctores minimam notulam vltra pausam breuem: per sincopam non esse transferendam: sed vltra pausam semibreuem tantum (etiam raro) similiter notulam semibreuem vltra pausam breuem raro: nunquam vltra pausam longam debere reduci. Atque reliquas consimili ordine censuerunt esse considerandas. His tamen multi ex recentioribus cantilenarum compositoribus dissentiunt. Non modo enim semibreuem notulam vltra pausam breuem per sincopam ducunt: imo (quod distantius est) vltra pausam longam semibreuem ipsam per sincopam statuunt transferendam: ceteras consimilibus translationibus disponentes. Quod si nonnulla quae forte & ecclesiastica & mensurabili institutioni necessaria existimes videntur omissa: Id industria factum putes. Lectorum enim diligentia fretus eos siquidem existimo nihil quod ad huiusmodi institutionem pertineat ignoraturos: si haec ipsa studiose euoluerint volumina. Difficile est non reliqua esse nota: quibus omnia aut pleraque optime cognita fuerint. FINIS.

Franchini Gafori Laudensis Liber secundus Musicae actionis explicat feliciter.

TENOR

CANTUS

Concedere autem quod forte nihilominus notiam vltra paulam becam: per hanc
gram non esse transibendum: sed vltra paulam semper hanc rationem (gram ratio)
similiter notiam (semper hanc rationem) vltra paulam becam rationem vltra paulam
longe debere redire. Atque reliqua consilii ordine consilium esse ceteris.
His ceteris multi ex rationibus consilium rationem consilium dixerunt. No
modo enim semper hanc notiam vltra paulam becam p sinepam dixerunt: imo
(quod distans est) vltra paulam longe semper hanc ipsam per sinepam sta
tunt transibendum: ceteris consilii rationibus transibendum dixerunt. Quod si
nonnulla quod forte & ecclesiasticis & imperialibus institutionibus ecclesiasticis
videntur omnia: id habetis la pum pum. I. ceteris enim dixerunt hanc
fideliter existimo nihil quod ad hanc rationem rationem rationem:
si hoc ipse studio conuenire volumus. Difficile est non reliqua esse nota: quod
bus omnia aut plura optime cogita hanc.

FINIS

Francini Canon Paulus Liber secundus Melice actionis explicat.

LIBER TERTIVS.

De Contrapuncto & eius elementarijs vocibus. Caput primum.

Armonici modulaminis Genus auctore Bacheo est mos vniuersum quid subindicans diuersas in se habens ideas idest exemplaria: seu diuersas cantilenarum compositiones: quod quidem contrapunctum vocamus: quasi concordem concentum extremorum sonorum inuicem correspondentium contrappositis notulis: arte probatum. Hunc enim & si certis est regulis institutus: tanto tamen pulcherrimum aestimari licet: quanto euenerit vsui nobiliori. Est itaque contrapunctus ars flectendi cantabiles sonos proportionabili dimensione & temporis mensura: Namque Melodia ex vocibus constat & intervallis atque temporibus. Vocum autem Alia pedestris qua. s. orationes legimus & loquimur. Alia equestris qua poetica carmina secundum Artem & thesimum enuntiamus. Alia modulata qua & naturaliter & in instrumentis secundum harmonicam canentes aliquid operamur. Hae enim voces certa dimensione determinata habent intervalla. Pedestres indiffinita. Equestris vero quasi quodammodo ex utrisque commixta. Intervallorum Alia acquisitionis vocibus extremis dupla dimensione intercluduntur. Alia consonis hemiolia & epitrita. Alia ex utriusque commixtis tripla dispositione atque quadrupla. Alia (minima quidem) sesquioctava. Alia rursus incerta irrationalique dimensione extremis vocibus concluduntur intervalla: quorum longiorem in harmonia instrumentali prosequemur enarrationem: De his item Guido sic scribit. Ditonus & Semiditonus atque semitonium & si voces ad canendum coniungunt nullam tamen recipiunt diuisionem. Irrationalia igitur & incerta dicimus huiusmodi intervalla: quae in chordotono a tribus primis multiplicibus seuincta sunt: & a prioribus duabus superparticularibus segregata: cum omnem potissime melodicam considerationem vel multipliciter vel superparticularitati ipsi ascripserint Pythagorici. Hae enim sunt huic arti con-

uenientia Tritecordi scilicet incompofiti: ac incompofiti exachordi interualla: ex
 quorum extremitatibus concordantia proueniunt: quas (non abs re) furdas pos-
 sumus appellare. Coniunctorum igitur sonorum qui certa auribus conueniunt
 concordantia tres sunt differentia. Alij enim sic inuicem sunt compofiti ut auri-
 bus tantum deprehendantur accommodati ut Tritechordum incompofitum at-
 q; incompofitum exachordum. Alij non solum auditui conueniunt sed similem
 quoq; sibi ipsis sensum perficiunt ut diapente incompofita: atq; incompofita dia-
 pason diapente. Alij vero in tantu deuenere ut unicum videantur auribus sonum
 efficere: quaq; sunt inaequalis toni ut incompofita diapason atq; disdiapason. Ve-
 rum Sonos qui solum auribus conueniunt Briennius emeles idest concinnos vo-
 cat. Symphonos vero qiam similitudinis participes sunt. Sed q idem videntur ho-
 mophonos vel Antiphonos. Boetius autem Ptholomeo cōfentiens priores hu-
 iusmodi coniunctos sonos q; recte aurium iudicio ad melodiam aptentur emeles
 vocat: Symphonos vero quasi iam similitudine participes ex superparticulari ex-
 quifitos confideratione: consonos appellat. sed eos qui idem videntur in multi-
 plicitate consistentes: aequisonos nominauit. Horum quidem omnium Posteritas
 ipsa In contrapuncti arte distinctionem ita deduxit ut Antiphonas seu aequisonas
 voces: pfectas dixerit contrapuncti species. Emeles impectas: atq; Consonas me-
 dias: quod qdem & a Franchone assertum est: & a Guidone constat esse hac sen-
 tentia declaratum: Nullus sonus cum suo quinto perfecte cōcordat. Nullaq; vox
 cum altera praeter octauam pfectam efficit concordantiam. Finita insuper est
 Ars ipsa contrapuncti: quanq cantilenae variantur. Non. n. arbitraria & varia sunt
 eius mandata: sed communia atq; nota. Nam & si cantilenarum modos & di-
 uerfitates ad infinitum variari contingat: non tamen differt Ars contrapuncti a
 ceteris artibus quarum sunt finita mandata & comunia: ac paucis limitata cum
 ad Infinitum partialia & singularia procedant ut Anselmus asserit. Quare in hac
 arte quanto figurae fuerint magis distinctae: auctiorq; fuerit earum numerus: ip-
 sis non confusus additamentis: quibus tamen apte quaeque voces ad melodiam
 dispositae valeant debitis temporibus decantari: eo habilius atq; utilius ipsi Can-
 tores memoriae commendarent: Tradit itaq; contrapuncti facultas cōiunctos
 sonos concordantes per proportionabilem interuallorum mensuram. Interualla
 vero cum sint quidam taciti transitus a sono ad sonu non sunt audibilia ut Bac-
 cheus inquit sed intelligibilia. Omnem igitur ordinatum arte concentum: qua-
 quam vocis suauitas deest: septimo legum diuus Plato longe meliorem putat q
 quum est sine ordine.

Briennius

Boetius

Ptholomeus

Cōcordan-
tiarum.

Alia pfecta.

Alia impecta.

Alia media.

Franchone.

Guido.

Anselmus

Effectus &
pprietas cō-
trapuncti.

Quid sit in-
teruallum.

Baccheus.

Plato.

De Natura & denominatione specierum contrapuncti. Caput secundum.

Pecies seu elementa contrapuncti in instrumentorum fidibus atq; vocali concentu grauium acutorūq; sonorum commixtionem qua harmonica cōsurgit melodia proportionabiliter cōsequatur necesse est. Quod & si vnifono qui simplex & solius existit naturæ minime cōtingat: tamen q̄ ceteris concordantijs (nāq; deriuantur ab ipso) plurimum conferat augmenti: velut & numeris vnitas: ac lineæ punctus: musici ipsum vnitatis loco obseruantes concordantijs concorditer ascripserunt. Imposuere autem ipsis nomina a sonorum vnusculiusq; secundum diatonicum genus dispositorum numerositate. vt ditonum q̄ tribus sonis constet tertiam dicant: Diapenten quinq; vocibus ductā: quintam nominent: Diapenten cum tono sex sonis sextam appellent. Diapason octo sonis probatam octauam vocent atq; reliquas eodem modo. At cōcordantiarum huiusmodi Aliæ simplices & primariæ: quæ scilicet inter septē essentialiores & discretos sonos concipiuntur vt Vnifonus: tertiā: q̄nta: & sexta. Aliæ replicatæ & secundariæ vt octaua: decima: duodecima: & tertiadecima: hæ. n. æglo- næ sunt præcedētibus dupla dimēsiōne cōceptæ: nāq; octaua ægsonat vnifono: decima tertiæ: duodecima q̄ntæ: tertiadecima sextæ. Aliæ triplicatæ & tertiariæ vt q̄nta: decima: decima septima: decimanona: & vigesima: Quintadecima enim æquiso- nat vnifono & octauæ. decima septima tertiæ & decimæ: decimanona quintæ & duodecimæ. Vigesima sextæ & tertiadecimæ. Harum item cōcordantiarum Aliæ mediam chordam sustinent consonam. Aliæ minime. Earum vero quæ mediam chordam sustinet cōsonam Aliæ strictiore interuallo atq; distātia ab extremitatibus disiunctā habet: Aliæ longiore distantem. At quanto auctius & variabile fuerit mediū ipsarum extremitatum interuallum: tāto huiusmodi cōmixtio naturam p̄cipiet harmoniæ. Quod si sola chorda fuerit media (quāq; variabilis) puta in ea specie quam tertiā vocāt cui q̄dem secunda vox sola medium prebet: ob sui simplicitatem ab harmoniæ suauitatis natura longe disiuncta est. quam q̄dem primam in ordine cōiunctarum ac concordantium vocum ponūt: quasi ab vnifoni simplicitate prima cōcorditer discedēs veluti binarius numerus primus ab ipsa vnitate. Quæ vero vocum commixtiones nullam cōtinent mediam chordam diatonice dispositā a cōtrapūcti lege recedūt: vt tonus & semitonium. Tertiā itaq; dupliciter disponit ditono. s. & semiditono: quæ licet (quū ditonalis ē) semitōij sub- tractiōe i semiditoniā formā trāsmutet (quū vero semiditoniā ē) suppositiōe semi- tonij in ditoniā cōuertat: p̄priā tñ cōcordantiā atq; naturalē ei⁹ denotiatiōnē nō dī- pmutare. verū quæ ditoniā est: tertiā maio. ē vocant a maiore ei⁹ iteruallo: quæ vero semiditoniā tertiā minore. Atq; iccirco huiusmodi varietate & incerta ei⁹ dimēsiōe: tertiā ipsā vagatē & imperfectā cōtrapūcti specie duxerūt appellādā. At tertiā ipsam

Vnifonus

Tertia

Quinta

Sexta

Octaua

minorem quam semiditoniaam vel trihemitoniaam asserunt distantiam conuenire. Antiquorum diligentia natura duce ex permutatione generis diatonici in chromaticum incoposito maiore intervallo a singulo tetrachordo concordē excepit: qua re ipsam nonnulli chromaticam vocant. Ditoniaam vero tertiam incopositam enarmonicam dicunt quod rarissimum atque incopositum enarmonici tetrachordi intervallū circūueniat. ut tertio capite primi præactum est: sed in harmonia instrumentali hæc latius explanabo. Ex variatioe igitur huiusmodi tertiae: quæ vel semitonij subtractione vel additione fit: certam constat generis in genus fieri permutationem. Quinta autem quam diapente integra tribus. scilicet tonis ac minore semitono ducta sesquialtera dimensione producit: mediam obtinet concordem chordam cum extremis. Componitur. n. ex duabus primis simplicibus. scilicet tertia minore atque tertia maiore cōcordi medietate seruata. Inde suauiorē ducit extremitatū cōcordiā quasi quæ certa imitatione harmonicae adhæreat medietati. Huiusmodi quidem medietatis chorda si in acutum exachordi intervallo fuerit intesa: acutiorem inter ipsas extremitates harmonica medietate cōcludet: diapason cōpositā efficiēs æquisonantiam. Atque ideo quod maius et potissimum huius harmonicae consistētiæ intervallum diapente ipsa cōtineat quanta ipsi secundum diatonicum genus dispositæ sesquialtera dimensio gratiores atque suauiores cōfert harmonici modulaminis formā. Sexta a sex chordis diatonice dispositis dicta quoniam certa in chordotono dimensionem non acquirit imperfecta est. Chordotonus. n. est chorda tenens omnes cōsonantias musicis proportionibus dispositas. Rursus sextam ipsam quattuor tonis ac minore semitono ductā maioris semitonij subtractione variari cōtingit atque minui quāque propriam sonoritatem & denominationem non amittit: diciturque altera maior: altera minor. Sexta maior fit ex diapente & tono: Minor vero ex diapente & semitono. Inde huiusmodi variatioe sextā ipsam vagantē veluti & tertiam possumus appellare. Habet. n. sexta solā chordam mediā & cōcinnam quæ. scilicet tertia est ad grauiorē & diatessaron subsonat ad acutā. Diatessaron. n. cōsonantia & si simplex ducta dissona fit: cōiuncta tamen concordi cōmixtioni cōcordem efficit cum extremis medietatem: quasi harmonicae medietatis proxima sit & particeps. Plerumque autē sexta huiusmodi mediata quum scilicet mediā ad grauiorem tertiā ditoniaam sonuerit: mediā ipsam chordā aliquātulo postulat relaxari (quod instrumentorum edocemur experimento) tūc. n. certa soni continuatione quarta ipsa ad quanta participationem aliquāto suavis flectitur: & tertia ipsa maior aliquāto dirimitur subuersa in minoris ac suauioris tertiae semiditoniae continuationem. Non igitur incongruum est tertiam & sextam imperfectas & vagas cōcordantias nominare cum vnus & eiusdē quodammodo sint cōsiderationis & progressionis participes. Octaua quæ æquisonantem diapason quinque tonis ac duobus minoribus semitonij dupla chordotoni dimensio ne constat esse deductam perfecta est contrapuncti species: & prima quidem harmonica medietate consistens. Namque quia proportionē longior eius corda grauiorē

uiorem sonum emittens breuiorem quā acutissimum sonum efficit & æquisonum
custodierit: eadem item interuallum seu differētia longioris & mediæ quod diapen-
te est: ad differentiam idēst interuallum mediæ & acutioris quæ diatessaron implet:
noscitur esse deductum. Rursus maius interuallum q̄ maioribus numeris circūscrip-
tum sit: maiorem obtinet consonantiam scilicet diapenten. Minor autem distācia
paucioribus numeris ducta minorem scilicet diatessaron continet consonantiam.
quod quidem harmonicæ medietatis proprium est. vt in harmonia instrumentali ma-
thematicè declarabo. Cōstat igitur medium esse cōstitutiuum harmonicæ vt Petrus
de hebano interpret testatur xij^o problemate partis harmonicæ. qua re cum prima
sit ac minor diapason æquisonantia quæ harmonicè mediata est Aristoteles ipse de
cimo octauo problemate solam asserit perfecte consonare. Ad hæc inter gra-
uissimam & mediam chordam: mediam quandam & concordem scilicet tertiam
maiorē & minorem vicissim suscipit: quod cum quintæ conueniat in ipsius consy-
deratione præactum est. Est Itaq; octaua harmonicè mediata prima ac simplex il-
la harmonia qua musicus omnis cōcentus gratiore atq; suauiore modulatione per-
fulget. Decima autem q̄ ad tertiam octaua est Ipsius tertiæ sapit naturam: est
nāq; imperfecta & vaga: cum subtractione semitonij minor sit: additione maior: nō
enim recipit mediam chordam sonoram inter ipsam & octauam: quoniā prima spe-
cies est ab ipsa discedens veluti simplex tertia ab vnisono. Tres enim medias sustinet
sonoritates concordēs decima ipsa scilicet tertiam: quintam & octauam: Quæ & si
harmonicam cōsistentiam inter. s. primam grauiorem & quintam atq; octauam cō-
claudūt: admixtione tamē vagantium imperfectarum scilicet tertiæ ad grauiorem:
& sextæ inter quintam & decimam ipsam acutiorem dispositæ: ipsam obtundunt &
reddūt insuauiolem. Nam vnūquodq; bene atq; recte dispositū: quum quid diffor-
me & incongruum susceperit propriæ naturæ patietur alterationem. Duodeci-
ma vero quintæ æquisonans octo tonis constat ac tribus minoribus semitonij: sit
enim ex diapason ac diapente: quæ quum solam octauam chordam mediam serua-
uerit: duplam scilicet & sesquialteram sustinens dimensionem: harmonicæ acquir-
scet medietati tripla & extremorum & differētiarum consyderatione deductæ. quod
quidem probatur his numeris 12 6 4 si enim 12 numerum grauissimæ ac longio-
ri chordæ quæ est. Vt ascripsero: ac numerum senarium eius octauæ. s. Gsolreut: In-
de ipsi duodecimæ quaternarium. s. Dlasolre extremi ad se inuicem termini atq; ip-
sæ inuicem differētiæ vna eadēq; proportionē seruantur: nā quæadmodū duodecim
ad quattuor triplā efficiūt proportionē: Ita differētia duodenarij ad senarium quæ
est senarius differētiā senarij ad quaternarium quæ binarius est tripla compara-
tione custodit. Est item & maior proportio in maioribus numeris: Inde & maior
consonantia: & in minoribus minor: quod (vt prædiximus) harmonicæ me-
diæ proprium est. Sustinet insuper & quintam chordam inter primam

Abbas T
amio

Petrus ap-
ponensis b
Aristoteles

Decima

Duodecima

Decima
septima

Decima
nona

Decima
viginti

Tertiade-
cima

Quinta
decima

Decima
septima

Decima
nona

Vigessima

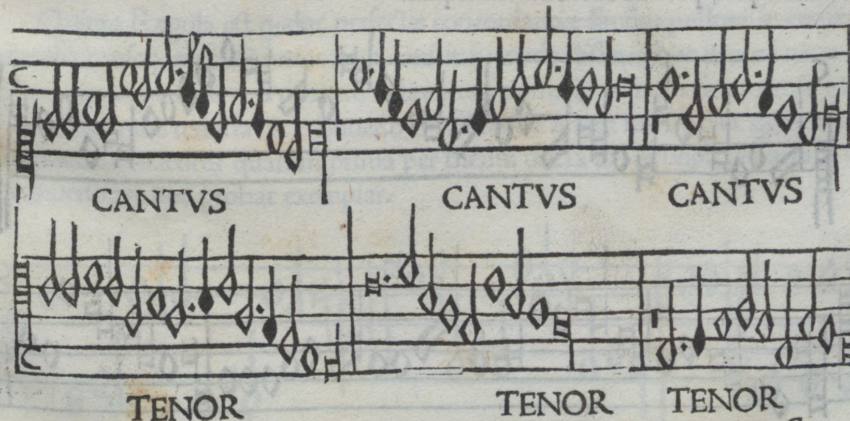
& octauam harmonica medietate dispositam: ad quam duodecima ipsa octaua est. Quod si tertiam ipsi interpolueris chordam atq; ipsius tertiae octauam quae scilicet ad primam decima est: quoniam surda & irrationales sunt: suauitas ipsius harmonicae consistentiae suspendetur. Tertiadecima sextae naturam imitatur quippe quae octauo loco ab ipsa distat in acutum: est enim imperfecta & varia: minor quidem semitonij subtractione: ac maior additione: Mediatum autem concorditer a tertia: sexta: octaua: & decima: harmonicae consistentiae suauitatem inficiens. Quintadecima disdiapason aequisonans decem tonos & quattuor minora semitonia continet. Omnem insuper harmonici modulaminis vim atq; naturam sibi ipsi conseruauit: nam septem harmonicae consistentiae scilicet diapason species sustinet & gubernat: qua re quindecim essentialium chordarum dispositionem perfectissimo systemati ascripsit antiquitas. Haec ideo continua solius chordae medietate disposita ob corpoream ipsam magnitudinem quam duabus aequis aequisonantis diapason dimensionibus sortita est Geometricae proportionalitati noscitur adiacere. Qua enim proportione maior numerus medium seruat: ea ipsa & medius ad minorem accedit. Ac rursus differentia maioris & medij ad medij atq; minoris differentiam pari consyderatione relata est: quod Geometricae proportionalitatis proprium est. vt quum longiore chordotoni chorda cuius grauissimus sonus e videlicet F vt numero 16 pernotauero: eiusq; octaua scilicet G solreut numerum 8 ascripsero: atq; item suae quintadecimae quae est G solreut acuta quaternarium apposuero. Hac enim consyderatione 16 ad 8 duplam efficit proportionem diapason aequisonantiam instituentem. & 8 ad 4 similiter duplam. Rursus maiorum differentia scilicet 8 ad minorum differentiam quae est 4 duplam pariter probat habitudinem: Atq; ita p proportionatos huiusmodi chordarum terminos soni ipsi intelligendi sunt: per differentias autem ipsa chordarum interualla: nam sicut se habent inuicem termini in dupla: Ita grauius & auctius interuallum ad minus & acutius. Sustinet item quintam chordam & duodecimam harmonicae mediatas atq; suauiter consonas. Verum interposita tertia ac decima chorda suauissima huiusmodi harmonia auribus accedet obubrata atq; infecta. Decima septima tertiae & decimae aequisonans: quintadecima est ad tertiam: & octaua ad decimam. Est enim vaga & imperfecta: tertiae ipsius sonoritatem consequens: ac tertia: quinta: octaua: decima: duodecima: & quintadecima concorditer mediatum. Decimanona ad quintam disdiapason: ac diapason ad duodecimam aequisonat: sustinet enim tertiam: quintam: octauam: decimam: duodecimam: quintamdecimam & decimamseptimam concorditer mediatas. Vigessima autem aequisonat diapason ad tertiamdecimam: & disdiapason ad sextam: ac plurimas quidem sustinet medias concorditer chordas scilicet tertiam: sextam: octauam: decimam: tertiadecimam: quintadecimam

& decimaseptimam: verum quæ quintadecimam excedunt quoniam corpoream geometricæ mediocritatis magnitudinem superuadunt: surdæ quodammodo sunt & debiles a propriæ sonoritatis natura aliquantulo destitutæ. Reliquæ autem sonorum coniunctiones insuauiter aurium sensum ledunt: quum simul extremæ feriuntur chordæ: puta secunda: & quarta simplex: & septima: ac quæ ipsis simplicioribus æquisonant: Inde ab ipsis contrapuncti elementis disiunctæ sunt. quippe quæ in cantilenis (nisi velocissimo mensuræ temporalis transitu) nullum consequuntur stabilem locum.

De Octo mandatis siue regulis Contrapuncti. Caput tertium.

Vibus vero modis Ipsa cantilenarum elementa sese inuicem consequantur octo regulis musici distinxerunt. Prima enim regula est q. principia vniuscuiusq; cantilenæ sumantur per concordantias perfectas videlicet vel in vnisonum: vel in octauam: vel in quintadecimam: seu etiam in quintam ac duodecimam: quas & si perfectæ minime sint: ipsa tamen suauiore sonorate perfectis ascribunt. Verum hoc primum mandatum non necessarium est: sed arbitrarium: nãq; perfectionem in cunctis rebus non principijs sed terminationibus attribuunt. Inde & imperfectis concordantijs cantilenarum exordia Plerique instituerunt. vt his exemplaribus comprobatur.

Prima Regula.

Prima enim huiuscæ cantilenæ compositio p. tertiam summit exordium. Secunda per sextam. Tertia per decimam: quæ & si imperfecta sunt cõcentus elementa: congrue tamen atq; concorditer noscuntur huiusmodi principijs conuenire. Secunda regula est. q. duæ perfectæ species eiusdem generis non possunt consequenter & immediate simul ascendendo vel descendendo in cantilena cõstitui:

Secunda Regula.

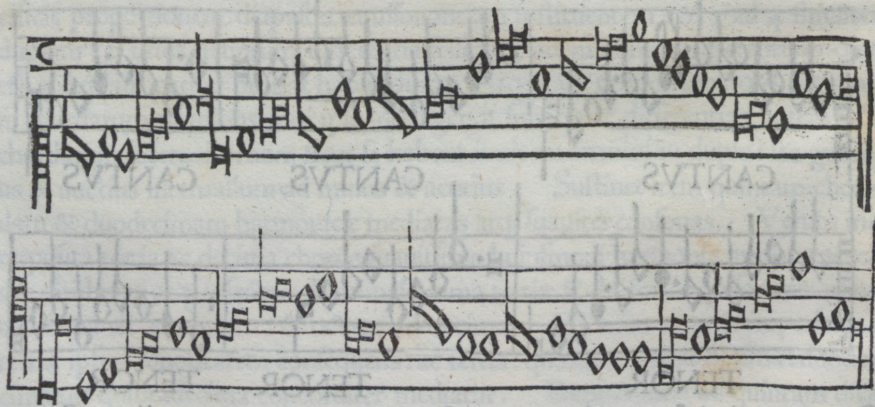
dd i

puta duo vnisoni: vel duæ octauæ: aut duæ quintadecimæ: siue etiam duæ quin-
tæ aut duodecimæ: quæ & si perfectæ non sunt: perfectis tamen (ob quam for-
tiuntur suauitatem) connumerantur: ipsarum regulas atq; mandata seruantes.
Hæc enim regula nō arbitraria est: sed legalis: omnem penitus exceptionem rei-
ciens. Nonnulli tamen sunt arbitrati duas quintas simul ascendentes vel descen-
dentes pronuntiari posse: modo diuersis protensæ sint quantitibus & interual-
lis: vna scilicet perfecta: altera subtractione vel defectu semitonij diminuta: puta
procedendo ab Are ad Elami: siue a proslambanomene ad hypatenmeson: Inde
subsequenter & immediate ascendendo a hmi graui ad Ffaut: siue ab hypatehy-
paton: ad parhypatenmeson. quod mea sententia falsum est: Nāq; quintam semi-
tonio diminutam q; maxima & nota sit huiusmodi diminutio: cantilenæ incon-
gruam esse nemo dubitat. Hinc diapenticarum specierum ordinem a Proslam-
banomene duci non patitur harmonica medietas diatonice disposita. Tamen quæ
ipsa (quod organistæ asserunt) minimæ ac latentis incertæq; quodāmodo quan-
titatis diminutionem patienter sustinet quæ quidem ab ipsis participata vocatur.
Tertia regula est. q; inter duas perfectas eiusdem generis concordantias di-
uersis vel consimilibus motibus intensas aut remissas: vna saltem imperfecta cō-
cordantia: puta tertia vel sexta & eiusmodi: debet media constitui. Plures item
imperfectæ similes: atq; etiam dissimiles vt duæ vel tres vel quattuor tertiæ & vna
aut plures sextæ: inter duas ipsas perfectas eiusdem generis: quādecimter dispo-
nuntur: quod prefens monstrat exemplar.

**Tertia Re-
gula**

CANTVS

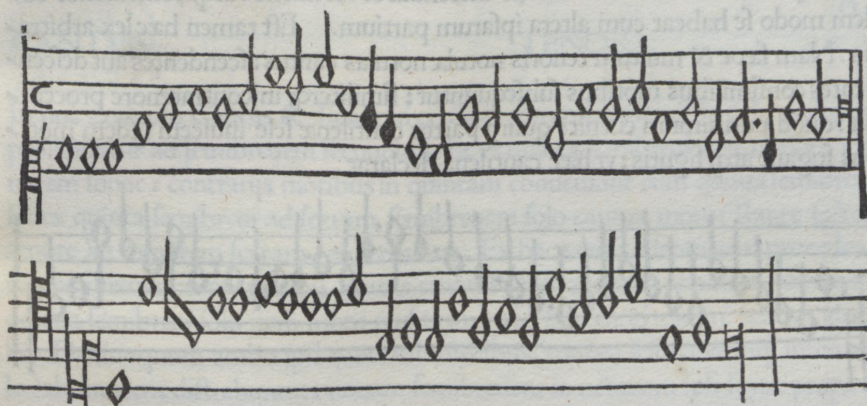
TENOR

Contrapunctus autem solam inter duas eiusdem generis perfectas concordan-
tias consimilibus motibus ascendentes vel descendentes discordantiam conti-
nens: puta secundam vel quartam aut septimam: siue discordantia ipsa diminu-
tione figura notata sit vt seminima vel semiminima atq; etiam minima: siue ma-

ioris quantitatis temporalem figuram imitetur vt semibreuem aut breuem: non admittitur: nāq; si discordantia patens ac nota contrapuncto non cōgruit: imperfectæ concordantiæ locum ac vicem obtinere non potest: hinc & latens ipsa velocitate discordantiæ imperfectæ huiusmodi cōcordantiæ nequaquā poterit suffragari. Quarta regula est q̃ Plures perfectæ & dissimiles concordantiæ ascēdentes vel descendentes possunt in contrapuncto consequenter deduci vt quinta post vnisonum vel post octauam: & octaua post quintam: ac reliquæ eodem modo: vt hoc constat concentu.

Quarta Regula

CANTVS

TENOR

Quinta Regula est q̃ duæ perfectæ concordantiæ similes possunt in contrapuncto consequenter & immediate constitui: modo dissimilibus procedant motibus atq; contrarijs vt si duarum octauarum prima in acutum sit protensa: secunda in graue remissa: & econuerso. Similiter quum fuerint duæ quintæ immediate succedentes quarum prima per thesim ducta sit: secunda per arsim: vel econuerso: vt hoc probat exemplar.

Quinta Regula.

CANTVS

TENOR

CONTRATENOR

In huius enim contrapuncti dispositione prima notula cantus videlicet partis acutioris est octaua a tenore in acutum intensa: secunda vero est octaua sub tenore

dd ij

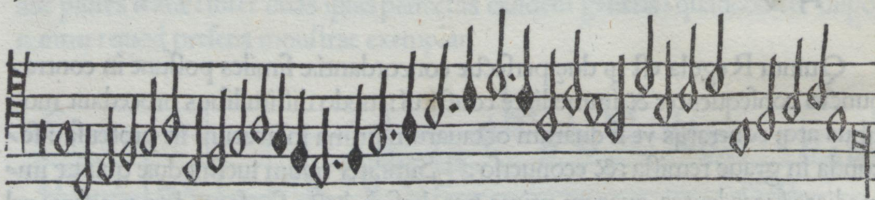
Sexta Re-
gula

remissa: quia per octauam remittitur & tenor intenditur per octauam. Prima item semibreuis contratenoris est quinta intensa supra tenorem. Secunda vero est quinta intensa supra cantum. Item vltima semibreuis seu penultima notula contratenoris est quinta remissa sub tenore. Vltima vero notula ipsius contratenoris. f. longa est item quinta sed intensa supra tenorem. quod in omnibus fere cantilenis euenire contingit. Sexta regula est q. in contrapuncto partes cantilenae scilicet tenor & cantus atq. contratenor debent inuicem esse contrariae in motu: vt quum cantus ascendit: tenor descendat & econuerso. atq. contratenor eodem modo se habeat cum altera ipsarum partium. Est tamen haec lex arbitraria. Nam saepe & multum tenoris notulae notulas cantus ascendentes aut descendentes consimilibus motibus subsequuntur: similiterq. in contratenore proceditur: quod potissimum euenit: quum partes cantilenae sese inuicem ipsdem motibus fugant atq. figuris: vt haec cantilena declarat.

CANTVS

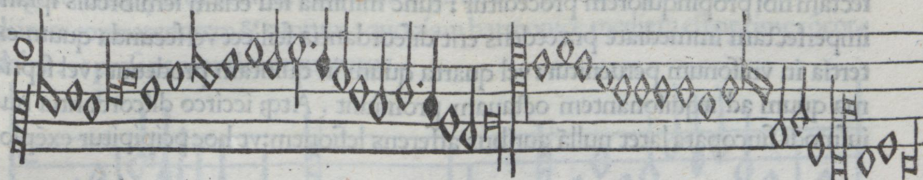
TENOR

Septima
Regula

Septima regula est q. quando ex concordantia imperfecta perfectam petimus concordantiam tanquam cantilenae terminationem: vel alicuius partis eius harmonicae: ad propinquiorem perfectam diuersis vtriusq. partis motibus acquirendam concurrere necessum est. Vt exempli gratia quum tenor & cantus sextam maiorem sonuerint videlicet diapenten cum tono: tunc ambo contrariis motibus procedentes scilicet tenor vnica voce descendens: & cantus vnica pariter voce in acutum intentus in octauam quae considerata motuum contrarietate ipsi sextae propinquior est: illico conuenient. Quod proprium est sextae maioris ad octauam scilicet transire. Minor vero sexta ad quintam frequentius reuertitur vnico motu: altera scilicet cantilenae parte immobili: altera mobili: contrariis vero motibus ad octauam item pertransit. Rursus quum cantus & tenor tertiam sonuerint: in vnisonum (ducta prima motuum contiguorum contrarietate) conue-

nient: Atq; item laxati in contrarium ambo ad quintam transferuntur, quod hoc contentu facile comprobatur.

CANTVS

TENOR

In hoc exemplo Cantus & Tenor in tertiam cum prima semibreui in vnisonum prolabantur ad semibreui secundam. Et ex quarta semibreui quae tertiam minorem sonat: contrarijs motibus in quintam conueniunt cum quinta semibreui. Et ex quinta semibreui ad sextam semibreui solo cantus motu (stante scilicet tenore) in minorem sextam conuertuntur. Ex hac vero ad septimam procedentes semibreui: motus solum cantus tenori stabili quintam conducit. Sed cum octaua semibreui solo item motu tensus immoto ipsi tenori minorem sextam ascribit. Dehinc quum ambo ipsi contrariis motibus (toniao scilicet vtrinque intervallo) ab inuicem distrahuntur: nonam semibreui in octauam ipsi sextae propinquiores constituunt. Atq; ex vndecima semibreui in sextam similiter ducta ad octauam aquisonantem cum duodecima semibreui contrarijs prodeunt motibus. In ceteris quoq; consimilem decet aggredi consyderationem. Octaua & vltima Regula est q; ois Cantilena debet finiri & terminari in concordantia perfecta videlicet aut in vnisono vt Venetis mos fuit, aut in octaua aut in quintadecima: quod omnis musicorum scola frequentius obseruat gratia harmonicae mediocritatis perficiendae. Est enim Finis teste Philosopho vniuscuiusq; rei perfectio.

Octaua Regula

Philosophus

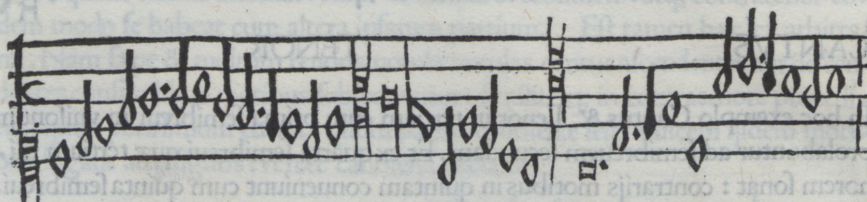
Quae & ubi in contrapuncto admittendae sint discordantiae.

Caput quartum.

Vae vero in contrapuncto admittendae sint discordantiae breui descriptione duximus exprimendum. Semibreuis enim recta plenam temporis mensuram consequens: in modum scilicet pulsus aequae respirantis: in contrapuncto discordantiae subiacere non potest: vt artis posuere magistri. similiter & breuiem notulam discordantem non admittunt, corrumpit enim concentus naturam & suauitatem ipsa discordantia quum nota est. Quae vero per sincopam & ipso rursus celeri transitu latet discordantia admittitur in contrapuncto

dd iij

Id enim in omnibus fere cantilenis cōtingit: vt quum imperfectam continemus concordantiam: ex qua immediate per contrarios organizantium motus ad perfectam sibi propinquiorem proceditur: tunc minima seu etiam semibreuis ipsam imperfectam immediate præcedens erit discordantia scilicet vel secunda quum ex tertia in vnisonum peruenitur: vel quarta quum in quintam prodeunt: vel septima quum ad æquisonantem octauam profiliunt. Atq; iccirco discordantia huiusmodi sincopata latet nullā auribus afferens lesionem: vt hoc præcipitur exēplo.

CANTVS TENOR CONTRATENOR

Donstable
Binchoys
Dufay
Brasart

In hoc concentu: prima minima cantus secundam efficit ad tenorem (patentem quidem discordantiam) Atq; secunda pariter minima cantus quarta est ad tenorem notissime discordans: has ego raro concedere admittendas: est enim nota ipsarum discordia quanq̃ velociter gradiens dimidium tantum semibreuis obtinet. Cōplures tamen discordantem huiusmodi minimam atq; semibreuem admittēbant vt Donstable: Binchoys: & Dufay. atq; Brasart. ^{Pr}Ultima vero semibreuis cātus in duas minimas distincta: secundam minimam cum ^{vt}ultima semibreui tenoris septimam efficit discordem: sed latentem ducente sincopa. Idem quoq; comperies in ^{vt}ultima semibreui contratenoris: quam quum duas in minimas partitus fueris: secūda ipsarum ad ^{vt}ultimam tenoris semibreuem quartam discordem monstrabit sed latentem. Qua re minimam huiusmodi atq; etiam semibreuem discordantem: in contrapuncto admitti necesse est. Est item & latens discordia in contrapuncto: præter sincopatam: quæ scilicet inter plures cantilenæ partes concordēs continetur & obtunditur. Semibreuis autem in duplo diminuta & breuis in quadruplo ac reliquæ eiusmodiq; minimæ figuræ quātitati æquiualeant & si discordantes fuerint in contrapuncto poterunt sustineri.

De Consentanea suauitate quartæ. Caput quintum.

Ed quæ ex quattuor coniunctis inuicem sonis discordantia confurgit: ^I Diatessaron scilicet consonantiam sonans: duobus locis admittitur in contrapuncto. Primo quum tenor & cātus octauam inuicem sonuerint.

tunc medius qui contratenor dicitur in quintam supra tenorem: tribus. s. tonis ac semitonio ductam dispositus: ab acutissimo sono qui octauam æquisonantem perficit ad grauiorem: per quartam. s. diatessaron distabit in graue: atq; ita quarta huiusmodi inter contratenorem & cantum: quoniam harmonice mediata est optime cõcordabit: vt presens monstrat concentus.

CANTVS

TENOR

CONTRATENOR

In hoc concetu: prima notula atq; item vltima cõtratenoris quintam supra tenorem & quartam sub cantu inuicem consonas harmonica medietate constituit. Secundo quum tenor & cantus procedunt per vnam aut plures sextas: tunc vox media scilicet contratenor quartam semper sub cantu tenebit: tertiam semper ad tenorem obseruans in acutum. Huiusmodi autẽ contrapunctum cantores ad Faulx bourdon appellant: in quo quidem medius ipse contratenor sæpius notulas cantus subsequitur: diatessaronica sub ipsis depressione procedens: quod i psalmodiarum modulationibus a musicis frequentius obseruatur. Atq; ita quarta huiusmodi inter contratenorem & cantum etiam per semibreues & breues ac longas deducta in contrapuncto concorditer admittitur: quod hoc concentu aptius declaratur.

CANTVS

TENOR

CONTRA TENOR

Constat enim ex proposito concentu notulas omnes contratenoris per quartam a notulis cantus esse depressas: ac a notulis tenoris sextam ad cantum concludentibus per tertiam intetas: sed per quintam in acutum protractæ sunt ab his tenoris notulis quæ cum cantu octauam seu diapasonicam simphoniam harmonica mediocritate concludunt. Inde concors noscitur huiusmodi cantilena.

dd iiij

Quare Quarta inter medium sonum & acutiorem concordat: discordatq; inter medium & grauiorem. Caput sextum.

T si sexta per tertiam supra tenorem mediata quartam inter medium terminum concorditer sustinet & acutum: quoniam inter duas ipsas concordantias tertia scilicet & sextam (quauis imperfectas) disposita est ab ipsis tanq; minor a maioribus obumbrata. Id tamen noscitur etiam natura atq; arte deductum. Namq; acutiores soni velocioribus motibus generantur. Inde & grauioribus quos tardior educit motus debiliores sunt. vt primo secundi theorica descripsimus. Quare & ipsa velocitate debiliior effecta in acutum latet discordantia quarta. Secus quum in grauioribus concipitur sonis: tunc enim nota est & ad aures iniucudam reddit sonoritatem: ob motuum tarditatem quam Boetius nonster primo musica grauioribus sonis asserit inesse: Tarditas enim plus temporis naturaliter sibi vendicauit q; celeritas. hinc potest in grauioribus sonis amplius discordari: consequenterq; discordantia percipi magis nota: quod Aristotelis est vigessimoprmo problemate partis harmonice. Iccirco in grauib; ipsis sonis quarta huiusmodi discordiam contrapunctus non sustinet.

Boetius

Aristoteles

De conformitate & diuersitate tertia & sextae. Caput septimum.

Rimas imperfectas simplicis ordinis concordantias tertiam scilicet & sextam in aquisonantis octauae dispositione alternis constat motibus concreari. Dispositis naq; duobus aequae per octauam distantibus sonis: quasi in tenore cum cantu: si per sextam remissus fuerit cantus: tertia illico disponetur supratenorem intensa. Quod quum in octauae eiusmodi dispositione grauiorem chordam sexta intensam pertulerit: ad cantum item tertiam substituuet maiorem scilicet vel minorem secundum diatonicam naturalemq; tonorum ac semitoniorum progressionem. Adde (quod auctius est) medium neruum in harmonica diapason consistentia dispositum vnico motu ambas ipsas generare ad extremos. namq; quum per tertiam remissus fuerit tertiam efficiet ad grauiorem & sextam ad acutiorem. Quum vero semitonio aut tono medius ipse sonus fuerit intensus: tertiam ad acutiorem: & sextam ad grauiore cōprobabit. Remissus insup cantus ab octaua per tertia maiorem vel minorem: in sextam illico minorem aut maiorem declinabit. Similiter & tenor quum octauam sonuerit sub cantu si per tertiam ascendat: sextam pbabit ad cantum: quod diligente huius compositionis examine pernotescit.

CANTVS

TENOR

Id item aduertendum est: q̄ si species siue concordantia cuius intensiōe vel remissiōe altera producitur fuerit maior puta tertiā intensā a tenore vel remissa a cantu: producta erit minor scilicet sexta: & econuerso. quoniam in ipsa octaua pfecta quinq̄ue tantum toni ac duo minora semitonía comprehenduntur. Patet igitur in ipsius octauæ dispositione ex motu sextæ tertiā facile generari: atq̄ ex tertiæ ductu sextā concludi. Inde q̄ ambæ imperfectæ sint vnā eandēq̄ quodammodo naturam & proprietatem seruare videntur. Prediximus insuper i tertio capite regula septima q̄ tertiā ad vnisonum atq̄ ad quintam: & sexta ad octauam contrarijs motibus aptissime sese conferunt: quia re ineptius vnico deferuntur motu. Hinc constat tertiā q̄ a duabus cōtiguīs cōcordantijs pfectis (cōtrarijs ab ipsa motibus) circumuenta fit: q̄nta. s. & vnisono suauiorē esse q̄ sextam. hæc. n. & si ab octaua & a q̄nta circūscripta est: ad ambas tamen cōtrarijs motibus non procedit nāq̄ solo motu in quintam cōuertitur: quāuis duobus contrarijs ad octauam transcendat: vt hic patet.

Rursus sexta magis participat de q̄nta q̄ de octaua qm̄ q̄ntæ ipsi p̄p̄inquier est & cōtigua: nulla. n. intercidit vox media inter q̄ntam & sextā: Inter sextam vero & octauam septima vox naturaliter disposita est. iccirco sexta ipsa ab octaua remotior quintę naturam magis participat. Cūq̄ quinta longe distet perfectione ab octaua: Sexta ipsa Ipsius q̄ntę particeps im-

p̄fectionem obtinuit sonoritatē q̄ tertiā: quæ & quintæ & vnisoni (tāq̄ media ad extremos) participat p̄fectionē. Hæc. n. cōtrarijs (vt dictū est) motibus & ad q̄ntam & ad ipsum vnisonū: cui octauæ p̄fectio simpliciter ascripta est: primo ac strictiore impetu noscitur trāsmearē. quod subiectæ notularū cōprobāt descriptiōes hoc modo.

De Denominatione extremorum sonorum in concordantijs.

Caput octauum.

Vnt & qui extremas concordantiarum chordas multimodis syllabarum vocalium denominationibus considerant: dicunt enim quum tenor pronuntiat vt cantus in vnisonum similiter vt modulabitur: in tertiam mi: & sol in quintam: atq; la in sextam in singulo exachordo: Sed in octauam cantus ipse similiter vt aquisonabit ipsi tenori atq; reliquas secundum huiusmodi considerationem existimant nuncupandas. Nos vero (& si in flore musicae hunc ipsum descripsimus ordinem) nulla tamen lege credimus Id esse seruandum: quoniam neq; aequalitas neque diuersitas syllabarum sed proprijs intervalis disiunctæ extremitates sonantium terminorum concordantias concludunt. Nā quum tenor in C vt dixerit vt: Cantus non modo poterit vt in octaua exprimeretur secundum diatonicam Guidonis institutionem: verū ēt sol & re i C solreut grauiem. Vnaquæquæ enim syllaba in C solreut graui disposita: perfectam ad C vt aquisonat octauam: videlicet diapason consonantiam. Similiter ad secundam chordā omnes poteris in introductorio cōcordantias ad decimam nonam vsq; facile conducere. Nam quum in A re tenor quieuerit poterit cantus fa & vt in tertiam scilicet in C faut. Et la ac mi in quintam in E lamī grauem enuntiare. Et fa in F faut in sextam minorem. Atq; la & mi ac re in A lamīre in octauam perfectam. Atq; item sol & fa & vt in decimam in C solfaut: Et la atq; mi in E lamī acutam in duodecimam. Et fa in F faut acuta in tertiamdecimam. Atq; la & mi & re in A lamīre superacutam in quintamdecimam. Et sol & fa in decimā septimam in C solfa: Atq; in decimam nonam la in E la: quod presentis figuræ descriptione notissime percipitur.

la	to	20 ^a ad r ut	19 ^a ad Are	
la sol	to	19 ^a ad r ut		
sol fa	se	17 ^a ad r ut	17 ^a ad Are	
mi	apo			
fa	se		16 ^a ad Are	
la mi re	to	15 ^a ad r ut		
sol re ut	to			
fa ut	se	13 ^a ad r ut	13 ^a ad Are	
la mi	se	12 ^a ad r ut	12 ^a ad Are	
la sol re	to	12 ^a ad r ut		
sol fa ut	to		10 ^a ad Are	
mi	se	10 ^a ad r ut		
fa	apo			
la mi re	se		8 ^a ad Are	
sol re ut	to	8 ^a ad r ut		
fa ut	to		6 ^a ad Are	
la mi	se	6 ^a ad r ut	4 ^a ad Are	
sol re	to	4 ^a ad r ut		
fa ut	to		3 ^a ad Are	
mi	se	3 ^a ad r ut		
re	to		Vinlonus	
ut	ton?	unifonnus		

Atq; ad reliquas consimilis erit concordantiarum inuicem consyderatio videlicet non solius vtrinq; syllabæ dispositione: sed proportionatis inuicem sonis per congruas interuallorum dimensiones.

Alterna intentione specierum atq; remissione diuersa contrapuncti disponuntur elementa.

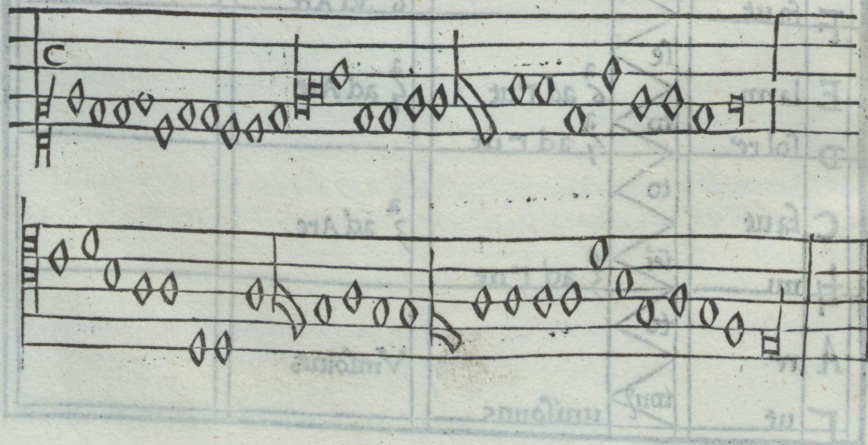
Caput nonum.

On insuper id incongruum esse puto quod exactius duximus explicandum. quemadmodum scilicet elementaria contrapuncti species sibi inuicem in cantilena solent commisceri. Quum enim cantus cum tenore tertiam tenuerint: diuersitate motuum computata: in vnisonum illico collabuntur. Atq; rursus ex ipsa tertia diuersis item motibus ad quintam profiliunt.

Quum autem cantus per tertiam tenori superpositus vnica intenditur voce: remissus tunc tenor per quintam octauam inuicem perficient: & econuerso: quum scilicet tenor in octaua cum cantu dispositus intenditur per quintam & sola voce cantus remittitur: ex octaua in tertiam suauiore transitu commeabunt. Ex octaua item ad sextam diuersis motibus: & ex octaua ad quintam vnico videlicet cantus motu per quartam remisso: vel tenoris per diatessaron intenso peroptime proceditur. Verum ex sexta in tertiam organizantis sono per quartam remisso vel solius tenoris per quartam ipsam intenso facile peruenitur. Est enim organizans ille qui acutiorem efficit cantilenæ partem. Similiter item ex tertia intenso cantus per quartam ipsi tenori sextam respondebit. Quod si tenor cum cantu in tertiam dispositus per quartam fuerit demissus: sexta pariter a cantu discedet: quæ hoc lucide disponuntur harmento.

CANTVS

TENOR

Quum autem ad reliqua contrapuncti elementa procedere tentaueris : quod de tertie ad vnisonum diximus : hoc idem de decima senties ad octauam . Et quod de octaua ad quintam : hoc de quintadecima ad duodecimam . Quodq; de sexta ad tertiam hoc pariter de tertiadecima ad decimam . Atq; Idem de ceteris in introductorio superductis . Verum concordantia perfectioni ascripta ad quam contrarijs motibus organizantes perueniunt suauior & delectabilior est q̄ si vnico conciperetur motu . quoniam diuersorum sonorum contrarijs motibus procedentium alter alteri festinat occurrere : & concordie suauitate commisceri : qua commixtione concors contrapunctus generatur & producitur .

De Diuersitate figurationis sonorum in contrapuncto .

Caput Decimum .

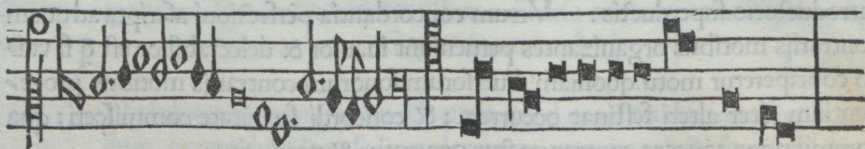
Oncordes sonos in contrapuncto notulis cantus plani tanquam tenori ac relationis fundamēto Musici diuersimode solent ascribere . Quandoq; enim notulas cantus siue etiam contratenoris : notulis cantus plani pro tenore dispositis acquifaciunt singulas singulis referendo ac semibreues tantum in medium deducendo . Hunc simplicem & planum contrapunctum appellant quoniam æqua temporis mensura notulae omnes disponuntur vt hoc notatur concentu .

CONTRAPVNCTVS

TENOR

Quandoq; etiam organizantes ipsi semibreues ac minimas atq; reliquas diminutiones figuras notulis cantus plani commensurant : has in mensura semibreuium disponentes . quem fractum ac floridum contrapunctum vocant : vt hic.

CONTRAPVNCTVS

TENOR

Quandoq; singulis tribus minimis duas seminimas postponentes cōtrapunctum notulis cantus plani regulari ordine ascribunt hoc modo .

CONTRAPVNCTVS

TENOR

Rursus diuersis figurarum numerositatibus organizantes super notulas cantus plani contrapunctum diuersimode modulantur: vt hic constat.

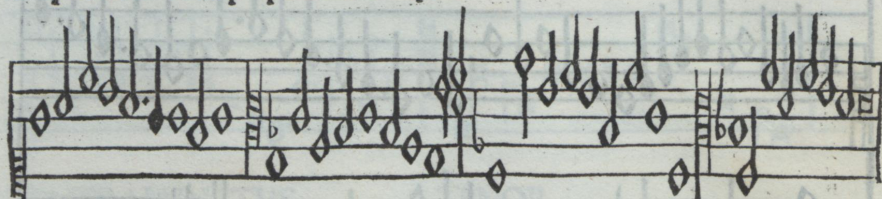
Modulantur item quādoq; grauiore succentu super notulas plani cantus. Quare sane duximus concludendum contrapunctum diuersis figuris ac speciebus seu elementis (Legalium tamen mandatorum obseruatione) posse cōstitui: quod organizantium atq; compositorum nouimus arbitrio esse committendum.

De Compositione diuersarum partium contrapuncti.

Caput vndecimum.

Antilenarum quæ tribus aut quattuor consonis partibus componuntur contrapunctus hoc ordine consideratur: Quum Tenor & Cantus octauam inuicem seruauerint Contratenor in quintam supratenorem: aut in octaua sub tenore deductus quamoptime ac suauiter concordabit. Quod si his tribus coniunctis partibus alium in cantilena contratenorem in acutum coaptare tentaueris: in tertiam supra tenorem: vel (quod suauiori attinet harmoniæ) in quintam poteris collocare. Verum si in tertiam supra tenorem fuerit dispositus: ad grauiorem contratenorem decimam concordabit. si autē in quintam: ab ipso tūc

Baritonate per duodecimam distabit. Baritonans enim intelligitur pars seu processus grauior in compositione cantilenæ. q & contratenor grauis dicitur. a Vari quod est graue u mutata in b quasi grauiorem cantans cantilenæ partem. Cuius consyderationis hoc proponitur exemplar.

CANTVS TENOR BARITONANS CONTRATE
NOR ACVTUS

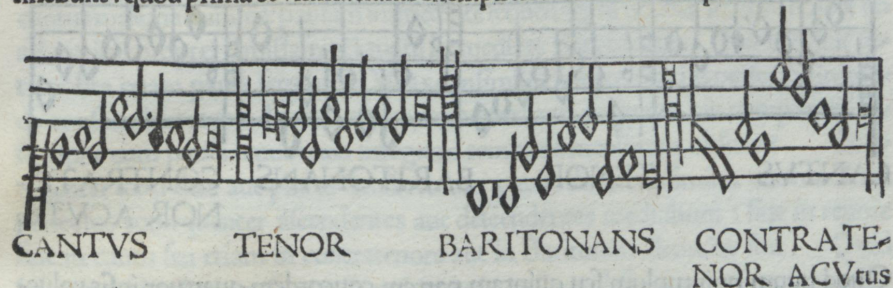
In hoc exemplo prima semibreuis acuti cōtratenoris in tertiam supra tenorem constituta per decimam distat intensa a prima Baritonantis. & per sextam remissa est sub prima cantus: Ab hac autem distat prima Baritonantis per quintadecimam in graue. Atq; ita ex vtrifq; bona deducitur concordia. Vltima vero semibreuis acuti contratenoris tenorem superuadit acumine per quintam: distans ab vltima Baritonantis per duodecimam & sub vltima cantus per diatesaron est remissa: qua re harmonica inde provenit concordia. Verum quum Baritonans fuerit remissus per quintam sub tenore: & cantus per sextam aut octauam ab ipso distet tenore in acumen: acutus tunc contratenor in tertiam supra Baritonantem ductus cōcordabit: vt ex prima sequentis exempli semibreui percipitur. Suauiore tamen consistentia mediabitur: si in octauam supra Baritonantem commoretur: vt in vltima huius exempli notula pernotatur.

CANTVS TENOR BARITONANS CONTRATE
NOR ACVTVS

Quod quum Baritonans octauam habuerit sub tenore: cātusq; quieuerit in tertiam supra tenorem: ita vt per decimam a Baritonante distet in acumen: acutus contratenor poterit in quintā supra baritonantem constitui: qui tunc a cantu per sextam

distabit in graue & per quartam sub tenore: atq; ita concorditer sese inuicem con-
tinebunt. quod prima & vltima huius exempli notula lucide comprobatur.

Patet itaq; ex pmissis rationibus atq; exemplis vnāquāq; partem diuersis motibus
ad alias sese in compositione referri secundum scilicet regulas & elementa cōtrapun-
cti: ita vt concorditer singulis ipsius cantilenæ partibus correspōdeat: vsquāq; cum
nulla plenam ducat dissonātiā (præter quartam) quæ acutioribus ac medijs cō-
iunctionum sonis suauiter congruit: vt quinto capite prædictum est. Sexta insu-
per in grauioribus sonis plena ac stabili voce plerūq; discordat: nisi illico ex ipsa in
octauam immediate diuersis motibus conueniant. quod aurium iudicio linquimus
indagandum. Ac tertiedecimæ in grauioribus ipsis sonis consimilis qñq; percipi-
tur discordia. Huiusmodi rei causam esse credimus multitudinem tēporis in graui-
oribus sonis consistentem: qua asperitas & dissonantia imperfectionis apertius au-
ribus accedit afferens lesionem. Acutus igitur contratenor ac tenor ipse semper
cum Baritonante debent concordari: Ita vt quum ipse contratenor acutus per octa-
uam ab ipso Baritonante in acumen fuerit disiunctus: tenor supra Baritonantem p
quintam aut per tertiam disponetur. Quod si tenor octauam supra Baritonan-
tem duxerit intensam: tunc contratenor in tertiam ac suauius in quintam: octa-
uæ huiusmodi intervallum mediabit. Atq; ita altrinsecis diuersarum specierum va-
rietatibus partium cantilenæ altera alteri in modulatione atq; descriptione com-
miscetur. Poterit item Baritonans per quintam supra tenorem ascendere: quum
cantus ad tenorem octauam sonuerit: cōcordabit tunc contratenor in tertiam su-
pra tenorem dispositus qui ab ipso baritonante tunc per tertiam discedet in gra-
ue: & per sextam a cantu. vt in vltima sequentis exempli notula percipitur.

Item quum cantus decimam supra tenorem sonuerit tunc Baritonans quin-
tam supra tenorem melodice possidebit: quum potissime acutus contratenor oc-
tauam a tenore duxerit intensam. quod ex prima huius modulaminis notula cla-
rius consideratur.

ce i

Quod quum quintuplum seu quintam partem concordem quattuor ipsis volueris apponere: ipsam diuersis speciebus secundum regulas ac mandata contrapuncti alternatim ac mutuam applicare procures.

De Consimilibus perfectis concordantijs in contrapuncto consequenter tolerandis.
Caput duodecimum.

Considerandum insuper videtur quot perfectæ species eiusdem generis immobiles possint in cantilena constitui. Quo circa Plures octauæ ac plures quintæ immobiles conueniunt in contrapuncto: atq; etiam plures ex reliquis perfectis immobiles plerūq; disponuntur. Quod si ex perfecta concordantia tenoris cum cantu vel cuiusvis partis cum altera ad aliam sibi similem concordantiam perfectam intensam aut remissam (interposita minimæ notulæ pausa in una ipsarum cantilenæ partium) deueniatur: nequaquæ sentio laudandum. namq; videntur duæ perfectæ consimiles concordantiæ simul ac consequenter ascendentes seu descendentes ob paruißimam minimæ taciturnitatis intermissionem. Vt si quum tenor & cantus in octauam dispositi sunt: cantus ipse prolata octaua pauset per minimam (tenore nō paulante siue etiam eadem pausa paulante) tunc alteram octauam a præcedente propter ipsam intentionem aut remissionem diuersisonam immediate subsequi non decet: ob paruulam (quod prædiximus) temporis portionem interpositam. vt hoc peruidetur exemplo.

In hoc exemplo: omnes primæ notulæ in octauam positæ quādecimcenter dispositæ sunt quia sunt immobiles (interposita etiā semibreui pausa). Verum quinta cantus minima minimæ pausam immediate sequens q̄ in octaua sit cum tenore nō admittitur propter remissam octauam immediate præcedentē. Sunt & qui (interposita etiā pausa semibreui) duas consimiles concordantias perfectas immediate ascendentes aut descendentes non admittunt: quāquam his complures disentiunt cum pausa semibreuis integram temporis mensuram obseruet. Condecenter item duæ aut plures semibreuiū pausa duas consimiles concordantias perfectas consequenter ascendentes aut descendentes mediabunt: siue in tenore siue in cantu seu etiā in contratenore aut in Baritonate deductæ sint. Quid insuper credendum censemus ijs qui organizantibus obstant ne plures q̄ tres semibreues in cantu vnisonas pronuntient: quod propterea asseuerant: ne cantus uideatur in tenorem conuersus ac tenor in cantum. hoc nostra quidem sententia ridiculum est. Solent enim per sepe cantilenarum compositores tenorem atq; contratenorem diminutionibus pernotare figuris ac cantū tardioribus: quod recentiores frequentant vt hic notissimo constat experimento.

CANTVS

TENOR

Est & celeberrimus quidam in contrapuncto processus notularum videlicet Baritonantis ad cantus notulas institutus consimilibus notulis per decimam inuicem procedentibus: tenore ad singulos concorditer commeante. quem Tinctoris: Gulielmus guarnerij: Iusquin despret: Gaspar: Alexander agricola: Loyset: Obrech: Brumel: Isaac ac reliqui lucundissimi compositores in suis cantilenis sæpius obseruarunt. quod & præsentis cōcentus cōsideratione percipitur.

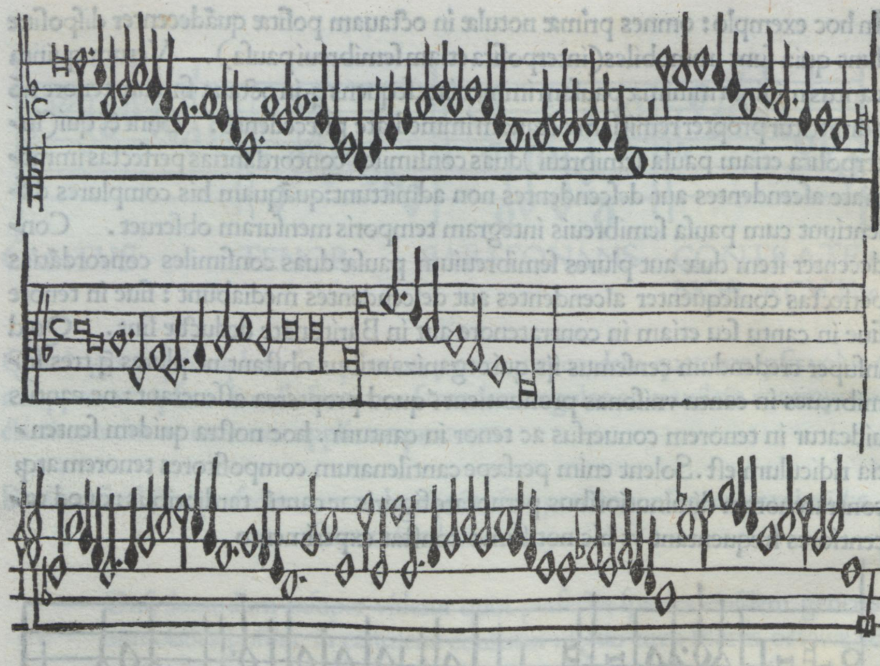
cc. ii

Verte folium.

Tinctoris
Gulielmus
guarnerij
Iusquin
Gaspar
Agricola
Loyset
Obrech
Brumel
Isaac

CANTVS

TENOR

BARITO
NANS

De Fictæ musicæ contrapuncto.

Caput tertiumdecimum.

Ictas autem seu coloratas cōtrapuncti species quæ in monochordo chordulis ipsis singulostonos diuidentibus considerantur aliquantulū prosequamur: Hæ enim q̃ chromatica dimensione ducuntur coloratas demonstrant cantilenas: quas & fictas dicunt. Est enim necessaria huiusmodi dispositio ad harmonici instrumenti perfectionem: tum suauiori diatonici generis asperioris temperantia: cum nonnullarum cōsonantiarum perfectione in diatonico chordotono conquirenda. Atq; ideo ad musicam huiusmodi fictam triplici consideratione proceditur: secundum scilicet chromatici generis dimensionem: secundum permixti generis demonstrationem: & secundum Enarmonici generis diuisionem: quæ omnes diatonici generis condensationes dictæ sunt & ornamenta. sed horum dimensiones in harmonia instrumentali mathematicè duximus disponendas. In Diatonico autē Guidonis introductorio musica ficta vnicotoni monstratur interuallo: vbi videlicet b mollis exachordum quartam disponit chordam fa quæ toniæam scindit distantiam inter Alamire & h nū seu inter Meseu & Parameseu instar tetrachordi coniūctarum: qua re & chordulas huiusmodi toniæa partientes interualla signo b rotundæ pernotare solent eas per

syllabam fa pronuntiantes. Per sepe etiam plerique pronuntiant sol sub la semitonij interuallo: quum potissime proceditur his notulis la sol la incipiendo in Alamine rursusq; in ipsam terminando. vt Salve regina. Atq; item inrer sol & fa incipiendo & terminando in Gsolreut hoc transitu sol fa sol: quod Ambrosiani ple- Ambrosiani
rūq; modulari solent. Non enim syllaba fa semitonium perficit sed ipsa semitonij interualli dimensio duobus sonis circūscripta. Quum igitur in Exachordis Guidonicæ traditionis fictam hanc progressionem quesieris: acutiores singulorum tonorum notulas maiore subtrahes semitonio: eas fa syllaba ac littera b rotunda describendo: permutatione ducente: qua fit ex tono transitus in semitonium. Plerique autem singulis tonorum interuallis huiusmodi vocem semitoniam inscribunt. Verum quum mi in fa permutatur loco h quadra b rotundam ascribunt. quum autem fa in mi: loco b rotunda h quadram ponunt.

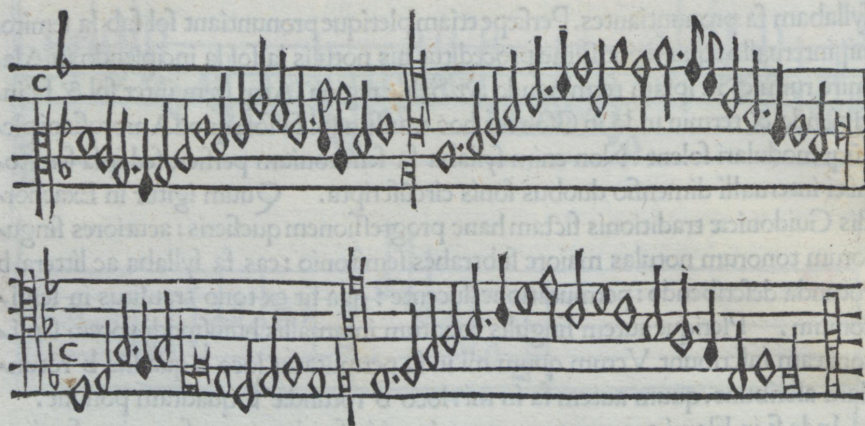
Inde si in Elami grauem permutaueris mi in fa: deponetur fa maiore semitonio in graue: cuius Exachordum in hmi grauem acquireret exordium. Quod si in Cfaute grauem fa permutaueris in mi per transitum maioris semitonij in acutum: Exachordum huiusmodi in Are Initium assumet. Quum autem in hmi grauem: permutaueris mi in fa per transitum maioris semitonij in graue: Exachordum ipsum incipies in acquisitam Ffaute tono sub. Vt depressam: qua re non incongruum est vocum huiusmodi considerationem Musicam acquisitam vocitare. Per reliquas item introductorij chordas consimilem acquisite tonorum exachordorum deduces coniunctionem. Qua re & acquisite consonantiarum species: & tonos facile hac ficta musica comperies acquisite. Sunt & qui appositione huius signi # notulam cui apponitur deprimi volunt minimo dieleos interuallo. quod Enarmonici generis est. Est enim Diesis dimidium semitonij minoris Diesis.
interuallum duobus sonis circūscriptum. In fictæ itaq; musicæ consideratione Contrapunctus eisdem quæ proposuimus mandatis procedit: eisdemq; con-
textitur concordantijs. vt hac dispositione percipi potest.

ee iij

Verte folium.

CANTVS

TENOR

De Falſo contrapuncto. Caput quartumdecimum.

Ambroſiani

Guido

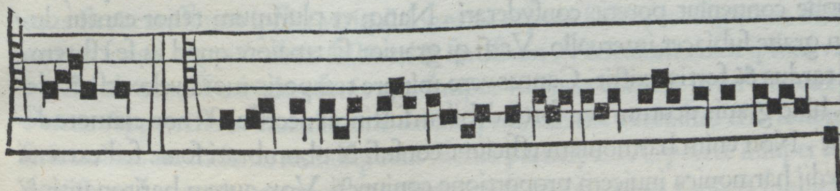
Alſum cōtrapunctum dicimus quum duo inuicem cantores procedunt p
 f diſſonas coniunctorum ſonorum extremitates vt ſunt ſecunda maior &
 minor: quarta item maior & minor: Atq; ſeptima & nona eiufmodi:
 quæ ab omni penitus ſuauiſ harmoniæ ratione & natura diſiunctæ ſunt. Hoc enim
 vtuntur Ambroſiani noſtri in vigilijs ſolemniſ martirū & in nōnullis miſſæ mor-
 tuorum canticis: Aſſerentes a diuo Ambroſio inſtitutum: lugubrem quidem can-
 tum: quo eccleſia deploret effuſionem ſanguinis ſanctorum martirum: ac mortuo-
 rum ſuffragia (quod abſit) Nuſq; enim repperi ab ipſo mellifluo Ambroſio celebra-
 tum: quippe qui (vt inq; Guido) quum eccleſiaſtica deſcriberet cantica in ſola dul-
 cedine mirabiliter laborauit. non ne ſimplicem ſecundi & quarti atq; ſexti toni mo-
 dulationem mœſtis & lacrimantibus congruere conſcriptum eſt: Qua re a non-
 nullis potius introductum falſum huiufmodi contrapunctum exiſtimari licet quos
 ignoratæ muſicæ lior oppreſſit. vt Guidonis ipſius ſententiā teſtatur. Multa
 autem uſurpantur nec tenentur regula. Quia tempore a multo deſueuit muſica:
 Dum inuidia & torpor cuncta tollunt ſtudia. Proceſſus itaq; falſi contra-
 puncti: quem Ambroſiani ipſi ſequentem vocant: eſt huiufmodi. Solus qui-
 dem cantor acutiore voce pronuntiat notulas cantus plani: duo vero aut tres ſuc-
 cinunt vnico ſono notulas ipſas cantus ſubſequentes in ſecundam & quartam
 vicifiſ certo ordine: quem quoniam ab omni modulationis ratione ſeiunctus
 eſt: me pudet deſcribere. Quandoq; incipiunt huiufmodi ſuccentum in vnifono

cum cantu plano procedentes inde per secundas & quartas ad finem usq: vel ad certam terminationem inquam vnisonantes conueniunt. Plerunq; item in secundam vel in quartam incipiunt: In vnisonum vero semper terminantur. Cuius processus hac noratur descriptione.

TENOR

De profun dis cla ma ui ad te do

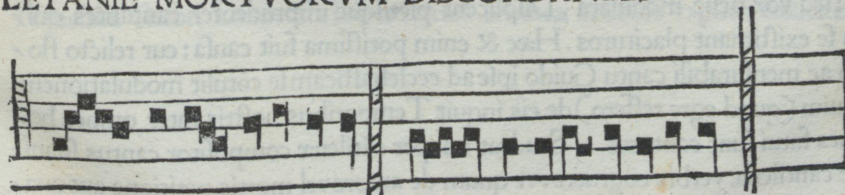
SVCCEN-
TVS

mi ne De profun dis cla ma ui ad te

domi ne

LETANIE MORTVORVM DISCORDANTES.

Do mi ne mi se re re Do mi ne mi se re re

TENOR

SVCCENTVS

ee iij

Quomodo se regere debet cantor dum cantat.

Caput quintumdecimum & ultimum.

Ostremo nouis cantoribus institutionis admonitionisq; causa duximus proponendum: ne insolito & inhonesto oris hiatu aut ridiculo forte cachino voces proferant modulando: quum potissime in diuinis misteriis modulos assequuntur: reiciant insuper & voces tremebundas atq; perstrepentes: sunt enim sibi ipsis eadem extensione dissimiles: qua re ceteris vocibus proportionabiliter propter continuam ipsarum instabilitatem cōcordes esse nō possunt.

Decet item alterum alteri vocē acommodare puta tenorem cantui: ne alter alterius clamoris excessu confundatur atq; succumbat: Inde quum vox tenoris cantum acutum attigerit: facile quot cantorum vocibus cantus tenori ipsi proportionē conueniat poterit considerari. Nanq; vt plurimum tenor cantui duplo in graue subiaceret interuallo. Verū q; grauior sit: maiore quod in se est tempore tardus & fortis existit. Cantus vero minore temporis mora velox est & debilis. hinc grauis acutum ceu fortis debilem sustineat necesse est: non clamore deuincat. Non enim harmoniam efficiunt confusi & obumbrati soni: sed extremi ac medij harmonica inuicem proportionē coniuncti. Vox autem baritonantis & acuti contratenoris pari inuicem & ad reliquos pronuntiatione se transferant. Tenorem vero q; cantum sustinet & a Baritonante sustinetur fundamentum relationis dicunt: nāq; ab acuto cantu & grauiore Baritonante circūscriptus est medium obtinens locum: Qua re ipsum cōcorditer conspiciunt obseruant & uenerantur. Trahit enim amborum concordiam ad se ipsum: ac sui ipsius ad alios confert. Neq; decet ipsum garulis fractionibus diminui: quippe qui ad reliquos singulis notulis concordantias tenet. Plures enim ad alios ipsis figurarum diminutionibus discordantias efficiet q̄ concordantias hinc insuauiter ad astantium aures accedit. Insolens quoq; & indecorus capitis manuum ve motus cantorem declarat insanum. Non enim manus aut caput concordem sonitum efficiunt: sed vox bene modulata. Displicent plerisque imprudenter cantantes quibus se existimant placituros. Hæc & enim potissima fuit causa: cur relicto florido ac mensurabili cantu Guido ipse ad ecclesiasticam se cōtulit modulationem. Is enim (quod egre reffero) de eis inquit Temporibus nostris inter omnes homines fatui sunt cantores. Studeat insuper cantilenæ compositor cantus suauitatem cantilenæ verbis cōgruere: vt quum de amore vel mortis petitione aut quauis lamentatiōe fuerint verba flebiles pro posse sonos (vt Veneti solēt) pronūtiēt & disponat. huic enim plurimum conferre existimo: cantilenam in quarto aut sexto tono seu etiā in secūdo dispositam: qui quidem toni cum remissiores sint: noscuntur huiusmodi effectū facile parturire. Quum vero verba indignationē &

Guido

increpationem dicunt : asperos decet sonos & duriores emittere : quod tertio ac
 septimo tono plerūq; solitum est ascribi. Verū laudis & modestiæ verba me-
 dios quodammodo sonos expetunt primo atq; octauo tono quādecim inscrip-
 ta. Sed tonorum ipsorum proprietates atq; potentias in harmonia instrumenta-
 li copiose describere constitui. Caueat postremo cantilenæ compositor teno-
 rem aut Baritonantem in cantilena per omnes notulas immobilem disponere.
 Non enim potest vox permanens ad perfectam cōcordantiā contrarijs moti-
 bus acquirēdam cum altera proportionabiliter conuenire. iccirco ipsa non cadit
 in processum concordatiæ auditum demulcentis. Huiusmodi enim sonitus in in-
 strumentis ductus : ceu in vtriculo quem vulgares pīam vocant dicitur vernare
 apud Philosophum : apud vulgus vero Bordonizare. Nulla enim in eo fit inten-
 tione remissione ue mutatio. hinc nulla confurgit delectatio. Verumq; grauiissi-
 mus sit : acutissimos ipsius vtriculi sonos ac celeres sustentat : siquidem dictū est
 acutos sonos a grauioribus sustineri & fortificari. Vtriculum enim ipsum vocant
 pīam ab acutissimis eius sonis qui semper videntur educere pīui. Vernare enim
 Petrus Apponēsis in elucidatione decimi problematis extensum esse sonum as-
 serit nullius intentionis nulliusq; remissionis participem. Oportet insuper & Cy-
 tharistam Lyricum ue concentus exprimendi gratia qui ex canoris fidibus pro-
 uenit Lyre vocibus vtī : ac vocibus ipsis voces suas alterna diuersitate reddere
 consonas : puta vel fidibus ipsis modulando tenorem : ac voce propria cantum
 vel econuerso. siue etiam vnus spissitudinem raritati alterius conferendo siue ve-
 locitatem tarditati : siue acumen grauitati : ita vt vnum omnino simul consonum
 seruent : quod & artis ratione & septimo legum Diui Platonis instituto noscitur
 obseruandum. Is enim inquit vnīuersam rythmorum varietatem esse Lyre voci-
 bus acommodandam.

Philosophus

Petrus Ap-
ponensis

Plato

. F I N I S .

Franchini Gafori Laudensis Liber tertius Musicæ actionis explicat feliciter.

Philosophus

Præfatus
Præfatus

Pars

Capitulum

LIBER QVARTVS.

De Diffinitione: & Distinctione proportionis.

Caput primum.

Proportio apud Euclidem est duarum quantacūq; sint eiusdem generis quantitatum certa alterius ad alteram habitudo. Verum Alia rationalis: Alia irrationalis. Proportio rationalis est duarum commensurabilium quantitatum in discreto vel in continuo ad se inuicem comparatio. In discreto quidem ut sex ad quattuor ac reliquarum numerorum relationes quorum aliqua datur communis mensura utrumque eorum precise conducens: namque binarius ter ductus senarium numerat: bis vero quaternarium: hinc ipsorum dicitur communis mensura. In continuo vero ut linea tripedalis ad lineam bipedalem quarum semipedalis aliquotiens sumpta ambas mensuras dicitur mensura communis. Atque in ponderibus quantitas nouem vinctiarum ad sex vinctiarum quantitatem quarum pondus trinum vinctiarum noscitur mensura communis. Huiusmodi quantitates in principio decimi Euclides ipse communicantes vocat. Irrationalis proportio est duarum quantitatum incommensurabilium inuicem relatio: ut diameter quadrati ad costam eiusdem quorum nulla reperitur mensura communis ambas ipsas quantitates precise mensuras: quod in septima propositionis decimi Euclidis expositione Campanus & Albertus in suis proportionibus notissime comprobant. has autem incommensurabiles quantitates Euclides surdas vocat. Verum Irrationalis huiusmodi proportio ab Arythmetica consideratione disjungitur cum omnium numerorum (quod mathematici consentiunt) vnitas saltem sit mensura communis. Nos tamen Irrationalitatem quandam harmonice considerantes: & eas quae consona interualla in chordotono illata non metiuntur in secundo tertij theoricæ Irrationales proposuimus (non incongrue quidem) namque ipsarum dimensionum nulla dignoscitur mensura communis integritas. ut in harmonici instrumenti descriptione probabimus. Cum igitur Arythmetica proportio in numeris constet: Geometrica in con-

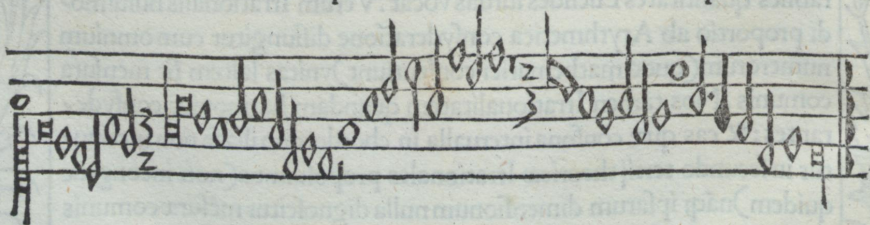

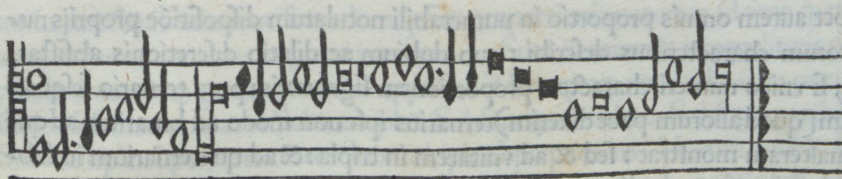
Albertus.
Io. Marlianus.
Plato
Philosophi
Aristoteles

Quid sit pro-
portio in no-
tulis.

CANTVS

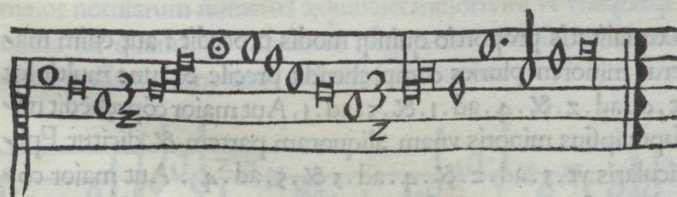
tinuis : Stereometrica in libratione ponderum : quæ & a nonnullis geometricæ ascribitur : Musica proportio (earum particeps) mutua consyderatione procedit. Ducibus namq; numeris in chorda sonora quæ continua est sonos disponit vt in quinto theoricæ proposuimus : latiusq; in eo opere dicemus quod de harmonico Instrumento secundū diuersa genera descripturi sumus. Rursus numerorū opera (quod presentis loci est) sonos complectitur secundum temporis successionem. Inde duplicem proponimus musicæ proportionis effectum : primum in sonorum dispositione per consona interualla (quod theorici est) alterum in ipsorum tēporali quantitate sonorum per notularum numeros : qui actiua seu practicæ ascribitur consyderationi. in quocunq; igitur genere sermo noster rationali immorabitur proportionē quoniā in vniuscuiusq; proportionis terminis aliqua (saltem vni-tas) consistit mensura cōmunis. Consyderatur plerūq; proportio & in potentijs vt Albertus & Ioannes Marlianus in suis proportionibus comprobant : plerūq; etiam in locis & temporibus vt plato in thimeo & omnis Philosophorum scola consentiunt in quantum scilicet aliquid maius est altero vel ei æquale : quod proprium quantitatis est vt testatur Aristoteles in predicamentis. Qua re primo proportionem quantitati discretæ & continuæ : inde sonis : locis : temporibus : ponderibus ac potentijs inesse necessum est. Est & proportio æqualitatis duarum quantitatū æqualium inuicem respectus vt duorum ad duo : & Lineæ bipedalis ad lineam bipedalem. Inæqualitatis autem proportio est duarum inæqualium quantitatū ad inuicem relatio vt quattuor ad tria : & lineæ tripedalis ad bipedalem. Harum autem inæqualium proportionum alia maioris inæqualitatis dicitur quum scilicet maior quantitas minori cōsequatur per relationem. Vt quattuor ad tria. Alia minoris inæqualitatis : quum minor quantitas maiori cōsequatur in relatione vt tria ad quattuor. Erit igitur in cantilenis inæqualitatis proportio æquiualens maioris consimilium notularum numeri cum minore : vel minoris cum maiore in diuisione & pronuntiatione mensuratio vt hic patet.

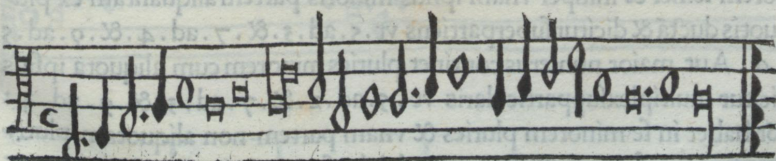

TENOR

Constat enim ex superiore proportionis diffinitione (vt & in disposito concentu percipit) figuras seu notulas omnes sibi consimilibus nomine & quantitate in quacunque proportionem comparari: puta semibreues minoris prolationis semibreuibus minoris prolationis: ac breues temporis perfecti breuibus temporis perfecti. Quod si secus disposita fuerit proportio vt (exempli gratia) sesquialtera in acutiore concentus parte tres breues temporis perfecti connumerans duabus breuibus temporis imperfecti in tenore dispositis absurdam senties sesquialteram huiusmodi considerationem cum tres ipse breues temporis perfecti duabus breuibus temporis imperfecti in quantitate dissentiant: namque si earum partes quae inuicem in quantitate conueniunt proportionabiliter conspexeris videlicet nouem semibreues minoris prolationis quattuor semibreuibus eiusdem minoris prolationis: non utique sesquialteram quae proprijs numeris signata est sed duplam sesquiquartam proportionem inuenies: atque id Idem proueniet quum tres maioris prolationis semibreues duabus minoris prolationis semibreuibus secundum sesquialteram ipsam duxeris coequandas: quod praesens probat concentus.

CANTVS

TENOR

Debet autem omnis proportio in numerabili notularum dispositiōe proprijs numerorum characteribus describi : quo dubium ac dilatio discretionis absistat. nāq; si vnico numeri caractere proportionem signaueris : puta ternario sesquialteram (quod aliorum pace dixerim) ternarius ipse non modo ad binarium ad quē sesquialteram monstrat : sed & ad vnitatem in tripla : & ad quaternarium in sub sesquitercia : atq; ad reliquos singulos pro instituentis arbitrio eodem modo posset comparari. Sic igitur describendi sunt proportionum termini inter notulas vt numerus alteratus superponatur recto ac precedenti termino hoc modo 3 siue clarius dixerō numerus reducibilium notularum superscribatur numero proxime precedentis numerositatis ad quem reducitur. atq; ita clara & notissima erit disposita in cantilenis proportio : quā veluti quum præcedentem temporis vel prolationis numerositatem respexerit : naturalem consequetur numerorum proportionabilium considerationem : ita quoq; si (verbi gratia) inter notulas concentus acutioris ascripta sit ad alteriusq; partis (puta tenoris) notularum numerositatem deducta : eandem pariter naturalem numerorum dispositionem imitatione conspiciet. Secus autem quum tenor & concentus dispari fuerint quantitate dispositi. In reliquis quoq; cantilenarum partibus ad se inuicem conducendis : idem considerandæ proportionis modus eueniat necesse est.

De Quinq; generibus proportionum maioris & minoris inæqualitatis.
Caput secundum.

maioris inæqualitatis proportio quinq; modis procedit : aut enim maior numerus minorem pluries comprehendit precise & tunc multiplex dicitur vt. 6. ad. 2. & 4. ad. 1. & 5. ad. 1. Aut maior comprehendit minorem semel & insuper ipsius minoris vnam aliquotam partem & dicitur Epimoria seu Supparticularis vt. 3. ad. 2. & 4. ad. 3 & 5. ad. 4. Aut maior continet minorem semel & insuper vnam ipsius minoris partem aliquantam ex pluribus aliquotis ductā & dicitur superpartiens vt. 5. ad. 3. & 7. ad. 4. & 9. ad. 5 & 11. ad. 6. Aut maior numerus continet pluries minorem cum aliquota ipsius parte & dicitur multiplexsupparticularis vt. 5. ad. 2. & 7. ad. 3. & 9. ad. 4. Aut maior habet in se minorem pluries & vnam partem non aliquotam pluribus tamen aliquotis factam & dicitur multiplexsuperpartiens vt. 8. ad. 3. & 11. ad. 4. & 14. ad. 5. & 11. ad. 3. Sunt enim quinq; huiusmodi considerationes generalia proportionum nomina quibus infinitæ species conueniunt vt ex tertio Theoricæ constat & in sequentibus singulatim apperiemus. Harum autem maioris inæqualitatis proportionum effectus notulas quibus preponun-

tur in cantilenis minuunt secundum ipsius proportionis naturam idcirco q̄ ma-
ior notularum numerus coequatur minori. Sunt & minoris inæqualitatis pro-
portionum quinq̄ genera predictis opposita iisdem quoq̄ vocabulis cum præpo-
sitione sub nuncupata: vt Submultiplex. Subsuperparticulare. Subsuperpartiēns.
Submultiplexsuperparticulare. Submultiplexsuperpartiēns. Horum autē & spe-
cies sunt infinitæ: quarum denominationibus non incongruit præpositio sub. vt in
sequentibus declarabitur. earū. n. proprietates notulas quibus præponuntur adau-
gent secundū vniuscuiusq̄ naturā & effectum. quoniam igitur minoris huiusmodi
inæqualitatis genera maioris inæqualitatis generibus opponuntur eandem sapiūt
naturam incontrariam scilicet considerationem: nāq̄ contrariorum eadem est di-
sciplina. Submultiplex enim opponitur Multiplici. Subsuperparticulare Super-
particulari & reliqua eodem modo. Notanter dicimus submultiplex op̄poni mul-
tiplici: quia quod vnum efficit opposito succedente destruitur vt his dispositiōi-
bus cōprobatur. 121. 232. 353. 252. 383. sunt. n. extremi termini inuicē æquales.

De Genere multiplici & eius speciebus.

Caput tertium.

Uti plex genus est quum maior numerus comparatus & suppositus mi-
nori comprehendit ipsum intra se pluries precise: vt bis vel ter vel quater
& deinceps. q̄ si bis maior continet minorem dicitur proportio dupla vt 2
ad 1 & 4 ad 2 & 6 ad 3 hæc enim prima species est multiplicis generis: in qua
maior notularum numerus æquiualeat minori: ita vt vnaquaq̄ notula maioris di-
midia sui quantitate minuatur: figuratur enim in cantibus hoc modo 2 4 6
quod presentis concentus descriptione notatur. 1 2 3

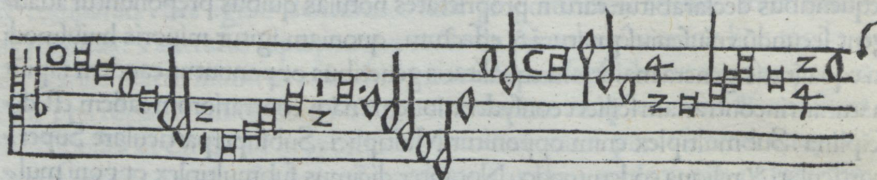

CANTVS

TENOR.

Quod si subdupla proportio duplæ ipsi contraria eam fuerit inter notulas immediate subsequuta nullo temporis signo interposito quod naturalem eius potentiam impediatur ipsa statim dupla destruetur & sequentes notulæ secundum priorem (ante scilicet duplæ descriptionem) computabuntur numerositate: propter extremorum in ipsis proportionibus oppositis dispositam æqualitatem ut hoc probatur exemplo.

CANTVS

TENOR

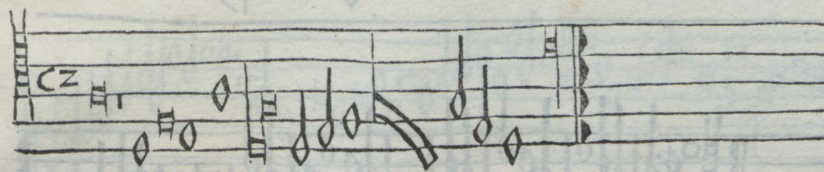
Destruitur item omnis proportio quum post proportionatas notulas fuerit signum temporis perfecti vel imperfecti dispositum. Solent & nonnulli duplam ipsam proportionem sola binarij numeri ziphra describere: quod ratione de sesquialtera in primo capite dicta erroneum videtur: cum proportio sit duorum numerorum ad se inuicem consideratio. Plerumque autem per canonem & sine numeris denotatur in cantibus proportio dupla puta hac descriptione diminuitur in duplo. ac reliquæ pariter multiplices congrua canonis annotatione. Quandoque autem per æqualia signa in singulis partibus cantilenæ disposita inæqualis describitur proportio: ut exempli gratia si notauero omnes cantilenæ partes videlicet cōcentum: tenorem & contratenorem vno eodēque proportionis signo puta sub semicirculo qui imperfecti temporis ac binariæ semibreuiū connumerationis signum

est . solo binarij numeri caractere pro dupla proportione disposito : vt hoc con-
centu percipitur .

CANTVS

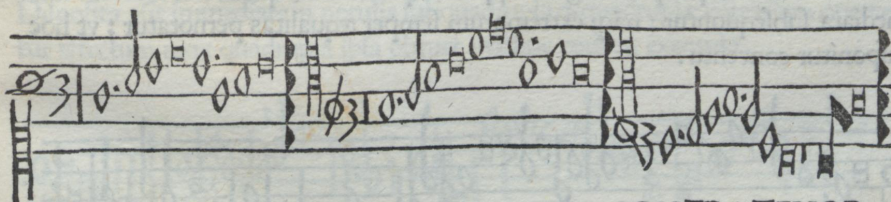
TENOR

CONTRATENOR

Sic enim sumenda est huiusmodi concentus consideratio : vt notulae acutioris ad
tenoris vel contratenoris notulas vel econuerso secundum æqualitatis proportio-
nem consimili signo hinc inde descriptam minime cōducantur . verum potius cu-
iuscunq; partis notulas in duplo velociore consimilibus imperfecti temporis si-
gno præsuppositis : tãquam præcedentibus in proportione censeo computandas .
quod & Olreghem in cantilena Lautredantan disposuit hoc modo .

Olreghem

CANTVS

TENOR

CONTRATENOR

Nectamen solius numeri dispositionem in proportionis demonstratione nō egre-
fero : nāq; prædictum est proportionem minus q̄ in duobus terminis non posse
constitui .

De proportione tripla .

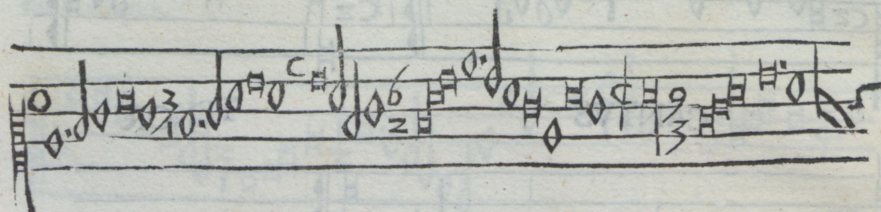
Tripla proportio secunda multiplicis generis species fit quum maior sequentium
notularum numerus comparatus & superpositus minori præcedentium refertur
& coæquatur ipsi minori comprehendens ipsum ter in se precise vt . 3 . ad . 1 .

ff i

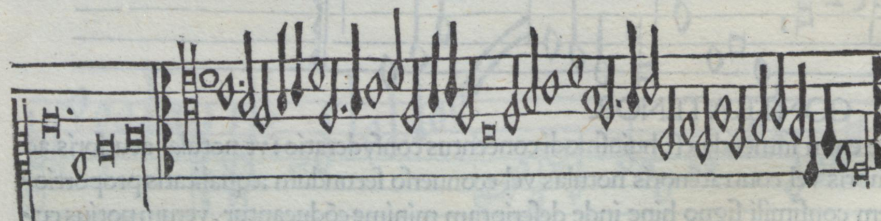
& . 6 . ad . 2 . & . 9 . ad . 3 . & deinceps . In hac proportiōe tres notulæ æquivalent vni sibi ipsis nomine & quantitate consimili : ita vt vnaquæq; ipsarum trium diminuat de duabus tertijs partibus propriæ quantitatis . Figuratur autē in cantilenis hoc modo 3 vel sic 6 vel 9 quod præsens declarat concentus .

1 2 3

CANTVS

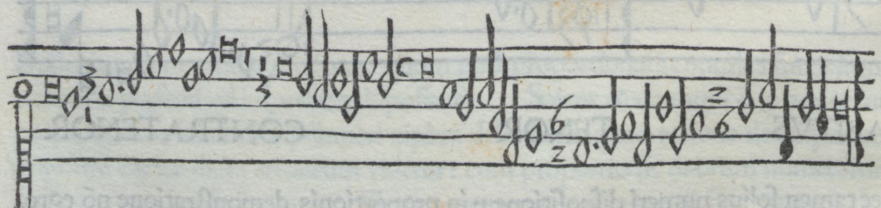

TENOR

Quod si in figuris seu notulis post triplam proportionem disposita fuerit subtrippla quæ ei contraria est : tripla ipsa mox destruetur : & notulæ sequentes ipsam subtripplam ad priorem notularum quæ scilicet ante triplam fuerat reducetur cōsiderationem . Id quoq; ex singulis oppositis producit quum sese inuicem immediatæ subsequuntur : nāq; extremorum semper æqualitas pernotatur : vt hoc disponitur concentu .

CANTVS

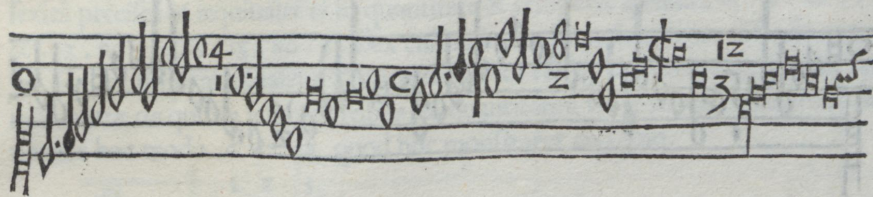
TENOR

De Proportione quadrupla.

Quadrupla proportio tertia multiplicis generis species fit quum maior sequen-
tium notularum numerus ad minorem præcedentium numerū relatus cœqua-
tur ipsi minori : continens ipsum quater precise vt . 4 . ad . 1 . & . 8 . ad . 2 . &
. 12 . ad . 3 . In hac enim proportione quattuor notulæ vni & nomine & quan-
titate sibi ipsis consimili computantur & æquivalent : ita vt singulaquæquæ ip-
sarum quattuor minuatur de tribus quartis partibus sui quantitativi valoris . Et
describitur inter notulas hoc modo 4 8 12 vt hac concentus dispositione no-
tatur .

1 2 3

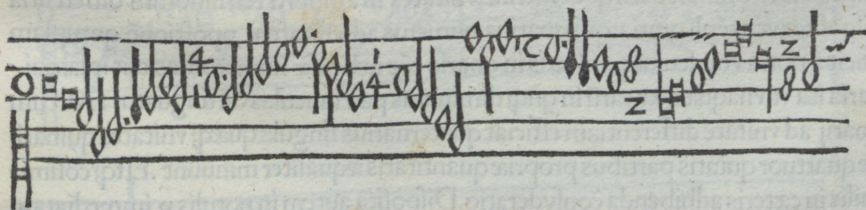

CANTVS

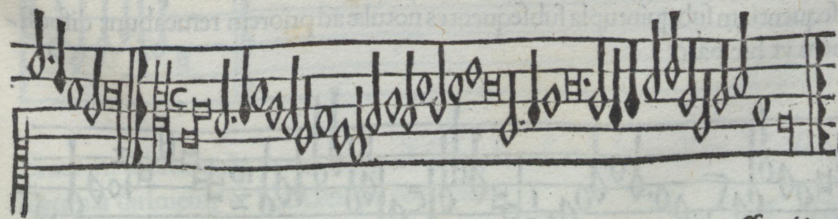

TENOR.

Disposita autē immediate in notulis subquadrupla q. quadruplæ cōtrarium opere-
tur effectum mox quadrupla ipsa obruet : vt hoc constat exemplo .

CANTVS

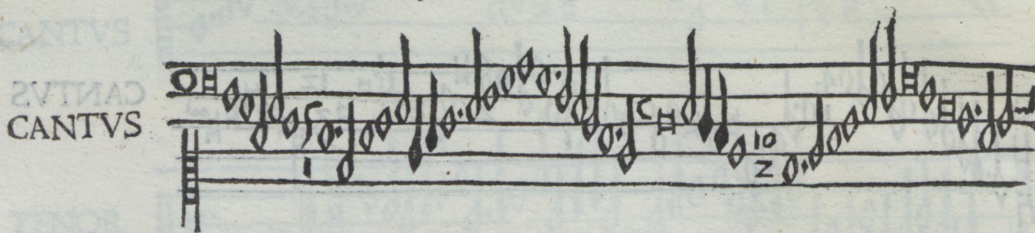
TENOR.

ff ii

De Proportionē quintupla.

Quintupla proportio quæ quarta multiplicis generis est species fit quum maior sequentiū notularum numerus minorem præcedētium in se cōprehēdit quinges præcise: ipsi minori æquiualens in potentia: vt . 5 . ad . 1 . & . 10 . ad . 2 . & . 15 . ad . 3 . In hac proportione quinq; notulæ æqualent in pronūciatione ac temporis mēfura vni sibi ipsis & nomine & quātitate cōsimili: ita vt vnaquæq; ipsarum quinq; minuat̃ de quattuor quintis partibus propriæ potentia. atq; describit̃ in notulis hoc modo 5 10 15 vt hic patet.

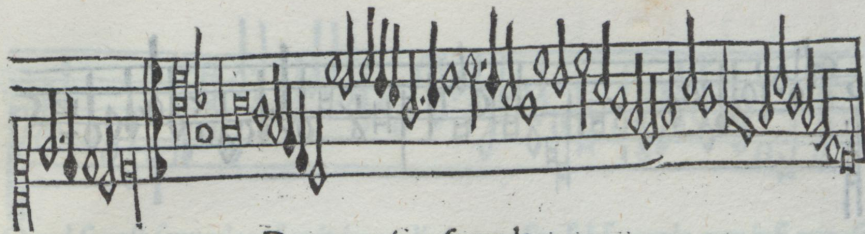
1 2 3

Nota

Erit quoq; & in ceteris pportionibus maioris inæqualitatis cuiuscūq; generis generaliter admittēdum vnāquāq; notulā maioris numeri de tot propriæ numerositatis particulis esse minuēdam quot fuerint vnitates in amborū terminorum differentia disposita: vt exēpli gratia: qm̃ quārius numerus ad vnitatem pportione qntuplam pficit: ppria vniuscuiusq; vnitatis in qnario cōprehensæ numerositas erit ipsaquinaria ita vt vnaquæquæ earū in qnq; diminutas partiunculas distinguatur: At cum qnarij ad vnitatē differentiam efficiat quaternarij singulæquæq; vnitates quinarij de quattuor quintis partibus propriæ quantitat̃ æqualiter minuunt̃. Estq; cōsimilis in ceteris adhibenda cōsideratio. Disposita autem in notulis p̃ immediatam consequentiā subquintupla subsequentes notulæ ad priorem remeabunt dispositionem vt hic patet.

TENOR

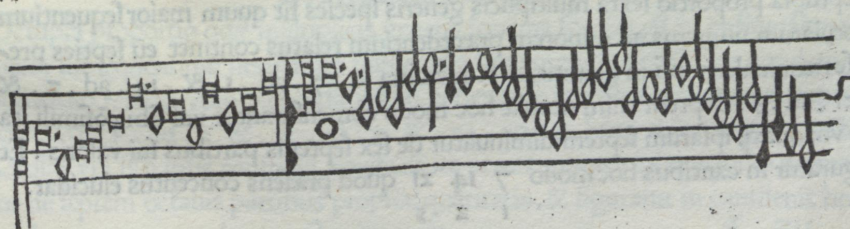
De proportione sextupla.

Sextupla proportio quinta multiplicis generis species fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus: eum in se comprehendit sexies precise: & aequiualeat ei in quantitate & temporis mensura ut . 6 . ad . 1 . & . 12 . ad . 2 . & . 18 . ad . 3 . Sex enim notulae secundum hanc dispositionem vni sibi consimili aequiualent & coequantur ita ut singulaequeque ipsarum sex diminuantur de quinque sextis partibus sui quantitativum valoris. Describitur enim in notulis hoc modo 6 12 18 quod hoc monstratur exemplo.

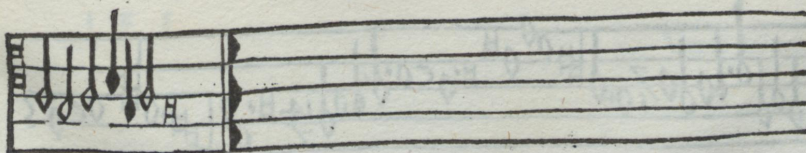
1 2 3

CANTVS

TENOR

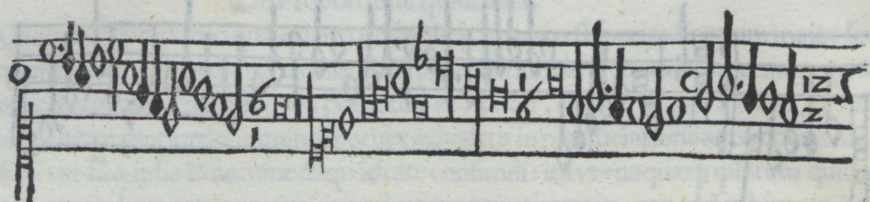

CANTVS

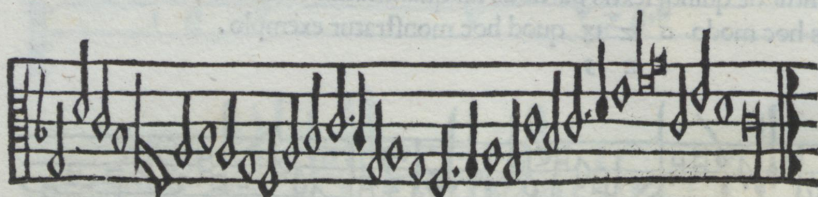
Si autem subsextupla proportio post sextuplam fuerit immediate disposita tunc sextupla dirimetur ut hoc constat concentu.

ff iii

CANTVS

TENOR

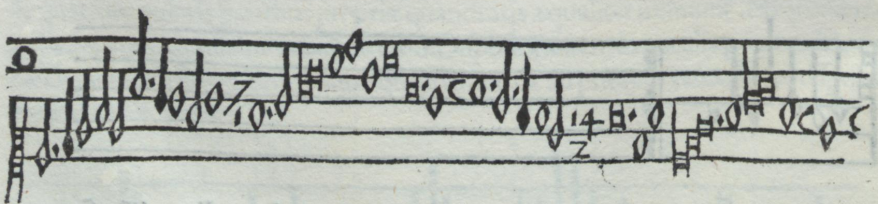

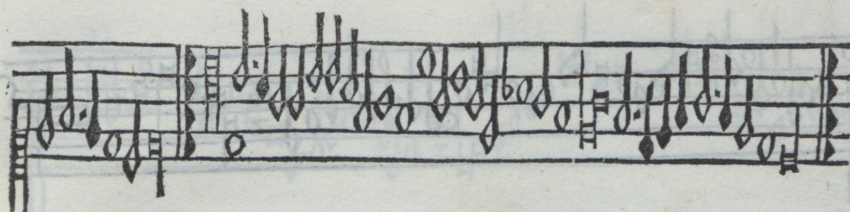
De Proportionē septupla .

Septupla proportio sexta multiplicis generis species fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet eū septies præcise: æquiualeus ipsi in quantitate & mensura vt . 7 . ad . 1 . & . 14 . ad . 2 . & . 21 . ad . 3 . Septem enim notulæ hoc modo comensurantur vni sibi cõsimili ita vt vnaquæq; ipsarum septem diminuatur de sex septenis partibus sui valoris . Et figuratur in cantibus hoc modo 7 14 21 quod præsens concentus elucidat.

1 2 3

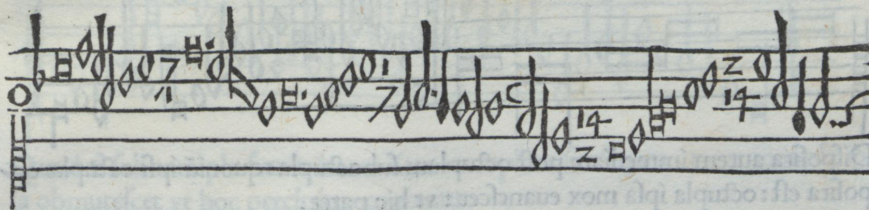
CANTVS

TENOR

Quod si post septuplam fuerit immediate apposita subseptupla quæ ipsi opposita est : tunc septupla ipsa destruetur vt hoc percipitur concentu.

TENOR
CANTVS

TENOR

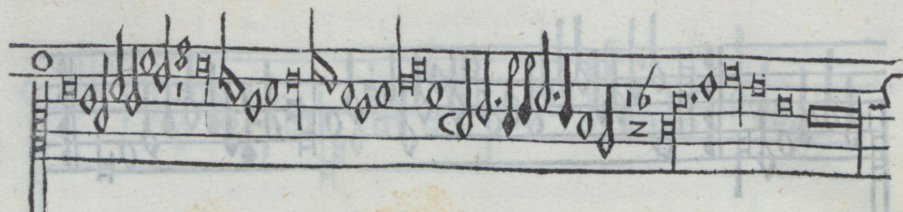
De Proportione octupla.

Octupla proportio quæ multiplicis generis septima species est in ordine: fit quæ maior subsequens notularum numerus ad minorem præcedentium notularum numerum relatus comprehendit ipsum octies in se precise æquiualens ei in potentia: vt . 8 . ad . 1 . & . 16 . ad . 2 . & . 24 . ad . 3 . Hæc enim proportio octo notulas vni sibi ipsis consimili æquifacit ita vt vnaquæquæ ipsarum octo minuat de septem octauis partibus propriæ quantitatis . & figuratur in cantilenis hoc modo 8 16 24 vt hoc constat exemplo. ff iiii

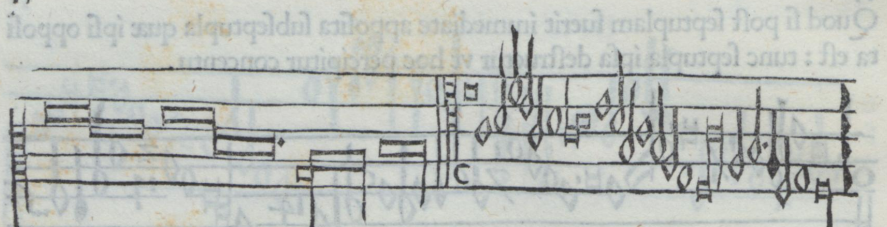
1 2 3

Verte folium.

CANTVS

TENOR

Disposita autem immediate post octuplam suboctupla: quoniam ipsi octuplae op-
posita est: octupla ipsa mox euanesceat: ut hic patet.

CANTVS

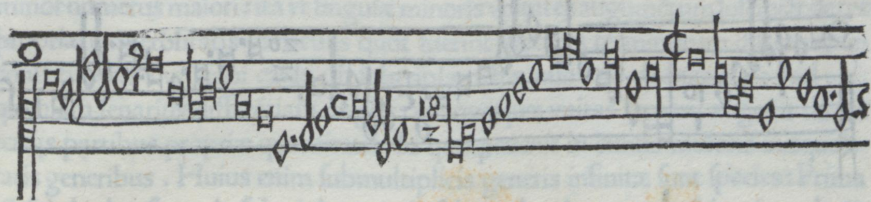
TENOR

De Proportione nonupla.

Nonupla proportio octaua multiplicis generis species: fit quum maior sequen-
tium notularum numerus ad minorem praecedentium ductus comprehendit eum
nonies in se precise & coequatur ei in quantitate & mensura: ut . 9 . ad . 1 . &
. 18 . ad . 2 . & . 27 . ad . 3 . Nouem enim notulae in hac proportione vni sibi
ipsis consimili aequivalent: ita ut singulaquaeque ipsarum nouem de octo nonis
partibus propriae quantitates diminuatur. Et in notulis describitur hoc modo

9 18 27 ut hic patet.
1 2 3

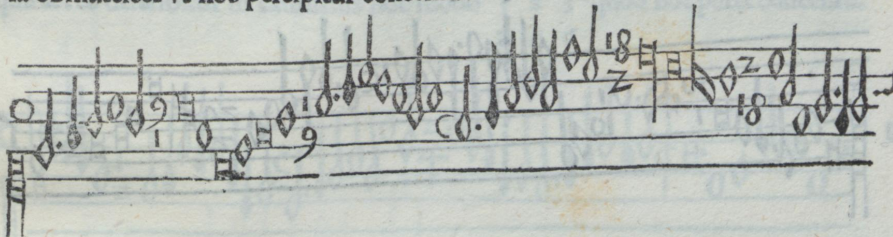

CANTVS

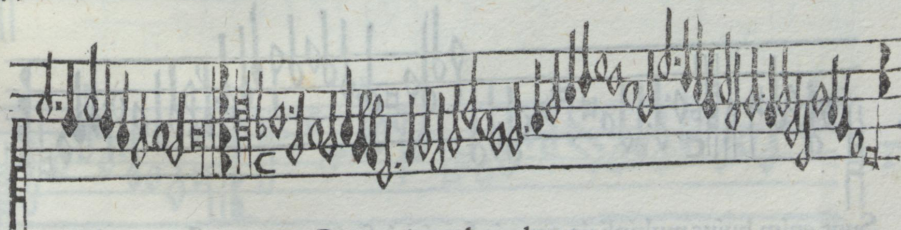

TENOR

Quod si subnonupla fuerit immediate nonuplam subsequuta : tunc nonupla ipsa obmutescet vt hoc percipitur concentu.

CANTVS

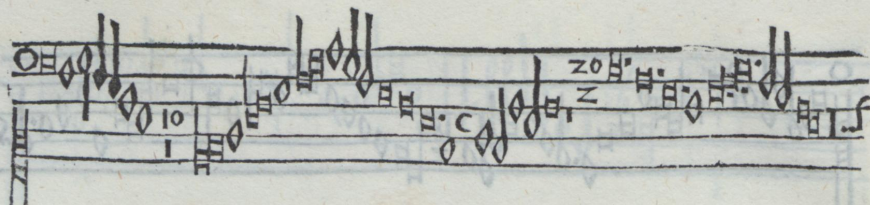
TENOR

De Proportione decupla.

Decupla proportio nona multiplicis generis species fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem praecedentium relatus continet ipsum decies precise & aequali ei in potetia & mensura . vt . 10 . ad . 1 . & . 20 . ad . 2 . & . 30 . ad . 3 . In hac enim proportione decem notulae commensurantur vni nomine & quantitate sibi consimili : ita vt vnaquaeque ipsarum decem diminuatur de nouem denis partibus sui quantitatiui valoris : Figuratur quidem in cantilenis hoc modo 10 20 30 quod hoc concentu notissime disponitur .

1 2 3

CANTVS

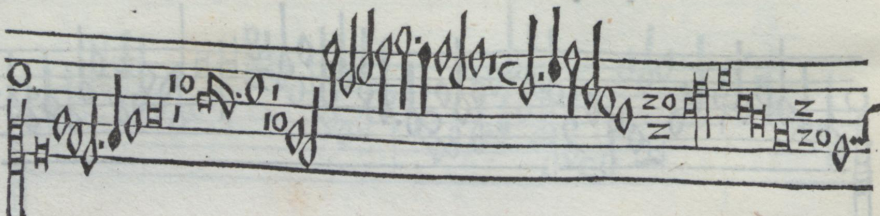

TENOR

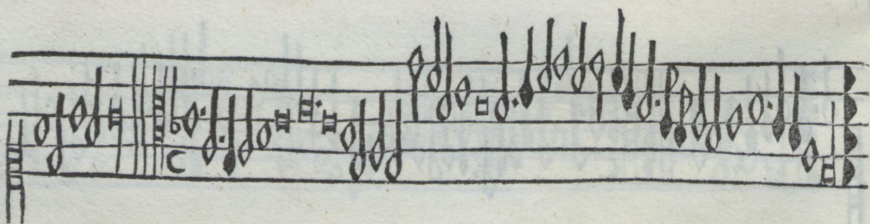

Subdecupla autem proportio post decuplam immediate disposita : ipsam corrū-
pit & destruit vt hac descriptione percipitur .

CANTVS

TENOR

Sunt enim huius multiplicis generis species infinitę : quas musicorum diligentia
relinquimus exquirendas .

De Genere submultiplici quod primū est minoris inæqualitatis, & eius speciebus.

Caput quartum .

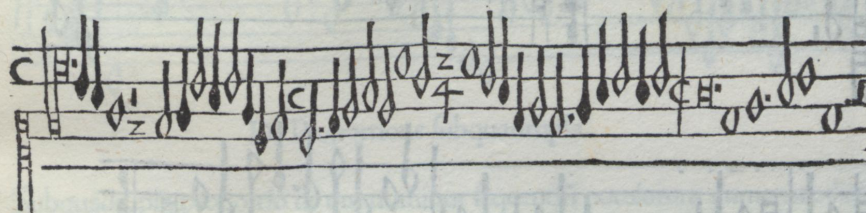
Vbi multiplex genus quod primū est minoris inæqualitatis fit quum mi-
nor notularum numerus comparatus & superpositus maiorī refertur ad
ipsū maiorē: pluries i eo p̄cise cōprehēsus vt . 1 . ad . 2 . & . 1 . ad . 3 . &
. 1 . ad . 4 . & . 2 . ad . 4 . & . 2 . ad . 6 . & . 2 . ad . 8 . & deinceps. Cōequat . n .

minor numerus maiori: ita ut singulae minoris unitates augmentum suscipiant de tot propriae numerositatis particulis quot fuerint unitates terminorum differentiam constituentes: ut verbi causa: si subtripulam his numeris deduxero. 3. ad. 9. quoniam senarius differentiam implet: unaquaeque unitas ternarii augetur de sex tertijs partibus propriae quantitatis. Id quoque evenit in cunctis minoris inaequalitatis generibus. Huius enim submultiplicis generis infinitae sunt species: Prima est subdupla. secunda subtripla: tertia subquadrupla: quarta subquintupla & deinceps.

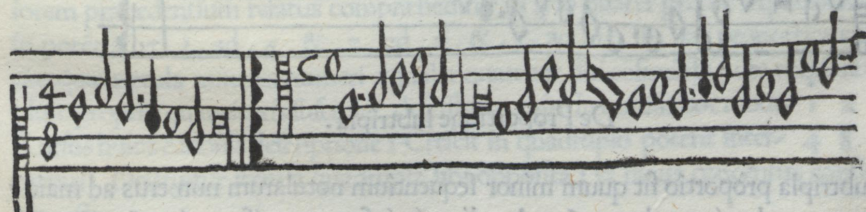
De Proportione subdupla.

Subdupla proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem praecedentium relatus continetur in eo bis precise: aequivalens ei in quantitate & mensura ut. 1. ad. 2. & 2. ad. 4. & 3. ad. 6. In hac enim proportione unaquaeque notula minoris numeri aequivalet & commensuratur duabus sibi nomine & quantitate consimilibus ita ut duplum propriae quantitatis acquirat: & describitur in cantilenis hoc modo 1 2 3 quod hoc patet concentu.

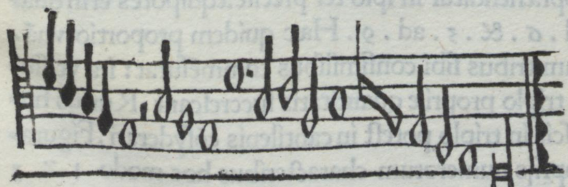
2 4 6

CANTVS

TENOR

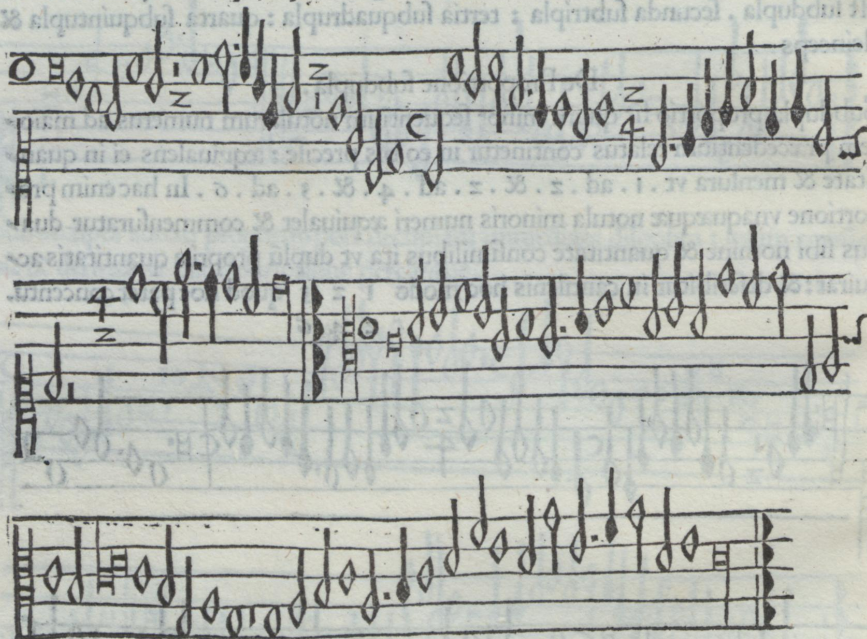

Solet plerūq; hæc subdupla proportio a cantoribus canonis descriptione proba-
ri: quum ascribitur Crescit in duplo: neq; aliter q̄ vel proprijs characteribus: vel
ipso canone (quod nonnullorum pace dixerim) subduplam ipsam in cantilenis
sentio disponendam. Verum cum dupla proportio subdupla contraria sit & op-
posita: si subduplam ipsam immediate fuerit subsecuta: mox subdupla ipsa eua-
nescet & destruetur: quod præsens concentus demonstrat.

CANTVS

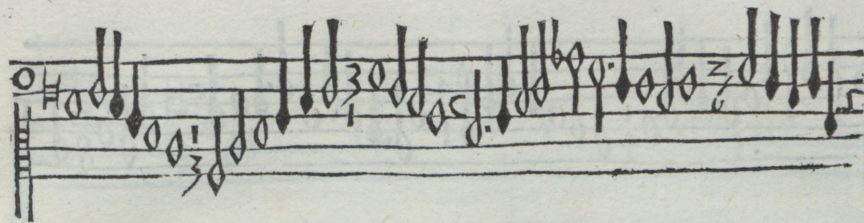
TENOR

TENOR

De Proportione subtrippla.

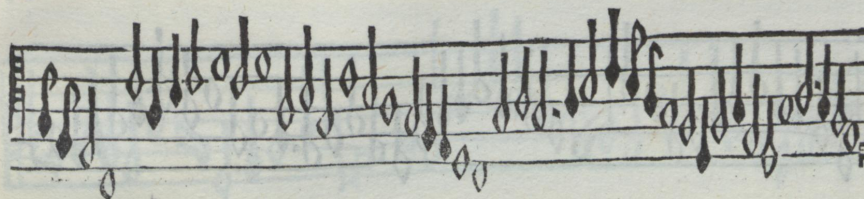
Subtrippla proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maio-
rem præcedentium relatus cōprehenditur in ipso ter precise aequipotēs ei in quā-
titate vt . 1 . ad . 3 & . 2 . ad . 6 . & . 3 . ad . 9 . Hæc quidem proportio vnā-
quāq; minoris numeri notulam tribus sibi consimilibus commēsurat: ita vt sin-
gulæ minoris numeri notulæ triplo propriæ quantitatis succrescant. Rursus hu-
ius canonis descriptione Crescit in triplo potest in cantilenis cōsyderari. Figura-
tur autem inter notulas proprijs numerorum characteribus hoc modo 1 2 3
& destruitur a tripla sibi opposita immediatē subsequente: vt hoc con- 3 6 9
stat exemplo.

CANTVS

TENOR

De Proportione subquadrupla.

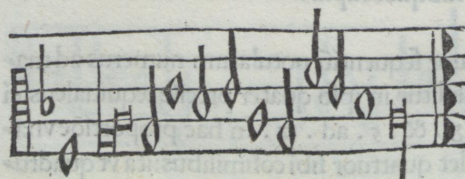
Subquadrupla proportio fit quum minor sequentiū notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprehenditur in ipso quater precise æquiualens ei in potetia .vt . 1 . ad . 4 . & . 2 . ad . 8 . & . 3 . ad . 12 . In hac proportioe unaquæque notula minoris numeri æqualeat quattuor sibi cõsimilibus: ita vt quadruplum propriæ quantitatis suscipiat. describitur enim in notulis hoc modo 1 2 3 Rursus huius canonis descriptione: Crescit in quadruplo poterit inter 4 8 12 pretari. Destruitur item a quadrupla sibi opposita: vt huius concentus constat processu.

Verte folium.

CANTVS

TENOR

De Proportione subquintupla.

Subquintupla proportio fit quum minor sequetium notularum numerus ad maiorem precedentium relatus continetur in ipso quinquies precise æquiualens ei in quãtitate & mēſura. vt . 1 . ad . 5 . & . 2 . ad . 10 . & . 3 . ad . 15 . & . 4 . ad . 20 . In hac proportione minor numerus coæquatur maiori : ita vt ſingulæ minoris numeri notulæ quintuplo propriæ quantitatis concreſcant . Conſyderatur plerūq; hac canonis deſcriptione Creſcit in quintuplo . In cãtilenis autem deſcribit hoc modo 1 z 3 atq; deſtruitur a qntupla ſibi oppoſita : quod præſens cõphat cõcētus. 5 10 15

The image shows a page from a handwritten musical manuscript. It contains five staves of music. The first two staves are labeled 'CANTVS' and 'TENOR' respectively. The music is written in a style typical of the early modern period, with various note values (minims, crotchets, quavers) and clefs. The notation is dense and fills most of the page. The paper is aged and shows some staining.

Reliquas vero submultiplicis generis species consimili consydetatione musico-
rum solertia perquirendas relinquimus.

De Genere superparticulari & eius speciebus. Caput quintum.

Vperparticulare genus quod secundum est maioris inæqualitatis dicitur quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium quem semel tantum cum aliquota ipsius parte comprehendit : noscitur esse comparatus : æquiualens ei in potentia & temporis mensura. Pars aliquota est quæ aliquotiens sumpta reddit suum totum præcise : vt media quæ bis sumpta suum integre numerum implet. & tertia ter sumpta. & quarta quater & deinceps. quod quidem latius constat ex his quæ tertio theoricæ deducta sunt. Sunt enim huius generis species infinitæ. prima est sesquialtera : secunda sesquitertia : tertia sesquiquarta : quarta sesquiquinta & deinceps : quarum ordinem ac processum concipies : quum vnūquēque numerum minori sibi contiguo & proximiori duxeris comparandum : vt ternarium binario & erit sesquialtera. quaternarium ternario eritque sesquitertia : quinarium quaternario sesquiquarta. senarium quinario sesquiquinta : & reliquæ eodem modo. In hoc enim genere euenit proportionem minoribus numeris ductam esse maiorem : minorem vero quæ maioribus numeris continetur. vt sesquialtera. 3. ad. 2. maior est quæ sesquitertia. 4. ad. 3. hæc quoque quæ sesquiquarta. 5. ad. 4. atque in reliquis eadem consideratio repitur : namque dimidia pars maior est quæ tertia. & tertia pars quartam vincit : atque quarta quintam excedit : quanto autem sesquialtera superat sesquitertiam : ac sesquitertia sesquiquartam ac reliquæ reliquas : In harmoniæ instrumentalis descriptione per regulam generalem notissime describemus. Verum huiusmodi epimorias species singillatim naturali ordine prosequamur.

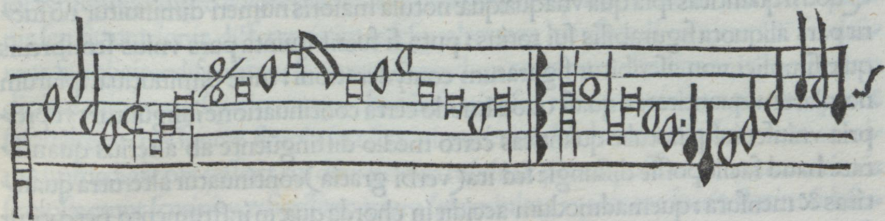
De Proportionē sesquialtera.

Sesquialtera proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet ipsum semel tantum & insuper dimidiam ipsius partem æquiualens ei in quantitate & mensura vt. 3. ad. 2. & 6. ad. 4. & 9. ad. 6. & 12. ad. 8. In hac proportionē tres notulæ commensurantur duabus sibi & nomine & quantitate consimilibus ita vt singulaquæ quæ ipsarum trium diminuatur de tertia propriæ quantitatis parte : & figuratur in cantibus hoc modo 3 6 9 quod præsens declarat concentus.

2 4 6

CANTVS

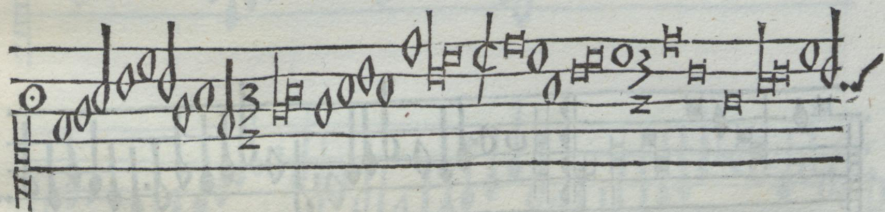

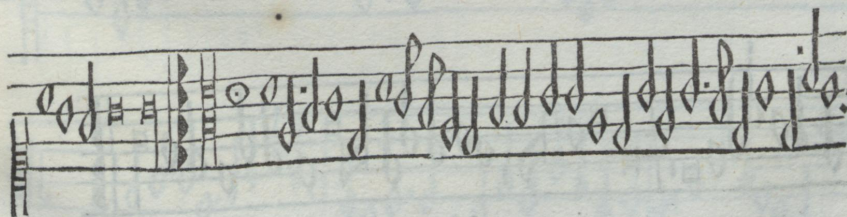
TENOR

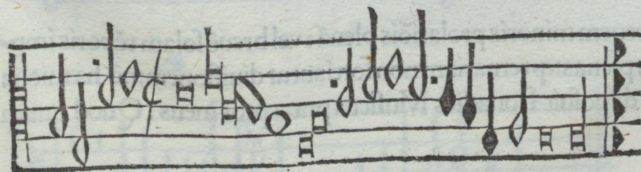
Est enim considerandum: qd si illa pars qua notula in proportionem minuitur: fuerit ipsius notulae pars figurabilis: puta tertia pars semibrevis in prolatione perfecta (minima enim est) vel tertia pars brevis in tempore perfecto (est quidem semibrevis) vel quarta pars semibrevis in minori prolatione (est enim semiminima) vel alio quouis modo: facile discernentur & pronuntiabuntur notulae huiusmodi diminutae: ut hoc disponitur exemplo.

CANTUS

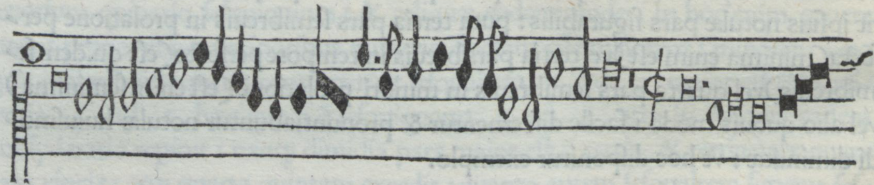
TENOR

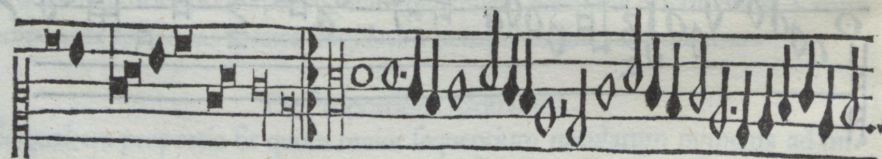
gg i

Quod si quantitas ipsa qua vnaquæquæ notula maioris numeri diminuitur nō fuerit pars aliquota figurabilis sui totius: puta si fuerit quinta pars vnius semibrevis quæ simplici non ascribitur figurarum considerationi: tunc diminutivæ ipsarum notularum quantitates quasi quodāmodo certa continuatione iunguntur: ut propria vniuscuiusq; notulæ quantitas certo medio distinguente ab alterius quantitate haud facile possit disjungi: sed ita (verbi gratia) continuatur alterutra quantitas & mensura: quemadmodum accidit in chorda quæ in instrumento percutitur dum torquetur: primus nāq; chordæ pulsus sonum emittit grauiorem: dum aut torquetur: sonum ipsum continuat in acutum: hoc quoq; sane oculis cōtemur: quum cælestis arcus colores inspicimus: sunt enim ita sibi ipsis proximi ut p cōtinuam mutationem alterius color in sequentem nullo medio utrosq; distinguente vertatur colorem. Solet plerūq; sesquialtera proportio in cantilenis absq; numerorum characteribus denotari: quum scilicet notulis nigro vel alio colore plenīs sub imperfectis notularum quantitatibus pernotatur hoc modo.

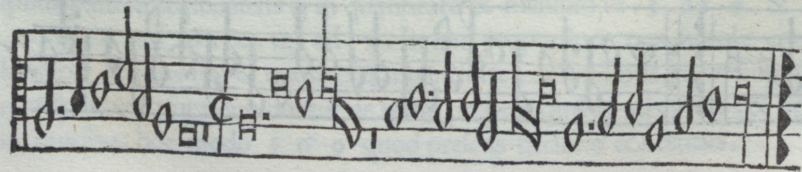
CANTVS

TENOR

Bonadies

Verū solam semibreuem minoris prolatiōis plenā: vel breuē solam tēporis imperfecti: vel duas tantum plenas:q; ternariam non sortiantur diuisionem:nō hamiolia sed dupla dimensione disposuit Bonadies Musicus præceptor meus. Quod quum

solas minimas nigro colore plenas sesquialteraueris: quoniam tunc nullacedit descriptio-
 nis seu figurationis differentia inter sesquialteratas huiusmodi minimas & semini-
 mas simpliciter dispositas: si omnes secundum ternariam diuisionem processerint:
 dicetur minima sesquialterata. Si aut fuerint sex tantum minime plenae: quae &
 sesquialterari possunt & simpliciter seminimari: tunc si sola eas recta seu vacua mini-
 ma immediate precesserit cui duae primae minime plenae possint connumerari: omnes
 sex ipsae erunt seminimae: similiter quum sola minima vacua eas fuerit statim subse-
 cuta. quod si sola minima vacua eas immediate non precesserit vel sequatur: omnes tunc
 erunt minime sesquialteratae. Verum quum quinque tantum fuerint minime plenae:
 ac sola minima vacua eas immediate precedat: duae tunc primae plenae erunt semi-
 nimae: tres vero ultimae dicentur minime sesquialteratae: quod si eas quinque sola minima
 vacua fuerit statim consecuta: tunc tres primae plenae sesquialterabuntur: & duae vlti-
 mae erunt seminimae: quae connumerantur ipsi vacuae minime subsequenti. Quod
 si septem fuerint minime plenae: tunc quattuor primae seminimantur: tres vero vlti-
 mae sesquialterantur ac de his praesens subiicitur demonstratio.

CANTVS

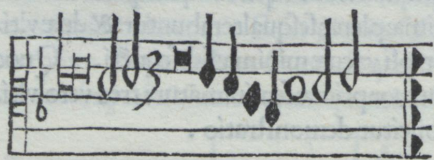
TENOR

gg ii

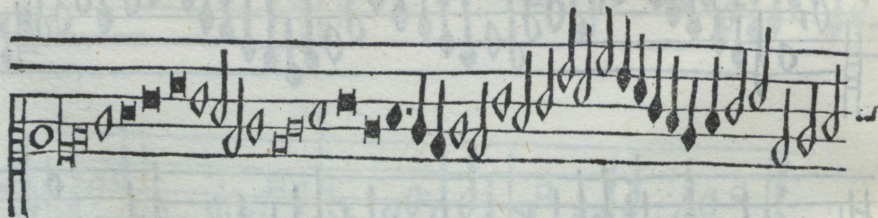
Busnoys

Poterit tñ per sincopā quandoq; aliqua minima plena vel altera notula transferri: quæ & sesquialterationem suscipiet: & quādoq; a sesquialteratione discedet: quod cōpositoris arbitrio duximus concedēdū. Illud interim est generaliter aduertendum q; disposita in notulis plenīs sesquialtera nō debet proprijs suorum numerorum characteribus describi: ne forte in illud incōueniens duarum. f. sesquialterarum incideremus: ex qbus inuicem supductis nō sesquialtera sed dupla sesquiquarta proportio procreatur: vt his cōstat numeris. 9. 6. 4: hoc aut̃ inconsiderate posuit Busnoys in contratenore acuto de Sanctus in missa Lomearme: quem Tinctoris acriter reprehendit: q; notulis plenitudine sesquialteratis ternarij numeri characterem præposuerit quo sesquialteram ipsam considerare solebat hoc modo.

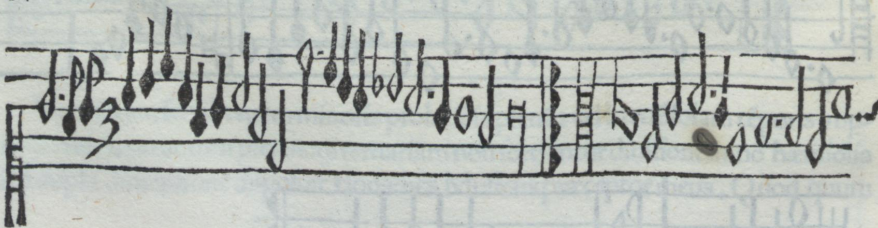

Ego aut̃ in dubijs id factum non damnam: cum compositæ cantilenæ dum in medium afferūtur illico sine dubitatōe a cātoribus cognosci debent atq; cantari. quod pleriq; fecerunt: nō ipso characterē proportionem ducentes sed notulas ipsas plenitudine sesquialteratas ad aliarum quæ dubiæ sunt differentiam demonstrantes. nā dispositis sex minimis plenīs iter vel ante vel post plures minimas rectas & vacuas: quoniam & sesquialterari possunt & seminimari character ipse ternarij: quū sesquialterata sunt: ad huiusmodi cognitionem congrue præponetur: vel vt nonnulli consueuerunt subponetur: quod præsentī concentu lucide comprobatur.

CANTVS

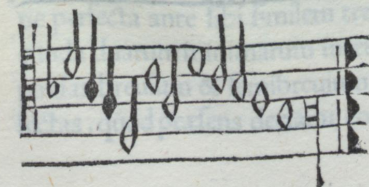
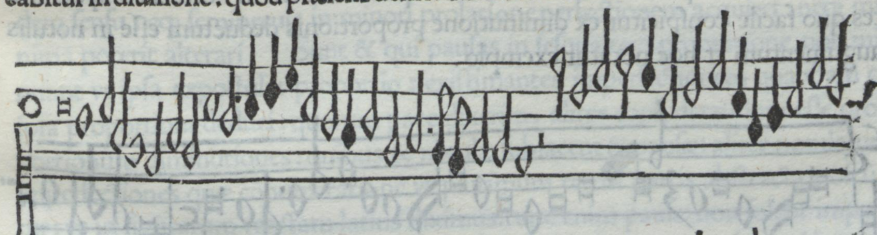

TENOR

Minimæ aut huiusmodi ipsa plenitudine sesquialteratæ de usu sincopari non solent. semibreues vero atq; breues huiusmodi plenæ solēt sincopari frequentius. Est insuper aduertendum: vt quum tres minimas plenæ conspexeris si ante eas vel post quarta fuerit minima huiusmodi plena: quæ per sincopam ipsis tribus connumeranda sit: tunc tres ipsæ erunt seminimæ & quarta ipsa seminima plena ipsis applicabitur in diuisione. quod præsens demonstrat concentus.

CANTVS

CANTVS

TENOR

TENOR

gg iii

Sunt & qui sesquialteram proportionem in notulis disponunt exprimendā signo perfectæ plationis. f. puncto interposito signo tpis hoc modo C O nullā inter prolationem & proportionem differentiam sentientes : quod potissime cōsyderatio rationis confutare nō distulit. nāq; tres minimas duabus æqfacit proportio sesquialtera : perfecta autem prolatio tres ipsas minimas rectas vnicuiq; confert semibreui duabus non comensurandas : hoc quidem non secus contingit q̄ in breui notula temporis perfecti quæ tris in semibreues resoluitur non tamen coarquandas duabus semibreuib; in breui notula temporis imperfecti comprahensis. quod qui dem sane aduertens disposuit Gulielmus Dufay In Et in terra pax & In Patrem Et vnā sanctā catholicā missā sancti Antonij : vbi perfectā seu maiorem prolationem & tempus imperfectum signauit : tres enim rectas minimas vnicuiq; contulit semibreui duabus nequaq; æqueductas. Idemquoq; rationabiliter posuit Philippus de Bourges in quodam Et in terra pax : disponens signo perfectæ prolationis tres rectas & integras minimas vnicuiq; semibreui : duabus minimis imperfectæ seu minoris prolationis inæquales. Tinctoris item : Alij; complures Id proprijs cantilenis recte declarant. Neq; assentio complurimorum coruptellæ : qui quum solo ternarij numeri caractere sesquialteram describunt in notulis tempus imperfectum (quod absurdum est) pro perfecto : atq; pro maiore prolatione minorem posuere : alterationem & perfectionem in notulis cōsyderantes quo facile conspicitur ex diminutione proportionis deductum esse in notulis augmentum vt hoc notatur exemplo.

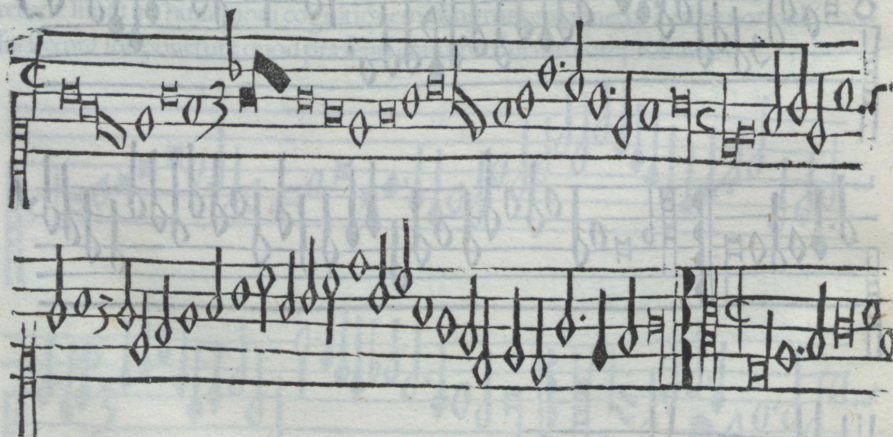
Dufay

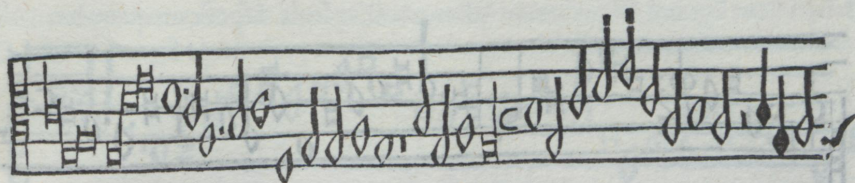
Philippus

Tinctoris

CANTVS

TENOR

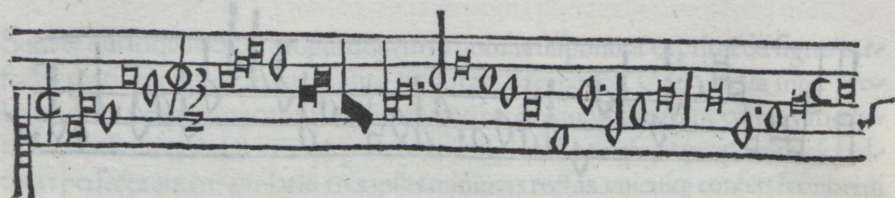

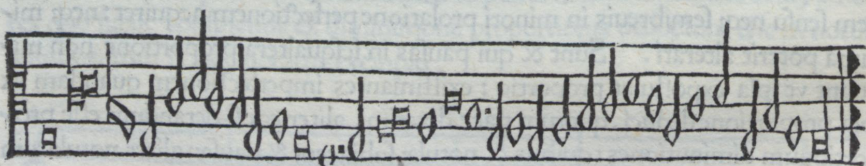
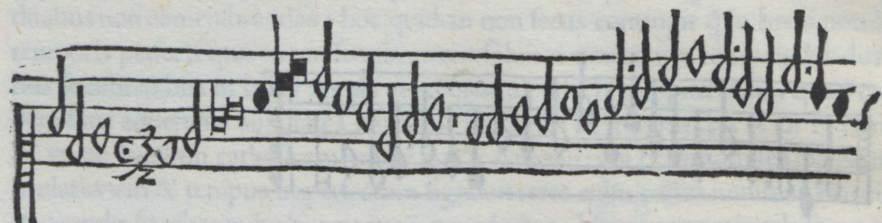
Breuis enim perfecta & semibreuis alterata in solo tempore perfecto disponitur: cuius proprium signum est circulus. Semibreuem vero perfectam ac minimam alterabilem sola maior siue perfecta prolatio confert: huius proprium signum est punctus in signo temporis affixus. In tempore autem imperfecto quod semicirculus declarat: brevis notula duas tantum semibreues semper possidet siue recta: siue quavis Proportione diminuta: nisi punctum augmentationis susceperit: sed neque in eo semibrevis unquam alterationis suscipit incrementum. Atque idcirco eodem sensu neque semibrevis in minori prolatione perfectionem acquireret: neque minima poterit alterari. Sunt & qui pausas in sesquialtera proportionem non minuunt ut ipsa exoptulat proportio: existimantes imperfectionem quandam ex ipsa proportionem deduci. quorum pace dixerim. aliter considerandum esse proportionum diminutiones: quibus & notulae subiacent & pausa: aliter notularum imperfectiones quae connumeratione ut plurimum tertiae partis abstractae noscuntur: ut in figurarum tractatu latius diximus: tunc enim pausa non solent imperfici. Hoc quoque de sesquialtera proportionem ac ceteris notandum videtur quod quum notulae proportionatae perfectae quantitati insistant puta breves & semibreves proportionatae in tempore perfecto atque semibreves & minimae in prolatione perfecta: possunt notulae ipsae secundum perfectae suae quantitatibus accidentia variari: nam & brevis vacua antebreuem erit perfecta tris in semibreves res solubilis: duabus tamen iuxta proportionis dispositionem coarctatas: & secunda semibrevis inter duas breves alterabitur: rursus semibrevis vacua in prolatione perfecta ante sibi similem tres minimas duabus conductas continebit: & secunda duarum minimarum inter duas semibreves dispositarum alterabitur. Atque pausas brevium & semibreuium secundum hanc considerationem constat esse perfectas. quod praesens declarat concentus.

gg iiij

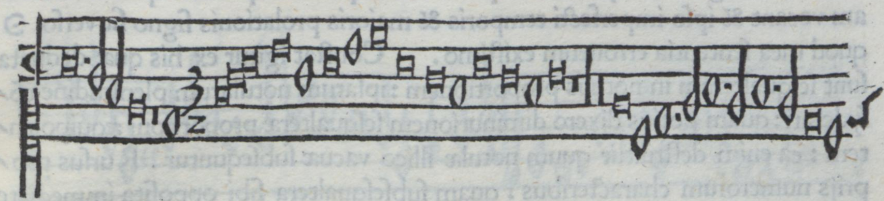
CANTVS

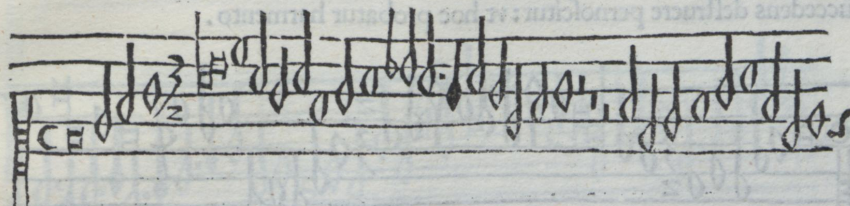
TENOR

Si autem proportio sesquialtera disposita fuerit in notulis imperfectæ quanti-
tati subiectis omnes tunc notulæ & pauisæ semper erunt imperfectæ. vt si in tem-
pore imperfecto ascribatur Ipsa sesquialtera tres breues duabus æquifaciens : tunc
vnaquæq; illarum trium semper de tertiâ propriæ quantitatis adimitur parte : at-
q; similiter trium breuium pauisæ pro duabus proportionabiliter in æquiualentia
computantur : ita vt singulaquæq; pauisæ breuis diminuatur de tertiâ ppropiæ qua-
titatis parte. Eritq; idem sentiendum de tribus semibreuib; minoris prola-
tionis : & earum pauis; semper enim in sesquialtera proportionem eas de tertiâ sui
parte constat esse adimendas : vt præsentem exponitur concentu.

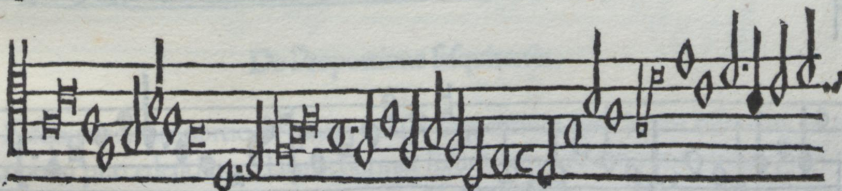
CANTVS

CANTVS

TENOR

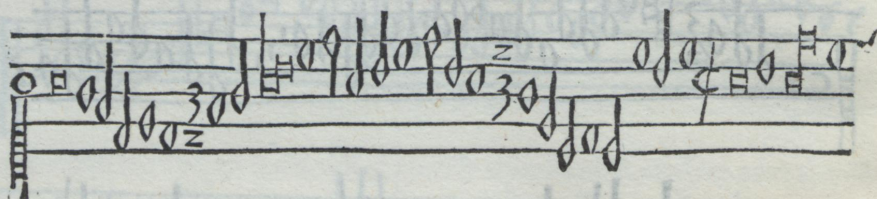

TENOR

Inanis enim esset ſesquialteræ proportionis in notulis diſpoſitio: ſi pauſæ & notulæ ipſæ conſimili diminutione non conſyderarentur . Omnis nãq; maioris inæqualitatis proportio in cantilenis deſcripta ſingulas notulas & pauſas ſecūdum propriam atq; naturalem eius potentiã pari ac competente æqualiter adimittit parte . Minoris vero inæqualitatis proportio notulas pariter & pauſas adauget .

Multi item signant sesquialteram ipsam notulis plenīs dispositam quam hamioli-
am vocant & ipso imperfecti temporis & maioris prolationis signo sic verso 3
quod mea sententia erroneum existimo. Constat igitur ex his quæ deducta
sunt sesquialteram in notulis proportionem : ipsarum notularum plenitudine cō-
siderari : quam potius dixerō diminutionem sesquialteræ proportioni æquipolen-
tem : ea enim destruitur quum notulæ illico vacuæ subsequuntur . Rursus pro-
prijs numerorum characteribus : quam subsesquialtera sibi opposita immedie
succedens destruere pernoscitur : vt hoc probatur harmento .

CANTVS

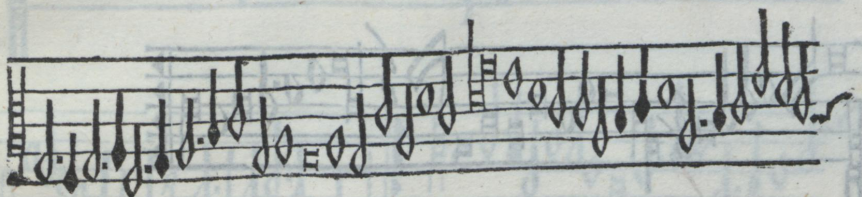

TENOR

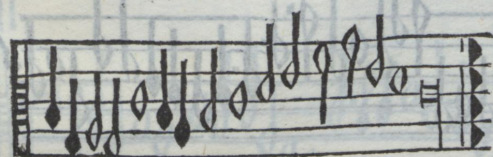

CANTUS

VIOLON

TENOR

De Proportionē sesquitercia .

Sesquitercia proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet ipsum semel & insuper tertiam ipsius minoris partē æquiualens ei in potentia & mensura vt . 4 . ad . 3 . & . 8 . ad . 6 . & . 12 . ad . 9 . Hæc . n . proportio quattuor notulas æquifacit tribus sibi cōsimilibus nomine & quantitate : ita vt singulæquæquæ ipsarum quattuor diminuantur de quarta propriæ quantitatis parte : Figuratur autem in cātibus hoc modo .
 4 8 12 & destruitur a subsesquitercia sibi opposita ipsam statim subsequente :
 3 6 9 quod hoc concentu percipitur .

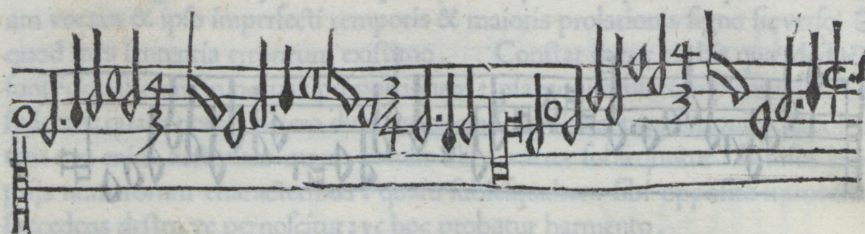
Prologium
Tinctio

Verte folium .

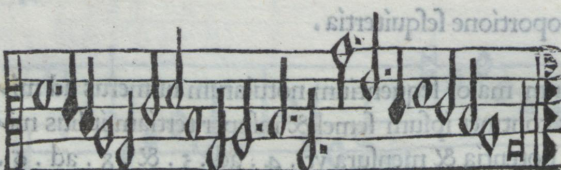
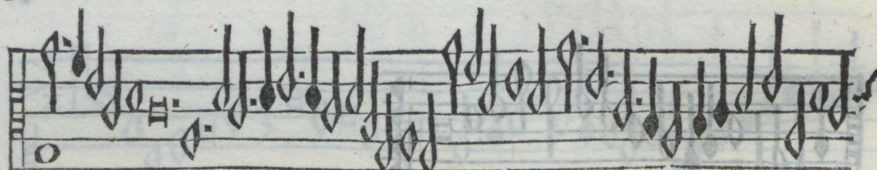
De Proportionē sesquidarta

Sesquidarta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet ipsum semel & insuper quartam ipsius minoris partē æquiualens ei in potentia & mensura vt . 4 . ad . 3 . & . 8 . ad . 6 . & . 12 . ad . 9 . Hæc . n . proportio quattuor notulas æquifacit tribus sibi cōsimilibus nomine & quantitate : ita vt singulæquæquæ ipsarum quattuor diminuantur de quarta propriæ quantitatis parte : Figuratur autem in cātibus hoc modo .
 4 8 12 & destruitur a subsesquidarta sibi opposita ipsam statim subsequente :
 3 6 9 quod hoc concentu percipitur .

CANTVS

TENOR

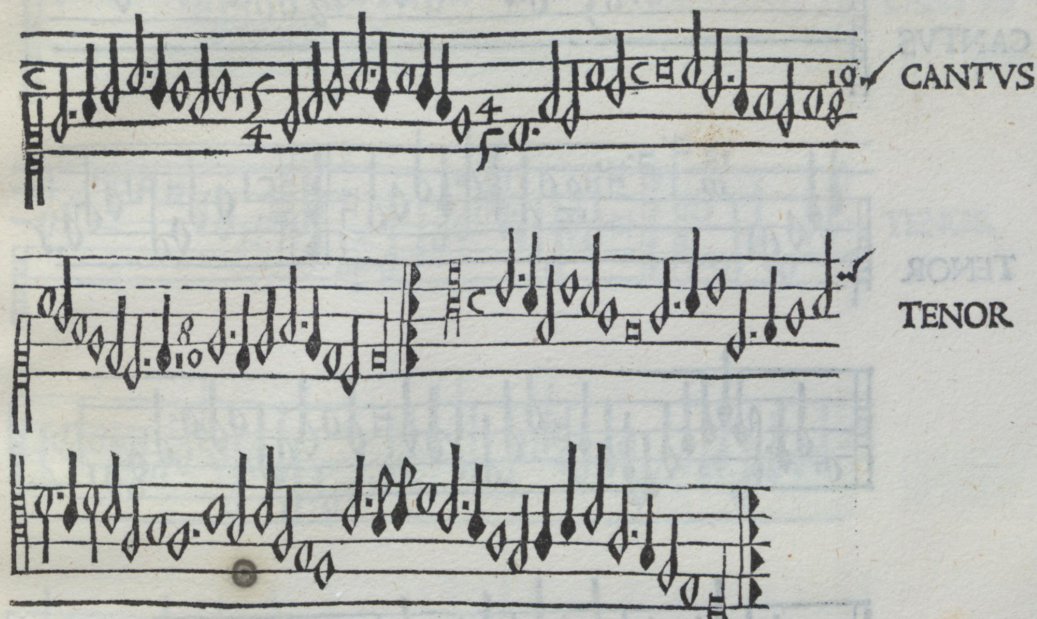
Prosdócimus
Tíctoris

Nonnulli sesquiterciam ipsam in notulis signo temporis imperfecti sinistrorsum sic
verso γ intelligi voluerunt quos acerrime impugnat Prosdócimus patauinus in ex-
positione brevis extractus Ioannis de muris Quilibet in arte practica: & Tíctoris
in suo proportionum tractatu.

De Proportione sesquiquarta.

Sesquiquarta proportio dicitur quum maior sequentium notularum numerus ad
minorem pracedentium relatus comprehendit ipsum in se semel & insuper ipsius
minoris quartam partem: æquiualens ei in quantitate & temporis mensura: vt
. 5 . ad . 4 . & . 10 . ad . 8 . & . 15 . ad . 12 . In hac enim proportiõe quinq; no-
tula: æqualæt quattuor sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarū qnq; dímínuat de

quinta parte suæ quantitatis: describitur autem in cantilenis hoc modo 5 10 15
Atq; destruitur a sublesquiquarta ipsi statim succedente vt hoc proba- 4 8 12
tur concentu .

De Proportione sesquiquinta .

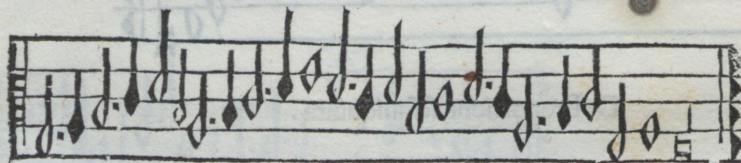
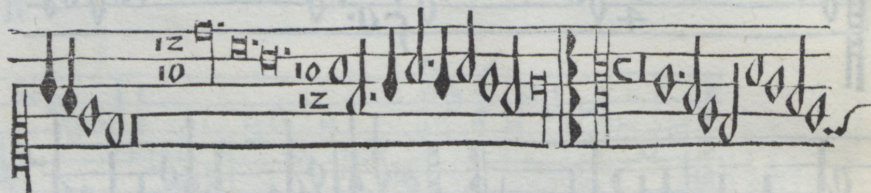
Sesquiquinta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad mino-
rem præcedentium ductus continet ipsum semel & insuper ipsius minoris quintam
partem æquiualens ei in potentia & mensura : vt . 6 . ad . 5 . & . 12 . ad . 10 . &
. 18 / ad . 15 . Hæc enim proportio sex notulas quinque sibi cõsimilibus cõæquat :
ita vt singulaquæquæ ipsarum sex diminuantur de sexta parte sui quãtitatiui va-
loris . Figuratur enim in cãtib; hoc modo 6 12 18 Et succedente illico sub-
sesquiquinta sibi opposita euanescit quod præ 5 10 15 sens declarat concentus .

Verte folium.

CANTVS

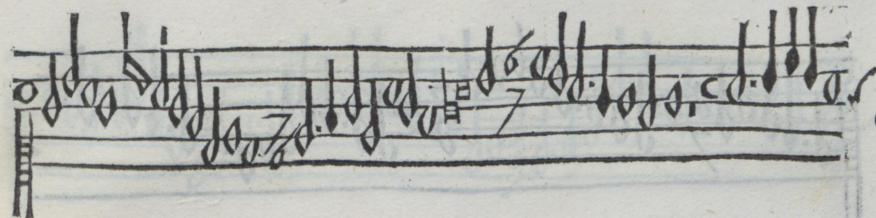
TENOR

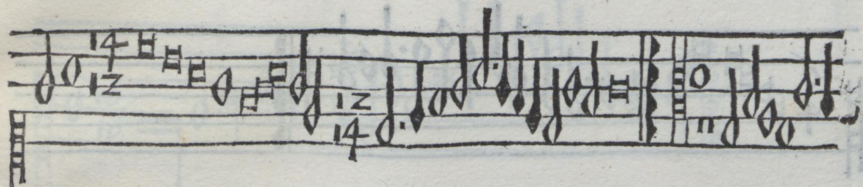
De Proportione sesquifexta.

Sesquifexta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus minori
 precedentium comparatus comprehendit ipsum semel & insuper sextā eius par-
 tem atq; æquatur ipsi in temporis mensura . vt . 7 . ad . 6 . & . 14 . ad . 12 . &
 . 21 . ad . 18 . Septem enim notulæ æquivalent sex sibi consimilibus in hac pro-
 portione : ita q; vnaquæquæ ipsarum septem minuitur de septima propriæ quan-
 titatis parte . In cantilenis quidem describitur hoc modo 7 14 21 & destrui-
 tur a subsesquifexta sibi opposita : vt hic constat .

6 12 18

CANTVS

TENOR

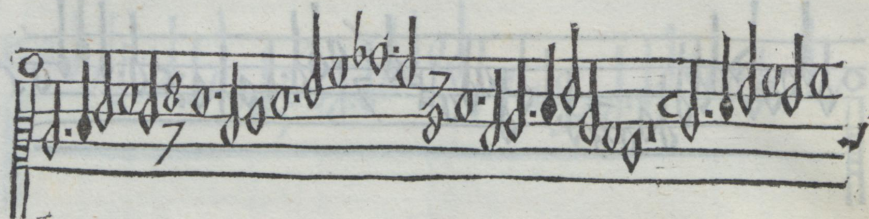

De proportione lesquiseptima.

Sesquiseptima proportio fit quum maior sequentium notularum numerus minori precedentium comparatus continet eum semel & insup eius septimam partem æquiualeus ipsi in potentia vt . 8 . ad . 7 . & . 16 . ad . 14 . & . 24 . ad . 21 . In hac proportione octo notulæ æquiualent & comensurantur septem sibi confimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum octo minuatur de octaua sui valoris parte. Figuratur autem in cantibus hoc modo 8 16 24 Quod si sublesquiseptima fuerit eam illico subsecuta euanesceat & de 7 14 21 struetur quoniam eius opposita est: vt hoc notatur exemplo.

Verte folium.

CANTVS

TENOR

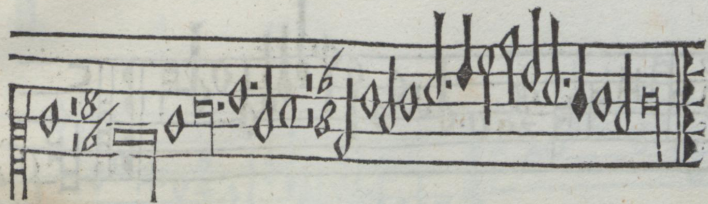

De Proportione sesquioctaua.

Sesquioctaua proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium ductus æquiualeat ipsi : comprahēdens eum semel & insuper octauam eius partē vt . 9 . ad . 8 . & . 18 . ad . 16 . & . 27 . ad . 24 . Hæc enim proportio nouem notulas octo sibi consimilibus æquifacit ita vt singulæ quæquæ ipsarum nouem diminuantur de nona parte propriæ quātitatis . Describitur in cantilenis hoc modo 9 18 27 Et destruit a subsestioctaua sibi opposita vt hoc monstratur cōcentu. 8 16 24

CANTVS

TENOR

De Proportionē sesquinona.

Sesquinona proportio sit quum maior sequētium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus æque ducitur ipsi: quem semel & insuper nonam ipsius partē continet vt . 10 . ad . 9 . & . 20 . ad . 18 . & . 30 . ad . 27 . In hac proportione decem notulæ æquivalent nouem sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum decem diminuatur de vna sui ipsius decima parte. Et figuratur in cantibus hoc modo 10 20 Destruit insup a sublesgona sibi opposita: vt præsens pbat cōcētus. 9 18 hh i

CANTVS

TENOR

Reliquas autem huius superparticularis generis species facile diligens cantor cōsimili processu poterit considerare.

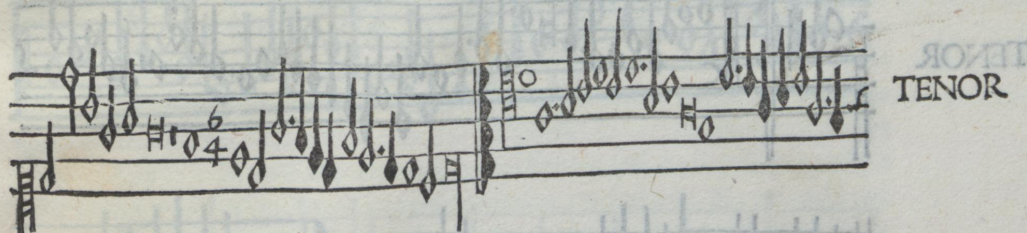
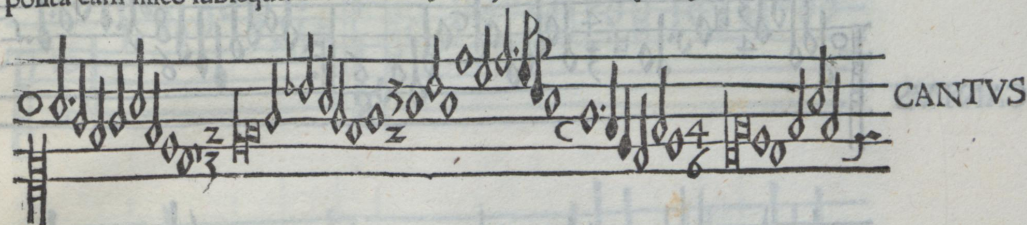
De Genere subsuperparticulari & eius speciebus. Caput sextum.

¶ Vbsuperparticulare genus est quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus æquiualeat ipsi in quantitate & potentia: comprehensus in eo semel cum vna eius aliquota parte: vt . 2 . ad . 3 . & . 3 . ad . 4 . & . 4 . ad . 5 . & deinceps . Sunt enim eius species infinitæ: prima est Subsesqualtera . secunda Subsesquitercia: tertia Subsesquarta: quarta subsesquiquinta & deinceps: de quibus singillatim est dicendum .

De Proportione subsesqualtera .

Subsesqualtera proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprehenditur in eo semel tantum & insuper ipsius minoris pars dimidia: & æquiualeat ipsi maiori in potetia & temporis mensura vt . 2 . ad . 3 . & . 4 . ad . 6 . & . 6 . ad . 9 . & deinceps . In hac proportionē duæ notulæ æquiualent & commensurantur tribus sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum duarum augeatur de dimidia propriæ quantitatis parte. Fi

guratur enim in cantilenis hoc modo $z\ 4\ 6$ & destruit a sesquialtera sibi op-
posita eam illico subsequente: ut hoc $3\ 6\ 9$ concentu percipitur.

De Proportione sublesquiertia.

Sublesquiertia proportio fit quū minor sequentiū notularū numerus ad maiore
precedentiū relatus seruatur in eo semel cū tertia ipsius minoris parte & aequiva-
let ipsi maiori in tēporis mēsurā ut .3. ad .4. & .6. ad .8. & .9. ad .12.
& deinceps. In hac proportione tres notulae aequivalent & cōmensurantur quat-
tuor sibi & nomine & quantitate cōsimilibus ita ut singulaquaque ipsarum tri-
um tertiae partis propriae quantitatis suscipiat augmentum: Figuratur vero in
cantilenis hoc modo $3\ 6\ 9$ Et destruitur a subsequente sesquiertia sibi oppo-
sita: quod praesenti $4\ 8\ 12$ concipitur exemplo. hh ij

CANTVS

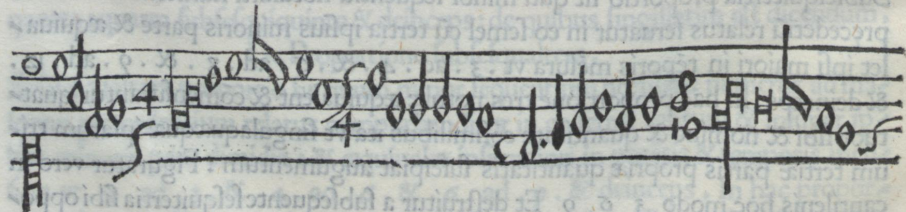
TENOR

De Proportione subseſquiquarta.

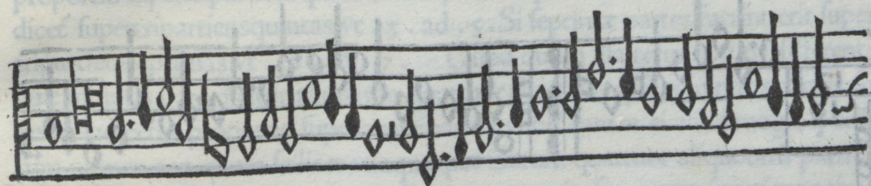
Subseſquiquarta proportio fit quum minor ſequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus comprehenditur in ipſo ſemel & inſuper quarta ipſius minoris pars : & æquiualeat ipſi maiori in quantitate & meſura : vt . 4 . ad . 5 . & . 8 . ad . 10 . & . 12 . ad . 15 . Hæc enim proportio quattuor notulas quinque ſibi conſimilibus æquat ita vt vnaquæquæ ipſarum quattuor augeatur de quarta proprii valoris parte . Et deſcribitur in notulis hoc modo 4 8 12
Deſtruitur autem & euaneſcit quum ipſam immediate fuerit ſubſequuta ſeſquiquarta : quod præſens exprimit concentus .

CANTVS

TENOR

TENOR

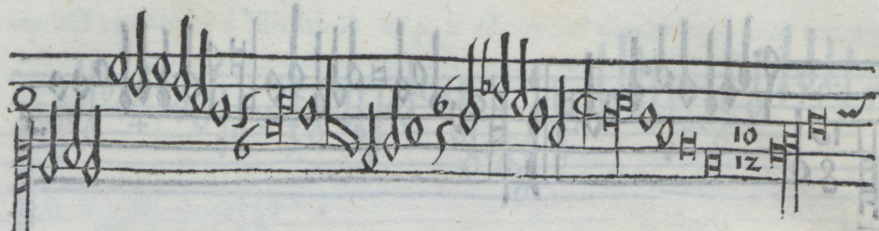

De Proportionē sublesquiquinta .

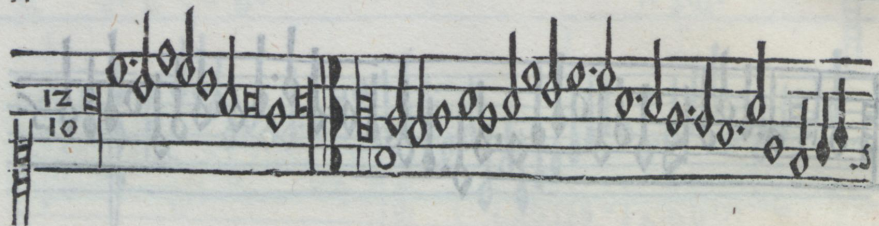
Sublesquiquinta proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in ipso semel & insuper ipsius minoris quinta pars : & æquualet ipsi maiori vt . 5 . ad . 6 . & . 10 . ad . 12 . & . 15 . ad . 18 . & deinceps . Hæc enim proportio quinque notulas sex sibi & nomine & quantitate consimilibus coæquat : ita vt vnaquæquæ ipsarum quinque quintæ sui valoris partis suscipiat incrementum . Figuratur autem in notulis hoc modo
 5 10 15 atq; destruit a lesquiquinta sibi opposita : quod præsens exponit cōcētus.
 6 12 18 hh ii j

Verte folium

CANTVS

TENOR

Reliquas huius subsuperparticularis generis species diligentia musicorum relin-
quimus perquirendas. Quiescas interim iocundissime cator si in alicuius propor-
tionis dispositione imperfectum reperiis notularum numerum. plerumque enim que
non disponimus in semibreuibus considerabis in minimis. Rursus proportio-
num que sola precedenti destructione signantur in notulis numerositatem qua
doque causa breuitatis imperfectam conspicias ac temporalem notularum in teno-
ribus computationem vel superfluum eiusdem rei gratia vel diminutam.

De Genere superpartienti & eius speciebus. Caput septimum.

Vperpartiens genus quod tertium est maioris inaequalitatis fit quum
f maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium re-
latus continet ipsum in se semel tantum & insuper vnam ipsius mino-
ris aliquantam partem ductam ex pluribus aliquotis: & ipse maior minori co-
aequatur in potentia & temporis mensura. Quod quum illa pars minoris aliquan-
ta quae & amborum terminorum excessus & differentia est: duas dicti minoris
monstrauerit partes: erit proportio superbipartiens. sortitur & aliud magis spe-
cificum nomen vt si ipsae duae minoris partes aliquotae fuerint partes tertiae dice-

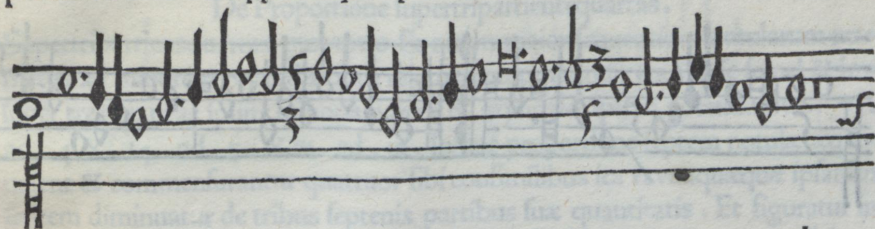
proportio superbipartiens tertias vt . 5 . ad . 3 . Si autem fuerint quintæ partes
 dicetur proportio superbipartiens quintas . vt . 7 . ad . 5 . Quod si septimæ par-
 tes fuerint dicetur superbipartiens septimas vt . 9 . ad . 7 . Quum autem pars
 illa aliquāta minoris qua maior ipsum vincit minorem tres eius minoris aliquo-
 tas mōstrauerit : erit proportio supertripartiens : magis autem specificè nomina-
 tur : vt si illæ tres aliquotæ minoris partes fuerint ipsius partes quartæ dicetur
 proportio supertripartiensquartas vt . 7 . ad . 4 . Si vero fuerint partes quintæ
 dicetur supertripartiensquintas vt . 8 . ad . 5 . Si septimæ partes fuerint erit super-
 tripartienseptimas vt . 10 . ad . 7 . Quod quum illa terminorum differentia
 quæ minoris pars dicitur aliquanta quattuor aliquotas ipsius minoris partes cō-
 tinuerit : dicetur proportio superquatripartiēns . Est tamen ei aliud magis specifi-
 cum nomen : vt quum scilicet vnaquæquæ illarum quattuor aliquotarū partium
 fuerit ipsius minoris pars quinta : dicetur proportio superquatripartiēnsquintas
 vt . 9 . ad . 5 . Si autē illæ quattuor partes fuerint ipsius minoris partes sep-
 tenæ dicetur proportio superquatripartiēnsseptimas vt . 11 . ad . 7 . & . 22 . ad . 14 .
 Atq; in reliquis consimilis est consyderationis modus . In hoc insuper super-
 partiēti genere hoc naturaliter euenit q; proportio a pari numero partiētem ac-
 quirens denominationem : partitas imparis numeri scilicet minoris partes con-
 uenit : vt si fuerit superbipartiēnstertias hoc modo . 5 . ad . 3 . namq; partiēns
 numerus scilicet amborum excessus : binarius est par : hinc superbipartiēns : par-
 titus vero sunt duæ ipsæ tertie ternarij imparis partes : inde superbipartiēnstēr-
 tias nominatur . Partiēns vero numerus impar : partitas numeri paris partes
 consequitur vt . 7 . ad . 4 . supertripartiēnsquartas : nam partiēns est ternarius
 impar : idcirco supertripartiēns dicitur : partitæ vero partes quaternarij paris : ex
 quo supertripartiēnsquartas vocatur . Plerūq; item & partiēns numerus impar
 partitas imparis numeri partes insequitur vt . 10 . ad . 7 . supertripartiēnssepti-
 mas . Quod si partiēns numerus & partitæ partes secūdu[m] paris numeri de-
 nominationem consyderentur : non in superpartiētem sed in epimoriam conue-
 nient habitudinem vt . 6 . ad . 4 . non enim dicitur superbipartiēnsquartas sed
 sesquialtera : & . 8 . ad . 6 . non superbipartiēnssextas sed sesquitercia . Quum
 igitur excessus seu differentia terminorum cuiusvis proportionis fuerit minoris
 termini pars aliquota (ac si plures quoq; ipsius minoris aliquotas contineat
 partes) proportio ipsa non in superpartiēti : sed in superparticulari genere con-
 syderanda est : vt . 9 . ad . 6 . non enim dicitur supertripartiēnssextas : sed sesqual-
 tera : cū maior minorem semel insuperq; ipsius minoris dimidiam quæ & tribus
 sextis eius partibus ducta est : contineat partem . Huius autem superpartiēn-
 tis generis infinitæ sunt species . Prima . n . est superbipartiēns . Secunda supertri-
 partiēns . Tertia superquatripartiēns . Quarta superquincupartiēns . Quinta super-

hb iiii

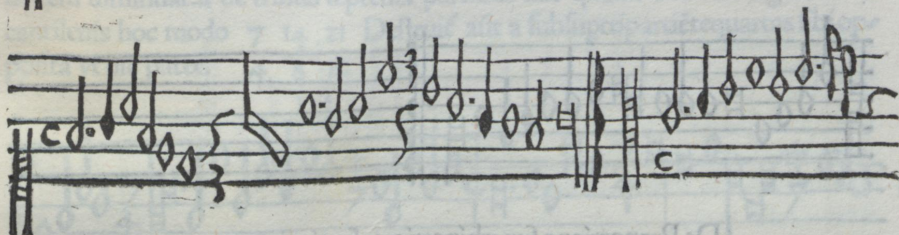
sexcupartiens sicq; est ad infinita processus. In naturalibus autē numeris pri-
 mæ ipsæ tanquā radices hoc ordine cōsiderātur Prima.n.ex terminis producit
 qbus solus terminus interiacet vt . 5 . ad . 3 . est.n.horum medius quaternarius
 & . 7 . ad . 5 . quorum medius est senarius . Terminos enim in hac cōsidera-
 tione numeros vocamus. Secūda duos intermittit numeros vt . 7 . ad . 4 . sunt
 .n.intermissi numeri quaternarius & senarius. Quod si ex . 8 . ad . 5 . consurgat in-
 termittuntur senarius & septenarius. Tertia species tres numeros proprijs termi-
 nis intermittit vt . 9 . ad . 5 . quorum medij sunt senarius septenarius & octona-
 rius: Et . 11 . ad . 7 . horū medij sunt octonarius nouenarius & denarius. Quar-
 ta inter extremos eius terminos quattuor claudit numeros vt . 11 . ad . 6 . quorū
 medij sunt septenarius octonarius nouenarius & denarius. & . 12 . ad . 7 . horū
 .n.medij sunt octonarius nouenarius denarius & vndenarius: atq; ita quota fue-
 rit huiusmodi species in ordine tot erunt inter eius terminos interiecti numeri: vt
 si prima fuerit species: vnus erit inter eius terminos numerus . si secūda duo nu-
 meri ipsi terminis intercludentur . si tertia tres . si quarta quattuor . si quinta quin-
 que ac deinceps: Vt prima superbipartiens vnum cludat inter terminos numerum:
 Secunda suptripartiens duos monstrat numeros inter terminos contineri . Ter-
 tia superquatripartiē tres numeros proprijs intercipit terminis. Quarta super-
 quincupartiens: cuius termini quattuor intercipiūt numeros: huiusmodi & reli-
 quæ in simpliciōri & naturali numerorum dispositione procedunt. Dicuntur
 autem hæ species subalternæ: nāq; in vim generum transeunt: hinc & a nōnullis
 ponuntur vt genera: cum superbipartientium alia sit superbipartientertias vt . 5 .
 ad . 3 . alia superbipartiensquintas vt . 7 . ad . 5 . alia superbipartiensseptimas: vt
 . 9 . ad . 7 . & deinceps: quas qdem specialissimas species dyalectici vocāt. Su-
 pertripartientium similiter Alia supertripartiens quartas: vt . 7 . ad . 4 . Alia
 suptripartiensquintas vt . 8 . ad . 5 . Alia suptripartiens septimas vt . 10 . ad . 7 .
 Item supquatripartiētium alia supquatripartiēscintas vt . 9 . ad . 5 . Alia su-
 perquatripartiēscintas vt . 11 . ad . 7 . Alia supquatripartiēscintas vt . 13 .
 ad . 9 . Supquincupartientium itē alia supquincupartiēscintas vt . 11 . ad . 6 .
 Alia supquincupartiēscintas vt . 12 . ad . 7 . Alia supquincupartiēscintas
 vt . 13 . ad . 8 . atq; eodem modo species huiusmodi superpartientes in genera
 conuertuntur alias atq; quodammodo infinitas species pducendo. Est.n.ge-
 nus multarum aggregatio specierum vnam eandēq; naturam diuersimode parti-
 cipantium. Species vero dicitur quantitas specialis & qualitas generis . sed de
 his series sic describatur.

De Proportionē superbipartientertias.
 Superbipartientertias proportio fit quum maior sequentium notularum nume-

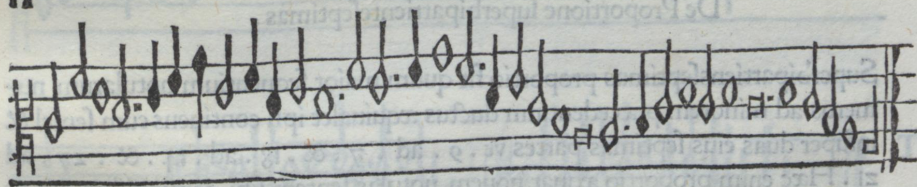
rus ad minorem præcedentium relatus continet eum semel & insuper vnam ali-
quantam ipsius minoris partem ex duabus tertijs partibus factam & æquualet
ipsi minori vt . 5 . ad . 3 . & . 10 . ad . 6 . & . 15 . ad . 9 . In hac . n . proportione
quinq; notulæ æquivalent & cōmensurant tribus sibi cōsimilibus : ita vt vnaquæ-
quæ ipsarum quinq; de duabus quintis partibus propriæ quantitatis diminuatur .
Figuratur autem in cantilenis hoc modo 5 10 15 & destruitur a subsuperbi
partientetertias sibi opposita quod præ 3 6 9 sente probatur concentu.

CANTVS

TENOR

De Proportione superbipartiente quintas.

Superbipartientiquintas proportio fit quum maior sequetium notularum nume-
rus ad minorem præcedentiū ductus æquualet ei comprehendens ipsum semel
& insuper duas ipsius minoris quintas partes vt . 7 . ad . 5 . & . 14 . ad . 10 . &
21 . ad . 15 . In hac proportione septem notulæ æquantur quinq; sibi & nomine
& quantitate cōsimilibus ita vt singulaquæquæ ipsarum septem diminuatur de
duabus septenis partibus propriæ potētiae . Describit enim in notulis hoc modo
7 14 21 atq; destruitur a subsuperbipartiente quintas proportione quæ eius op-
5 10 15 posita est : vt hoc concentu facile consyderatur .

CANTVS

TENOR

TENOR

De Proportione superbipartiente septimas.

Superbipartiente septimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem praecedentium ductus aequiualeat ipsi continens eum semel & insuper duas eius septimas partes vt . 9 . ad . 7 . & . 18 . ad . 14 . & . 27 . ad . 21 . Hæc enim proportio aequat nouem notulas septem sibi consimilibus ita vt singulae quæquæ ipsarum nouem diminuuntur de duabus nonis partibus proprii valoris . Figuratur quidem in cantibus hoc modo 9 18 27 Atq; destruitur a subsuperbipartiente septimas sibi opposita : vt hoc 7 14 21 pcipitur cõcentu.

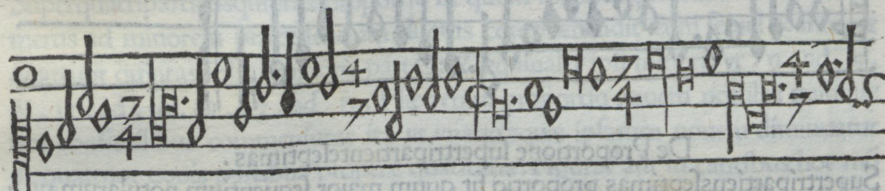
CANTVS

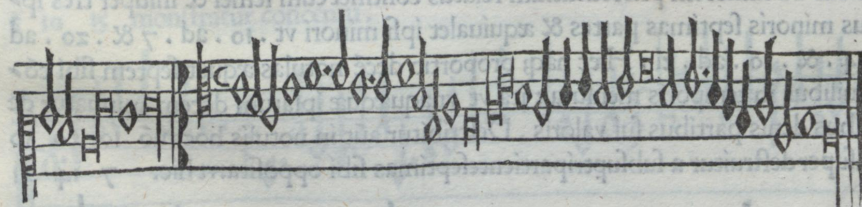
TENOR

De Proportione supertripartientequartas.

Supertripartiensquartas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus comprehendit eum in se semel & in super tres quartas ipsius minoris partes & æquiualeat ipsi in potentia : vt . 7 . ad . 4 . & . 14 . ad . 8 . & 21 . ad . 12 . In hac proportione septem notulae æquiualent & commensurantur quattuor sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum septem diminuatur de tribus septenis partibus suæ quantitatatis . Et figuratur in cantilenis hoc modo 7 14 21 Destruit aut a subsupertripartientequartas sibi opposita vt hic patet. 4 8 12

CANTVS

TENOR

De Proportione supertripartientequintas.

Supertripartiensquintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus comparatus minori præcedentium continet eum semel & insuper tres quintas ipsius minoris partes æquiualeat ei in potentia . vt . 8 . ad . 5 . & . 16 . ad . 10 . & . 24 . ad . 15 . In hac proportione octo notulae commensurantur quinque sibi consimilibus ita vt singulaquæquæ ipsarum octo diminuatur de tribus octauis partibus propriæ quantitatatis . Figuratur . n . in cantibus hoc modo 8 16 24 Atq; destruitur a subsupertripartientequintas sibi opposita : vt hic cōstat . 5 10 15

CANTVS

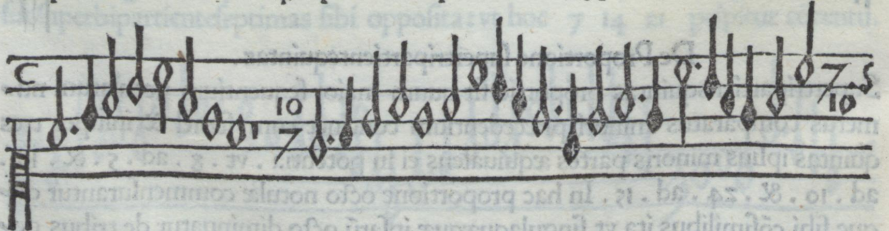
TENOR

De Proportionē supertripartienteseptimas.

Supertripartienteseptimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet eum semel & insuper tres ipsius minoris septimas partes & æquiualeat ipsi minori ut .10. ad .7. & .20. ad .14. & .30. ad .21. Hæc namq; proportio decē notulas æquat septem sibi cōsimilibus in temporis mensura : ita ut vnaquæquæ ipsarum decem minuatur de tribus denis partibus sui valoris . Describitur aut in notulis hoc mō 10 20 30 Insuper destruitur a subseptripartienteseptimas sibi opposita: ut hic. 7 14 21

CANTVS

TENOR

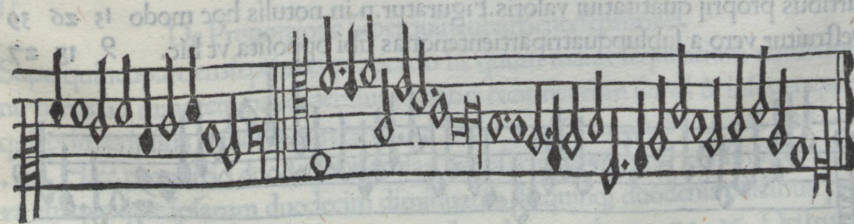

De Proportione superquatripartiente quintas.

Superquatripartiens quintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium ductus comprehendit eum semel & insuper quattuor quintas ipsius minoris partes: & æquualet ipsi minori: vt . 9 . ad . 5 . & . 18 . ad . 10 . & . 27 . ad . 15 . Hac enim proportio nouem notulas quinque sibi consimilibus commensurat ita vt vnaquæque ipsarum nouem diminuatur de quattuor nonis partibus propria quantitatē. Figuratur aut in cantibus hoc modo 9 18 27 Et destruitur a subsuperquatripartiente quintas sibi opposita: vt hoc 5 10 15 monstratur concentu.

CANTVS

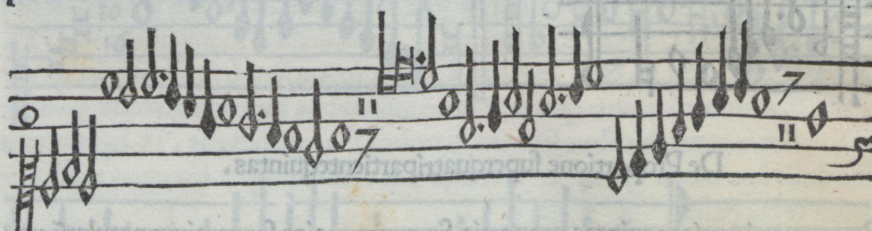

TENOR

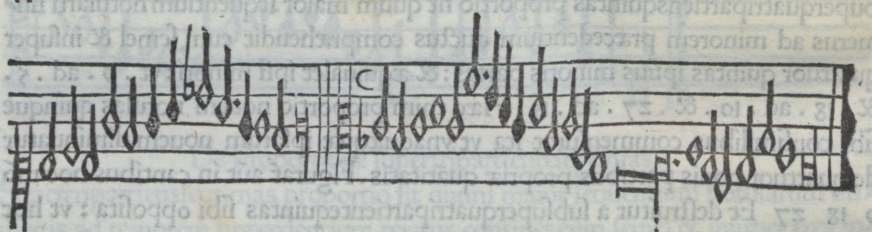
De Proportionē superquatripartiente septimas.

Superquatripartiens septimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus comprehendit eum semel & insuper quattuor septimas ipsius minoris partes vt . 11 . ad . 7 . & . 22 . ad . 14 . & . 33 . ad . 21 . In hac proportione vndecim notulæ æquivalent septem sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum vndecim diminuatur de quattuor vndenīs partibus proprii valoris . Figuratur enim in cantibus hoc modo 11 22 33 Destruitur item a subsuperquatripartiente septimas sibi opposita vt 7 14 21 præsens probat concentus .

CANTVS

TENOR

De Proportionē superquatripartiente nonas.

Superquatripartiens nonas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus comparatus minori præcedentium continet eum semel & insuper quattuor eius nonas partes & coæquatur ei vt . 13 . ad . 9 . & . 26 . ad . 18 . & . 39 . ad . 27 . Hæc enim proportio tredecim notulas commensurat nouem sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum tredecim diminuatur de quattuor tertijsdecimis partibus proprii quãtitatiui valoris . Figuratur . n . in notulis hoc modo 13 26 39 Destruitur vero a subsuperquatripartiente nonas sibi opposita vt hic . 9 18 27

CANTVS

TENOR

De Proportione superquincupartientefextas.

Superquincupartiensfextas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet eum semel & insup vnam eius aliquatam partem factam ex quinq; sextis partibus ipsius minoris vt. 11. ad 6 : & . 22 . ad . 12 . & . 33 . ad . 18 . In hac proportione vndecim notulæ æquivalent & commensurantur sex sibi & nomine & quantitate consimilibus : ita vt singulaquæquæ ipsarum vndecim diminuat de quinq; vndenis partibus propriæ quantitatis . Describitur enim in cantibus hoc mō 11 22 33 Item destruitur a subsuperquincupartiente, sextas pportione sibi op 9 18 27 posita. quod præsens declarat concentus.

CANTVS

TENOR

De Proportione superquincupartienteseptimas.

Superquincupartienseptimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet eum semel & insuper quinq; septimas ipsius minoris partes vt . 12 . ad . 7 . & . 24 . ad . 14 . & . 36 . ad . 21 . Hæc proportio duodecim notulas æquifacit septem sibi consimilibus : ita vt vnaquæquæ ipsarum duodecim diminuat de quinq; duodenis partibus propriæ quantitatis . & describitur in cantibus hoc modo 12 24 36 Destruitur autem a subsuperquincupartienteseptimas sibi opposi 7 14 21 ta : vt hic constat.

CANTVS

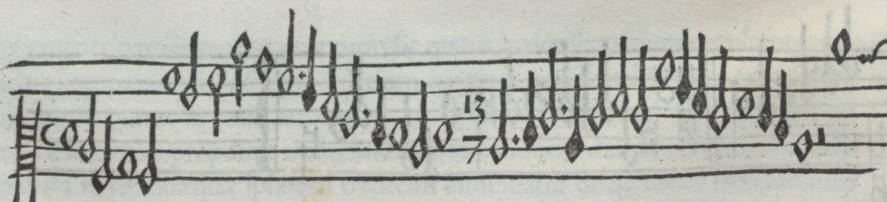
TENOR

De Proportionē supersexcupartiente septimas.

Supersexcupartienseptimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus: comprehendit cum semel & insuper sex eius septenas partes vt . 13 . ad . 7 . & . 26 . ad . 14 . & . 39 . ad . 21 . In hac proportione tredecim notulæ æquivalent & commensuratur septem sibi cõsimilibus: ita vt vnaquæquæ ipsarū tredecim diminuatur de sex tertijsdecimis partibus suæ potentia & quantitatis . Figuratur in cantibus hoc modo 13 26 39 Atq; destruitur a subsupersexcupartienseptimas : vt hoc percipitur concentu . 7 14 21

CANTVS

Cæteras quoq; huius superpartientis generis subalternas & specialissimas species diligentia cantorum linquimus conquirendas.

De Genere subsuperpartienti & eius speciebus. Caput octavum.

¶ Vbsuperpartiens genus quod tertium est minoris inæqualitatis oppositum quidem superpartienti fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprehenditur in eo semel & insuper vna eius aliquanta pars facta ex pluribus aliquotis & minor ipse maiori æquivalet in potentia. Sunt enim huius generis species subalternæ Subsuperbipartiens: Subsupertripartiens: Subsuperquartipartiens: Subsuperquincupartiens: & deinceps. Specialissimæ autem eius species sunt Subsuperbipartientstertias. Subsuperbipartiensquintas. Subsuperbipartiensseptimas. Item Subsupertripartiensquartas. Subsupertripartiensquintas. Subsupertripartiensseptimas. Atq; reliquæ secundum eandem considerationem procedunt. de quibus singillatim est dicendum.

De Proportione subsuperbipartiente tertias.

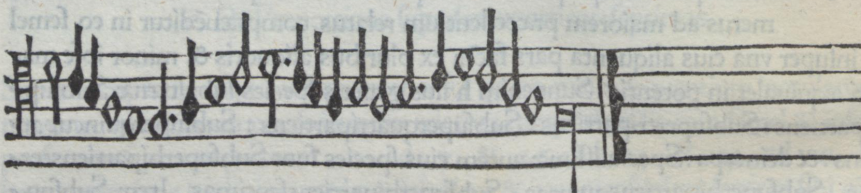
Subsuperbipartientstertias proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in eo semel & insuper vna eius pars aliquanta: facta ex duabus tertijs partibus ipsius minoris & æquivalet ipsi maiori vt. 3. ad. 5. & 6. ad. 10. & 9. ad. 15. & deinceps. In hac proportione tres notulæ æquivalent & commensurantur quinque sibi & nomine & quantitate consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum trium augmentum suscipiat de duabus tertijs partibus propriæ quantitatis. & Figuratur in cantibus hoc modo
3 6 9 Destruitur enim a superbipartientetertias eam illico subsequente: quæ
5 10 15 sibi opposita est vt hoc concentu aperte percipitur. ij i

Verte folium.

CANTVS

TENOR

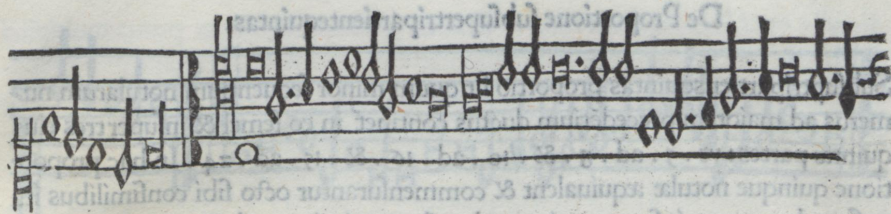

De Proportionē subsuperbipartientequintas.

Subsuperbipartiensquintas proportio fit quum minor sequentium notularū numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in ipso semel & insup dux ipsius minoris quintæ partes vt . 5 . ad . 7 . & . 10 . ad . 14 . & . 15 . ad . 21 . & deinceps . In hac proportione quinque notulæ æquiualent & commensurantur septem sibi consimilibus ita vt singulaquæquæ ipsarum quinque duarum quinarum partium propriæ quantitatis suscipiat incrementum . Figuratur autem in cantibus hoc modo 5 10 15 Et destruitur a superbipartientequintas sibi opposita : vt hic pro 7 14 21 bat concentus :

CANTVS

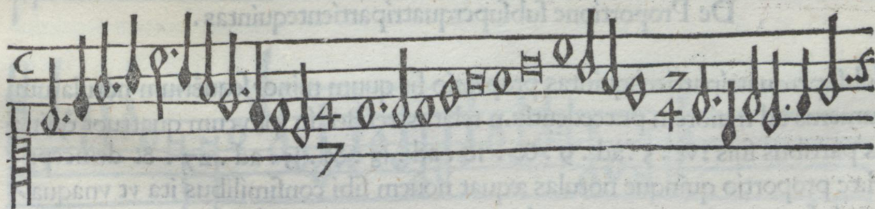

TENOR

De Proportione subsupertriptiente quartas.

Subsupertriptiensquartas proportio fit quā minor sequētium notularū numerus ad maiorem præcedentium relatus cōprehenditur in ipso semel & insup tres quartæ ipsius minoris partes vt . 4 . ad . 7 . & . 8 . ad . 14 . & . 12 . ad . 21 . Hæc proportio quattuor notulas septem sibi consimilibus æquat ita vt vnaquæquæ ipsarum quattuor augeatur de tribus quartis partibus sui valoris . Figura- tur enim in notulis hoc modo 4 8 12 Et destruitur a supertriptiente quar- tas sibi opposita vt hoc mon- 7 14 21 stratur concentu.

CANTVS

TENOR

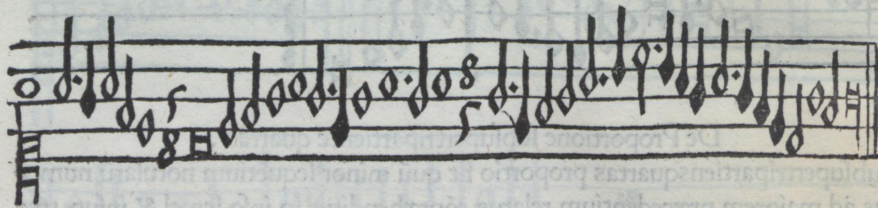

ii ii

De Proportione subsupertripartiente quintas.

Subsupertripartiens quintas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem precedentium ductus continet in eo semel & insuper tres eius quintas partes: vt . 5 . ad . 8 . & . 10 . ad . 16 . & . 15 . ad . 24 . In hac proportionem quinque notulae aequivalent & commensurantur octo sibi consimilibus ita vt singulaquaeque ipsarum quinque de tribus quintis partibus propriae quantitatis suscipiat incrementum . Describitur enim in notulis hoc modo 5 10 15 Et destruitur a supertripartiente quintas sibi opposita : vt hic patet . 8 16 24

CANTVS

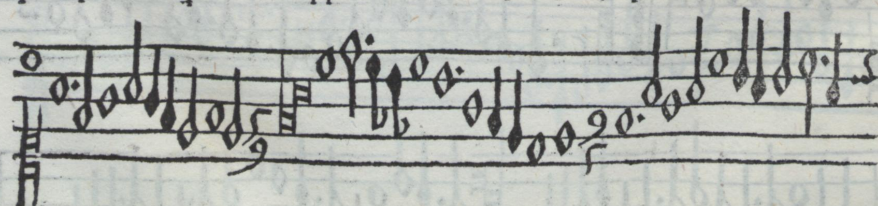
TENOR

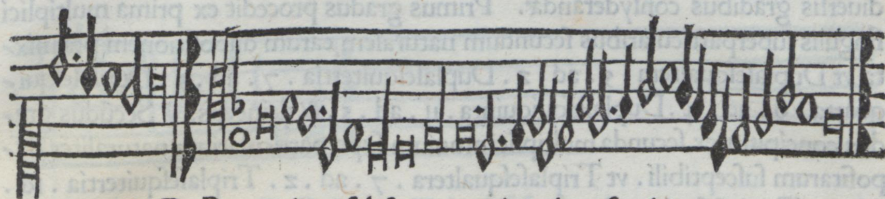

De Proportione subsuperquatripartiente quintas.

Subsuperquatripartiens quintas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem precedentium relatus residet in ipso cum quattuor quintis partibus suis : vt . 5 . ad . 9 . & . 10 . ad . 18 . & . 15 . ad . 27 . & deinceps . Hae proportio quinque notulas aequat nouem sibi consimilibus ita vt vnaquaeque ipsarum quinque augeatur de quattuor quintis partibus propriae quantitatis . Figuratur autem in cantibus hoc modo 5 10 15 Atque destruitur a superquatripartiente quintas sibi opposita : vt hoc 9 18 27 patet exemplo .

CANTVS

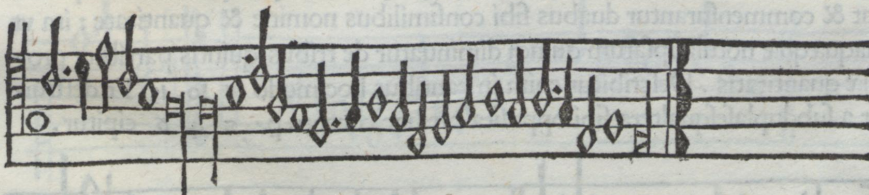
TENOR

De Proportionē subsuperquatripartiente septimas.

Subsuperquatripartiente septimas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus continetur in ipso semel & in super quattuor ipsius septenæ partes: vt . 7 . ad . 11 . & . 14 . ad . 22 . & . 31 . ad . 33 . In hac proportione septem notulæ æquivalent & connumerantur vnde decim sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum septem crescat de quattuor septenis partibus propriæ quantitatis . Figuratur enim in cantibus hoc modo 7 14 21 Et destruitur a superquatripartiente septimas sibi opposita: vt hoc p 11 22 33 batur concentu .

CANTVS

TENOR

Reliquas autem huius generis & subalternas & specialissimas species diligentia musicorum considerandas relinquimus .

De Genere multiplici superparticulari & eius speciebus. Caput nonum .

Vltiplexsuperparticulare genus quod quartum est maioris inæqualitatis compositum ex duobus primis fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus comprehendit eum pluries & insuper vnā eius aliquotā partem . Huius enim infinitæ sunt species

ii iii

diuerſis gradibus conſyderandæ. Primus gradus procedit ex prima multiplici ſingulis ſuperparticularibus ſecundum naturalem earum diſpoſitionem præmixta vt Duplaſefqualtera . 5 . ad . 2 . Duplaſefquitercia . 7 . ad . 3 . Duplaſefquiquarta . 9 . ad . 4 . Duplaſefquiquinta . 11 . ad . 5 . & deinceps. Secundus gradus concipitur ex ſecunda multiplici omnium ſuperparticularium naturaliter diſpoſitarum ſuſceptibili. vt Triplaſefqualtera . 7 . ad . 2 . Triplaſefquitercia . 10 . ad . 3 . Triplaſefquiquarta . 13 . ad . 4 . Triplaſefquiquinta . 16 . ad . 5 . & deinceps. Tertius gradus omnes ſuperparticularis generis habitudines tertiæ multiplici coniungit : vt Quadruplaſefqualtera . 9 . ad . 2 . Quadruplaſefquitercia . 13 . ad . 3 . Quadruplaſefquiquarta . 17 . ad . 4 . Quadruplaſefquiquinta . 21 . ad . 5 . & deinceps. In Quarto gradu ſingulaſuperparticulares quartæ multiplici adhærent vt Quintuplaſefqualtera . 11 . ad . 2 . Quintuplaſefquitercia . 16 . ad . 3 . Quintuplaſefquiquarta . 21 . ad . 4 . Quintuplaſefquiquinta . 26 . ad . 5 . & deinceps. Atq; ita infiniti ſunt huius generis gradus : Graduunq; ſpecies infinitæ.

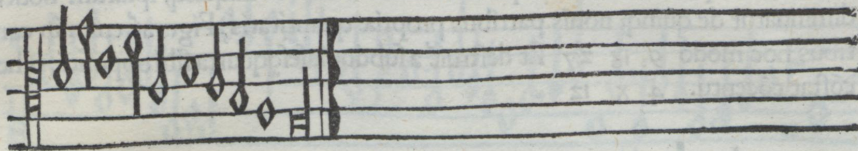
De Proportione duplaſefqualtera.

Duplaſefqualtera proportio fit quum maior ſequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet eum bis & inſup dimidiam ipſius partem : æquiualeſ ei in potentia & temporis meſura : vt . 5 . ad . 2 . & . 10 . ad . 4 . & . 15 . ad . 6 . & deinceps. In hac proportione quinque notulæ æquiualent & commenſurantur duabus ſibi conſimilibus nomine & quantitate : ita vt vnaquæquæ notula ipſarum quinque diminuat de tribus quintis partibus propriæ quantitatis. Deſcribitur enim in cantibus hoc modo 5 10 15 Et deſtruitur a ſubduplaſefqualtera ſibi oppoſita : vt hoc cōcentu p 2 4 6 eipitur.

CANTVS

TENOR

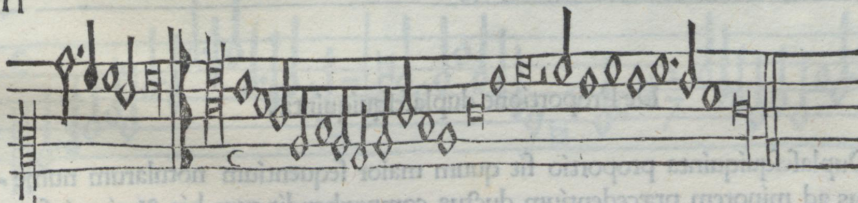

De Proportionē duplasquitertia.

Duplasquitertia proportio fit quum maior sequentium notularum numerus minori præcedentium comparatus continet eum bis & insuper tertiam ipsius partem æquiualens ei in potentia . vt . 7 . ad . 3 . & . 14 . ad . 6 . & . 21 . ad . 9 . & deinceps . Hæc enim proportio septem notulas tribus sibi consimilibus coæquat ; ita vt singulaquæquæ ipsarum septem diminuatur de quattuor septenis partibus sui valoris . Figuratur enim in cantibus hoc modo 7 14 21 Et destruitur a subduplasquitertia sibi opposita : vt hoc percipiatur 3 6 9 tur cōcentu .

CANTVS

TENOR

De Proportionē duplasquiquarta.

Duplasquiquarta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet eum bis & insuper quartam eius partem vt . 9 . ad . 4 . & . 18 . ad . 8 . & . 27 . ad . 12 . & deinceps . In hac proportionē nouem notulæ æquiualent & commensurantur quattuor sibi con-

ij iiij

similibus in quantitate & temporis mensura : ita ut vnaquæq; ipsarum novem
diminuat de quinque nonis partibus propriæ quantitatîs . Figuratur enim in can-
tibus hoc modo 9 18 27 Et destruitur a subduplasquarta sibi opposita : ut hoc
constat cōcentu. 4 8 12

CANTVS

TENOR

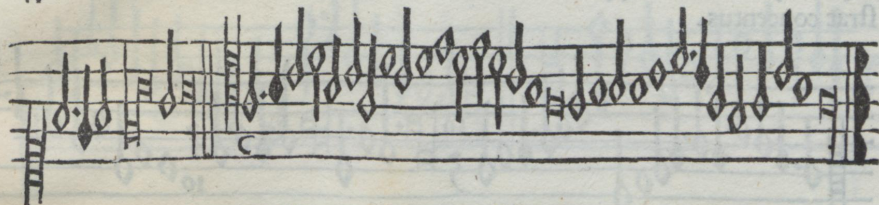

De Proportione duplasquiquinta .

Duplasquiquinta proportio fit quum maior sequentium notularum nume-
rus ad minorem præcedentium ductus comprehendit eum bis & eius insuper
quintam partem : ut . 11 . ad . 5 . & . 22 . ad . 10 . & . 33 . ad . 15 . Hac enim
proportio undecim notulas quinque sibi consimilibus coæquat in potetia & tem-
poris mensura : ita ut vnaquæquæ ipsarum undecim minuatur de sex vndenîs par-
tibus propriæ quantitatîs . Describitur in cātilenîs hoc modo 11 22 33 Et de-
struitur a subduplasquiquinta sibi opposita : ut hic patet. 5 10 15

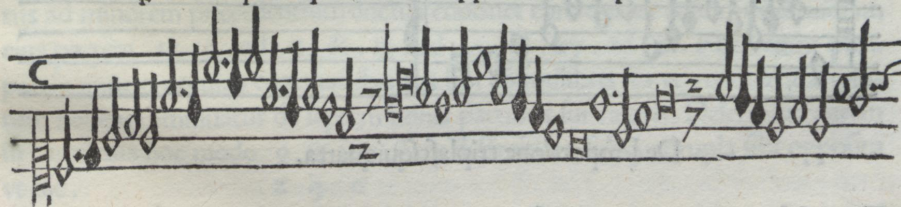
CANTVS

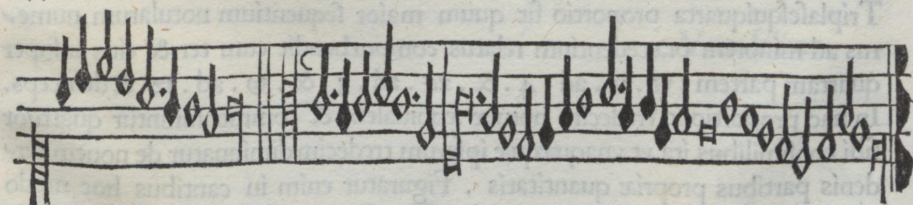
TENOR

De Proportione triplafesqualtera.

Triplafesqualtera proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet eum ter & insuper dimidiam eius partem : vt . 7 . ad . 21 . & . 14 . ad . 42 . & . 21 . ad . 63 . & deinceps . In hac proportione septem notulæ æquivalent & commensurantur duabus sibi confimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum septem diminuaturs de quinque septenis partibus suæ quantitatis . Figuratur autem in notulis hoc modo 7 14 21 De-
struitur insup a subtriplafesqualtera sibi opposita vt hic patet. 2 4 6

CANTVS

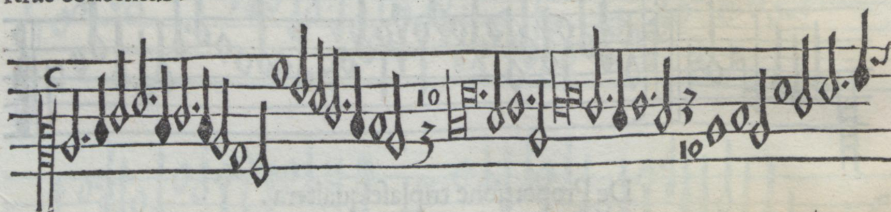
TENOR

De Proportione triplafesquitertia.

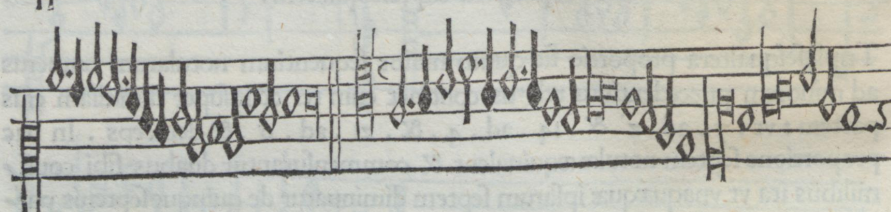
Triplafesquitertia proportio fit quum maior sequentium notularum numerus

ad minorem præcedentium ductus continet ipsum ter & eius insuper tertiam partem : vt . 10 . ad . 3 . & . 20 . ad . 6 . & . 30 . ad 9 . Hac enim proportio decem notulas tribus sibi consimilibus æquat & commensurat ita vt singula quæquæ ipsarum decem de septem decenis partibus sui valoris detrimētum patiantur . Describitur in cantilenis hoc modo 10 20 30 Atq; destruitur a subtriplasfquiertia sibi opposita eā illico suc 3 6 9 cedēte: vt præsens mōstrat concentus .

CANTVS

TENOR

De Proportione triplafesquiquarta.

Triplafesquiquarta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus comprehendit eum ter & eius insuper quartam partem : vt . 13 . ad . 4 . & . 26 . ad . 8 . & . 39 . ad . 12 . & deinceps . In hac proportione tredecim notulae æquivalent & commensurantur quattuor sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum tredecim diminuat de nouem terdenis partibus propriæ quantitatis . Figuratur enim in cantibus hoc modo 13 26 39 Et destruitur a subtriplasfquiquarta sibi opposita vt hoc cōstat cōcētu .
4 8 12

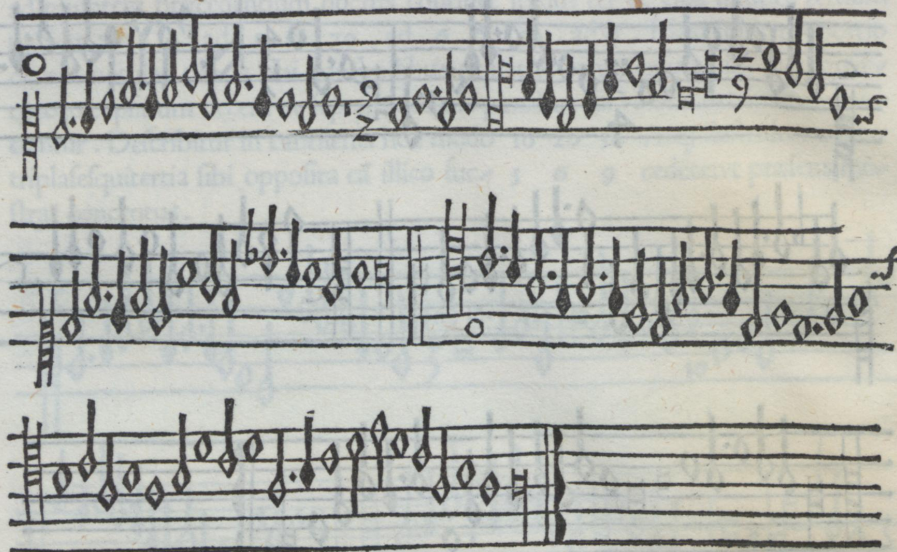
De Proportione quadruplasqualtera.

Quadruplasqualtera proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet eum quater & insuper dimidiam eius partem . vt . 9 . ad . 2 . & . 18 . ad . 4 . & . 27 . ad . 6 . Hæc enim proportio nouem notulas coæquat duabus sibi cõsimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum nouem diminuatur de septem nonis partibus sui valoris . Describitur autem in cantilenis hoc modo 9 18 27 Atq; destruitur a subquadrupla sibi opposita vt hic . 2 4 6

Verte folium

CANTVS

TENOR

De Proportione quadruplasquitercia.

Quadruplasquitercia proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet ipsum quater & eius insuper tertiam partem vt . 13 . ad . 3 . & . 26 . ad . 6 . & . 39 . ad . 9 . & deinceps . In hac proportione tredecim notulae aequivalent & connumerantur tribus sibi confimilibus : ita vt vnaquaque ipsarum tredecim diminuat de decem tertijsdecimis partibus sui valoris . Describitur enim in cantibus hoc modo 13 26 39 Et destruitur a subquadruplasquitercia sibi opposita : vt presente 3 6 9 concentu monstratur.

CANTVS

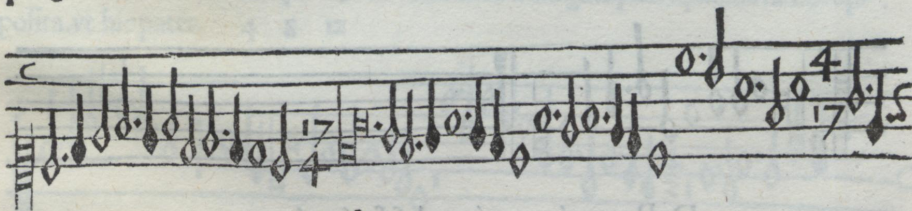

TENOR

De Proportione quadruplassequiquarta.

Quadruplassequiquarta proportio fit quum maior sequetium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus comprehendit ipsum quater & insuper quartam ipsius partem vt . 17 . ad . 4 . & . 34 . ad . 8 . & . 51 . ad . 12 . & deinceps . Hæc enim proportio decem ac septem notulas æquifacit quattuor sibi consimilibus : ita vt singulæquæquæ ipsarū decem & septem diminuatur de tredecim decimiseprenis partibus propriæ quātītatis. Figuræ in cantilenis hoc mō

17 34 51
4 8 12

CANTVS

TENOR

De Proportionē quintuplasqualtera .

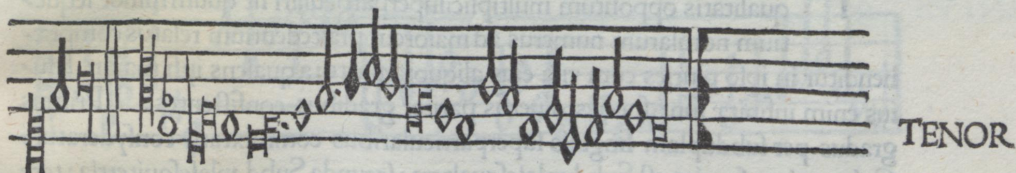
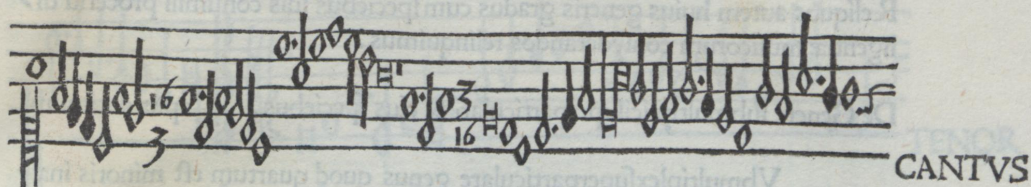
Quintuplasqualtera proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet eum quinquies & eius insup dimidiam partem vt . 11 . ad . 2 . & . 22 . ad . 4 . & . 33 . ad . 6 . & deinceps . In hac proportione vndecim notulæ æquivalent & cōmensurantur duabus sibi cōsimilibus : ita vt vnaquæquæ ipsarum vndecim diminuatur de nouem vndenīs partibus propriæ quantitatis . Figuratur enim in notulis hoc modo 11 22 33 Et destruitur a subquintuplasqualtera sibi opposita vt hoc percipitur concentu . 2 4 6

CANTVS

TENOR

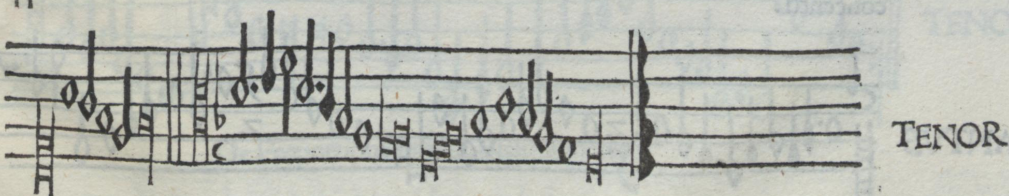
De Proportionē quintuplasquitértia .

Quintuplasquitértia proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus comprehendit eum quinquies & insuper tertiam ipsius minoris partem vt . 16 . ad . 3 . & . 32 . ad . 6 . & . 48 . ad . 9 . & deinceps . Hæc proportio sexdecim notulas æquat tribus sibi cōsimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum sexdecim diminuatur de tredecim sexdenīs partibus sui valoris . Describitur autem in cantilenis hoc modo 16 32 48 Et destruitur a subquintuplasquitértia quod præsens pbat cōcētus . 3 6 9

De Proportione quintuplassequiquarta .

Quintuplassequiquarta proportio fit quum maior sequetium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet eum quinquies & eius insuper quartam partem vt . 21 . ad . 4 . & . 42 . ad . 8 . & . 63 . ad . 12 . & deinceps . In hac proportione viginti & vna notulæ æquivalent & commensurantur quatuor sibi cõsimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum vnus & viginti diminuatur de decemseptem vigessimis primis partibus propriæ quantitatis . Describitur enim in notulis hoc modo 21 42 63 Et destruitur a subgntuplassequiquarta sibi opposita . vt hic patet . 4 8 12

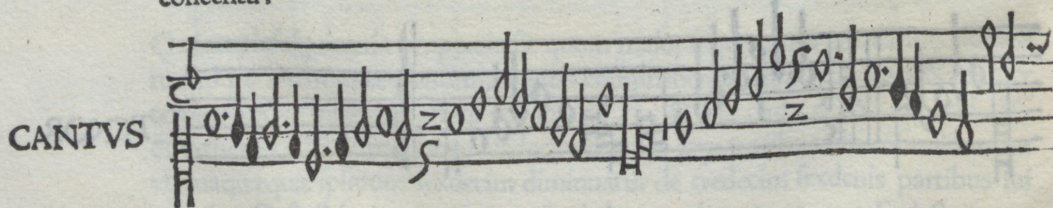
Reliquos autem huius generis gradus cum speciebus suis consimili processu diligentiæ musicorum considerandos relinquimus.

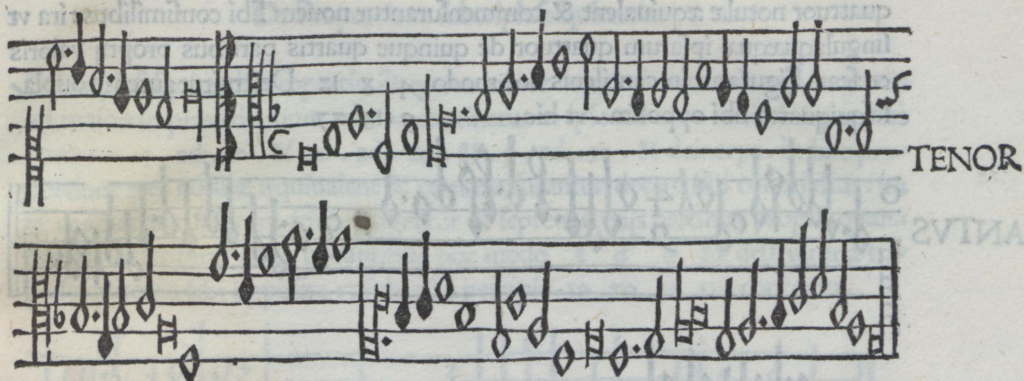
De Genere submultiplicisuperparticulari & eius speciebus. Caput decimum.

Vb multiplexsuperparticulare genus quod quartum est minoris inæqualitatis oppositum multiplicisuperparticulari fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprehenditur in ipso pluries cum vna eius aliquota parte: æqualens ipsi maiori. Huius enim infinitæ sunt species diuersis pariter gradibus consistentes. Primus gradus per subduplam singulis superparticularibus commixtam consideratur. Cuius prima species est Subduplaselqualtera: secunda Subduplaselquitercia: tertia Subduplaselquiquarta: quarta Subduplaselquiquinta & deinceps. Secundus gradus singulas superparticulares subtriplex copulat hoc ordine. Subtriplaselqualtera: Subtriplaselquitercia: Subtriplaselquiquarta: Subtriplaselquiquinta: & deinceps. Tertius gradus singulas superparticulares tertiæ cõmisset submultiplici scilicet Subquadruplex: vt Subquadruplaselqualtera: Subquadruplaselquitercia: Subquadruplaselquiquarta: Subquadruplaselquiquinta & deinceps. Ac reliquos qdem gradus consequenti processu facile quisq; considerare potest.

De Proportione subduplaselqualtera.

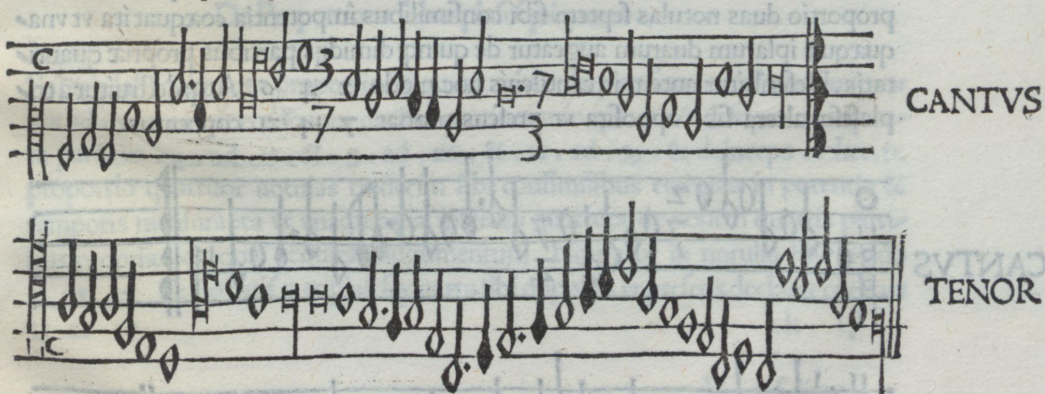
Subduplaselqualtera proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in eo bis & insuper pars eius dimidia vt. 2. ad. 5. & 4. ad. 10. & 6. ad. 15. In hac pportione duæ notulæ æquivalent & commensurantur quinq; sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum duarum de tribus dimidijs partibus propriæ quantitatis suscipiat augmentum. Figuratur enim in cantibus hoc modo 2 4 6 Atq; destruit a duplaselqualtera sibi opposita eam illico succeden 5 10 15 te. vt hoc percipitur concentu.

De Proportione subduplasfquiertia.

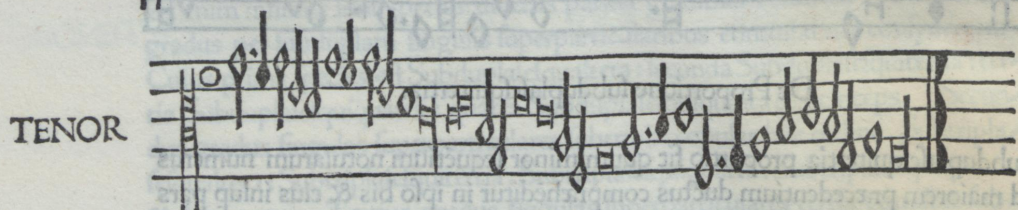
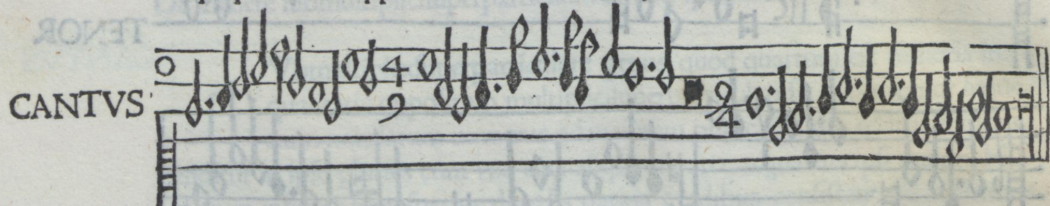
Subduplasfquiertia proportio fit quum minor fequentium notularum numerus ad maiorem praecedentium ductus compraheditur in ipfo bis & eius infup pars tertia: aequiualens ei in potentia & temporis menfura: vt . 3 . ad . 7 . & . 6 . ad . 14 . & . 9 . ad . 21 . & deinceps. Hæc enim proportio tres notulas feptem fibi confimilibus coæquat ita vt vnaquæquæ ipfarū trium augeatur de quattuor tertijs partibus propriæ quātītātis. Figuratur enim in cātibus hoc modo $\begin{matrix} 3 & 6 & 9 \\ 7 & 14 & 21 \end{matrix}$ Et destruitur a duplasfquiertia fibi oppofita vt hic patet.

De Proportione subduplasfquiquarta.

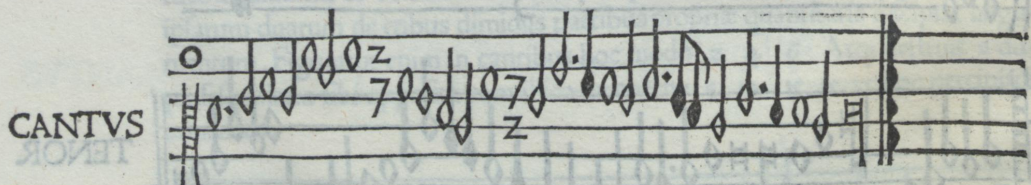
Subduplasfquiquarta proportio fit quum minor fequentium notularum numerus ad maiorem praecedentium relatus confpicitur in eo bis & infuper eius quarta pars: vt . 4 . ad . 9 . & . 8 . ad . 13 . & . 12 . ad . 27 . In hac proportione
kk i

quattuor notulae æquivalent & commensurantur nouem sibi confimilibus: ita ut singulaquæque ipsarum quattuor de quinque quartis partibus proprii valoris crescat. Figuratur in cantilenis hoc modo 4 8 12 Destruitur autem a dupla-
 sesquiquarta sibi opposita, ut hic. 9 18 27

De Proportione subtriplasqualtera.

Subtriplasqualtera proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus: continetur in ipso ter & eius insuper pars dimidia: ut .z. ad .7. & .4. ad .14. & .6. ad .21. & deinceps. Hac enim proportio duas notulas septem sibi confimilibus in potentia coæquat ita ut unaquæque ipsarum duarum augeatur de quinque dimidijs partibus propriæ quantitatis. Describitur autem in cantilenis hoc modo 2 4 6 Atque destruitur a triplafesqualtera sibi opposita ut presens probat 7 14 21 concentus.

De Proportionē subtriplesquiertia.

Subtriplesquiertia proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in ipso ter cum tertia insuper eius parte: vt. 3. ad. 10. & 6. ad. 20. & 9. ad. 30. & deinceps. In hac proportione tres notulæ æquivalent & comensurantur decem sibi cõsimilibus: ita vt vnaquæquæ ipsarum trium augeatur de septem tertijs partibus propriæ quantitatis. Describitur enim in canticis hoc modo 3 6 9 Et destruitur a triplesquiertia sibi opposita vt subiecto percipi 10 20 30 tur concentu.

CANTVS

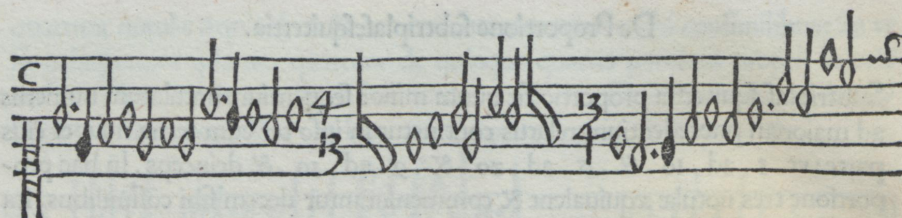
TENOR

De Proportionē subtriplesquiquarta.

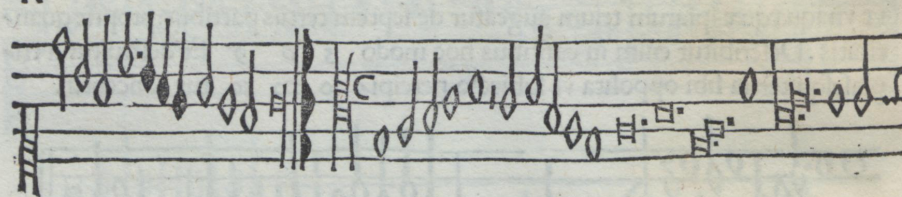
Subtriplesquiquarta proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus continetur in ipso ter & insuper eius quarta pars: vt. 4. ad. 13. & 8. ad. 26. & 12. ad. 39. & deinceps. Hæc. n. proportio quattuor notulas tredecim sibi cõsimilibus coæquat in potentia & temporis mensura ita vt vnaquæquæ ipsarum quattuor de nouem quartis partibus propriæ potentiæ acquirat augmentum. Figuratur in notulis hoc modo 4 8 12 Et destruit a triplesquiquarta sibi opposita vt præsens declarat cõcetus 13 26 39 kk ij

Verte folium.

CANTVS

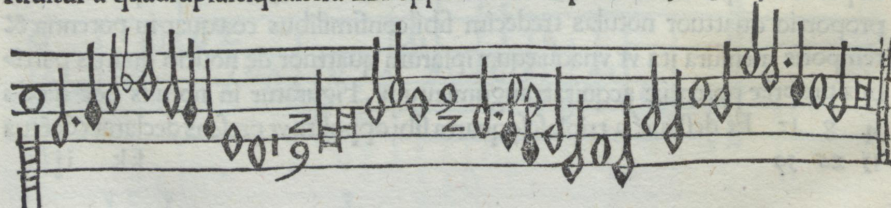
TENOR

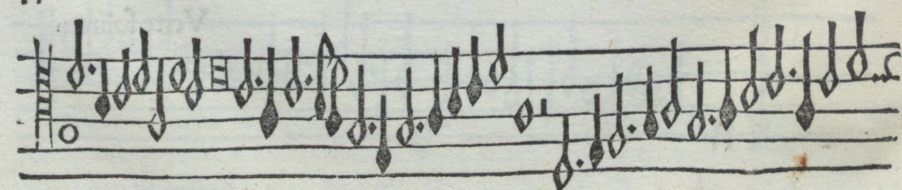
De Proportionē subquadruplasqualtera

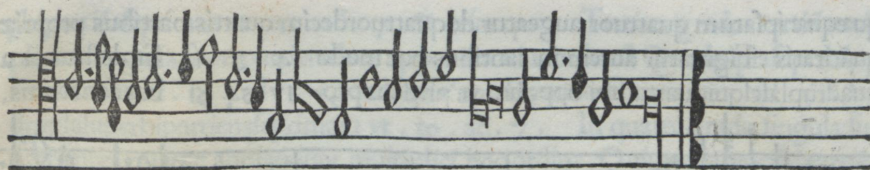
Subquadruplasqualtera proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus comprehenditur in ipso quater cū dimidia eius insup parte: vt .z. ad .9. & .4. ad .18. & .6. ad .27. & deinceps. In hac proportione duæ notulæ æquialēt & cōmensurantur nouem sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum duarū augeatur de septem dimidijs partibus propriæ quantitatis. Figuratur in notulis hoc modo z 4 6 Atq; destruitur a quadruplasqualtera sibi opposita vt hic patet. 9 18 27

CANTVS

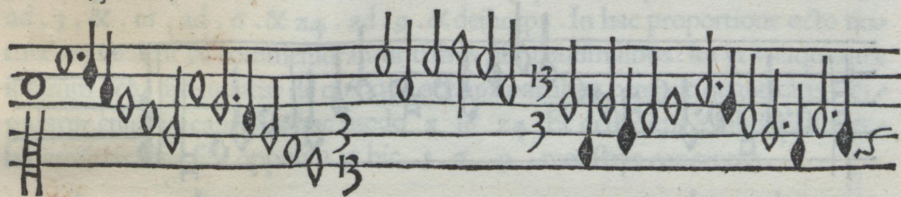
TENOR

De Proportione subquadruplasquitercia.

Subquadruplasquitercia proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus cōprehenditur in ipso quater cum tercia eius parte vt . 3 . ad . 13 . & . 6 . ad . 26 . & . 9 . ad . 39 . & deinceps. Hac enim proportio tres notulas tredecim sibi consimilibus æquifacit in potentia & temporis mensura: ita vt vnaquæquæ ipsarum trium de decem terdenis partibus propriæ quantitatis suscipiat augmentum. Figuratur .n. in cantilenis hoc modo
 3 6 9 Et destruitur a quadruplasquitercia sibi opposita: vt præsens pro
 13 26 39 bat concentus.

CANTVS

TENOR

De Proportione subquadruplasquiquarta.

Subquadruplasquiquarta proportio fit quū minor sequentiū notularū numerus ad maiore præcedentiū relatus cōprehendit in ipso quater cū quarta insup eius parte: vt . 4 . ad . 17 . & . 8 . ad . 34 . & . 12 . ad . 51 . & deinceps . In hac proportione quatuor notula æqualēt & cōmēsurātur decē ac septē sibi cōsimilibus: ita vt singula

kk iij

quæquæ ipsarum quattuor augeatur de quattuordecim quartis partibus propriæ
quãtitatís . Figuratur autem in cantibus hoc modo 4 8 12 Et destruitur a
quadruplaseliquiquarta sibi opposita vt præsens pro 17 34 51 bat concentus.

CANTVS

TENOR

De Genere multiplicisuperpartiente & eius speciebus. Caput vndecimum.

Uti plexsuperpartiens genus quintum maioris inæqualitatis est quum
maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium re-
latus continet ipsum pluries: cum vna eius aliquanta parte plures ali-
quotas conducente. Infiniti enim sunt huius generis gradus singulis multiplici-
bus quascūq; superpartientes complectentibus procedentes. Primus enim gra-
dus fit ex prima multiplici singulis superpartientibus connexa: vt Duplasuper-
bipartiens. Duplasupertripartiens: Duplasuperquatripartiens. & deinceps. Hæ
enim subalterne species dicuntur: nãq; in vim generis vnaquæquæ conuertitur.
cum duplarum superbipartientium Alia duplasuperbipartientestertias: vt . 8 . ad
. 3 . Alia duplasupbipartiensquintas: vt . 12 . ad . 5 . Alia duplasupbiparties-
septimas: vt . 16 . ad . 7 . Alia duplasuperbipartiensnonas: vt . 20 . ad . 9 . &
deinceps. Verum huiusmodi specialissimas species vocant. Cateris vero gradibus
cõsimilis cõsideratiõis adhibet modus. Secundus gradus singulas suppartientes
secundæ multiplici cõiungit. Cuius subalternus & specialissimus ordo est Triplasu-
bipartiestertias: vt . 11 . ad . 3 . Triplasu-
bipartiesquintas vt . 17 . ad . 5 . Triplasu-

pbipartiēseptimas vt . 23 . ad . 7 . & deinceps . Tertiū gradus tertiā multiplicem singulis superpartientibus apponit : cuius ordo est Quadruplasuperbipartiēstertias vt . 14 . ad . 3 . Quadruplasuperbipartiēsqntas . 22 . ad . 5 . Quadruplasuperbipartiēseptimas : vt . 30 . ad . 7 . In quarto gradu singulæ superpartientes quartæ applaudunt multiplici hoc ordine . Quintuplasuperbipartiēstertias : vt . 17 . ad . 3 . Quintuplasuperbipartiēsqntas : vt . 27 . ad . 5 . Quintuplasuperbipartiēseptimas : vt . 37 . ad . 7 . Consideratur plerumq; huiusmodi processus per subalternarum superpartientium singulis multiplicibus applicationem : vt Duplasuperbipartiēstertias . Duplasuperbipartiēsqntas . Duplasuperbipartiēseptimas . atq; in reliquis diuersimoda congruit consideratio . De quibus singillatim est dicendum .

De Proportionē duplasuperbipartiēstertias .

Duplasuperbipartiēstertias proportio fit quum maior sequentium notularū numerus ad minorem præcedentium ductus comprehendit eum bis & insuper vnā eius aliquantā partem factam ex duabus tertijs partibus ipsius minoris : vt . 8 . ad . 3 . & . 16 . ad . 6 . & 24 . ad . 9 . & deinceps . In hac proportione octo notulæ æquivalent & commensurantur tribus sibi consimilibus : ita vt vnaquæquæ ipsarum octo diminuatur de quinque octauis partibus propriæ quantitatis . Figuratur enim in cantibus hoc modo 8 16 24 Et destruitur a subduplasuperbipartiēstertias sibi opposita vt hic 3 6 9 monstrat concentus .

CANTVS

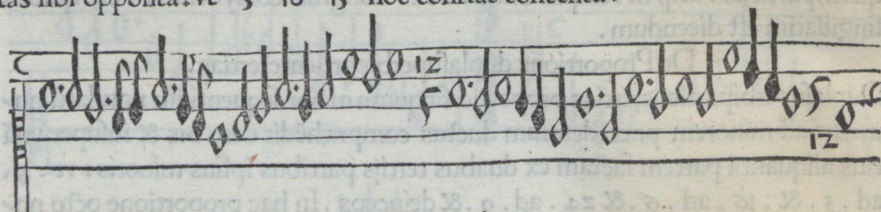
TENOR

kk iiiij

De Proportione duplasuperbipartientequintas.

Duplasuperbipartiensquintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem praecedentium ductus continet ipsum bis & insuper duas eius quintas partes: vt . 12 . ad . 5 . & . 24 . ad . 10 . & . 36 . ad . 15 . & deinceps. Hæc proportio duodecim notulas æquifacit in potentia & temporis mensura quinque sibi consimilibus: ita vt singulaquæquæ ipsarum duodecim de septem duodenis partibus propriæ quantitatis detrimentum patiatur. Figuratur in cantilenis hoc modo 12 24 36 Et destruitur a subduplasuperbipartientequintas sibi opposita: vt 5 10 15 hoc constat concentu.

CANTVS

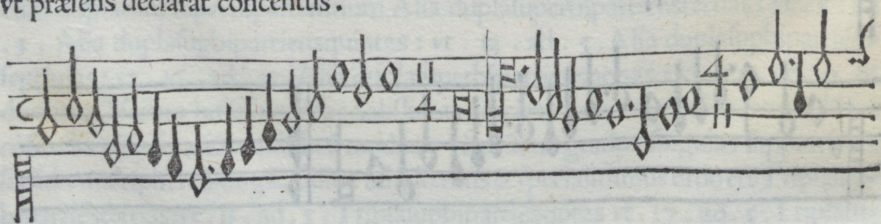
TENOR

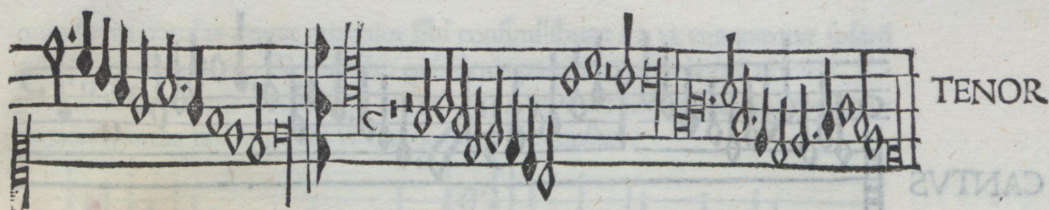

De Proportione duplasupertripartientequartas.

Duplasupertripartiensquartas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem praecedentium relatus comprehendit eum bis & tres insuper eius quartas partes: vt . 11 . ad . 4 . & . 22 . ad . 8 . & . 33 . ad . 12 . In hac proportione vndecim notulae æquivalent & commensurantur quattuor sibi consimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum vndecim diminuatur de septem vndenis partibus proprii valoris. Describitur enim in cantibus hoc modo 11 22 33 Destruitur insuper a subduplasupertripartientequartas sibi opposita 4 8 12 vt praesens declarat concentus.

CANTVS

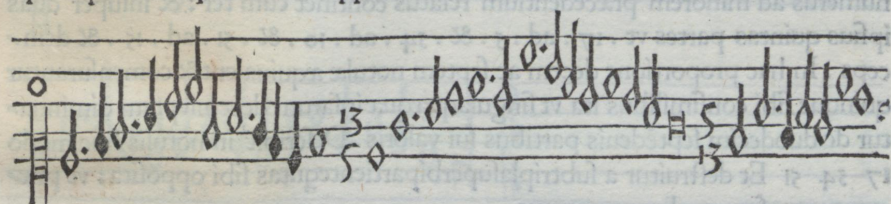

TENOR

De Proportione duplasupertripartientequintas.

Duplasupertripartiensquintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet cum bis & tris eius quintas partes: vt . 13 . ad . 5 . & . 26 . ad . 10 . & . 39 . ad . 15 . & deinceps . Hac enim proportio tredecim notulas coæquat quinque sibi consimilibus ita vt vnæquæquæ ipsarum tredecim diminuat de octo terdenis partibus propriæ quantitatis . Describitur in cantibus hoc modo 13 26 39 Et destruitur a subdupla supertripartientequintas sibi opposita: vt 5 10 15 hic constat.

CANTVS

TENOR

De Proportione triplasuperbipartientetertias.

Triplasuperbipartientetertias proportio fit quum maior sequentiū notularū numerus ad minorem præcedentiū ductus comprehendit eum ter & insuper duas eius tertias partes: vt . 11 . ad . 3 . & . 22 . ad . 6 . & . 33 . ad . 9 . & deinceps . In hac proportione vndecim notulæ æquivalent & commensurantur tribus sibi consimilibus: ita vt singulaquæquæ ipsarum vndecim diminuat de octo vndenis partibus propriæ quantitatis . Describitur enim in notulis hoc modo 11 22 33 Et destruitur a subtriplasuperbipartientetertias sibi opposita: vt hoc 3 6 9 concentu disponitur.

CANTVS

TENOR

De Proportionē triplāsuperbipartientequintas.

Triplāsuperbipartiensquintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet eum ter : & insuper duas ipsius quintas partes vt . 17 . ad . 5 . & . 34 . ad . 10 . & . 51 . ad . 15 . & deinceps . In hac proportione decem ac septem notulæ æquiualent & cōmensurantur quinque sibi consimilibus ita vt singulaquæquæ ipsarum decemseptem diminuantur de duodecim septēdenis partibus sui valoris . Describit in notulis hoc modo
17 34 51 Et destruitur a subtriplāsuperbipartientequintas sibi opposita : vt præ
5 10 15 sens probat cōcentus .

CANTVS

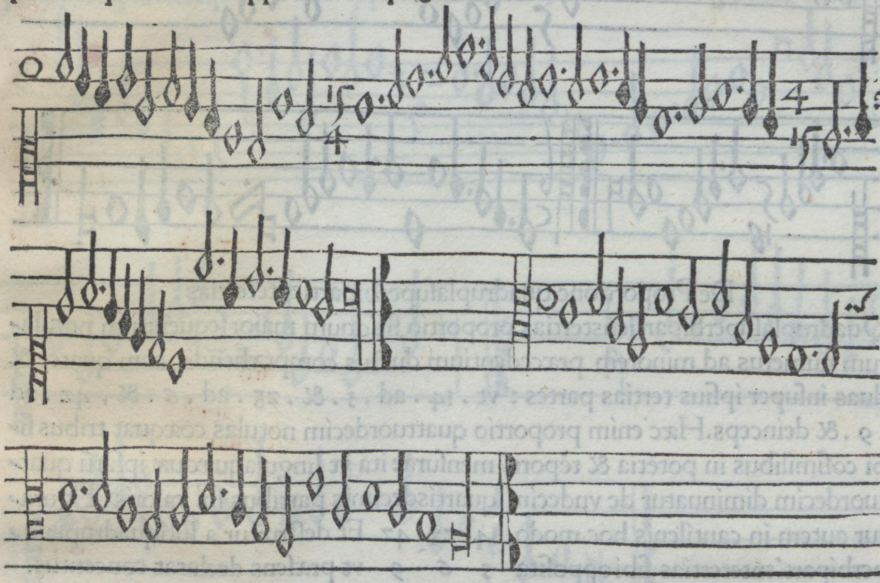
TENOR

De Proportionē triplāsupertripartientequartas.

Triplāsupertripartiensquartas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus comprahēdit eum ter : & tris eius quartas partes . vt . 15 . ad . 4 . & . 30 . ad . 8 . & . 45 . ad . 12 . Hac pportio

quindecim notulas æquat quattuor sibi confimilibus : ita vt vnaquæquæ ipsarū
quindecim diminuatur de vndecim quindenis partibus propriæ quantitatis . Fi-
guratur in cantilenis hoc modo 15 30 45 Atq; destruitur a subtriplasupertri-
partientequartas sibi opposita vt 4 8 12 hic constat .

CANTVS

TENOR

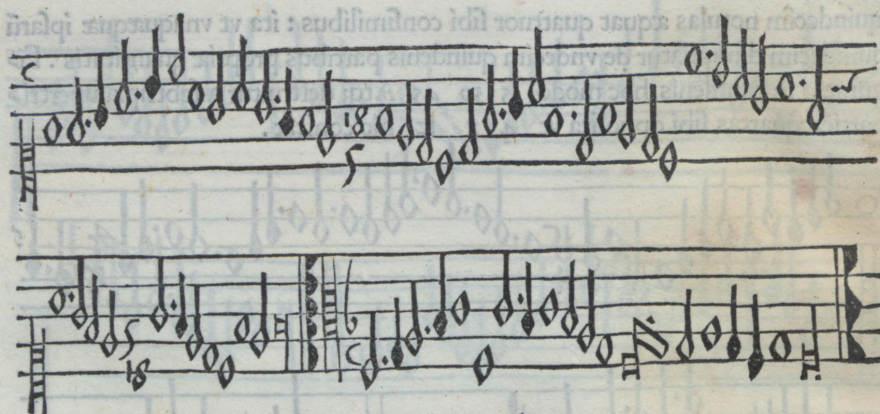
De Proportione triplaspupertripartientequintas .

Triplaspupertripartientequintas proportio fit quum maior sequentium notularum
numerus ad minorem præcedentium ductus continet ipsum ter & insuper tres
eius quintas partes vt .18 . ad . 5 . & . 36 . ad . 10 . & . 54 . ad . 15 . & deinceps .
In hac proportione decem&octo notulæ æquivalent & commensurantur quin-
que sibi cōsimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarum decem&octo diminuatur de tre-
decim octodenis partibus propriæ quantitatis . Describitur .n. in cantibus hoc mō
18 36 54 Atq; destruitur a subtriplasupertripartientequintas sibi opposita , vt
5 10 15 hoc percipitur concentu .

Verte folium .

CANTVS

TENOR

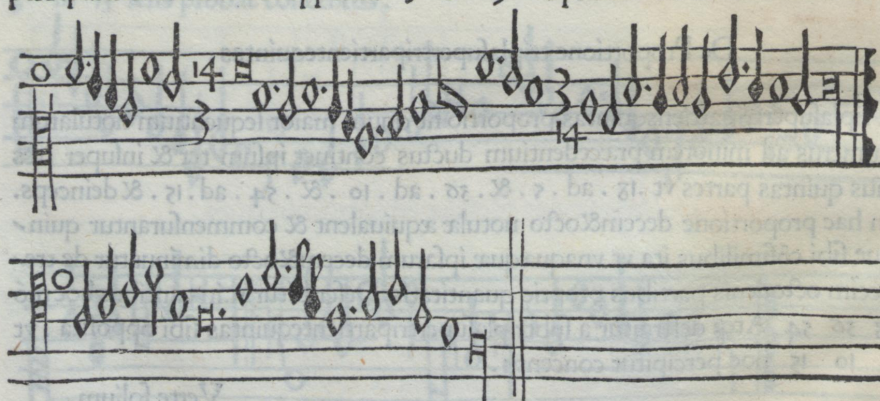

De Proportionē quadruplasuperbipartientetertias.

Quadruplasuperbipartientetertias proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus comprehendit eum quater & duas insuper ipsius tertias partes : vt . 14 . ad . 3 . & . 28 . ad . 6 . & . 42 . ad . 9 . & deinceps. Hæc enim proportio quattuordecim notulas coæquat tribus sibi cõsimilibus in potetia & tēporis mensura : ita vt singulaquæquæ ipsarū quattuordecim diminuatur de vndecim quartisdecimis partibus sui valoris. Figuratur autem in cantilenis hoc modo 14 28 42 Et destruitur a subquadruplasuperbipartientetertias sibi opposita 3 6 9 vt præsens declarat concentus.

CANTVS

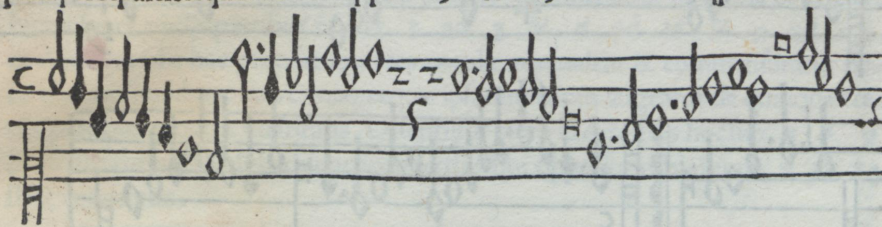
TENOR

De Proportionē quadruplasuperbipartientequintas.

Quadruplasuperbipartientequintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet ipsum quater cum duabus eius quintis partibus : vt . 22 . ad . 5 . & . 44 . ad . 10 . & . 66 . ad . 15 . In hac proportione viginti & duæ notulæ æquivalent & cõmmensuratur quinq;

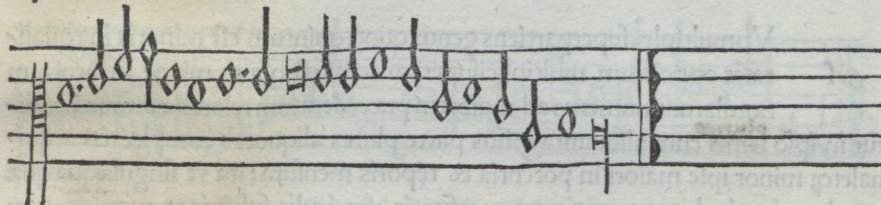
sibi confimilibus in potentia & tēporis mensura: ita vt vnaquæquæ ipsarum vigintiduarū dimīnuatur de decemseptem vigessimis secundis partibus proprii valoris. Figuratur in notulis hoc modo $zz\ 44\ 66$ Et destruitur a subquadru-
plafuperbipartientequintas sibi oppo- $s\ 10\ 15$ sita: vt hoc pbatur cōcētu.

CANTVS

TENOR

De Proportione quadruplasupertripartientequartas.

Quadruplasupertripartiensquartas proportio fit quum maior sequentium notu-
larum numerus ad minorem præcedentium ductus comprehendit cum quater &
insuper tres ipsius quartas partes: vt . 19 . ad . 4 . & . 38 . ad . 8 . & . 57 . ad
. 12 . & deinceps. Hęc enim proportio decem ac nouem notulas cōnumerat &
commensurat quattuor sibi confimilibus ita vt vnaquæquæ ipsarū decemnouem
dimīnuatur de quindecim decimisonis partibus propriæ quantitatis. Describi-
tur enim in cantilenis hoc modo 19 38 57 Et destruitur a subquadruplasup-
tripartientequartas sibi opposita: 4 8 12 quod præsens monstrat cōcentus.

Verte folium.

CANTVS

TENOR

Reliquas autem subalternas & specialissimas huius generis species diligens ex se ipso perscrutator pari consyderatione perquiret.

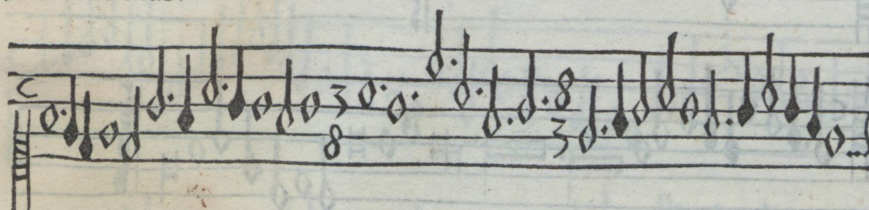
De Genere submultiplicisuppartiente eiusq; speciebus. Caput duodecimum.

Vbmultiplexsuperpartiēns genus quod quintum est minoris inaequalitatis oppositum multiplicisuppartienti est quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem praecedentium relatus comprahenditur in ipso ^{plures} semel cum aliquanta ipsius parte plures aliquotas complectēte. aequiualeatq; minor ipse maiori in potentia & téporis mensura: ita vt singulaeque notulae minoris de tot propriae numerositatis particulis suscipiant augmentum quot fuerint notulae ipsorum numerorum differentiam disponētes. vt & in ceteris minoris inaequalitatis generibus euenire contingit. Infinitos item gradus huius generis distribuit singularis submultiplicitas suppartientes cōplectens habitudines. Primus gradus fit ex subdupla: vt Subduplasuperbipartiēns. Subduplasupertripartiēns. Subduplasuperquatripartiēns. huiusmodi autem species subalternae sunt q; vnaequeque in vim generis transeat. vt Subduplasuperbipartiēns tertias. Subduplasuperbipartiēns quintas. Subduplasupbipartiēns septimas. haec autem species specialissime vocantur. Idem quoq; in ceteris consyderationis processus apparet. Secundus gradus fit ex subtripla vt Subtriplasuperbipartiēns. Subtriplasupertripartiēns. Subtriplasuperquatripartiēns. & deinceps.

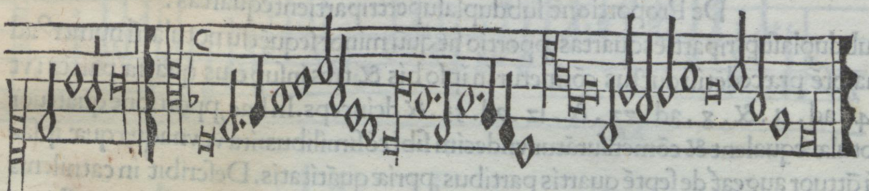
Tertius gradus a subquadrupla concipitur vt Subquadruplasuperbipartiēns. Subquadruplasupertripartiēns. Subquadruplasuperquatripartiēns. Huiusmodi autem subalternis specialissimae species supponuntur. Quarum processum disponamus hoc ordine.

De Proportione subduplasuperbipartientetertias.

Subduplasuperbipartientetertias proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus cōprehenditur in eo bis cum duabus insuper tertijs partibus suis vt . 3 . ad . 8 . & . 6 . ad . 16 . & . 9 . ad . 24 . & deinceps . In hac proportione tres notulæ æquivalent & commensuratur octo sibi consimilibus : ita vt vnaquæquæ ipsarum trium augeatur de quinque tertijs partibus propriæ quãtitatis . Describitur enim in cantibus hoc mō 3 6 9 Et destruitur a duplasuperbipartientetertias sibi opposita vt hic monstrat concentus . 8 16 24

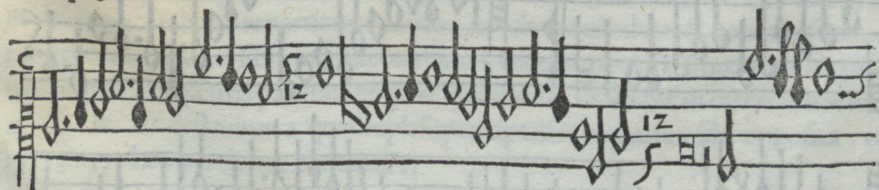
CANTVS

TENOR

De Proportione subduplasuperbipartientequintas.

Subduplasuperbipartientequintas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus continetur bis in ipso & duæ eius quintæ partes : vt . 5 . ad . 12 . & . 10 . ad . 24 . & . 15 . ad . 36 . Hæc enim proportio quinque notulas coæquat in potentia & temporis mensura duodecim sibi consimilibus ita vt singulaquæquæ ipsarum quinque de septem quintis partibus propriæ quantitatis acquirat augmentum . Figuratur autē in notulis hoc mō 5 10 15 Atq; destruitur a duplasuperbipartientequintas sibi opposita vt hic patet . 12 24 36

CANTVS

CANTVS

TENOR

De Proportione subduplasupertripartientequartas.

Subduplasupertripartiequartas pportio fit quā minor sequentiū notularū numer⁹ ad maiore precedentiū ductus cōtinetur in ipso bis & tres insup eius quarta partes: vt . 4 . ad . 11 . & . 8 . ad . 22 . & . 12 . ad . 33 . & deinceps. In hac pportione quattuor notulae aequalent & cōmensurātur vndecim sibi cōsimilibus: ita vt vnaquaque ipsarū q̄ttuor augeat de septē quartis partibus ppria quātītātis. Describit in catnilenis hoc modo 4 8 12 Et destruitur a duplasupertripartiequartas sibi opposita: vt hoc cōcē 11 22 33 tu percipitur.

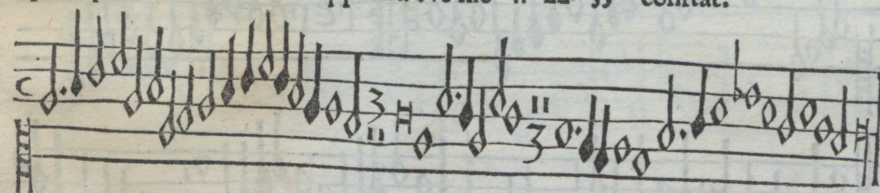
CANTVS

TENOR

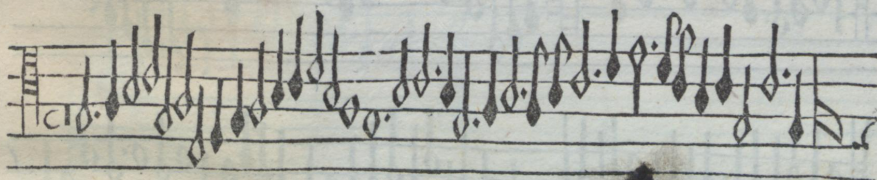

De Proportionē subtriplasuperbipartientetertias.

Subtriplasuperbipartientetertias proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprehenditur ter in ipso cū duabus tertijs partibus suis: vt .3. ad .11. & .6. ad .22. & .9. ad .33. & deinceps. Hæc proportio tres notulas æquifacit vndecim sibi cōsimilibus ita vt singulaquæquæ ipsarum trium de octo tertijs partibus sui valoris suscipiat augmentum. Describitur enim in notulis hoc modo 3 6 9 Atq; destruit a triplasupertripartientetertias sibi opposita: vt hic 11 22 33 constat.

CANTVS

TENOR

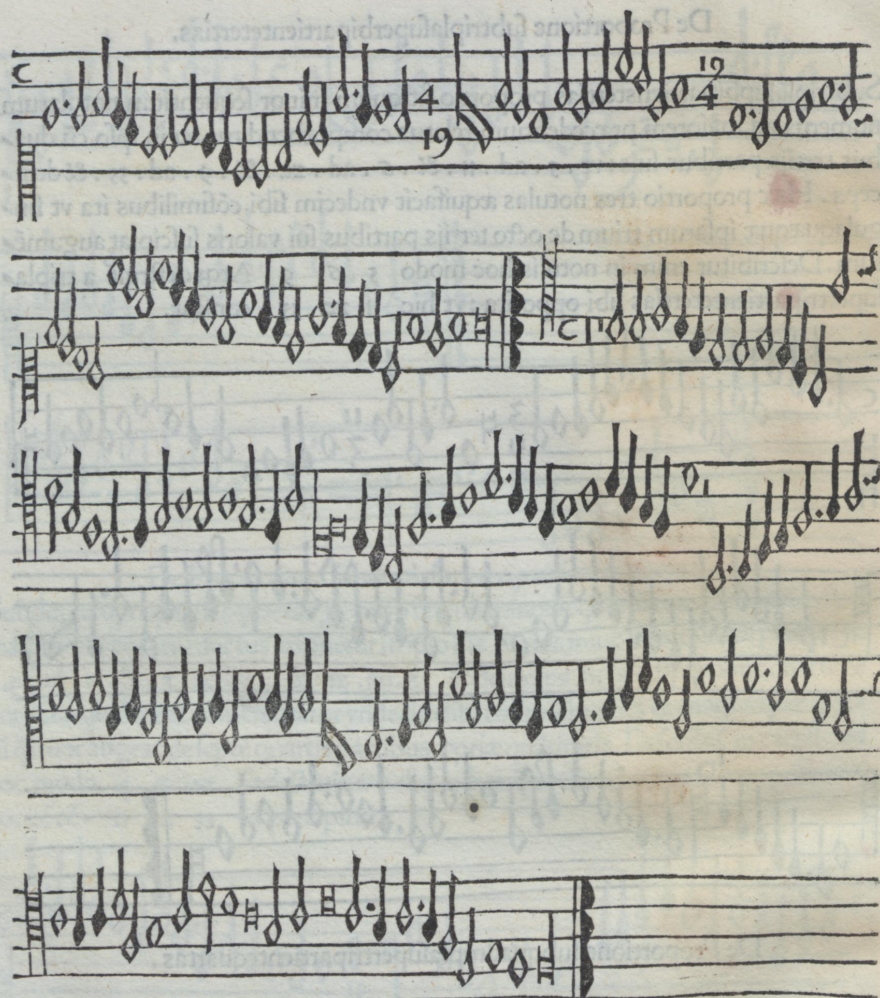
De Proportionē subquadruplasupertripartientequartas.

Subquadruplasupertripartientequartas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus continetur in ipso quater cum tribus quartis partibus suis vt .4. ad .19. & .8. ad .38. & .12. ad .57. & deinceps. In hac proportione quattuor notulæ æquivalent & commensurantur decem ac nouem sibi cōsimilibus: ita vt vnaquæquæ ipsarū quattuor augeatur de qudecim quartis partibus propriæ quantitatis. Describit in cātilenis hoc mō 4 8 12 Et destruitur a quadruplasupertripartientequartas sibi opposita. vt 19 38 57 hoc percipitur concentu.

ll i

CANTVS

TENOR

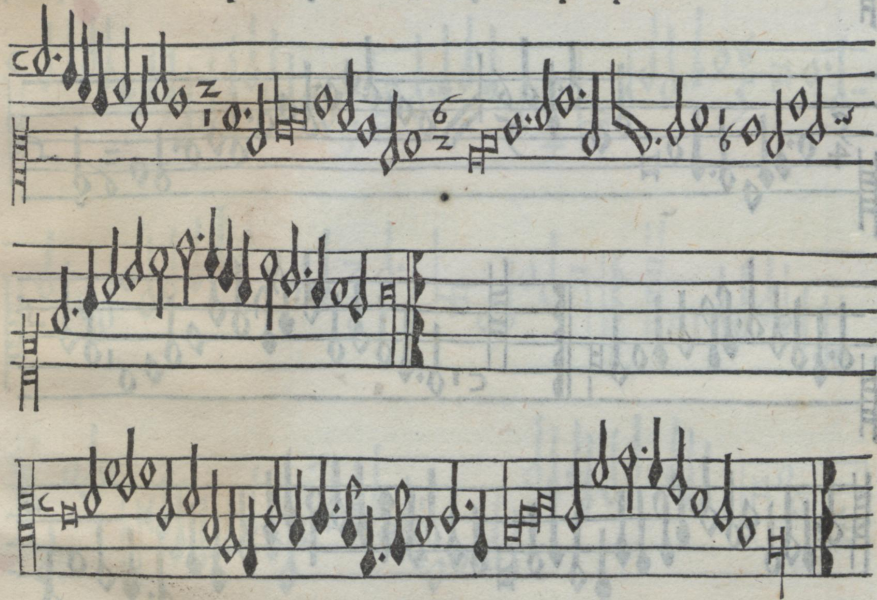

Reliquas autem huius generis habitudines musicorum diligentia committimus
perscrutandas.

De Coniunctione plurium dissimilium proportionū. Caput tertiumdecimum.

Iuere proportiones sese inuicem consequentes varias subsequentiū no-
d tularum ad præcedentes sana cōsyderatione ducunt habitudines. Nāq;
si (exempli causa) tripla proportio in notulis immediate duplam fuerit

subsequuta: sexcupla illico proportio ex numerositate notularū ipsius triplæ de-
scriptæ ad priorem notularum numerum qui scilicet ante duplam ipsam disposi-
tus fuerat: resultabit: quod his numeris sane percipitur . 1 . 2 . 6 . Binarius enim
ad unitatem duplus est . Senarius ad binarium triplus . Rursus Senarius ad uni-
tatem sexcuplam facit proportionē . quam subsexcupla sibi opposita statim sub-
sequens destruere comprobatur eius rei causa est deducta extremorū æqualitas
his terminis circūscripta . 1 . 2 . 6 . 1 . Id quoq; in connumeratione & pronun-
ciatione notularum presentis concentus notissime percipitur .

CANTVS

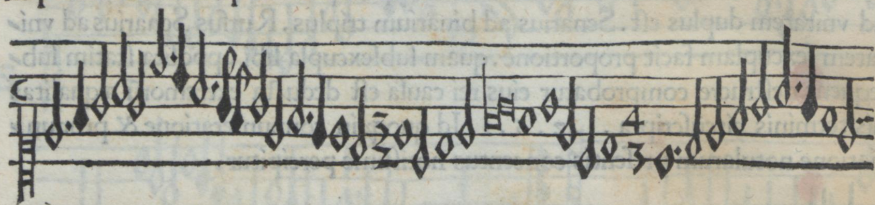
TENOR

Vnaquæquæ igitur proportio ad præcedentem proportionem considerata: no-
tulas semper confert præcedentium notularum numerositati: ita ut primæ pro-
portionis considerationi tanquā fundamento relationis correspondere noscan-
tur: quod ultimo tertij theoricæ Arythmetica disponente monstrauiamus. Ve-
rum duæ primæ superparticularis generis species sesquialtera & sesquertia sese in-
uicem in cantilena consequentes: notulas posteriores in dupla ad priores confe-
runt consideratione: quod horum præcipitur dispositione numerorum . 2 . 3 . 4 .
his superducta sesquiquarta sequentes notulas anterioribus commensurat secun-
dum duplam sesquialteram ut his constat numeris . 2 . 3 . 4 . 5 . Superaddita in-
super sesquiquinta triplam ad primum notularum numerum perficiet proportio-
nem ut hac dispositione monstratur . 2 . 3 . 4 . 5 . 6 . Senarius namq; ad binarium
triplam implet habitudinem . Subsequente autem subtripla proportionē omnes

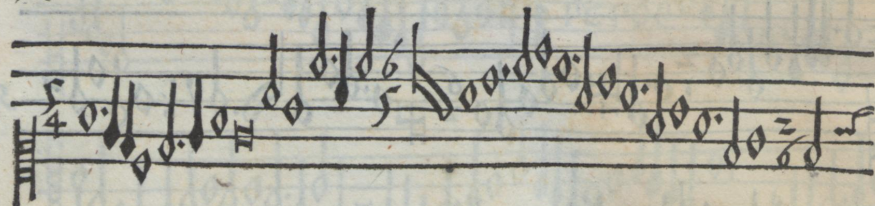
ll ij

destruentur dispositæ proportionēs: nāq; extremorum succedit æqualitas vt probat hæc dispositio . 2 . 3 . 4 . 5 . 6 . 2 . Atq; in notulis eadem fit consideratio ne processus: vt hoc patet concentu.

CANTVS

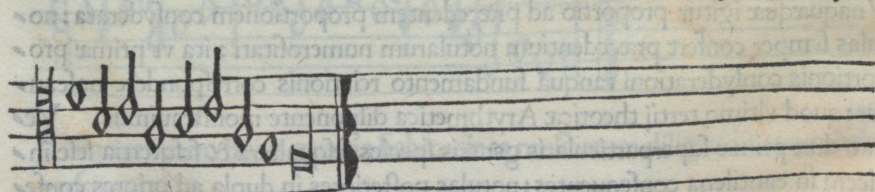
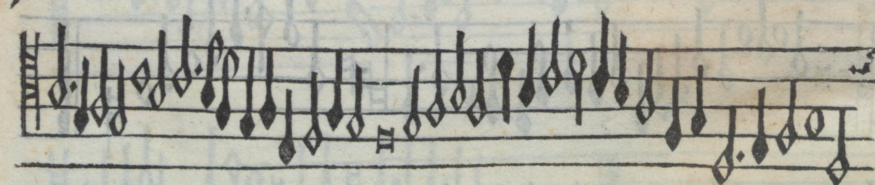
CANTVS

TENOR

TENOR

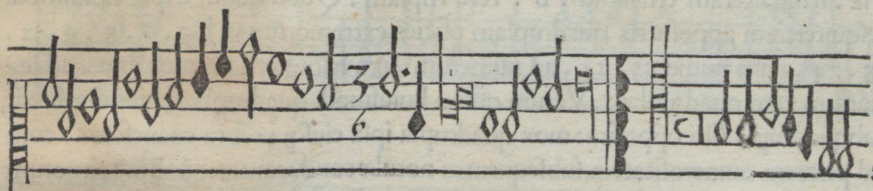

Constat insuper duas contiguas atq; immediatas superparticularis generis species præter sesquialteram & sesquiterciam quæ primæ sunt & maiores cæteris epimorijs: duplam proportionem implere non posse. Nam cū maioribus disponantur numeris q̄ duæ ipsæ primæ minorem ducant proportionem necessum est: vt si sesquiterciā & sesquiquartā disposuero his numeris . 3 . 4 . 5 . extremi inuicem

termini duplam proportionem perficere non possunt: verum superducta sesqui-
 quinta: extremitates inuicem Dupla sese habitudine custodient hoc modo . 3 .
 4 . 5 . 6 . Senarius enim ad quinarium sesquiquintam: ad ternarium vero duplam
 ducit colationem: quam illico succedens subdupla sibi opposita destruit: deduc-
 ta extremorum æqualitate: vt his constat numeris . 3 . 4 . 5 . 6 . 3 . ternarius
 enim ad senarium subduplam perficit proportionem: priorem vero ternarium ipsa
 conspicit æqualitate posteriores notulas priorum conferens numerositati. vt hoc
 percipitur concentu.

CANTVS

TENOR

Id quoque in huiusmodi consideratione contingit: quod extincta quauis proportione
 a sua opposita eam illico subsequente extinguuntur & reliquæ præcedentes quæ
 eius membra sunt. quod ex præcedentibus dispositionibus deductum est. namque sub-
 dupla ipsa non modo duplam extremorum destruxit proportionem: sed & sesqui-
 tertiam: sesquiquartam atque sesquiquintam (dupla ipsius membra) fecit obmutu-
 scere. Varijs quoque motibus sese inuicem subsequuntur continuæ cuiuscunque
 generis habitudines: quod cautus ex se ipso musicus facile considerare potest.

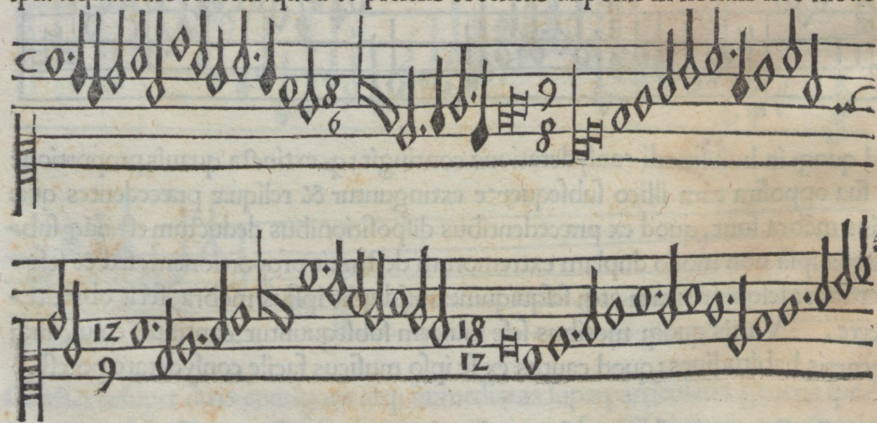
De Proportionibus musicas consonantias nutrientibus. Caput . 14 .

Arum vero proportionum quæ propria dimensione musicas probant
 e consonantias processum atque naturam duximus exponendam. Sunt enim

ll iij

in multiplici genere: Dupla: Tripla: Quadrupla: quibus Diapason: Diapason-
 diapente atq; Didiapason conducuntur: In superparticulari: Sesquialtera: Sesq-
 uertia & Sesquioctaua: Diapenten: Diatessaron: ac tonum demonstrantes: quas
 quidem & si in theoricis de eis verba latius feci: hic tamen libet in ordine notu-
 larum strictius explicare. Quocirca quum dispositæ sesquiertiæ sesquioctauam
 superdixeris: extremi inuicem termini sesquialtera sese habitudine conseruabunt
 vt his constat numeris. 6. 8. 9. Octonarius namq; ad senarium sesquiertiam
 facit: nouenarius vero ad octonarium sesquioctaua: rursus nouenarius ad sena-
 rium sesquialteram ducit proportionem: cui superposita sesquiertia extremos ter-
 minos dupla obseruatione locabit vt his monstratur numeris. 6. 8. 9. 12. Duo-
 denarius enim ad nouenarium sesquiertiam probat: ad senarium vero duplam.
 Superducta insuper sesquialtera: tripla illico resultabit extremorum considera-
 tio: quod hac dispositione probatur. 6. 8. 9. 12. 18. Numerus namq; 18. ad
 12. sesquialteram efficit ad 6. vero triplam. Quod quum triplæ huiusmodi
 sesquiertiam apposueris quadruplam pficies extremorum vt hic. 6. 8. 9. 12.
 18. 24. nam numerus. 24. ad numerum. 18. sesquiertiam monstrat. ad se-
 narium vero quadruplam. Verum quum huiusmodi quadruplæ subiuncta fuerit
 subquadrupla sibi opposita: mox quadrupla ipsa eiusq; mēbra euanescent: cum
 ad priorem numerositatem subsequentes notulæ conducantur: quod extremorum
 terminorum probat æqualitas: vt his patet numeris. 6. 8. 9. 12. 18. 24. 6.
 numerus enim. 6. ad. 24. subquadruplam efficit: ad priorem vero senarium:
 ipsa æqualitate refertur: quod & presens cōcentus disponit in notulis hoc modo.

CANTVS

CANTUS

TENOR

CANTUS

TENOR

De Productione multiplicium proportionum ex multiplicibus & superparticularibus.
Caput quintumdecimum.

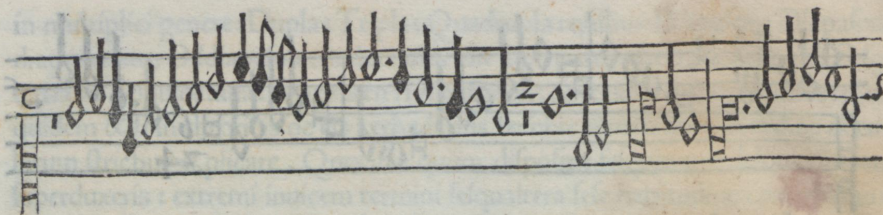
CANTUS

Ostremo multiplicium specierum ordinem ex multiplicitate & superparticularitate produci considerandum est. Prima enim multiplicis generis species scilicet dupla : & prima superparticularis scilicet sesquialtera simul iunctæ : secundam multiplicem ducunt in extremis scilicet triplam ut his constat numeris . 1 . 2 . 3 . superducta autem subtripla : destruitur propter æqualem extremorum considerationem : ut hic . 1 . 2 . 3 . 1 . Atque in notularum quantitatibus secundum temporis mensuram idem consistit : quod præsens declarat concentus .

TENOR

Verte folium.

CANTVS

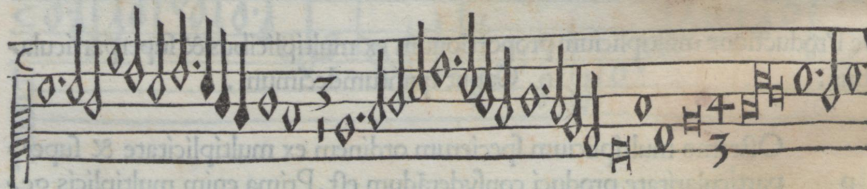

TENOR

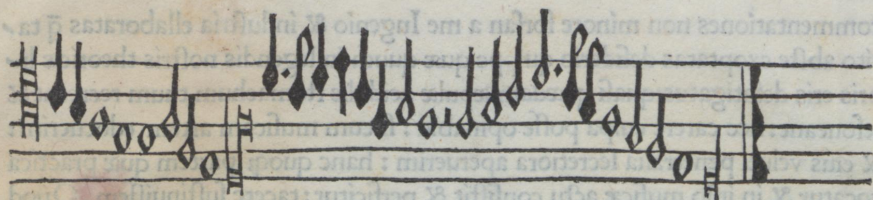
Secunda vero multiplicis generis species videlicet tripla. & secunda superparti-
cularis scilicet sesquitercia per consequentiam: tertiam multiplicis speciem ducunt:
scilicet quadruplam: vt his constat numeris . 1 . 3 . 4 . Atq; in notulis disposi-
ta: subsequentes notulas anterioribus quadrupla cōsyderatione conducunt: quā
subquadrupla illico sibi opposita extinguit: vt præsens probat concentus.

CANTVS

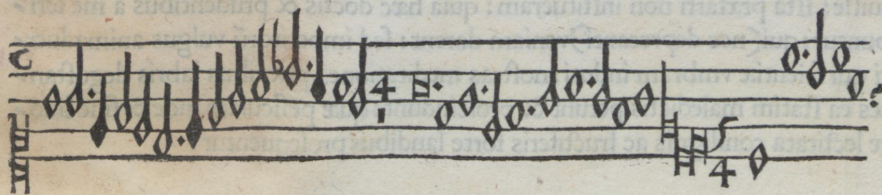

TENOR

Tertia autem multiplicis generis species. f. quadrupla: & tertia superparticularis scilicet sesquiquarta coniuncta: quartam concreant multiplicem videlicet quintuplam: quod horum probat terminorum dispositio. 1. 4. 5. Idem quoque in cantilenis perficiunt: nam notulae subsequentes quintupla habitudine anterioribus referunt: cuius dispositio per subquintuplae sibi oppositae subsequentiam extinguitur: ut hoc constat concentu.

CANTVS

TENOR

Consimilis quoque deducendarum multiplicium proportionum ex multiplicibus & superparticularibus procedit consideratio. Namque quarta multiplicis species & quarta superparticularis quinta multiplicem ducunt: ut his probatur numeris. 1. 5. 6. Quinta vero multiplicis generis species & quinta superparticularis sextam conficiunt multiplicem: quod his constat numeris. 1. 6. 7. Sexta autem multiplicis generis species & sexta superparticularis septimam probant multiplicem: his numeris. 1. 7. 8. Atque reliquae eodem modo secundum naturalem numerorum progressionem considerantur. Habes nunc candidissime lector nostras musicae exercitationis

commentationes non minore forsā a me Ingenio & industria elaboratas q̄ ta-
 cito abste exoptatas desiderio quippe quæ quum in legendis nostris theoricæ li-
 bris eris defatigatus: quasi quædam æpulæ acidulæ stomachum tuum recreent &
 refoucant: nec carere culpa posse opinabar: si cum musicam artem edocuerim:
 & eius veluti penetralia secretiora aperuerim: hanc quoq; partem quæ practica
 vocatur & in ipso musicæ actu consistit & perficitur: tacere sustinuissem. Quod
 si in tanto opere quis depræhensus fuerit error: non indignentur propterea docti
 homines: cum mea scripta mathematicorum atq; musicorum cuiq; peritissimo
 perpendenda relinquam & castiganda. Verum quum verbis aut parum latinis
 aut nimis recentibus quispiam offendetur: velim materiæ in qua versamur id tri-
 buat: nec Ignoret complures scriptores si exacte res curare voluerint sæpenume-
 ro antiquo verborum vsui & Grammaticorū consuetudinī indicere bellum oportu-
 iuisse: Ista præfari non institueram: quia hæc doctis & prudentibus a me scri-
 buntur: qui (nec deprecanti) veniam darent: sed imperitorū vulgus animadu-
 cti qui scientiæ umbram induti: nostras meditationes prioribus labris degustan-
 tes ea statim maledictis petunt & proscindunt: quæ p̄siculatē inde & sine liuo-
 re lectitata condignis ac fructiferis forte laudibus prosequuntur.

Practica Musicæ Franchini Gafori laudensis quattuor libris compræhensa Finit.

Impressa Mediolani opera & Impensa Ioannis petri de Lomatío per Guillerum
 Signerre Rothomagensem anno salutis Millesimo quadringentesimo nonagesi-
 mo sexto die ultimo Septembris. Alexandro sexto Pōtifice maximo: & Maxi-
 miliano Romanorum rege semper augusto ac Lodouico maria Sfortia Anglo
 inuictissimo Mediolanensium Duce: felici auspicio regnantibus.

